YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum " Selānikli Ākif Efendi'nin Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Dîvânı" adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça'da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

29/08/2008

Şirin AYDOĞAN

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ		İMZA
Tez Danışmanı	: Yard. Doç. Dr. H. Feridun GÜVEN	………..….
Jüri Üyeleri	: Prof. Dr. A. İrfan AYPAY	………..….
	:Yard.Doç. Dr. H. İbrahim HAKSEVER	..…………

Türk Dili ve Edebiyatı anabilim dalı yüksek lisans öğrencisi Şirin AYDOĞAN ’ın “Selānikli Ākif Efendi’nin Hayatı, Edebî Kişiliği, Dîvânı” başlıklı tezi 29/09/2008 tarihinde, saat 14.30’da Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, yukarıdaki isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Mehmet KARAKAŞ

MÜDÜR

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

SELĀNİKLİ ĀKİF EFENDİ'NİN HAYATI, EDEBĪ KİŞİLİĞİ, DĪVĀNI

Şirin AYDOĞAN

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİNLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

AĞUSTOS 2008

TEZ DANIŞMANI: Yard. Doç Dr. Hikmet Feridun GÜVEN

Selānikli Ākif Efendi 18. yüzyılın sonu ve 19. yüzyılın başında yaşamış bir divan edebiyatı şairidir. Divan şirinin son temsilcilerindendir. Tek eseri olan divanının beş nüshası vardır. Milli Kütüphane ve Millet Kütüphanesi nüshalarındaki şiir sayıları birbirine yakındır. Bu nüshalarda gazeller bölümü dışında şiirlerin yerleri farklıdır ve bazı farklılıklar vardır.

Selānikli Ākif Efendi gazellerinde ve tarihlerinde başarılı bir şairdir. Aşk, içki ve güzelleri anlattığı gazellerinde Nedim etkisi vardır. Lirik söyleyiş ve sade dil kullanmaktadır. Bu özellikler şarkılarında da görülür. Çok sayıdaki tarihlerinde dönemi, o dönemdeki padişahlar, devlet adamaları, dönemin önemli olayları ve Selanik ile ilgili geniş bilgiye ulaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Selānikli Ākif Efendi, Dîvan, Selanik, Mahallileşme.

ASTRACT

SELĀNİKLİ ĀKİF EFENDİ'S LIFE, LITERARY CHARACTER, AND HIS DIVAN

Şirin AYDOĞAN

AFYON KOCATEPE UNIVERSITY

THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE DEPARTMENT

AUGUST 2008

Advisor Asist. Yard. Doç Dr. Hikmet Feridun GÜVEN

The Lord Akif from Selanik is a poet in divan literature who lived late 18th and at the beginning of 19th century. He was one of the last representatives of divan literature. There are five editions of his work of art divan that was his unique study. The number of poems are almost same for the editions those belong to National Library and Nation Library. In these editions the pages of poems are different and also there some other differences out of parts of ghazals.

The Lord Aklif from Selanik is a successful poet for his ghazal and histories. The effect of Nedim is felt in his some poems written on love, wine and beautiful women. These features are seen in his lyric poems as well. In his a number of chronicles, great number of information can be found about the period he lived, the sultans, important events and Selanik.

Key Words: Selanikli Ākif Efendi, Divan, Selanik, creolization.

ÖNSÖZ

Edebiyat sanatı için en basit anlamda, düşünce ve duyguları etkili ve güzel bir şekilde anlatmak diyebiliriz. Şiir ise bunun en güzel aracıdır. Okuyanın hem zevk hem de bilgi aldığı kaynaktır.

Divan edebiyatımız da şiir ağırlıklı bir edebiyattır. Estetik ön plandadır. Ama öz olarak da insanlara bilgiler aktarmaktadır. Selanikli Ākif Efendi 19. yy.daki divan şiirimizin son temsilcilerindendir. Bütün eserler, içinde bulunduğu toplumun eğitim anlayışından, olayları değerlendirişinden, kültüründen ve sahip oldukları sanat anlayışından etkilenir. Bu nedenle yazar hakkındaki bilgilere ulaşmak için hem divandaki önemli beyitleri fişleyerek yazarın hayatı hakkında, kendi yazdıklarından hareketle bilgilere ulaşmaya çalıştık hem de tezkirelerden araştırdık. Selanikli Ākif Efendi, çok yakın bir dönemde yaşamış olmasına rağmen edebiyat tarihlerinde yer almamaktadır.

Şāirin tek eseri divanıdır. Çalışmamıza bu divanın Milli Kütüphane Yazmalar Katalogunda bulunan nüshasını tespit ederek başladık. Çalışmamız sırasında diğer kütüphanelerden taramalar yaptık. Millet Kütüphanesinde "Ākif Selānikī" adıyla ikinci nüshayı ve İngiltere'deki üçüncü nüshayı tespit ettik. İstanbul Topkapı'da da bir nüsha vardır. Yazarın hayatı hakkında bilgi toplarken üçüncü kuşaktan torunu ve kendisiyle aynı adı taşıyan Doktor Ākif Poroy'da bir nüsha daha olduğunu öğrendik. Bu nüshalardan öncelikle Milli Kütüphane nüshasını okuduk ve transkripsiyonlu olarak yazdık. Daha sonra Millet Kütüphanesi nüshasını okuduk ve nüshaları karşılaştırdık. (Millet Kütüphanesini, M.; Millī Kütüphaneyi Mil. olarak gösterdik.) Her iki nüshada da yazılar genel olarak okunaklıdır. Karşılaştırmada bulduğumuz farklılıkları dipnot olarak gösterildi.

Divanın tertibinde genel olarak Milli Kütüphane nüshası esas alındı. Nüshaların gazeller kısmı Arap alfabesine göre sıralanmış olup her iki nüshada da aynıdır.

Çalışmamızın birinci bölümünde şāirin hayatı, şahsiyeti, şiir ve şāir hakkındaki görüşleri, dil ve üslubu, divandaki atasözleri ve deyimleri başlıklar halinde incelendi.

İkinci bölümde divanı şekil ve muhteva özellikleri olarak incelendi. Şekil özellikleri ile ilgili bilgiler verildi. Beyitleri G 3/5 şeklinde formüllendirildi . Bu kısaltma ile üçüncü gazelin beşinci beyti kastedilmiştir.

Divanın metnini vermeden önce nüshalar hakkında bilgi verildi. Divanın nasıl tertip edildiği anlatıldı. Yazım hakkında bilgi verildi. Örneğin tamlama yapılırken hemze ()işareti gösterilmiştir.

Tezimi baştan sona okuyan, beni yönlendiren ve desteğini tüm çalışmam boyunca esirgemeyen hocam Yard. Doç. Dr. Hikmet Feridun GÜVEN ’e, yardımını gördüğüm diğer hocalarıma ve bana çalışma ortamı sağlayan aileme teşekkürlerimi sunarım.

Şirin AYDOĞAN

AFYONKARAHİSAR 2008

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BÖLÜM

SELĀNİKLİ ĀKİF EFENDİ'NİN DÎVĀNI'NIN ŞEKİL VE MUHTEVĀ ÖZELLİKLERİ

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. NÜSHA TAVSİFİ

KISALTMALAR

Bkz	: Bakınız
C	: Cilt
Çev	: Çeviren
G	: Gazel
Hzl	: Hazırlayan
H	: Hicrî
K	: Kaside
KT	: Kıta
L	: Lügaz
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
M	: Millet Kütüphanesi
MS	: Musammat
Md	: Miladī
MF	: Müfred
Mil	:Millī Kütüphane
MR	: Murabbā
No	: Numara
R	: Rubāî
S	: Sayı
s	: sayfa
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
T	: Tarih
TDK	: Türk Dil Kurumu
TTK	: Türk Tarih Kurumu
Ünv	: Üniversite
vb	: ve benzeri
yy	: Yüzyıl

GİRİŞ

Bu çalışma, Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır. Tezimizin amacı, Selanikli Akif Hasan Efendi'nin şiirini ve bu şiirlerden hareketle şiir hakkındaki görüşlerini, dilini ve Divan Edebiyatı'na olan katkılarını ortaya koymaktır. Aslında başlangıçta Selanikli Akif Hasan Efendi'nin şiirlerinin transkripsiyonlu metnini vermek istemiştik. Ancak elimizdeki nüshanın dışında başka nüshalar da vardı. Karşılaştırmalı metin hazırlamakla daha az hata içeren ve daha sağlıklı bir metin ortaya konulabilirdi. Çünkü çalışmamızdaki öncelik Selanikli Akif Hasan Efendi'nin şiirlerini hatasız ve eksiksiz olarak tespit etmekti. Bu nedenle, danışmanımın da önerisiyle tezimizin başlığı, "Selanikli Akif Hasan Efendi'nin Hayatı, Edebi Şahsiyeti, Divanı" olarak belirlenmiştir.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Selanikli Akif Efendi'nin hayatı, edebî kişiliği, dil anlayışı; ikinci bölümde dįvānın şekilsel özellikleri ve muhteva özellikleri hakkında bazı bilgiler verildikten sonra üçüncü bölümde nüshalar hakkında bilgi verilmiştir. Dįvānının karşılaştırmalı metni transkripsiyonlu olarak bu bölümde verilmiştir.

Yapmış olduğumuz katalog taramasında Selanikli Akif Efendi Divanı'nın beş nüshasına rastladık. Nüshalardan ilki Millī Kütüphane Yazmaları 8333 demirbaş numarası ile kayıtlıdır. İstanbul'da bulunan üç nüshadan biri Topkapı'da Hazine Kütüphanesi'nde 954 numara ile kayıtlıdır. Diğeri ise Fatih, Millet Kütüphanesi, Ali Emīrī yazmaları, Manzum Eserler bölümünde no:269 demirbaşı ile kayıtlıdır. Üçüncü nüsha ise Selanikli Akif Efendi'nin üçüncü kuşak torunlarından Dr. Akif Poroy'un Şişli- Amerikan Hastanesi arkasındaki özel kütüphanesindedir. Son nüsha İngiltere'de İngiltere Millī Kütüphanesi'nde "Arşiv Or. 11198 Akif Hasan" adıyla kayıtlıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SELANİKLİ ĀKİF EFENDİ'NİN HAYATI, ŞAHSİYETİ VE DİVANI

1. HAYATI

Selānikli Ākif Efendi 18. yüzyılın sonu ve 19. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan Divan şiirinin son temsilcilerindendir. Ne zaman doğduğu kesin olarak bilinmemekle birlikte, şair hakkında Şemseddin Sâmi'nin Kamusü'l Ālam (SAMİ H.1306), İbnülemin Mahmut Kemal İnal'ın Son Asır Türk Şairleri (İNAL 1930) ve Mehmet Nāilî Tuman'ın hazırladığı Tuhfe-i Nāilî (TUMAN 2001)'de verilen bilgiler vardır.

> Selānikli Ākif Hasan Efendi'nin babası, Selanik'in ileri gelenlerinden Ali Ağa'dır. Asıl adı Hasan Akif olan şair, ailenin üç oğlundan ortanca olanıdır. En büyükleri Ömer Ağa'dır. Küçük kardeşleri Mahmut ise uzun yıllar Uşak valiliği yapmıştır. Aile kayıt bilgilerine göre babasının soyu aslında Ayvalıklıdır. Daha sonra Der-saadet'ten memuriyet nedeniyle Selanik'e gelip yerleşmişlerdir. Annesi Rāfiā Hanım'ın soyu ise kaptan-ı derya vezir Damat Ahmet Ratip Paşa'ya ve babası I. Mahmut devrinin sadrazamı Topal Osman Paşa'ya kadar uzanır. (KAYA 1997 : 49)

Selānikli Ākif Hasan Efendi'nin eğitimi hakkında pek ayrıntılı bilgiye sahip değiliz. İbnülemin Mahmut Kemal İnal bu konuda "Tahsili maarif ettikten sonra Evrenos-zâdelerden Abdurrahman Paşa'nın ve Selim Sırrı Paşa'nın hizmet-i katibinde bulundu" diyor. Şemseddin Sami Kamusü'l-Âlam'da Sirozlu Muhlis Yusuf Paşa'nın hizmet katipliğinde bulunduğunu, Yusuf Paşa'nın başka bir yere nakledilmesine rağmen Selānikli Ākif Hasan Efendi'nin yine Selanik'te görevine devam ettiğini bildirir. İbnülemin Mahmut Kemal İnal, Selānikli Ākif Hasan Efendi'nin kaymakamlıklarda, mutasarrıf muavinliklerinde Selanik beledî riyasetinde bulunmuş ve son görevi tütün aşarı müdürü iken 1243/1827 yılında

vefat etmiş der. Aile şeceresine baktığımızda eğitimli ve üst düzey görevlerde yer alan bir aileden geldiğini anlıyoruz. [1]

> Dr. Akif Poroy'un büyük dedeleri ve aile şeceresi 1630 yıllarına Konyalı Bekir Ağaya kadar uzanmaktadır. Onun oğlu Sadrazam Topal Osman Paşa (1663 İstanbul- 1734), onun oğlu Kaptan-ı Derya, Vezir, Damat, Şair Ahmet Ratip Paşa (1711 -1758) III.Ahmet Hanın damadı, Küçük Ayşa Sultanın eşi idi. Geçmişten günümüze, Esseyit Ahmet Sermet Paşa, Selim Paşa İbni Veli Paşa, Nevres Osman Paşa, Selanik Valisi Esseyit Mustafa Paşa, Uşak Valisi Mahmut Paşa gibi birçok devlet adamı ve vatan şairi Namık Kemal Bey, Hasan Akif, Süreyya Akif, Profesör Vahit Turhan, İlhan Güngören gibi yazarlar yetiştirmiş bir aile silsilesi vardır. Daha geniş bilgi, başlıca Osmanlı arşivleri, Hammer Tarihi, Uzunçarşılı Tarihi, Hüseyin Nihal Atsız ve T. Yılmaz Öztuna'nın eserlerinden okunabilir.

Süreyya Akif, şair Hasan Akif Beyin oğludur. İstinaf Mahkemesi hakimi olarak çalışmıştır. Şiirleri, tiyatro eserleri vardır. 1890'da yazdığı "Şüheda-i Muhabbet" adlı 6 perdelik yapıt kendi deyimiyle bir milli tiyatrodur. 1917'de tamamladığı "Hükümet Oyunu" adlı tiyatro eseri Talat Paşa ve İttihat-ı Terakki Cemiyetinin içyüzünü yansıtması açısından önemlidir. Kendi Kabir taşı için yazdığı şiir:

Zāhir şu kabr-i pür sükūnda
Süreyya Akif Bey medfūndur
Harb-i umūmīden mütevellid endişeyi
Ferdā-yı cismi tezarri az bir vakit
İçinde infa etti daima
Doğrulara yār, eğrilere
Karşı da bir hasım dilazar idi
Kalbin hasbi vatan ile mâl ise

[1] Bu bilgilere http://www.akifporoy.com/ozgecmis.html adresinden ulaşılmıştır.

Bir Fatiha ile ruhunu şad et
Değilse, durma başı ucunda, çekil git

Şair Hasan Akif el Mevlevî (vefatı: 28 Şubat 1883)

Hasan Akif'in kızının vefatında söylediği beyit:

> Gönlümü üç şeydir Akif, daima pür-hûn eden
> Hâl gurbet, tâlih-i bed, ah evlat acısı

Hasan Akif el Mevlevi, Mevlana ile başlayıp yüzyıllar boyu gelişen ve Şeyh Galip ile olgunlaşan Mevlevi şiiri ile Fuzulî'nin platonik mistisizminin, Nabî'nin hikmet dolu tavrı ve Nef'i'nin yüksek perdeden söyleyişinin, kendi ince zekasının ürünü olan özgün buluşlarla birlikte harmanlanmaktadır. Divan ve diğer eserleri aynı zamanda XIX. yüzyıla edebiyatçı açısından ışık tutmaktadır. Dr.Akif Poroy'un annesi Hatice Müberra Poroy (17 Şubat 1914 – 10.12.2007) İstanbul. Annesinin babası Yaver Mustafa Bey (vefatı: Mayıs 1914) Yıldız Sarayında Sultan II.Abdülhamit Han'ın yaverlerinden. Onun babası Nevşehir eşrafından Hüseyin Ağa. Annesinin annesi İskenderiye Sarayında edebiyat öğretmenliği yapmış Rabia Adviye (İrte) Hanımefendi, onun babası Hariciye başkatibi Halil Bey. Annesinin anneannesinin büyük babası Bursa Kadısı Bekir Bey. (http://www.akifporoy.com/ozgecmis.html)

ŞAHSİYETİ

Selānikli Ākif Efendi'nin şahsiyeti hakkında kaynaklarda fazla bilgi yoktur. Daha çok edebî şahsiyeti ya da divanı tanıtılmıştır. Divanından hareketle şunları söyleyebiliriz: Mevlevî bir şairdir. Hayatını " hamdım, piştim, yandım" sözleriyle özetleyen Mevlānā'nın hayat anlayışını benimsemiştir.

Şiirlerinde kendisini över. Başarılı bir şair olduğunu dile getirir.

ʿĀkif ḳo lafı eşheb-i kilkiñ ʿinānıñ āl

Bu ʿarṣa-ı naẓmda ne yektā suvār var

G/27/10

Selānik valisi Yūsuf Paşa'ya şiirler sunar. Yūsuf Paşa'nın şiirlerine nazireler söyler. Yusuf Paşa Selanik'ten gittikten sonra da bir memur olarak burada yaşamaya devam eder.

NĀME-İ MĀNẒUME Kİ YŪSUF PĀŞĀ ḤAŻRETLERİNE TAḲDĪM ETMİŞDÜR

Bārek Allah zihī nāme-i iʿcāz-nümā

Levhaş Allah ne zībende berīd-i raʿnā

Nāmedür bir gül-i ser beste-i gülzār-ı vefā

Namedür sünbül ser-i sebz-i gülistān-ı ṣafā

M/I

Yazdığı hicviyelerinde küfüre varan ifadeler kullanır.

Getirüb Dürzī ṭağından bir ayı simāyı

Ṣandılar Ādem oġulı bīyān-ı ārāyı

T/39/1

Elde tesbīḥ ü ʿāṣā öyle mürāyi bu kim

Ẓāhiri sücce çeker gizlü çeker ṣahbāyı

T/39/13

2. 1. Edebī Şahsiyeti

Selānikli Ākif Hasan Efendi'nin edebî kişiliğini vermeden önce yaşamış olduğu yüzyılların özelliklerine ve bu özelliklerin onun edebî hayatına nasıl etki ettiğine bakmak gerekir.

Türk edebiyatı, 18. yüzyılda da gelişimini sürdürmüştür. Hem nazım hem de düz yazıda büyük sanatçılar yetiştirmeye devam etmiştir. Ancak, bu yüzyılın edebi gelişmelerinde, mahallileşme cereyanı denilen yerlileşme olayı vardır. Lâle Devri (1718-1730)'nin zevk ve eğlence dünyası edebiyata yansır. Böylece bir yandan Halk edebiyatı, İstanbul ağzı ve halk zevki; öte yandan Divan edebiyatımız gelişimini sürdürmüştür. Halk edebiyatı, Divan edebiyatı üzerinde etkili olmuştur. Divan edebiyatımızda, bu dönemde iki büyük şair yetişmiştir. Bunlardan Nedim, yerlileşme akımının en önemli temsilcisi olmuştur. Selānikli Ākif Hasan Efendi'nin edebî kişiliği üzerinde de çok fazla etkili olmuştur. Kendine özgü bir söyleyiş tarzı yaratan Şeyh Gâlip ise "Sebk-i Hindî" tarzının bu dönemdeki en önemli temsilcisi olmuştur.

> Balkan tarihine baktığımızda Balkan'ların birçok etnik ve dinî unsurun çatışmaları ile şekillenmiş olduğunu görüyoruz. Balkan'larda en uzun barış ve düzenin tesis edilmesi Osmanlı Devleti'nin egemenliği ile birlikte olmuş, kurulan bu idarî ve ekonomik düzen yüzyıllar boyunca çok da değişmeden devam etmiştir. Osmanlı Devleti'nin bölgeden aşama aşama çekilmek zorunda kalmasıyla aynı zamanda ortaya çıkan ulusçu hareketler ve kurulan ulus devletler ile çatışma ve problemler dönemi başlamıştır. Bu dönemin "tarihî ve içtimâî hadiseleri; sosyal neşeler ve ıstıraplar, bu edebiyatta az veya çok akisler uyandırıyordu." (BANARLI 2001 : 804)

Tarih düşürmede başarılı olan Akif Efendi, çoğu yakın çevresindeki kişilerle ilgili düşürdüğü doğum, ölüm tarihlerinin yanında, çağının çeşitli mimari eserlerinin yapımına ya da onarımına ait tarihlerle dönemin siyasal ve sosyal yaşamına ait kesitler veren tarihleri de vardır. Bunlardan biri de Osmanlı Devleti'ni çok etkileyen Mora isyanıdır. Mora isyanının ilki Rus'ların kışkırtmasıyla 1770 yılında olmuş. Akif Efendi'nin "Tarih-i Tuğyan-ı Millet-i Rum" başlığını verdiği şiiri ise 22 Nisan 1826 yılındaki ikinci isyanla ilgilidir. (KAYA 1997 : 49-51) İsyanın bastırılmasına Akif Efendi'nin dostu ve hâmisi

Sirozlu Muhlis Yusuf Paşa da katılmıştır. Divan'ın her iki nüshasında Yusuf Paşa'ya " Mora'nın fatihi"der.[2]

TĀRİḪ-İ ṬUĠYĀN-I MİLLET-İ RUM
Māverā-yı perde-i serde ḫayāl-bāz-ı felek
Yine bir şemʿ-i felāket-zā fürūzān eyledi

Bir ḫafī laʿab-ı çeşm-i fitne engīzi meğer
Ḳalmış idi onda şimdi (kim) nümāyān eyledi

Geçmemişdi hīç şuʾūnāt ḫayālinden daḫi
Kimseniñ bu fitne kim bu devr-i īʿlān eyledi

Yaʿni vāḳiʿ olmamışdı devr-i Ādemden beri
Ehl-i İslām üzre ḳavm-i Rum ṭuġyān eyledi

19. yüzyılda 18. yüzyıldaki mahallileşmenin belirgin bir biçimde sürdüğü görülmektedir. Bu arada, Divan edebiyatı geleneğini sürdüren kimi sanatçılarda Batı edebiyatının etkileri görülmeye başlanmıştır. Yerel renk ve motifler; deyim, atasözü türü yerli kültür öğeleri şiirlerde kullanılmıştır. Bu, konuları bakımından genelde soyut bir görüntü veren Divan edebiyatının somuta daha çok yöneldiğini de göstermektedir. Bu dönemim eserlerinde bireysel yaşantılar dile getirilmeye, toplumsal yaşayış gündeme alınmaya başlamıştır..

> Divan edebiyatı bu farklılaşmayı gösterirken Halk edebiyatının kimi temsilcileri de Divan edebiyatından konu, biçim, ölçü, dil ve mazmunlar … yönünden etkilenmişlerdir. Çünkü bu dönemde kimi halk şairleri tekke ve medrese kültürünü tanımış, okuryazar kimselerdir: Dertli, Seyrâni, Erzurumlu Emrah, Ruhsati, Sümmani Bayburtlu Zihni…(BANARLI 2001: 805)

Ākif Efendi'nin de aruz ölçüsüyle yazdığı ama halk söyleyişine yakın olan şarkıları vardır.

---

[2] Bu kunuda daha geniş bilgi İdris Güven Kayaʾnın Tarih-i Tuğyan-ı Millet-i Rum ile ilgili makalesinde vardır.

ŞARḲI

Bu göñül ne gülde ne gülşendedir

Sendedir divāne gönlüm sendedir

Kimseye ne bende ne efkendedir

Sendedir divāne gönlüm sendedir

Gülistān-ı göñlümüñ sensin güli

Neyleyim gülzār-ı bāġ u bülbüli

Bāġbān başına çalsun sünbüli

Sendedir divāne gönlüm sendedir

Selanikli Akif Efendi'nin şiirlerinden hareketle onun Mevlevī olduğunu söyleyebiliriz. Hasan Akif el-Mevlevi, Mevlana ile başlayıp yüzyıllar boyu gelişen ve Şeyh Galip ile olgunlaşan Mevlevi şiirinde güzel örnekler vermiştir. Mevlevilikte mürid kendini mürşidinde yok etmeli, kendine baktığında mürşidini görmelidir. Mürşidinin tüm isteklerini tereddüt etmeden kabul etmeli, ona itaati Allah'a ve Peygamber (s.a.s)'e itaat, muhalefeti de Allah ve Peygamber (s.a.s)'e muhalefet bilmelidir. Kendisini şeyhinden uzaklaştıracak hiçbir sözü dinlememeli, onun iyiliğin mutlak temsilcisi olduğuna inanmalı, hakkında kötü düşünmemeli, yanında çok konuşmamalıdır. Nefsini zayıflatmaya, riyazet ve mücahede ile öldürmeye çalışmalıdır. Kötülüğü buyuran nefsi (nefs-i emmare) ancak mürşid öldürebilir. Bu nedenle mürid mürşidinin irşadına sıkı biçimde sarılmalıdır.(http://www.akifporoy.com/ozgecmis.html)

2.2.1. Şiir ve Şāir Hakkındaki Görüşleri

Şiirlerinin genellikle son beyitlerinde şiir hakkındaki görüşlerini görmekteyiz. ʿĀkif Efendi, bu alandaki övgüsünün göklere ulaştığını söyler. Başka bir beytinde ise kendisini "harika" olarak över.

ʿĀkif cenāb-ı muḫlişe peyrevlik eyleyüb

İrdi ser-i mefāḫaretim āsmāne dek

G/59/7

Giryān gerek cū dīdeleri bağrı yangın

ʿĀkif ḥāriḳa çünki saḳalar adanmalu

G/90/5

Divan edebiyatındaki bütün şairler gibi Ākif Efendi'de de bikr-i mazmun ve mānā arayışı vardır. Kendi nazım güzelliğinin gösterişli hayallere yakın olmadığını ve gönlünde, hiç kullanılmamış manalarla yakınlık kurduğunu belirten şair şehbāz olan şiirine bir çok başı havalarda olan mānā ankasını av eder ve şiirini" şeb-i mehtab" olarak niteler.

H̬ayāl-i şevkete maḥrem değildir şāhid-i naẓmım

H̬arīm-i beyt-i dilde bikr-i maʿnāyı inās itdim

G/76/5

İdüb şehbāz-ı ṭabʿım Ḳāf-ı naẓm-ı nādire pervāz

Nice ser der- hevā ʿanḳā-yı maʿnāyı şikār itdi

G/108/8

Dırah̬ş-ı reng-i naẓmım bir şeb-i mehtābdır ʿĀkif

Odur berk-i encüm-i maʿni-i h̬ayāl ḥüsn-i māhımdan

G/82/6

Divan Edebiyatında çok kullanılan benzetmelerden yararlanır. Siyah olan göz, saç ve ben; kafir ve Frengistan ile birlikte kullanılır.

Çeşim kāfir zülf kāfir şiʿār-ı h̬āl ü h̬aṭṭ kāfir

O ḳāfir peççenüñ ḥüsniň Firengistāna benzetdim

G/80/4

Kendi şiirini överken bazen Kaf Dağı'nı ve kuşları kullanır. Şiir vadisinde bir kuş gibi uçmaktadır. Bazen de hüner meydanında kalemi bir düldüle döner.

Ben ol nā-yāb-ı cism-i Ḳāf-ı naẓm-ı iştihārım kim

Uçar heb murġ-ı ʿanḳa-yı meʿānī lānegāhımdan

G/82/4

Eyledikçe ʿażm-i peyrevlik cenāb-ı muḫlise

Ḫāmem ʿĀkif döndi meydān-ı hünerde düldüle

G/92/7

Beğenmediği şiirleri de eleştirmekten çekinmez. Şāirler meclisinde bu şiirler turşu yerine geçer.

Şiʿr-i Vāṣıf bedel-i sükker olursa müştāḳ

Bezm-i eşʿārda geçmez mi bu ṭurşu yerine

G/96/7

2.2.2. Selānikli Akif Efendi'de Dil ve Üslūp

Selanikli Akif Hasan Efendi'nin şiirleri arasında Farsça yazdığı şiirleri de vardır. Ahmed Efendi'nin doğumu için yazdığı tarih bunlarda biridir.

Seyyid İsmāʿīl Āġa Rāşid ʿaṭā ferzend-i pākün

Ḫudā ḫayr-ı ḫalef der-ʿilm-i ḥāl ü dīn-rā

Ez-gülisān-ı ʿadem çün āmed u yā rab merām

Ḥıfẓ kon ez-gird-i yārān ġonca-i diken-rā

Yek naẓar efken şodem ʿĀkif berā-yı ḥāl-i ū

Maʿnī-i bisyār dīdem ʿālem-i tekvīn-rā

Beher-i tāriḫ ḥażret-i Kur᾿ān-rā kerdem naẓar

Ḥarf-i ᶜ ömr āmed be-ḥaḳḳ-ı ḳal Muḥyiddin-rā

Birinci satırı Türkçe; ikinci satırı Farsça yazılmış mülemma bir tarihi vardır:

ḤORATĀCI ŞEYḪ SÜLEYMĀN EFENDİ ḤAŻRETLERİNÜÑ TÜRBESİ TĀRİḪİ

Ḥażret-i Muḫliṣ Yūsuf Beg ki velī niᶜmetim

Bā- ḫulūṣ īn ḥayr-rā mebẕūl kerd ḥüsn-i hīmem

Ḫayre cārī eyleyüb nīl-i ḫulūṣ u himmetiñ

Şod be-ṭarf-ı ümmī dünyā ān cūdeş muġtenem

Bildi bu zātıñ ᶜ uluvv-ı irtifāᶜ-yı ḳadrini

Kerd kürse-i semā-rā türbe eş ser-tā- ḳadem

2.2.3. Divānındaki Deyimler

Halk söyleyişine çok yakın bir söyleyişi olan Selanikli Âkif, deyim ve atasözlerine çokça yer verir. Divan Edebiyatı'nın 16. – 18. yüzyıldaki süslü ve sanatlı dili Akif'te fazla görülmez. Divanındaki bazı deyimler şunlardır:

aklını al-	aklını al-	MF/42
göze al-	almaz göze	M/30/IV
canı çık-	canım çıkar	G/22/2
çile çek-	çile çek-	G/40/4
derdine derman ol-	derdine derman ol-	G/17/3
gönül aç-	gönül aç-	G/53/1
gönül ver-	gönül vir-	G/33/4
gözüne uyku girme-	gözlerime uyku girmez	G/83/4
gözden çıkar-	gözden çıkar-	G/66/3
göze gel-	göze gelmez	G/37/2
kara sevdaya düş-	kara sevdalara düşmek	G/77/4
karalar giy	karalar giy-	G/77/7
kılı kırk yar-	kılı kırk yarar	G/49/1
feleğin çemberinden geç-	sipihrin çemberinden geç-	G/12/2
kırıp geçir-	kırdı geçirdi	G/21/3
yakadan at-	yakadan atmıya	G/49/6

yüz ver-	yüz vir-	G/45/5
yüz sür-	yüz sür-	MF/41
kapısında köle ol-	derinde bende ol-	T/22/2
zülf-i yare dokun-	zülf-i *yâre dokun-*	T/3/2

Gözden çıḳardı ḳaṭre gibi bu felek bizi
Eşk gibi ḫāk-sār olurum rıfᶜat istemem
G/67/3

Çār ebrūya göñül virmem o ṭıflım var iken
Bir olur dilde muḥabbet es̱eri çār olmaz
G/34/4

Eğer ᶜināyetiñ olmazsa kendi lüṭfuñdan

O günde ḥālim olur pek yaman Mevlānā

K/4/6

Rahat yüzü görmemek, zülf-i yāre dokunmak…ifadeleri de şu beyitlerde yer alır.

Zer-tār-ı zülf-i yāre ṭoḳındı bu ḳıyl u ḳāl

G/61/1

Kör oldı görmez oldı rū-yı raḥat yek aᶜdā

T 6/4

Mū- miyānıñda ḳılı ḳırḳ yarar itdim tedḳīḳ
G/50/1

2.2.4. Selānikli Akif Efendi'nin Etkilendiği Şāirler

Etkisinde kaldığı şāirler Divan edebiyatının önde gelen şāirleridir: Nedim, Şeyh Gālib, Mevlānā, Esrar Dede, Nābî… gibi.

Nefᶜī 'nin "Tūtī-i muᶜcize-gūyem.." diye başlayan çok tanınmış gazeline nazire gibi olan gazeli var.

Tūtī-i muᶜcize-gūyem ne desem lāf değil
Çerh ile söyleşemem āyīnesi sāf değil.

Ehl-i dildir diyemem sīnesi sāf olmayana
Ehl-i dil birbirini bilmemek insāf değil.

Ṭūṭīyem ol yüzi mirʾata disem lāf değil

Fikr-i zülfiyle velī ḫāṭırımız ṣāf değil

G/59/1

Selanikli Âkif Efendi'nin şiirlerinden hareketle söyleyiş olarak Nedim etkisinde kaldığını söyleyebiliriz. Akif Efendi'nin;

Ġurra-i māhī idüb taḥlīl āb-rū eylemiş
Başına almış firengistānı gīsū eylemiş

Bir ḫayāl-i ḳuvvāre yapmış nāzı āb itmiş aña
Atılınca andan ol ṣu ḳadd-i dil-cū eylemiş

Tīġ-i merrihi yumurtadan çekür biñ żāʿ ile
Ṣoñra siḥr itmiş nigāh-ı çeşm-i cādū eylemiş

Kişver-i Keşmir Hind ü Şāmı pīç-ā-pīç idüb
Genc-i rūda bir muṭalsam ḥāl-i hindū eylemiş

Cānlar üzmüş şemʿ şeb-bū-yı taḳṭīr eylemiş
Birini zer tār-ı gīsū birini bū eylemiş

Evvel āb-ı sīmi müzāb-ı tenāsübden
Soñra taḫmīr eyleyüb nāz ile bāzu eylemiş

Sen hemān ṣabr u taḥammül eyle gör ʿĀkif
Cevr-i zīrā ol cefā cū kendüye gör ḫū eylemiş

Gazeli Nedim'in;

Haddeden geçmiş nezâket yâl ü bâl olmuş sana
Mey süzülmüş şîşeden ruhsâr-ı âl olmuş sana

Bûy-i gül taktîr olunmuş nâzın işlenmiş ucu
Biri olmuş hoy birisi dest-mâl olmuş sana
(NEDİM 1997: 273)

Diye başlayıp devam eden gazeliyle söyleyiş olarak benzemektedir.

3.Dîvānı

Selānikli Ākif Hasan Efendi'nin bilinen tek eseri elimizdeki divanıdır. Çalışmamız esnasında bu divanın beş nüshasına rastladık. Üzerinde çalıştığımız ilk nüsha Millî Kütüphane Yazmaları 8333 demirbaş numarası ile kayıtlıdır.

> Divan'da mihrabiye renkli ve müzehhep, cetveller yaldızlı, söz başları kırmızıdır. Kenarları vişne rengi meşin, kapakları fıstıkî yeşil kâğıt kaplı bir cilt içerisindedir. Divanda 115 gazel, 4 kaside, 3 tazmin, 47 kıta, 3 müseddes, 4 muhammes, 1 saki-nâme, 5 tahmis, 8 murabba, 1 müsebba, 3 manzum mektup, 1 mesnevi, 1 terci-i bend, 5 muamma, 34 müfred vardır. İstinsah tarihi1251 (1834); boyutları 215x140, 150x85 mm.dir. Yazı türü nesih, yaprak 59, satır 21 ve kağıt türü taç filigranlıdır. (Ankara Milli Kütüphane, Arşiv Yz. A. 8333)

İstanbul'da bulunan üç nüshadan biri Topkapı'da Hazine Kütüphanesi'nde 954 numara ile kayıtlıdır. Diğeri ise Fatih, Millet Kütüphanesi, Ali Emīrī yazmaları, Manzum Eserler bölümünde no:269 demirbaşı ile kayıtlıdır. Bu nüshayla Millī Kütüphane nüshasını karşılaştırdık. Üçüncü nüsha ise Selanikli Akif Efendi'nin üçüncü kuşak torunlarından Dr. Akif Poroy'un Şişli- Amerikan Hastanesi arkasındaki özel kütüphanesindedir. Son nüsha İngiltere'de İngiltere Millī Kütüphanesi'nde Arşiv Or. 11198 Akif Hasan adıyla kayıtlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

SELĀNİKLİ ĀKİF EFENDİ'NİN DÎVĀNININ ŞEKİL VE MUHTEVĀ ÖZELLİKLERİ

1. Dîvānın Şekil Özellikleri

1.1. Nazım Şekilleri

Ākif Efendi'nin Milli Kütüphāne ve Millet Kütüphanesi nüshalarında toplam 233 manzume vardır. 4 kaside, 36 musammat, 39 tarih, 117 gazel, 38 müfred vardır. Kasidelerinin tam bir kaside şeklinde tertip edilmediği görülmektedir. Bazılarında methiye ya da fahriye bölümleri yoktur. Bazıları bahariye, şitaiye başlıklarını taşır.

Kasideleri sırasıyla 50, 7, 8, 18 beyitten oluşmaktadır. İki kaside de "mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün" birinde "feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün" ve sonuncuda " mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün" vezni kullanılmıştır.

117 gazelin bir tanesi Farsça yazılmıştır. Bir tanesi mülemmadır. Birinci beyitleri Türkçe ikinci beyitleri Farsça'dır. Daha çok " fāʿilātün fāʿilātün faʿilātün fāʿilün" ve "mefʿāilün feʿilātün mefʿāilün feʿilün" kalıpları kullanılmıştır.

Klasik şiirimize olduğu gibi gazelleri daha çok 5, 7 ve 9 beyittir.

36 musammattan bir tanesi mesnevidir. Her biri dört beyitten oluşan on iki bölümden oluşmaktadır. Terkib-i bent ve terci-i bent de bu kısımdadır (bkz. Tercî-i Hasbihâl-i Āşıkāne M/8). Çok sayıda muhammes, murabbaʿ, tahmis, tazmin ve kıtʿa vardır. Mevzun mektup başlığını taşıyan üç mektup vardır. Bunlardan 15 beyitlik bir mektup, 18 kıtadan oluşan ayrı bir mektup (bkz. Yusūf Paşa Efendimize Bād Vire İrsāl Olunan Mevzūn Mektubdur M/24) vardır. Şarkılar farklı bölümlerde bulunmaktadır: musammatların, tarihlerin ve gazellerin içinde. 4 şarkı vardır. (bkz. Bahariye-i Şarkı M/18).

Osmanlı Devleti'nde vakʿa-nüvis tarihçiliği önemlidir. Ancak edebiyatımızda da tarih düşürmek hüner göstermek açısından önemli sayılmıştır. Tarihleri 39 tanedir. Millet Kütüphanesi nüshasında Meczub Hasan Efendi Mersiyesi yoktur (bkz. T/12). Tarihlerde değişik vezinler kullanılmıştı: "mefʿāīlün mefʿāīlün mefʿāīlün mefāʿīlün", "mefʿūlü fāʿilātü mefʿāīlü fāilün", "feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün"…gibi.

Müfretler 38 tanedir. Muammalar, lügazlar, kıtalar, beyitler ve ebyatlar vardır. Millet Kütüphanesi nüshasında gazeller ya da tarihler yazılırken unutulan beyitler sona eklenmiştir.

1.2. Vezin

Selānikli Ākif Efendi'nin divanında remel, hezec ve muzārî kalıpları kullanılmıştır. En çok kullandığı kalıplar şunlardır:

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Sākī-nāmede "mefʿūlü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün" kalıbını kullanmıştır. Divanda vezin kusurları da vardır. En görülen hatalardan biri, kelimeler Nun (ن) ile bitse bile bir buçuk okumuştur.

1.3. Kafiye ve Redif

Divanda hem kafiye hem de redif kullanılmıştır. Kasidelerde de kafiye + redif kullanılmıştır. Musammatlar en çok şu harflerde kafiyelidir: elif, re, mim, nun, ye. Gazellerini alfabetik sıra ile vermiştir. Mim, nun ve kef ile redifli gazelleri ise çoktur. Tam kafiye, zengin kafiye en çok kullandığı kafiye türüdür.

2. Divānın Muhteva Özellikleri

2.1. Selānikli Akif Efendi'nin Dîvānında Cemiyet

2.1.1. Şahıslar

2.1.1.1. Hükümdarlar ve Devlet Adamları

Ākif Efendi Selānik'te yaşadığı için "Selānikī" diyoruz. Ancak Selānik'in çok karışık olduğu bir dönemde (1827 yılında Yunanistan bağımsızlığını ilan eder.) yaşamıştır. I. Mahmut, III. Mustafa, I. Abdülhamit, III. Selim, IV. Mustafa ve II. Mahmut zamanında yaşamıştır. Tarihlerinde de devlet büyüklerinden bahsetmiştir. Şehzade Sultan Süleyman'ın veladetleri tarihinde şehzāde, Allah'ın yeryüzündeki gölgesi olarak adlandırılmıştır.

Cenāb-ı ḥażret-i Maḥmūd Hān ẓıll-ı Rabbāni

Ṭanīn-i kūs-ı ʿadli ḳābilmişdür çār erkānı

T/28/1

Beyitlerde Süleyman, özellikle Osmanlı padişahı /şehzādesi için kullanılır. Doğum tarihleri için tarih düşürülmüştür. Ancak, bununla beraber hükümdar peygamberlerden Süleyman'ı da hatırlatır.

> Süleyman, hükümdar peygamberlerden biridir. Yeryüzünde pek az insan, hatta peygambere nasib olan olağanüstü bir güce ve saltanata sahib olmuş, hayvanların dilini bilme, rüzgarın gücünden yararlanılarak çok uzun mesafeleri bir anda alma, insanlara olduğu kadar cinleri de hükmetme vs gibi mucizeleriyle mümtaz ve kendine has özellikleri olan bir peygamberdir. (TÖKEL 2000 : 295)

Süleymān nāmına yaʿni o şāh-ı kişver-ārāya

Muʿallā pāye bir şehzāde oldı luṭf-ı Rabbānī

T28/8

O dem bir hüdhüd-i ġayb-ı ṣabā peymā didi tāriẖ

Bu dehriñ geldi saʿd şevḳ ile sulṭān Süleymānı

T28/13

Osmanlı Devleti'nin yenilikçi padişahlarından III. Selim'in doğumu için de tarih düşülmüştür.

Necl-i ġāzī vü aṣīl yaʿni Selīm Beg ki añā

Ced-be-ced luṭf-ı Ḫudādır bu ḫiṣāl-i nī-hū

T32/1

2.1.1.2. Şāirler

Ākif Efendi, şiirlerinde başarılı şairleri örnek almıştır. Ancak Muhlis Yusuf Paşa'nın bir çok şiirine tahmis yazmıştır. Nābī'nin bir şiirini tazmīn etmiştir:

İrdim ṣabāḥ-ı vaṣla şeb-i firḳat olmadan

İtdim şikest sāġar-ı hicrānı ṭolmadan

Geçdim ṣırāṭ-ı berzāḫ-ı ʿaşḳı ḳurulmadan

Geldi bahār baḫş-ı sermāda ṭuyulmadan

Gördüm güşāyiş-i gül-i maḳṣūdı solmadan

Ser-menzil-i merāma irişdim yorulmadan

M/13/I

Yūsuf Paşa'nın şiiri için yazdığı tahmiste de sevgilinin āşıklara eziyet etmesi anlatılmaktadır.

Güldür o ġonca-fem riḳāba ise ḫārıdur

Ruḫsārı üzre ḥaṭṭ-ı nevā bir bahārıdur

Cevr eylemek o şūḫuñ ezelden şiʿārıdur

Yāriñ cefāsı ʿāşıḳına eski kārıdur

Seng-i sitemleri de baña yādigārıdur

M/9/I

Fuzūlî'nin " sakın" redifli gazelini tahmis etmiştir.

Alma āhım dūd-ı serd-i pür-şerārımdan ṣaḳın

Atma şāhım seng-i azārı inkisārımdan ṣaḳın

El-ḫazer seyl-i sirişk-i bī-ḳarārımdan ṣaḳın

Yaḳma cānım nāle-i bī-iḫtiyārımdan ṣaḳın

Dökme ḳānım āb-ı çeşm-i eşk-bārımdan ṣaḳın

M/30/I

2.1.1.3. Sanatkârlar

ʿĀkif Efendiʾnin divanında sanatkarlarla ilgili olarakBehzād geçmektedir. Edebiyatımızda çizdiği resimler ile övülen bir ressamdır. ʿĀkif Efendi, sevgiliyi ya da devlet büyüklerini överken Behzad'ın kaleminin onların güzelliğini ya da iyiliğini resmedemiyeceğini söyler.

Öyle bir ṭarḥ bu kim levḥa-i fikretde bile

İdemez resm-i dil-āvīzini kilk-i Behzād

T/20/2

Göñül ḫayrān naḳş-ı ṣunʿ-ı ḥüsn ü āndır ʿĀkif

Nuḳūş-ı nāmdār-ı ʿārıżı Behzād'ıñ olsun heb

G11/7

2.1.1.4. Tarihî ve Efsanevî Şahsiyetler

Tarihī ve efsanevī şahsiyetlerde Sokrat, Aristo, Felatun, İskender, Cem, Şeddād… yer almaktadır. Sokrat, Antik Yunan filozofudur. Yunan felsefesinin kurucularındandır

Çeşm-i bīmārı ġam ile bu dil-i ḥastemizin

Ṭabʿ-ı Soḳrat bulamaz nükte-i dermānımızı

G/111/3

Yunan filozoflarından Aristo; aklın, hikmetin ve tedbirli düşüncenin sembolüdür. Padişahlar düşünce olarak Aristoya benzetilir

Destūr-ı bī-naẓīr Āristo tedbīr kim

Ezher cihet refīḳ ola tevfīḳ-i ḥaḳ āñā

T/5/2

Felātun, Sokrat'ın öğrencisi Aristo᾿nun hocasıdır. Aristo gibi aklın, hikmetin ve tedbirli düşüncenin sembolüdür.

Öyle vezīr-i maʿdelet ārā ki re᾿yini

Maḳbūl iderdi olsa Felāṭun-ı bilā-riyā

T/5/3

İskender'in ismi etrafında bir çok efsane vardır. Tarih düşürürken imar edilen yapılar İskender'in seddi ile kıyaslanır.

> İskender, Asya ülkelerinde, pek çok garip ülkeler fethettikten, değişik ırk ve milletlerle savaşıp bütün dünyanın nizamını eline aldıktan sonra, Yeʿüc ve Meʿcüc halkının dışarıya çıkıp insanları rahatsız etmelerini engellemek için set yaptı ve akabinde insanları çok sıcak ve samimi bir ülkeye geldi. (TÖKEL 2000: 203)

Öyle te᾿sīs eylemiş bildim ki bu

Sedd-i İskender gibi bulmaz fenā

T /34/4

İskender, Tökel'e göre; İskenderiye şehrini Belinas'a bırakarak gitmeden önce ona şöyle dedi: " Ey Belinas, Bu şehirde yüksek bir yapı yap ve üstüne bir ayna koy ki bir aylık yoldan her gemi o aynada görünsün."dedi. Bu ayna parlaklığıyla ve uzakları göstermesiyle tanınmıştır.

Baḳmam āyine-i İskender'e ṣāf olsa daḫi

Yüz o mir᾿āt döker bu dil-i ṣad çāk baña

G/4/2

Feyiż esrār-ı zücāc-ı gül-i ṣad-pāredür

Nāmı mir᾿at-ı Skenderde ḳodı cilve-i ʿaşḳ

G51/4

Cem, Divan şiirimizde eğlence ve şarap ile beraber kullanılır. Gam çeken gönül artık cām-ı Cem çeker.

Sülāf-ı ġam çekerdi rind-i dil ol bezm-i hicāba

Değişdi şimdi cām-ı Cem çeker elḥamdü lillah

M/33/4

Şeddād, Cennet'in benzerini yapmak istemiştir. Değerli taşlarla yapılan köşkler ve bağçeler Şeddad'ın kendisini tanrı ile bir görmesinden dolayı yıkılmıştır. Sevgilinin evi ile Şeddād'ın binasını karşılaştırır.

ʿAnkebūd beyti gibidir naẓar olunsa eğer

Bünye-i saḫnına nisbetle binā-yı Şeddād

T/20/4

Kārun, zenginliği ve aynı zamanda cimriliği ile tanınan biridir. Mallarıyla beraber yok olmuştur. ʿĀkif Efendi, hicviyesinde akçe, gümüş ve Karun'ı bir arada kullanır.

Ṭoyamaz aḳçeye Ḳārūnı bu boḳ ile yutsa

Görmedim öyle gümüş göz hezeyān güyāyı

T/39/10

2.1.1.5. Masal Kahramanları

Selānikli ʿĀkif Efendi, yazmış olduğu birçok şiir türünde bol bol tarihi şahsiyetlerden bahsetmiş ve telmihte bulunmuştur. Aşağıda da örneklerini görmüş olduğumuz Leyla ve Mecnun (Kays), Ferhat ile Şirin, Yusuf ile Züleyha hikayelerini anımsatan terimler şiirlerinde sıkça karşımıza çıkmaktadır. Kimi zaman nazmı Ferhat olmuştur, kimi zaman şair kendini Kays'ın kendisi olarak anlatmıştır

Ben ol Ferhād-ı naẓmım ki ʿarūs-ı reng-i Şīrīni

Tutuḳ-fermā-yı zeyl-i nāṭıḳāmda iltibās itdim

G/76/2

Düşürdüm ḳayd-ı pīç-ā-pīç-i fikre zülf-i Leylāyı

Ġarīb āvāre oldum Ḳays-ı ḳudse istinās itdim

G/76/4

Ben o Ḳays-ı yek-vücūd-ı Leylī-i hicrim ki bu

Müddeʿāma ḫūn-ı dil ʿādil güvāhımdır benim

G/81/8

Ben ol ṣaḥra neverd-i Ḳays-ı ḳuds-ı iştihārım kim

Nice mecnūnlar şerm ile terk-i kūhsār itdi

G/108/7

2.1.1.6. Din Büyükleri

Bu başlık altında Hz. Süleyman'ın mührü, Lokman hekimin tüm dertlere derman olan sırrı , Hz. Hızır peygamber ve Hz. İsa'nın nefesi ele alınmaktadır.

Dehānıñ oẖşadı yārin raḳībi ehrimen gördüm

Ḫayf mühr-i Süleymān'ı yed-i cādūya dek gitdi

G/116/2

Sırr-ı Loḳman da ger maẓhar olursam cānā

Dil-i perdir dime laʿliñ gibi maʿcūn bulamam

G/74/3

Öyle bir er ki çāre-res

Dermānde-i bī-kār u kes

Bir ḥıżr dem ʿĪsi nefes

Her naẓresi bir kimyā

T/18/VII

2.1.2. Ülkeler, Şehirler, Dağlar, Nehirler

Geniş bir coğrafya perspektifi ile karşılaştığımız divanda Selanik'ten Arabistan'a kadar birçok yer ismini görmekteyiz. Bu yer isimleri sadece şehir ya da ülke adlarıyla sınırlı kalmamıştır. Bu coğrafyalarda bulunan yer şekilleri de şiirlerde yer almıştır.

Selanik, yazarın yaşadığı kenttir. Bu kenti özellikle mimarisiyle ya da Yūsuf Paşa'yı överken kullanır.

Yed-i taṣarruf-ı niʿmü'l-ḳadir ile yaʿni

Zemān-ı feyżi olındı Selānike irḫā

T/22/11

Hoten, edebiyatımızda hatt ve müşk ile beraber kullanılır.

İstemem ḫaṭṭı yanında çemeni

Virmezem ḥāline müşkin-Hoteni

M27/47

Birbirine coğrafî olarak yakın olan Keşmir, Hind ve Şam bir beyitte kullanılmıştır.

Kişver-i Keşmir ü Hind ü Şām'ı pīç-ā-pīç idüb

Genc-i rūda bir muṭalsam ḥāl-i Ḥindū eylemiş

G/40/4

Akif Efendi'nin kullandığı bir kavram da "Subh-ı Nişabur"dur. Nişabur sabahlarının güzelliği, aydınlığı beyitlerde yer alır.

Hem çü ṭıfl-ı bī-nevā ġalṭīde kār-ı ġur benim

Ṣubḥ-ı Nişābūr mehd-i ḫˇābgāhımdır benim

G/81/2

Dürzi Dağı, Şam ile Ürdün arasında yer alan bir dağdır. Burada yaşayan halk Osmanlı Devleti'ne savaşlarda yardımcı olmamıştır.

Getirüb Dürzī ṭağından bir ayı simāyı

Ṣandılar Ādem oġulı beyebān-ı ārāyı

T/39/1

Arabistan yarımadası bir bütün olarak ya da Mekke, Medine, Hicaz ile edebiyatımızda yer almıştır.

ʿArabistān'da daḫi şöhreti ḥaccāc imiş

İtmiş iflās be-kef ḫāzine Ṭomānbāyı

T/39/7

Aşağıda örneklerini gördüğümüz birçok beyitte İstanbul, ayrıntılı olarak ele alınmıştır: Sütlüce, Kāğıthāne, Sāʿdābād, Beşiktaş, Bebek, Küçüksu.

Seniñle şīr-ḫārım Sütlice'den eylesek yelken

Bahariyye ṣafāsına sünbül zülfüñle itsen ben

Becādır soñra Ḳağıtḫāne'ye varsaḳ da seyretsen

Daḫi cūşiş nümādır seyl-i eşkim çaġlayanlardan

M/36/3

Zülāl-i laʿliñ içündür seniñ bu mācerā bu dād

Ḥasedden çoḳ mı aṭsa baḥre kendin nehr-i Sāʿdābād

Çoğaldı reşk ile cūlarda cānā cūşiş-i feryād

Daḫi cūşiş nümādır seyl-i eşkim çaġlayanlardan

M/36/4

Ey zen Beşiktaşta alub mehd-i ḫayāle ṭıfl-ı cānānım

Līk pūs eyleyince geldi ʿĀkif aġzıma cānım

Bu manẓūm eyler eşrāb-ı mācerā-yı çeşm-i giyānım

Daḫi cūşiş nümādır seyl-i eşkim çaġlayanlardan

M/36/5

Beşiktaş'dan binüb ol ṭıfl-ı dil-cū uydurub ṣuyuñ

Bebek'den ṣarf-ı inzār ile Küçüksu'ya dek gitdi

G116/4

Sütlice kelimesiyle, tıfl, şīr ve şekeri birlikte kullanır.

Sütlice'ye ʿażm ile bir şīr ḫār

Ṭıfl ile şīr ü şekerüz ṣū-be-ṣū

G86/4

2.1.3. İçtimāi Hayat

2.1.3.1. Giyim-Kuşam

Divanda geçen fes, zünnar, damen, girīban, destār, külāh, pirāhen giyim ve kuşamla ilgili kelimelerdir. Ay gibi güzel sevgilin saçı, onun dönmesiyle fesin kenarından çıkmaktadır.

Ṭoġunca necm-i gīsūdār-ı perçem cānib-i fesden

O māh peykeriñ devr rāhında fitne ḥāżırdır

MF /17/1

Zünnar, bele bağlanan siyah kuşak/ kemerdir. Oruç olan zāhidin sahbaya özen göstermesi ile birlikte kullanılır.

Ṣahbāya māh-ı rūzede ḥasretle zāhidiñ

Zünnār sāġarı gibi pek īʿtināsı var

G/16/3

Ākif, "niyaz ateşi sevgilinin eteğini yaksa ne olur ?" diye sorar.

Dāmeniñ ṭutsa nolur sūz-ı niyāz-ı ʿĀkif

Maṭlaʿ-ı kevkebe-i şemse şafaḳ yār olmaz

G/34/5

2.1.3.2. Yiyecek-İçecek

Yiyecek ve içecek ile ilgili divanda geçen kelimeler şunlardır: tatlı, lezzet, baklava, işrāb, gıda, sükker, şerbet, helva. Tatlı, lezzāt ve baklavacı kelimeleri bir arada kullanılmıştır. Tatlı yiyecek olarak değil; iyi, güzel anlamında kullanılmıştır. Lezzet kelimesi de cennetin güzelliği ve rahatlığı için kullanılmıştır.

Pek ṭatlı ṭatlı söyledi lezzāt-ı cenneti

Vāʿiz bu sözle var ise şeyẖ baḳlavacıdır

G/15/7

Hak şarabı sevgilinin dudağında çokça vardır. Sevgilinin dudağı şerbetten de tatlıdır. Sevgili, āşıkların ruhunun gıdasıdır.

İşrāb-ı Ḥaḳḳ şerbet-i laʿlinde ḥayliden

Mīzāb-ı ẖāme ṭabʿım ile mācerādadır

G/18/2

Baḳ ol her dem bahār-ı ẖaṭṭ-ı dildāre çemenden gec

Ġıda-yı rūḥ bū-yı ẖūb gerdendir semenden gec

G13/1

Sükker, şeker, tatlı anlamına gelen bir kelimedir. Yazar bu kelimeyi sıkça kullanır. Yapılan çeşmelerden akan su değil, sükkerdir.

Himmeti sırr-ı Selīm Beg ile bū

Ṣu değildür aḳdı yaʿni sükker iç

T/9/2

Çıḳdı bir zemzeme-i şevḳ eyle diden tāriẖ

Ṣu değil ʿayn-ı şifā māye-i sükkerdir bu

T/32/7

Divan edebiyatında kış eğlencelerinden bahsedilirken mutlaka kış yiyeceği olan helva da zikredilir. Sevgili dudağını üşütse, Aşık için o kar helvası gibidir.

Leb-i şīrīniñ üşütse o şehiñ nola şitā

Virdi ʿuşşāḳa ḳar ḥalvası gibi başḳa ṣafā

M/19/1

Selanikli Ākif Efendi, tuz ve şekeri bir arada kullanır.

Ḥasret-i ḳand-ı leb laʿl-i nemekrīzüñdür

Söyleden ṭūṭī-i ḫoş tabʿ-ı şeker efşānım

G/74/3

Su-be-su redifli gazelinde de şekeri süt ile beraber kullanır.

Sütlice'ye ʿażm ile bir şīr ḫār

Ṭıfl ile şīr ü şekerüz ṣū-be-ṣū

G/88/4

2.1.3.3. Eşya

Mirʾat, āyine, keşkül, pul, çember, hadenk, defter, tīr, zencir, kiriş, yay, fānus, mermer… gibi kelimeler divanda yer alır. Bunlar bazen eşya bazen de savaş aracıdır. Sevgilinin cemalini aynada bulur.

Mirʾāt-ı ġayb eylemişken ḫayālini

Āyīne-veş neẓẓārede buldum cemālini

Seyr eyledim seherde şeb-i zülf ü ḫālini

Gezdim raḳībe körlük o bāġ-ı viṣālini

Gördüm güşāyiş gül maḳṣūdı solmadan

Ser-menzil-i merāma irişdim yorulmadan

M/13/IV

Keşkül, kase anlamında kullanılan bir kelimedir. Daha çok dilenciler para toplarken kullanır. Beyitte de mihr ve meh sevgilinin lütfu için iki keşkül olur. "Sipihriñ çenberi" ifadesi de beyitte yer alır.

Felekde mihr ü meh sabbāḥ iki abdaldır güyā

İki keşkül idib der-yūze-i lüṭfuñ içün peydā

M/14/III

Hüner maʿlūm geçmez bir pula ḫūbāna zer lāzım

Sen ey cānbāz-ı ʿaşḳ ister sipihriñ çenberinden gec

G/12/2

Hadenk, kayın ağacından yapılan oktur. Âh oku o kadar güçlüdür ki mermeri bile delip geçer. Tıpkı sevgilinin güzelliğinin gönülleri delmesi gibi.

Bu ẓāhirdir kim itmez ol büt-i sengīn dile teʾs̱īr

Velev sen ey ḥadenk-i āh viren mermerinden gec

G/12/5

Sevgilinin kirpikleri de oka benzetilir.

Ne ol müjgān-ı tīr endāz ol ḳavs-i ḳażā ḳaşlar

Ser-ā-ser ḫūb-ter illā aman gözler aman gözler

G/22/2

Sevgilinin âşığa ettiği eziyet çok fazladır. Bu eziyetleri yazarsak eğer, gönül sayfası bir deftere döner. Sevgili nadiren de (bir harf kadar) âşığa vefa gösterir.

Şerḥ cevriñ varaḳ-ı dilde defātir gibidir

Arada ḥarf-i vefā olsa da nādir gibidir

G/18/6

Âşıklar, sevgilinin aşkından deliye dönerler. Beyitte de delilerin zincire vurulmasından bahsedilmektedir.

Gīsū-yı şifā-ḫāne-i dildār bizimdir

Zencīr be-gerden nice dīvāneleriz biz

G/35/4

Sevgilinin kaşı yaya benzetilir. Ancak, bazen o kaşa da bir destek gereklidir. Dil (gönül) de bir fanusa benzetilir.

Kiriş gerek o ḳaşı yaya dil gibi yoḫsa

Temellük ʿarż ile her genc meriş kemān olamaz

G/39/3

Dil-i fānūs-ı şeb-i şemʿ-i ḫayāliñ ideli

Rüzgār-ı ġam-ı endūh-ı cihān dūr olmuş

G/41/2

2.1.3.4. Tıp-Hastalık

Lokman, macun, dert, hasta, divâne, şifā-hane, ilaç… tıp ve hastalıkla ilgili Divan'da geçen kelimelerdir.

Lokman, TÖKEL'e göre; "Divan şiirinde hikmetin sembolü olarak geçen şahsiyetlerden birisidir (….) Kendisinin ölümden ve yaşlılıktan başka her derdin devasını bildiği " söylenmektedir.

> Bitkilerin dilini bildiği, hangi otun hangi hastalığa iyi geldiğine dair derin bir ilminin bulunduğu, ölümsüzlük otunu aradığı, bulmasına rağmen bir yılanın gelerek bu otu kapıp gittiği veya rüzgarın ölümsüzlüğü havi ilacı ırmağa attığı yollunda malumatlar vardır. Doğuda hem hikmetin, hem de tıbbın üstadı olarak kabul edilir. (TÖKEL 2000: 427).

Beyitte sevgilinin dudağı gibi şifa veren bir macun bulunmadığı anlatılır.

Sırr-ı Loḳman da ger maẓhar olursam cānā

Dil-i perdir dime laʿliñ gibi maʿcūn bulamam

G/75/3

Aşk derdinin ilacı yoktur. Sevgiliden ayrı olduğu her an āşık, dertlidir. Sevgiliyi düşündükçe başka başka dertlere ve durumlara düşer.

Nāz ber- derdem firāḳıñla ne ḥāletdir baña

Her ḫayāl ittikçe ḫāliñ başḳa bir ḥalet gelür

G/26/2

Gönlü hasta olan Âkif, aşk ile divāne olmuştur. Bu nedenle onu mazur görmek gerekir.

Vazʿ-ı nā-sāzına baḳma ʿĀkif dil ḫasteniñ

ʿĀşk ile divānedir rencūrdur maʿzūrdur

G/21/6

Sevgilinin saçı, zincir vurulacak kadar delirmiş olan âşık için bir hastanedir.

Gīsū-yı şifā-ḫāne-i dildār bizimdir

Zencīr be-gerden nice dīvāneleriz biz

G/35/4

2.1.3.5. Mimari

Şeddād, bina, hane, ābād, Kasr-ı Havernak, revzen. Âkif Efendi özellikle tarihlerinde mimariden bahsetmiştir. Yapılan çeşme, bina ve camiler için tarih düşürmüştür. TÖKEL, Şeddad hakkında şu bilgileri verir: "Rivayetlere göre, Peygamberlerden ve salih kişilerden işitmiş olduğu ahiret âlenindeki Cennet'in bir benzerini yapmak iddiasıyla, Bāğ-ı İrem adı verilen efsanevį bahçeleri yaptıran, ilahlık iddiası ve zulmüyle meşhur şahsiyetlerden birisidir."

Şeddad, o döneme kadar eşi benzeri görülmemiş saraylar, bahçeler, köşkler yaptırmıştır. Sonunda yaptırdığı cenneti ile birlikte yok olur.

Beyt, Arapça ev demektir. Sevgilinin evi ile Şeddād'ın binasını karşılaştırır.

ʿAnkebūd beyti gibidir naẓar olunsa eğer

Bünye-i saḫnına nisbetle binā-yı Şeddād

T/20/4

Başka bir beyitte ise Kasr-ı Havernāḳ ile karşılaştırır:

Yaʿni bu bünye-i pākīzeyi ṭarḥ eyledi kim

Revnaḳında olamaz Ḳasr-ı Ḥavernāḳ aña eş

T21/2

Yūsuf Paşa'nın yaptırdığı binalara tarih düşürmüştür. Onu överken ābād kelimesini de kullanır.

İtdi yümnile veliyyü'n-niʿamım Yūsuf Beg

Böyle bir ḫāne-i pākīze-i nev-ṭarḥ icād

T/20/1

Öyle bir ṭarḥ-ı neşāṭ-āver-i rūḥ-efzā kim

Nām-ı pākīzesine dinse sezā yümn- ābād

T/20/3

Sarı Selim Paşa'nın yaptırdığı çeşmeye tarih düşürür.

Nāsa işrāb eyledim tāriḫin ʿĀkif ṣu-be-ṣu

Çeşme-i Sarı Selim Paşa'dan iç gel āb-ı nāb

T23/5

Farsça pencere anlamına gelen revzen kelimesi de mimarî ile ilgilidir. Sevgilinin güzelliğini gösteren ya da cennete açılan bir penceredir.

Revzeninde naẓar-ı pāk ile imʿān idene

Yaʿni ẓāhir mi değil ġarḳa-i gülzār-ı naʿīm

M2/1

Gösterdi yüz şikāf teninden ʿarūs-ı kām

Virdüm nuḳūd-ı ʿaşḳı alub ārzū-yı tām

Bir ṣubḥ-dem esince nesīm-i seher temām

Nāgāh açıldı revzene-i gülşen-i merām

Gördüm güşāyiş-i gül-i maḳṣūdı solmadan

Ser-menzil-i merāma irişdim yorulmadan

M/13/ III

Firdevse bir revzen midir

Ṭūr-ı muḳaddesden midir

Yā dārā-yı eymen midir

Dürlü tecelli rū-nümā

T/18/III

Mevlevî bir şair olan Âkif'in çok kullandığı kelimelerden biri de dergahtır. Dergahlarda insanlar ibadet ve ilimle uğraşırlar.

Bu bir erenler şāhıdır

Āgāhlar āgāhıdır

Pīrī Baba dergāhıdır

Bu ʿarş-ı sāy-ı rūşenā

T/18/V

Sevgilinin kaşları mihraba benzetilmiştir. Âkif, sevgilinin güzelliğini viran oldu sanma, der.

Pertev vīrān o cāmiʿ-i ḥüsnünde ṣanma ḥāl

Miḥrāb-ı ebrūvānıñı aṣma ser acıdır

G/15/4

2.1.3.6. Oyunlar

Perde, hayal-baz, zar, dü-şeş… oyunla ilgili kelimelerdir.

Gölge oyununu oynatana hayal-baz denir. Bir perde arkasında oynatılır.Gölgenin yansıyabilmesi için arkada mum yakılır.

Māverā-yı perde-i serde ḫayāl-bāz-ı felek

Yine bir şemʿ-i felāket-zā fürūzān eyledi

T/38/1

Bir ḫafī laʿab-ı ceşm-i fitne-engīzi meğer

Ḳalmış idi onda şimdi kim nümāyān eyledi

T/38/2

Zar ile oynanan oyunlarda, zar atıldığında gelen sayılar oyunun nasıl gittiğini gösterir. Bu altı kapılı dünyada dü-şeş gelmesi her şeyi değiştirir.

Bu şeş-der-i cihānda nerād olursa da

Bir nā-becā dü şeşle niẓāmıñ bozar zar

G/27/5

Sirklerde hünerli olan cambazlar, çemberden geçerler. Çemberin etrafında ateş yakılır. Sevgiliye de normal çemberden değil ateşli çemberden geçenler lazımdır.

Hüner maʿlūm geçmez bir pula ḫūbāna zer lāzım

Sen ey cānbāz-ı ʿaşḳ ister sipihriñ çenberinden gec

G/12/2

2.1.3.7. Yazı

Yazı ile ilgili kelimeler şunlardır: kilk, defātir, varak, harf, şerh, tercüman, hāme. Âkif Efendi kendisini ya da yazdığı şiiri överken bu kelimeleri kullanır.

Teʾs̱īr var terāne-i naẓmıñda ʿĀkifā

Kilk-i terinde var ise bülbül yuvāsı var

G/16/7

Sevgilinin âşığa ettiği eziyet çok fazladır. Bu eziyetleri yazarsak eğer, gönül sayfası bir deftere döner. Sevgili bir harf kadar, âşığa vefa gösterir.

Şerḥ cevriñ varaḳ-ı dilde defātir gibidir

Arada ḥarf-i vefā olsa da nādir gibidir

G/18/6

Hüner gösterilirken yazarın kalemi tercüman olmuştur. Şiirleriyle sevgiliye olan mecburiyetini söyler.

Değil ʿarż-ı hüner müştāḳ-ı ḫāmem tercümān olmuş

Diliñ eşʿār ile dildāre mecbūriyyetin söyler

G/25/5

2.1.3.8 Gelenek- Görenek

Gelenek, geçmiş kuşaklardan günümüze kadar gelmiş, yaşatıldığı toplum bireyleri arasında kuvvetli bir bağ oluşturmuş veya o toplulukta eskiden kalmış olmaları sebebiyle saygı duyulup kuşaktan kuşağa aktarılan kültürel bir harekettir.

Görenek, henüz gelenekselleşmemiş, bireylerin birbirlerini görerek yaptıkları davranışlardır. (http://www.kirklareli.gov.tr)

Türklerde yüzyıllardır devam eden misafir ağırlama geleneği vardır. Çalgı aletleri olan def ve ney eğlence meclisinde misafir gibidir.

Sīne güyān olaraḳ ʿaşḳ-ı niyāz eyledi

Def ü ney dāʾire-i ʿayşa misāfir gibidir

G/20/4

Delilerin zincire vurulması geleneğinden de bahsedilir.

Gīsū-yı şifā-ḫāne-i dildār bizimdir

Zencīr be-gerden nice dīvāneleriz biz

G/35/4

Düğün ve cenaze törenleri de gelenek olarak beyitlerde yer alır.

2.1.4. Din ve Tasavvuf

Selanikli Akif Divan'ında tasavvufa genellikle yer verilmez. Birkaç beyitte sure, ayet vb. isimleri yer almaktadır.

Ġarīḳ-i cürm-i ḫatāyım yā resūlallah

Esīr-i pençe-i nefs ü hevāyım yā resūlallah

K/2/1

Elimden gelmez itsem de eğer kim niyyet-i ṭāʿat

O rütbe ben hevāya müptelāyım yā resūlallah

K/2/2

Nice zīnet ne saʿādet yazılub sūre-i Nūr

Oldı ser-levḥa-i iḳbāline ʿālī ḥüccet T/15/11

Âşık, sevgilinin saçının siyahlığından dolayı gece velleyli okur. "Velleyli izāyağşa: Ziyasını örtüp büyüdüğü zaman (geceye yemin olsun). Ved-duhā: And olsun kuşluk vaktine."

Yād-ı zülf-i siyehiñle gice velleyli oḳurum

Sūre-i Nūr oḳurum ʿār ẓann itdikçe ḫayāl G/61/7

Selanikli Ākif Efendi, zahidin üzerinde ucube kıyafeti varken Deccal ortaya bile çıksa kimse Deccal'a bakmaz der.

> Kıyametin büyük alâmetlerinden olan, bir gözü kör, evsāfı meçhūl yaratık.(….) Deccāl'ın kimliği, kişiliği, yapacağı işler, çıkaracağı fitne fesatlarla ilgili olarak kaynaklarımızda bir hayli bilgi bulunmaktadır. bilhassa onun evsafı, gücünün şiddet ve derecesi, insanları aldatmadaki maharet ve becerisi, ona uyan askerlerin tabiiyeti, Mehdi'yle olan savaşları hususlarında sayısız bilgilere rastlamak mümkündür. (TÖKEL 2000)

Zāhid-i ḫurda bu uʿcūbe ḳıyāfet var iken

Kim bıḳar şimdi žuhūr itse de faražā Deccāl

G/62/8

Āyet-i resm-i ḫaṭ u ḫāl-i siyāh zülfi

Ṭariz-i İncil'de remz eyledi Ḳurʾān'ımızı

G/112/2

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NÜSHA TAVSİFİ

1. Yazmalar

Selanikli Akif Efendi Divanı'nın beş nüshası vardır.

1. Millī Kütüphane Yazmaları 8333 demirbaş numarası ile kayıtlıdır.
2. İstanbul'da bulunan üç nüshadan biri Topkapı'da Hazine Kütüphanesi'nde 954 numara ile kayıtlıdır.

3. Fatih, Millet Kütüphanesi, Ali Emīrī yazmaları, Manzum Eserler bölümünde no:269 demirbaşı ile kayıtlı bir nüsha vardır..

4. Selanikli Akif Efendi'nin üçüncü kuşak torunlarından Dr. Akif Poroy'un Şişli- Amerikan Hastanesi arkasındaki özel kütüphanesinde bir nüsha vardır.

5. Son nüsha İngiltere'de İngiltere Millī Kütüphanesi'nde "Arşiv Or. 11198 Akif Hasan" adıyla kayıtlıdır.

1.1Millî Kütüphane Nüshası

Baş: Söyle ey kilk-i suḥen-perver-i muʿciz gūyā

Böyle leb-beste vü lāl oldun ʿaceb n'oldı sana

Son: Ḫayāliñ ile sürūrum firāḳıñ ile ġamım

Göñülde şimdi benim başḳa ʿālemim vardır

Ankara Milli Kütüphanede verilen bilgilere göre, " Divan'da mihrabiye renkli ve müzehhep, cetveller yaldızlı, söz başları kırmızıdır. Kenarları vişne rengi meşin, kapakları fıstıkî yeşil kâğıt kaplı bir cilt içerisindedir."

Millī Kütüphane tarafından 1996'da satın alınmıştır. Kitabın kapağında 1.sat. 31 Aralık 1996 Ahmet Şamil Gürer / Ank. yazılıdır.

Fiyat, 50 000 000 TL notu vardır. Ancak müstensih hakkında bilgi yoktur.

İstinsah tarihi: H. 1251 / Md. 1834

İstinsah Kaydı: Temmetü'l- kitab banisi Allahü'l-melikü'l- vehhāb şehr-i şevvāl fi yevmi sittel-sīme ahdi hamsīn baʿd mürettibān vakıf.

"Divanda 115 gazel, 4 kaside, 3 tazmin, 47 kıta, 3 müseddes, 4 muhammes, 1 saki-nâme, 5 tahmis, 8 murabba, 1 müsebba, 3 manzum mektup, 1 mesnevi, 1 terci-i bend, 5 muamma, 34 müfred vardır."

"Boyutları; 215x140, 150x85 mm.dir. Yazı türü nesih, yaprak 59, satır 21 ve kağıt türü taç filigranlıdır."[3]

1.2 Millet Kütüphanesi Nüshası

Bu nüsha Arapça yazılmış bir takriz ile başlar. Manzum kısım diğer nüsha ile aynı başlar. Son kısmı farklıdır.

Baş: Söyle ey kilk-i suḥen-perver-i muʿciz gūyā

Böyle leb-beste vü lāl oldun ʿaceb n'oldı sana

Son: Aldı ʿaḳlım yine bir nevres niḥāl

Reşk ider ebrūlar yine nev niḥāl

Yoḳ miyān-ı mūyına bir ḳıyl u ḳāl

Bir güzellerün güzel ḥūrī misāl

Mislini bulmaḳ anıň emr-i muḥāl

Müstensih: İsteshabe'l-fakīrü's-Seyyid Muhammed Ârif el-Mevlevî

[3] Bu bilgiler Milli Kütüphane, Yazmalar, 8333'te kayıtlıdır.

Divanda altı farklı mühür (bir mühür hem arkada hem de önde vardır) bulunmaktadır.. Okunabilenler şunlardır: Muhammed Ârif mührü, Seyyid Mevlevī mührü.

İstinsah Tarihi: H.1257

Boyutları; 180x120mm, 75 varak, satır 17, talik yazı, başlıklar kırmızı.

Divanda 4 kaside, 37 musammat, 38 tarih, 117 gazel, 38 müfret vardır.

2. Metnin Teşkilinde Takip Edilen Yol

Millet Kütüphanesi nüshası, Millī Kütüphane nüshasına göre divan teşkiline daha uygundur. Karşılaştırmada farkları gösterirken Millet Kütüphanesi Nüshası, M; Millī Kütüphane nüshasına, Mil olarak gösterilmiştir

Başta kasideler, sonra sırası ile musammatlar, tarihler, gazeller ve müfretler şeklinde sıralanmıştır. Genel olarak iki nüshada da ortak şiirler vardır.

Karşılaştırmalı metnimize öncelikli olarak Milli Kütüphane nüshasını baştan sona yazarak başladık. Millet Kütüphanesi nüshası da okunduktan sonra nüsha farkları gösterildi. Nüsha karşılaştırmalarında bir nüsha esas alınmadı. Bunun yerine anlama, vezne, şairin dil ve üslubuna uygun olan şeçildi; diğeri dipnotta farklılık olarak gösterildi.

Nüsha farklarını dipnotta gösterirken şiirler öncelikle numaralandırılmıştır ve bu numaralar başta olacak şekilde, nüshalarda hangi sayfalarda yer aldığını gösterdik. Karşılaştırma yapılan kelimenin sonuna iki nokta (:) konulmuştur. Aynı beyitin ikinci mısrasına geçerken (//) işareti kullanılmıştır. Eğer kelime ya da şiir nüshanın birinde yoksa (-) ile gösterilmiştir.

Gazellerin tertibinde alfabetik sıra esas alınmıştır.

Taḳriz

Ed-dīvānü'l-maʿārif min-tedvīni'ş-şāiri'l-māhiri'l-kāmili'l-ārif a'nā bih Mevlânâ el-hasenü'l-ākifü'l-mevlevī Vehāzihi'n-nüshatü'n-nefīsetü'l-belīgatü bi-sebebi cem'ihi'n-nuʿūti'n-nebiyyi'l-muhterem sallallāhü aleyhi vesellem el-hukle eyyühā hidmetühü li-hazreti resūli'l-hāifīn sallallâhü aleyhi vesellem ve āsāri sāirihī küllühümberahinetün bi-usūli kemālati'ş-şā'iri'n-nātıkı'l-mezkūr ve hāzihi'l-beldetü'l-latīfetü lem-yera bi-mesbūki'l-misli't-tedvīri'l-belīgati fi'l-esbaki ve's-sābık vallāhü'l-muvaffiku'l-ücūrāti'l-cezīl ve şekerallāhü sa'yehü'l-cemīl li-nātıkıhī karzahü'l-ācizü'l-makrūn Muhammed Nūri an-hācegani kātibi civāni hümāyūn ve kātib-i dīvān-ı belāgat-ünvān İbrahim Paşa mutasarrıf-ı Selānik sānehallāhü Te'ālā ani'l-āfâtive'd-dayk

3. DĪVĀN (Metin)

DĪVĀN-I ʿĀKİF

1

MĀLİDEN-İ ÇEŞM-İ SİYEH-SİRİŞK-İ ḲĀLEM BĀSİTĀN-I NAʿT-I ŞERİF SEYYİD-İ ʿĀLEM ṢALLALLAHU TEʿĀLĀ ALEYHİ VE SELLEM

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Söyle ey kilk-i suḥen-perver-i muʿciz gūyā
Böyle leb-beste vü lāl oldun ʿaceb n'oldı sana

2 Ṭabʿ-ı vālā-revişin kimdir iden āzürde
Gine gerdūn-ı denī midür iden cevr ü ezā

3 Gülşen-i naʿt-ı cenāb-ı nebevīde gāhī
Olur iden ḳan-ı bülbül gibi geh naġme-serā

4 Şimdi n'oldu sana böyle niçin oldun hāmūş
Hīç dem-beste gerek mi olan ālüfte edā

5 Nāṭıḳan olmuş iken vāsıṭa-ı vaḥy-i süẖan
Deheniñde ṣadef-i lüʾlü-i baḥr-i maʿnā

6 Sözüñ evvel rütbeye vara ki ehl-i meleküt
Olalar naʿtın icāyātı içün dest-güşā

7 Öyle sūzişlü gerek her suẖen u taʿbīriñ
Ṭola āteşler ile cevv-i melā-i āʿlā

---

1. Mil 1b, M 1b
2.yine:gine Mil.

8 Dūdmān-ı dil ü cāndan ṣaçasıñ āteşler
Ṭutuşub zeyl-i şafaḳ ṣan yana dāmān-ı semā

9 ʿAnber-i şevḳ yanub micmer-i endīşiñde
Naẓm iderken daḫi taʿṭir ola semʿ-i şuʿarā

10 Fart-ı ādāb ile hem eyleyesin fetḥ-i dehān
Şān-ı pākinde ṣāḳın itmeyesün zerre ḫaṭā

11 Diyesüñ ey şeref ü ṣānı içün ḫalḳ olunan
Bu nuḳūş-ı melekūt u bu niẓām-ı dü serā

12 Saña maḫṣūṣ idi ṣān-ı ḫiṭāb-ı levlāk
Olmasañ olmaz idi küngüre-i ʿarş u semā

13 Hep seniñ ṣānıñı bildirmek içün āfāḳa
İtdi īcād ademden kerem ile Mevlā

14 Seniñ ʿummān ḳadar ʿālī ise menziletiñ
Bende ol rütbe velī ʾāṣīyem ey şāh-ı ʿaṭā

15 O yüzü ḳara ḳulum āh ki reng-i rūyu
Viremez āyine-i maġfirete jeng ammā

16 Lemʿa-i bārika-i ʿatifetün olmasa meger
Es̱erinden şeb-i tār olur idi rūz-ı cezā

17 Beni ol günde temeshür ile ehl-i maḥşer
Ḳorḳarım ümmetiñ içre idecekdür rüsvā

18 Ben o ālūde-i ʿiṣyān o tebehkārım kim
Benden ol ḥāl ile nefsim bile itmekte ibā

13. İtdi icād: İcād itdi Mil.

19 İtdiğüm cürm ide ʿazv eyleyemem eyleyesi
Nefsim eylemiyesi iderken baña dürlü iġvā

20 Görmedeñ böyle bir ʿāṣī deyü ṭursun cennet
Baḳa ebnā-ı cehennem bile nefretle baña

21 Gösterüb birbirine kim bu idi dünyadā
İrtikābāṭ-ı meʿāṣīde ferīd ü yektā

22 Müfteḥir idi kebāirde ser-āmedlik ile
Bu tebehkār idi ol leşkere rāyāt-küşā

23 Benim ol günde n'olur hālim ʿıyāzenbillāh
Ki ne ḥüsn-i ʿamelim vār ne de ṭāʿāt u rıżā

24 Bā-ḫuṣūṣ defter-i ʿāmālim olunca ibrāz
Bū-yı ʿiṣyān ide ol ʿarṣagehi istīlā

25 Var ise zerre sevābım daḫi s̱ebt olmuş eğer
Bilürüm ki o da ālūde-i çirkāb-ı riyā

26 Ne yüzüm var varacaḳ ya ne sözüm yalvaracaḳ
Ne elim var ṭutacaḳ zeyl-i niyāzı aṣlā

27 Sakalım āk yüzüm ḳara heman ol günde
Aġlasa dīde-i dūzaḫ bile şāyeste baña

28 Ṣorsalar ḫalimi kendim daḫi inṣāf ederek
Dir idim müsteḥaḳ-ı nār-ı cehennem Ḥaḳḳā

29 Līk farṭ-ı kerem ü şānıñı itdikçe ḫayāl
ʿUḳde-i ḫāṭır-ı yeʾse gelür ol demde küşā

30 Seniñ āmān u ümīd-i kereminle ṭururum
Yoḫsa heb bendeñ içündür cüzʿ-i vāveylā

31 Şöyle kim şefḳatine nisbet olunsa cürmüm
Güneşe zerre olur ḳaṭre yanında deryā

32 Nehr-i salsāl-ı zülāl-i keremiñ cāri iken
Ben revā mı idim āteşler elinden şekvā

33 Ve'lʿ ömrüñ ḳısm-ı ṣādır iken ez-cümle
Zāt-ı pākin içün ey ʿāli güher genc-i Ḫüdā

34 Bir avuc ṭopraġa minnet gibidir Mevlādan
Ümmet-i müzneb yekser āzād itdirme sañā

35 Seni Ḥaḳḳ zātı içün ḫalḳı senüñ-çün yaradub
Saña bu rütbe-i maḫṣūṣayı itdi iʿṭā

36 Enbiyā hem daḫi pervāne-i envārıñdur
Şemʿ-i lüṭfuñdan umār her birisi nūr-ı ʿaṭā

37 Nisbet-i ḥālem ki ʿaṭā-ı to sitʿi dādem bād
Mī-resed ber men ʿaṭā-yı meğer ez-lüṭf-ı şomā

38 Kendi lüṭfuñdan olam maẓhar-ı şefḳat yoḫsa
Ḥāl müşkil olur elbette ḳalur ise bañā

39 Āh ol güñde ḫuṣūṣiyle ki nefsī diyeler
Ümmeti nuṭḳı ile sen ki olursun güyā

30. Seniñ āmān u ümīd-i kereminle ṭururum: Yā resūlallāh ümīd-i kereminle ṭururum M

40 İşte ol günde ben ʿāṣīye şefāʿat ḳıl kim
Rusül-i sāʿireden ḳadriñ ola müstes̱nā

41 Var tesellüm şu ḳadar kim çü seniñ ümmetinim
Eylemez Ḥaḳḳ beni maḥrūm-ı ʿināyet ḥāşā

42 Bā-ḫuṣūṣ nāmını bir yazdı seniñ nāmıñ ile
Hem ḥabībim demişken keremiyle çü sañā

43 Şān-ı Bārīye düşer mi ki seniñ ümmetiñi
Müşrikīn ile bile nār-ı cehennemde yaḳā

44 Ḥāşelillāh ki maḥrūm olayım lüṭfundan
Ümmetiñden çü yaratdı beni rabbü'l Mevlā

45 ʿĀkifā çün ki cehennemde bile yoḳ ḫ̬āhiş
Ümmet-i müẕnibi īḳāda ne bu vāveyla

46 Öyle bir ḥıṣn-ı ḥaṣīn kān-ı şefāʿat var iken
Sāyesinde yoḳdur sūziş u şekvā ne revā

47 Çün bilürsün ki yeʾis küfr idüğün ne bu telāş
Lüṭf-ı bī-ḥad Ḥaḳ inkār olunur mı ḥāşā

48 Ḫāṭır-ı muʿteber-i ḥażret-i peyġamber içün
Ümmet-i müznibedür vaʿd-i ʿināyāt-i Ḥudā

49 Sen ṣalavāt eyle hemān rūḥ-ı resūlullāha
Ki odur maġfiret-i ümmete bāʿis̱ Ḥaḳḳā

50 Ola emvāc-ı baḥr gibi her anda ṣalavāt
Rūhuña āline aṣḥābına tārūz-ı beḳā

2

DİĞER SÖYLEDİĞİ NAʿT-I ŞERĪF

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ġarīḳ-i lücce-i cürm-i ḫatāyım yā resūl Allah
Esīr-i pençe-i nefs ü hevāyım yā resūl Allah

2 Elimden gelmez itsem de eğer kim niyyet-i ṭāʿat
O rütbe ben hevāya müptelāyım yā resūl Allah

3 Girībānımdan almışdır benim ser pençe-i ġaflet
Zebūn-ı dest-i bī-dād-ı sivāyım yā resūl Allah

4 Benim bu kūşeyi naḳş ṣūr-ı miḥrābım olmuşdur
Gürūh-ı ʿāṣīyāne muḳtedāyım yā resūl Allah

5 Yüzüm yoḳ dergehinde bendelik iẓhārına zīrā
Pek ʿāṣīyim denīyim rū-siyāhım yā resūl Allah

6 Mübeşşerdir kebāʾir ehli çün vaʿd-i şefāʿatle
Ben ol ḳavme reʾīs ü pīşvāyım yā resūl Allah

7 Benem ol ʿĀkif-i rüsvā ki dergāhıñ kilābından
Daḫī bir ḳaç ḳat ednā bir gedāyım yā resūl Allah

---

2. Mil 3a, M 3a
Diğer Söylediği Naʿt-ı Şerīf : Güfte-i Diğer Naʿt-ı Şerīf M
1. // nefs ü: nefs-i M
7. ol Ākif: ol ol Ākif M

3

AḪZ-I Nʿ AT-I RESŪL-I KİBRİYĀ ṢALLALLAHU TEʿ ĀLĀ ʿ ĀLEYHİ VE SELLEM

mefāʿ īlün mefāʿ īlün mefāʿ īlün mefāʿ īlün

1 Ben ʿ āṣī mücrimim senden ʿ ināyet yā resūl Allah
Yamandır ḥālim itmezsiñ şefāʿ at yā resūl Allah

2 ʿ İnāyet olmaz ise kendi lüṭfuñdan bu rüsvāya
Benim-çündür ḳıyāmetde cehālet yā resūl Allah

3 Ne ḥācet āḫiriñ iġvāsına fiʿ l-i maʿ āṣīde
Benim nefsim baña eyler kifāyet yā resūl Allah

4 Beni yoldan çıḳardı bu hevā nāçār ḳaldım ben
Bana senden olur ancāḳ selāmet yā resūl Allah

5 Nice isnād idem ben itdiğim ʿ iṣyāñ-ı iblise
Senin de lüṭfuña yoḳdur nihāyet yā resūl Allah

6 Benim ʿ iṣyānıma ġāyet yoġ ise müsellim ki
Benim nefsimdedir cümle fez̠āḥat yā resūl Allah

7 Hemān iḥsānına ḳalmış bir ʿ āṣī bendedir ʿ Ākif
Değil mahiyyeti taʾrife ḥācet yā resūl Allah

8 Siyeh-rū bir ḳulum ki ümmetiñdür derd-mendündür
Amān itme anı maḥrūm-ı şefḳāt yā resūl Allah

---

3. Mil 3a, M 3b

4

DER SİTĀYİŞ-İ ḤAŻRET-İ MEVLĀNĀ

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Ey āşinā-yı dil-i bendegān Mevlānā
Vey ācizāne ʿināyet-resān Mevlānā

2 Sükān-ı dergehiñ bende bir kemīnesiyim
Baña da eyle ʿināyet amān Mevlānā

3 İdüb cenāb-ı ḥabīb-i Ḥudādan istiʿṭāt
Viren her an fuḳāraya amān Mevlānā

4 Beni de dehşet-i maḥşerde it amān emīn
Be-Ḥaḳḳ-ı bāʿis-i ḫalḳ-ı cihān Mevlānā

5 Ben öyle bir yüzü ḳara denī ḳulum zīrā
Benim o günde ser-i ʿāṣiyāñ Mevlānā

6 Eğer ʿināyetiñ olmazsa kendi lüṭfuñdan
O günde ḥālim olur pek yamān Mevlānā

7 Seniñ ʿināyetiñe yoḳ ḳuluñda istiʿdād
Kemāl-i lüṭfuña ḳaldım hemān Mevlānā

8 Beḳa-ı mücrim ü muḥtāc raḥm u şefḳatinim
Her an ü her dem ü her bir zemān Mevlānā

9 Ḳapunda başım açıḳ bende bir gedā ḳulunum
Beni de lüṭf ile kıl şādmān Mevlānā

---

4. Mil 3b, M 3b

Der Sitāyiş-i Ḥażret-i Mevlānā: Der Sitāyiş-i Ḥażret-i Mevlānā Ḳaddes Allāhu Sırrıhü'lʿ Azīz, Mil

9. kıl: it Mil

10 Cünūd-ı maḥşere itme amān beni rüsvā
Nihān cürmüme vāḳıf olan Mevlānā

11 Ḳarīn-i ᶜafv olur itsin niyāz mevlādan
Benim gibi nice biñ mücrimān Mevlānā

12 O rütbedür ki seniñ ḳadrün ᶜindi Mevlāda
Değil beyānına ḳādir zebān Mevlānā

13 ᶜUluvv-i ḳadrini görmek olurdı fī'l-cümle
Olaydı ᶜarşa eğer nerdubān Mevlānā

14 Bu ne şeref ki ezelde senin semāᶜıñ ile
Teleẕẕüz eyler idi ḳudsiyān Mevlānā

15 Cenāḥ salmış idi şāhbāz bād-ı rūḥuñ
Feleklere ceberrūt āşiyān Mevlānā

16 Beşer ne ḥaddüñe ḳadriñ bile melek ᶜāciz
Ey eyliyen melekutu mekāñ Mevlānā

17 Şemᶜ değildir iden ḫānḳāhların pür nūr
Şerār-ı feyżiñ olur heb cihān Mevlānā

18 Merāmı lüṭfuñu teşvīḳdir ᶜĀkif'in yoḫsa
Sitāyiş itme ne ḥaddine ān Mevlānā

8.-18. Mevlānā: Bu kelime elif-i maksūre ile Mevlīnā şeklinde yazılmıştır. Mil.
11itsin niyāz Mevlādan : Mevlādan itsin niyāz Mil

MUSAMMATLAR

1

TAŻMĪN-İ BE-MIṢRAʿ-I CENĀBI ŞEYḪ GĀLİB-İ MERḤŪM

Mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlün faʿ

I

Rindüz mey ü maḥbūb ile güyāyız
İḳlīm-i ḫarābātdayuz dārāyız
Şūrīdeyiz āvāreleriz şeydāyız
İḳrārda ammā hele bāber cāyız
Her neyse neyiz bende-i Mevlānāyız

II

Düşdük heves-i zülfüne hevādārız biz
Āşūbda gīsūya ḳafadarız biz
Ṣūfīce ketm-i māʾil-i dildārız biz
Gerçi didiğin gibi günahkārız biz
Her neyse neyiz bende-i Mevlānāyız

III

İtdi varaḳ-ı zühd-i berbāde-hevā
Yoḳ nüsḫa-ı āmālde lafẓ-ı taḳvā
Heb bedreḳa-ı nefs ile dāʾim hem-pā
Serāyişlere biz pīşrev olduk ammā
Her neyse neyiz bende-i Mevlānāyız

IV

Bu cām-ı müdām-ı mey ile mi heb ṭolsun
Çehrem lem-i yār ile mi heb ṣolsun
Zülf ile mi geçsün günümüz bu n'olsun

---

1. Mil 4a, M 4b
hevādār biz: hevādārız biz M

Biz böyleceyiz gerçi velī ḥamd olsun
Her neyse neyiz bende-i Mevlānāyız

V

Bāzār-ı dil-ārāda geçürdik kārı
Ṣarf eyledik ol kālelere heb vārı
Rindānıñ ezelden bu olurmuş vārı
Vāreste-i çirkāb-ı riyāyız bāri
Her neyse neyiz bende-i Mevlānāyız

VI

Bize semt-i ḥarābātta çün olduḳ zāhib
Hem şāhid-i bāzārına olduḳ rāġıb
Naḳş-ı ṣūvere olduḳ ise de ṭālib
ʿĀkif bu biter çünki buyurmuş Ġālib
Her neyse neyiz bende-i Mevlānāyız

2

DERGĀH-I MEVLEVĪYYEDE MEDFŪN EVLİYĀULLAH-I KİRĀMDAN ʿABDÜLKERĪM EFENDİ ḤAŻRETLERİNÜÑ TÜRBESİ ŞERĪFESİ CİVĀRINDA MUḤARRER OLAN ḲIṬʿADUR

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Revzeninde naẓar-ı pāk ile imʿān idene
Yaʿni ẓāhir mi değil ġarḳa-i gülzār-ı naʿīm

2 Gel ḫulūṣile yüzüñ sür bu felek fersāya
Ki budur bāʿiṡ taḳrīb-i ḳurbunda kerīm

2. Mil 4b, M 5b
Dergāh-ı Mevlevīyede Medfūn Evliyāullah-ı Kirāmdan ʿAbdülkerīm Efendi Ḥażretleriñün Türbesi Şerīfesi Civarında Muḥarrer Olan Ḳıṭʿadur : Dergāh-ı Mevlevīyyede Maḥruse-i Selānik'de Medfūn Evliyā-yı Kirāmdan ʿAbdülkerīm Dede Efendi Ḥażretleriñün Türbesi Şerīfesi Civarında Muḥarrer Olan Ḳıṭʿa ….. M.
1. Birinci ve ikinci beytin yerleri değişik. M

3 Ey olan cevher-i sermāye-i istiʿdād-ı mey
Gel gül al bunda ṣatārlar naʿim feyz-i aʿmīm

4 ʿĀkifā baş kesüb ʿaşḳ ile gel eyle niyāz
Seni maḥrūm ḳomaz elbette olan ẖalḳ-ı kerim

3

YEÑİCE VARDAR'DA ŞEḪ-İ İLĀHİ ḤAŻREṬLERİNÜÑ ZİYĀRET-İ ŞERĪFLERİNDE SÖYLEDİĞİ

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Ayā vücūd-ı şerīf-i bu mülke ʿayn-ı ʿaṭā
Ey āb-ı feyż-i dil-i ʿārife zülāl-i ṣafā

2 Yanub yakılmaġa geldim hemān dergehine
Dilimde āteş-i firḳat elimde bād-ı hevā

3 Hevā o rütbe eṡer eyledi ben ʿāciz kim
Günāhdan bulamam istifā żaya ẖercā

4 Be-gāyet mücrim ü mürde dilime ilahi ben
Zülāl-i āṭifetüñle olam meğer iḥyā

5 Āmān u çāre-res ehl-i iḥtiyac sensin
Dergeh-i sāʾil ü muḥtācdır ʿĀkif-i rüsvā

3. Mil 4b, M 7b

4

DİĞER SÖYLEDİĞİ KITʿADIR

mefʿūlü fāʿilātü mefʿāīlü fāʿilün

1 Ser-bezmīn-i dergeh-i vālāňa yüz sürüb
Geldim eyā behīn-i güher tāc-ı evliyā

2 Cürmüm niyāz eyle ilāhī İlāh'dan
Bu derd-mend-ʿĀkif-i nā-çāra ḳıl devā

5

GAZEL-İ MÜSEDDES

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

I

Reh-neverd-i kūhsār-ı firḳatüm ṣaḥrā nedür
Ben o Mecnūnum ki bilmem Ḳays bī-pervā nedür
Dōstum farḳ-ı ruẖuñda mihr pertev-zā nedür
Hasreṭ-i laʿliñ unutturdu mey-i ḥamrā nedür
Öyle ser-mestim ki idrāk itmezem dünyā nedür
Men kimim sāḳi olan kimdür mey-i ṣahbā nedür

II

Ḳoymam elden yüz çevirsende şikāf-ı dāmenüñ
Aluram Kenʿān ise būy-ı ter pirāhenüñ
Eyledim hicriñde āyīne-i ẖayāl gerdenüñ
Ḥāṣılı germ-ülfet-i cām-ı firāḳıñla senüñ
Öyle sermestim ki idrāk itmezem dünyā nedür
Sen kimim sāḳi olan kimdir mey-i ṣahbāndur

III

Şām-ı hicrinde ẖayāl itdikçe māh-ı ṭalʿatuñ
Bildim ey mihr ü felekde nidüğün māhiyetüñ

4. Mil 4b, M 8a
5. Mil. 4b, M 25a

Bī-vefā fehm eylerim ben ki değildir ḥācetüñ
Nūş idelden ben ise dārū-ı bezm-i firḳatüñ
Öyle sermestim ki idrāk itmezem dünyā nedür
Sen kimim sāḳi olan kimdir mey-i ṣahbāndur

IV

Āh idersem kūşe-i hicrinde çoḳ mı dilberā
Bilmez idim tā bu rütbe düştüğün göñlüm saña
Sāḳī-i devr itdi āḫir cām-ı vaṣlından cüdā
Maḫmūr kimim bilmem ne ḥāl oldı baña
Öyle sermestim ki idrāk itmezem dünyā nedür
Sen kimim sāḳi olan kimdir mey-i ṣahbāndur

V

Bilmez idim ben ne zehīr-āb oldığın cām-ı firāḳ
Aştı başımdan çınar-āsā şerār-ı iştiyāḳ
Serv-i nāzım sāye-i lüṭfuñda oldum çün
ʿĀkifā bu rāzı ḳıl vābeste-i rūz-ı tekāk
Öyle sermestim ki idrāk itmezem dünyā nedür
Sen kimim sāḳi olan kimdir mey-i ṣahbāndur

6

TAŻMĪN-İ EBYAD CENĀB-I ḤAŻRET-İ PĪR

feʿilātün feʿilātün feʿilün

I

Şuʿlelenüb dilde yine nār-ı ʿaşḳ
Yaġmaladı varımı tātār-ı ʿaşḳ
İtdi beni ḥāṣılı bīzār-ı ʿaşḳ
Āh minel-ʿaşḳ ve ḥālātihi
Aḥraḳ ḳalbī be-ḥarāratihi

---

6. Mil 5a, M 31b

II

ʿAşḳ bir ʿummāna bıraktı beni
Dūzaḫ-ı derd ü ġama ḳaḳtı beni
Neyleyim āteşlere yaḳtı beni
Āh minel-ʿaşḳ ve ḥālātihi
Aḥraḳ ḳalbī be-ḥarāratihi

III

Bendeni divāne iden ʿaşḳdır
Göñlümü virāne iden ʿaşḳdır
ʿĀleme bī-gāne iden ʿaşḳdır
Āh minel-ʿaşḳ ve ḥālātihi
Aḥraḳ ḳalbī be-ḥarāratihi

IV

Başladı āzāre o māh āh āh
ʿAḳl u dilim itdi tebāh āh āh
Ḳaldı cü sermāye bir āh āh āh
Āh minel-ʿaşḳ ve ḥālātihi
Aḥraḳ ḳalbī be-ḥarāratihi

V

ʿĀkif idince dile ʿaşḳı hücūm
Ḥasret ile sīnemi itdi ḳudūm
Böyle buyurdu bunu monla-ı Rūm
Āh minel-ʿaşḳ ve ḥālātihi
Aḥraḳ ḳalbī be-ḥarāratihi

7

SĀḲĪNĀME[4]

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

I

Sāḳī āmānı bilme misin cām-ı nāb vir
Ġam virmeden sipihr-i denī sen kebāb vir

Nūr-ı mey ile çeşm-i dile fer ü tāb vir
Mest olsam āb ister isem de şerāb vir

Pek teşneyim bir iki dime bī-hesāb vir
Luṭf it ve līk münker-i ʿaşḳa cevāb vir

Bu bezme kim ışınmaya gitsün cehenneme
Tā kim ṣoġuḳluḳ itmeye ʿayş-ı dem-ā-deme

II

Sāḳī düşürme bendeni bīgān-ı ayaġına
Al vir baña fitile fürūz ol çerāġına

At bī-nevā-ı meykedenin bir bucāġına
Ḳulḳul o sırr-ı vaḥy ide bu cān ḳulāġına

Vir iḥtilāl-i naḳş pür seniñ dimāġına
Çek gūş-ı ʿaşḳ-ı sāġarı dehriñ yasāġına

Böyle sudūr itdi ḫiṭāb-ı cenāb-ı ʿaşḳ
Gāmdır bu bezmgehde kebāb-ı şerāb-ı ʿaşḳ

---

7. Mil 5b, M 25b

[4] Terkib-i bend şekinde yazılmıştır.
Sāḳīnāme: Ġazel-i Sāḳīnāme M

III

Sāḳī mey ile meclisi pür zīb ü zīver it
Engüşt-i kāma saġārı yāḳūt-ı aḥmer it

ʿAdl it piyādegān ile şāhı berāber it
Nūr-ı cemāli başımıza tāc-ı güher it

Bir ḳaṭre cāmı fülk-i dile baḥr-i kevser it
Limānçe-i esāfilden fekk-i lenger it

Maḳṣūd-ı çünki ḳulzüm ʿaşḳın verāsıdır
Ṣalur ġazāl-ı baḥr-ı cām-ı hevāsıdır

IV

Sāḳī o cāmı vir ki neşāt-ı müdām ola
Derd-i ḫumārı neşe-res-i bezm-i kām ola

Nādān-ı ʿaşḳa ḳatresi ʿayn-ı ḥarām ola
Her naḳl-i bezmi miyve-i bāġ-ı merām ola

Ḳānzil ṣıfat içün anı rüsvā-ı ʿām ola
Ṭāvūs-ı ḳudsiyān ile līk hem hırām ola

Āġyār u yār ḥaẓ idecek rütbe-i mest olam
Mestāne bil ki kūy-ı dilāraya yol bulam

V

Sāḳī āmān ṭurma şerāb āver ol baña
Defʿ it cüyūş-ı derd ü ġamı yāver ol baña

Bu tengnāda pīr ü ḫüdā perver ol baña
Şol tahtgāḫ ʿālime tāc-ı ser ol baña

Pervāz-ı evc-i rifʿate bāl u per ol baña
Yaʿni ṭarīḳ-i Ḥaḳḳa götür rehber ol bana

Tā kāle-i piyāle bula şöyle kim revāc
Ḳalmaya bāġbān-ı cihāna bir iḥtiyāc

VI

Sāḳī ḫarāba vardı göñül gel merḥamet it
Ben ṭālib-i ölümden vir o cāmı kerāmet it

Ḳaldır bu pāymāl-ı ḫarābātı himmet it
İtme dirīġ feyżüñü luṭf it ināyet it

Renc-i ḫumārı başıma bir tāc-ı devlet it
Kibrīt-i aḥmer mey-i nūr baṣīret it

Tā öyle mest olam ki gide aradan ḥicāb
Ḥaḳḳa idem şerāb ile rengīn intisāb

VII

Sāḳī getür o bādeyi kim cān cān olur
Cānān u cān ʿālemi anda ʿıyān olur

Aḥvāl-i yāre ʿarża ʿaceb tercümān olur
Eñ aḥḳar ehl-i pīşrev ḳudsīyān olur

Reftārı reşk āver ḫūr-ı cinān olur
Ḥālim ʿināyet olmaz ise pek yamān olur

Yā Rabb o duḫter-i rez ammālı maḥrem it
Bu bī-nevā-ı müflisi bezminde münʿam it

VIII

Sāḳī bugün o sāġarı çok andım aġladım
Dildār elinden anı içer ṣāndım aġladım

Ḫun-ı dil nizāda ise ḳandım aġladım
Tāb-ı temmuz-ı hicre beter yandım aġladım

Naḳş-ı sevāya neyleyim aldandım aġladım
Tār-ı hevā-ı kāküle baġlandım aġladım

Ammā āyāġ-ı ḥażret-i sāḳī olunca yād
Dest-i emelle ukde yeʾse gelür küşād

IX

Sāḳī ḳanı o muṭrib-i mey kim ṣalā oḳur
Rindān-ı ʿaşḳı meykedeye bī-nidā oḳur

Nādān-ı ʿaşḳ bu baḫşda illā-ı lā oḳur
Ṣūfī daḫi mübāḥaşe çün çerāġ oḳur

Ḳulḳul-ı samāḫ-ı sāġara ʿilm-i ḫafā oḳur
Bir ʿandelibdir ki nevā-ı bekā oḳur

Zāhid bu rah rah-ı ḫudānıñ ṣipāsıdur
Bu meykede medāris ü ʿilmiñ verāsıdur

X

Sāḳī getür o ābı ki baḫş-ı ḥayāt ider
Yār ile ʿaḳd-i bezm-i ṣafā-ı s̱ebāt ider

Ol mey ki lekke şuy-ı dem-i seyyiʾāt ider
Zāhid ki her ḥırāmında nice ḫalṭiyāt ider

Nādān ẓann ider ki içen türrehāt ider
Her remzi ḥall-i ʿuḳd-i dil-i müşkilāt ider

Vāʿiẓ seniñ ḳitabına uymaz fünūn-ı ʿaşḳ
Bir başḳa bahs̱ ider bize monlā-ı cünūn-ı ʿaşḳ

XI

Sāḳī o cāmı vir ki bu derdin devāsıdır
Yaʿni şehīd-i ʿaşḳ olanın kān bahāsıdır

Sāgar o bāġzarda bülbül yuvāsıdır
ʿAnḳā-ı dil olana gerek āşinādır

Haḳīr diliñ bu kente ʿacīb mācerāsıdır
Bu rūzgārı ṣanma o semtüñ hevāsıdır

Ol dem ki bādbān-ı ḥabāba nesīm ire
Ṣāl-ı keşt-i piyāle billah yol vire

XII

Sāḳī ḳalur mı hızr ile cārī mācerā
Yoẖsa bulır mı cāmıñ ile mürde dil-bekā

Heb ilticā sañadır efendim saña saña
Etmem ḳoyub ayaġına ben ellere ricā

Bu nükte de ḥuṣūle gelür cümle müddeʿā
Yaʿni cenāb-ı ḥażreti mollanıñ ʿĀkifā

Dergāhda niyāz ide teslim iden seri
Eflāke nāz iderse yeridri yeri yeri

8

TERCĪʿ-İ ḤASBİḤĀL-İ ʿĀŞİḲĀNE

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

I

Ey gülistān-ı leṭāfetde gül-i nev-peydā
Bir mi ḫalḳ itdi seni bāġ-ı cihānda mevlā
Bu leṭāfet hele yoḳ cism-i beşerde cānā
Sen perī-zādesiñ ey zīb-i serāy-ı mīnā
Ḳāʿilim her ne kim cevr eyler isen eyle baña
Saña üftādeliğim kesb-i yedimdir zirā

II

Sen nice āfet imişsin ki idüb dürlü füsūn
İtdün evvel görüşümde beni böyle meftūn
Līk ḳaldıñ elem-i ʿaşḳ ile pek zār u zebūn
Yüz virüb ġamzene ẓālim ciğerim itdin ḫūn
Şimdi ḳurbānıñ olam çare nedür söyle baña
Ḥaḳḳ baña vire ṭahammül meğer inṣāf saña

III

Öyle bir derde düşürdüñ dil-i zārım ki şehā
Çekme güç gizleme müşkil açıḳ itmekse belā
Ḫalḳa pervāne-veş aḥvālimi itmem ifşā
Yanārım şemʿ-i şeb-ārā gibi bī-ṣavt u nevā
Bun bir sen bil efendim daḫi bir ben bileyüm
Gizlice aġlasam yaşımı tenhā söyleyüm

IV

Var idi gevher-i zātıñda mürüvvet bilirüm
Zerre olsun var idi bendeñi raġbet bilirüm

---

8. Mil 7a, M 33a
Tercīʿ-i Ḥasbiḥāl-i ʿĀşıḳāne: -M
I. Ey gülistān-ı : Ey gül-i bāġ-ı M
I.cism-i beşerde: çeşm-i beşerde M

Ki virirdiñ dil-i neẓẓāreme ruḫṣat bilirüm
Feleğündür bize bu şīve-i firḳat bilirüm
Gerçi kim bu dil bī-çarede ṭāḳat yoḳdur
Līk senden baña ölsem de ferāġat yoḳdur

V

Ṣıġmaz iken tenime rūḥ-ı revānım sensüz
Neylesün şimdi tehī sīnemi cānım sensüz
Mey ḥarām oldı baña ġayrı civānım sensüz
Ḳaldı bāg-ı emel tāze fidānım sensüz
Geh ḥayāliñ gehi efkārıñ ile eğlenirüm
Derd-i hicriñ ile divāne gibi söylenirüm

VI

Felek ayırdı bizi ey şeh-i ʿālī nejādım
Ḥasret-i zülfüñ ile artdı gice feryādım
Oldı ġam çekme şerābın yerine muʿtādım
ʿĀkifā şimdi budur mā ḫaṣāl evrādım
Yā rab öldürme kavuştur yine ol yāre beni
Tek helāk eylemeye hicr ile bu yāre beni

9

TAḪMİS BĀ-ĠAZEL-İ MUḤLİṢ YUSŪF PĀŞĀ

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿilün fāʿilün

I

Güldür o ġonca-fem riḳāba ise ḫārıdur
Ruḫsārı üzre ḥaṭṭ-ı nevā bir bahārıdur
Cevr eylemek o şūḫuñ ezelden şiʿārıdur
Yāriñ cefāsı ʿāşıḳına eski kārıdur
Seng-i sitemleri de baña yādigārıdur

---

9. Mil 7b, M 27b
I. ḥaṭṭ-ı nevā: ḥaṭṭ-ı nev M

II

Ẓann itme duẖter-i rezi rinde be-kām ider
Hemşiresin ḥarif-i neşāṭ ḥarām ider
Bir cürʿa gösterüb dili mest-i müdām ider
Ṣāġar-keşān-ı vuṣlatı rüsvā-yı ʿām ider
Bint'ül-ʿineb didikleri bir ḳocaḳarıdur

III

Pek āfet oldı ol perī zādem āmān āmān
Ḳırdı geçirdi dalları o çeşm-i ḳahramān
Mesẖūr oldı dide-i cādūsına cihān
Lemḥ'ül-baṣarla ʿālemi teshīr ider hemān
Dil virdiğim o şūẖa benim ıżtırārıdur

IV

Sāġar vesāṭetiyle olub yāre leb-be-leb
ʿArż eyledim ḥikāyet derd-i derūnı heb
Ḥāżır idi cefāna müheyyā idi ḥarāb
Aḥbāb-ı bezmi bāde-perest eyliyen bu şeb
Cām-ı leble çeşm-i siyāhın ẖumārıdur

V

Gisūlarında geçdi günüm ḳıyl u ḳāl ile
ʿÖmrüm tükendi āmed u reft-i kelāl ile
Bildim merāmı ġamzelerinden suʿāl ile
Şāhin baḳışlı murġ-ı dili ḳaydı āl ile
Bend itdi tār-ı zülf siyāha şikārıdır

VI

ʿĀkif ne ẖub-ter olur eşārım muẖliṣiñ
Meşhūrdur o naẓm-ı füsūnkārı muẖlisiñ
Pürdür güherle nüsẖa efkār-ı muẖlisiñ
Bu naẓm-ı tāze kilk-i güherbārı muẖlisiñ

Erbāb tabᶜa başġaça bir bergüzārıdur

10

DER-SİTĀYİŞ-İ CENĀB-I ᶜABDÜLKERĪM

mefᶜūlü fāᶜilātü mefāᶜīlü fāᶜilün

1 Ey zātı pākī cevher-i ᶜirfān Kerīm Dede
Cismin bu ᶜarṣaya şeref ü şān Kerīm Dede

2 Bu mülke maḳdeminle seniñ hem-çu āftāb
Envār-ı feyżiñ oldı dıraḫşān Kerīm Dede

3 Keşf-i ḳaderle cilve-i feyż ü kerāmetiñ
Gün gibi oldı bunda nümāyan Kerīm Dede

4 Bu ḫanḳāhı yabdurub Etmekçi-zādeye
Sensin iden vüzāratı iḥsān Kerīm Dede

5 Feyż ile rūḥ-ı hażret-i monlā-yı Rūmdan
Oldun cism-i Rūm eyliyene cān Kerīm Dede

6 Aḥvālimiz yamān idi señ olmasan eğer
Çeşm-i ᶜināyet ile nigehbān Kerīm Dede

7 Darü'l-āmān-ı hażret-i monlaya yoḳ yüzüm
Sensin o bārgāhda derbān Kerīm Dede

8 İtsün niyāz şefāᶜat sahibi şefāᶜati
Kıl vāsıṭanla bendeñi şādān Kerīm Dede

9 Çünkim kebāir ehli içindür şefāᶜati

---

10. Mil 8a, M 5b
3. // oldı bunda: bunda oldı M

İşte benim o kāre şitābān Kerīm Dede

10 Hem lüṭfuñ ile zeyl-i bedest tażarrūʿ ol
Olsun Ḥudādan afv mı cūyān Kerīm Dede

11 Yüzbiñ günahkārı benim gibi istese
Bağışlar aña hażret-i Yezdān Kerīm Dede

12 Sevda-ı zülf-i yār ile ġayri yeter yeter
Aḥvālim oldı böyle perīşan Kerīm Dede

13 Ol müflīsem ʿamelde ki ecrīm ḳonulsa ger
Ḳalḳar semāya dek kef-i mizān Kerīm Dede

14 Eyle kerem o ḥıynde çoḫluḳ kerīmsin
Zirā başımdan aşdı bu ʿişyān Kerīm Dede

15 Kendi ʿināyetiñle meded-res ol zemān
Kim baş açıḳ bu ḫalḳ ola giryān Kerīm Dede

16 Cürmüm tefekkür eyleye dek ḫānḳāhına
Giryān geldim it beni ḫandān Kerīm Dede

TEMMET
mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

17 Müsretşidān dergeh-i vālān ʿaṭaşını
Eyler zülāl feyż ile reyyān Kerīm Dede

18 ʿĀkif'de bir kilāb-ı derendendür it āman
Yek üstühˇān-ı luṭf ile şādān Kerīm Dede

Temmet : - M

11

TAḪMĪS-İ MUṬARRAF BĀ-ĠAZEL-İ ESRĀR DEDE

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

I

Yā rab bu benim baḫt-ı siyāhım ne belādur
Dirler ki ṣevāb itdiğime ʿayn-ı ḫatādur
Hem çekdiğim ol cevr ü cefālar da ṣafādur
Yā rab bu ne ṭāliʿ ne tecelli-i fenādur
Hurşīd cihānā naẓar itmede ferādur

II

Yā rab ne tükenmez bu muṣībet bu melāmet
Bu derd-i felāket bu sefālet bu ḥaḳāret
Yetmez mi bu ḥālāt müṣāib bu kudūret
Yoḳ mu bize bir cā-yı ṣefā semt-i selāmet
Ten yandı göñül ḳalmadı cism ise fenādur

III

Yā rab bu ne ḫalḳa ne ki ḳıldımsa dem-ā-dem
Virmekte baña şerbet bihbūde bedel-i sem
İyilik ki ne itdim bulurum heb yerine kem
Uġurlarına başımı ḳoyduḳlarım ādem
Her birisi bir ṣūret ile tāne-sezādur

IV

Derviş ola da düşmiye mi āteş-i ʿaşḳa
ʿĀşıḳ değil ol virmeye dil-i mehveş-i ʿaşḳa
Dü-çār gerek ḥāli anıñ sūziş-i ʿaşḳa
İtmezse siper sīnesini tīrkeş-i ʿaşḳa
Billahi anıñ sikkesi ālāt-ı riyādur

V

11.Mil 8b, M 28a

Ben nūr-ı Muhammed görürüm rū-yı ṣanemde
Nāmım ki müsāvi ṭutarım medh eyle zemde
Ālüfte mizācım değilim pīş ile kemde
Envāıʿ ḥuẓūru görürüm sāġar-ı cemde
Sen söyle ki sūfī bu küfürdür bu ḫaṭādur

VI

Ḥayf aña dimezmiş baña bir kez o cefākār
Çün ʿāşıḳım olmuş olayım bende aña yār
Yār olmasa da eylese ʿaşıḳlığım iḳrār
ʿĀkif dise luṭf eyle n'olur dāvī sitemkār
Esrār benim ʿāşıḳım olmaġa sezādur

12

TERCĪʿ-İ BĀ-ĠAZEL-İ MUḪLİṢ YŪSUF PĀŞĀ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün faʿlün

I

Olmada her gün şeker ḫandeñ ile ḫāmūşlar
Maḳdemiñle heb ayaḳlandı beyim serḥoşlar
Bezme teşrīfiñ ile geldi eğerçi cūşlar
Bir iki ṣahbā ṣununca gitdi ammā hūşlar

II

Ṣohbeti kesdik niçün ʿuşşāḳdan ey ġonca-leb
Pek ḫafā-yı nāze çekti perçemiñ n'oldı sebeb
Çāk çāk olsun girībān futādeñ gibi heb
Kākül-i ʿanber-feşānın söz iden ser-pūşlar

III

Ḫāksār olsam da ʿaşḳıñda seniñ itmem keder
Eyleseñ tek sāḥa-i ṣad-çāk sinemden güzer

---

12. Mil 9a, M 28b
I. Olmada her gün: Olmada pür gū M

Pāymāl edhem ḳahrıñ daḫi olsam eğer
Dāmen-i nāzıñ girerse destime kim boşlar

IV

Dil kemend-i zülfüñe bir bende-i dīrīnedür
Sāye-veş ʿuşşāḳ-ı üftādeñ değil de nedür
Bāde-i lʿal revā baḫşına diller teşnedür
Diş biler naḳl-i zeneḥdāna velī mey nūşlar

V

Ġayridür gülzārda keyfiyyet-i ʿayş u şefā
Ḥayret-efzādur bahār eyyāmı ammā ʿĀkifā
Başḳa bir ḥālet virür vaḳt-i şitāde muḫlişā
Yār ile tenhāca zevḳ-ā-zevk nūş-ā-nūşlar

13

TAŻMĪN-İ MAṬLʿA-I NĀBĪ-İ MERḤŪM

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

I

İrdim ṣabāḥ-ı vaṣla şeb-i firḳat olmadan
İtdim şikest sāġar-ı hicrānı ṭolmadan
Geçdim ṣırāṭ-ı berzāḫ-ı ʿaşḳı ḳurulmadan
Geldi bahār baḫş-ı sermāda ṭuyulmadan
Gördüm güşāyiş-i gül-i maḳṣūdı solmadan
Ser-menzil-i merāma irişdim yorulmadan

II

Bir gün uġurladım bu felekden ki sāʿati
Bir ʿıyd-ı saʿit-i ekber olub yoḳ nuḫūseti
Ġāfil bulundı zevḳe değişdim meşaḳḳati
Hiç bāġban eylememişdi bu ġafleti
Gördüm güşāyiş-i gül-i maḳṣūdı solmadan

13.Mil 9b, M 29a

Ser-menzil-i merāma irişdim yorulmadan

III

Gösterdi yüz şikāf teninden ʿarūs-ı kām
Virdüm nuḳūd-ı ʿaşḳı alub ārzū-yı tām
Bir ṣubḥ-dem esince nesīm-i seher temām
Nāgāh açıldı revzene-i gülşen-i merām
Gördüm güşāyiş-i gül-i maḳṣūdı solmadan
Ser-menzil-i merāma irişdim yorulmadan

IV

Mirʾāt-ı ġayb eylemişken ḫayālini
Āyīne-veş neẓẓārede buldum cemālini
Seyr eyledim seherde şeb-i zülf ü ḫālini
Gezdim raḳībe körlük o bāġ-ı viṣālini
Gördüm güşāyiş-i gül-i maḳṣūdı solmadan
Ser-menzil-i merāma irişdim yorulmadan

V

ʿĀkif bu nükte maṭmʿa falūm mudur benim
Yāḥūt gümān-ı zann-ı meʾālim midür benim
Bilmem ki ḥasbiḥāl-i maḳālim midür benim
Nefs'ül-emr mi yoḫsa ḫayālim midür benim
Gördüm güşāyiş-i gül-i maḳṣūdı solmadan
Ser-menzil-i merāma irişdim yorulmadan

14

TAŻMĪN-İ BEYT-İ MUḪLİṢ YŪSUF PĀŞĀ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

I

Viren āfāḳa böyle şuʿle-i ʿaksi rū-yı āliñdur
Bu tārīki-i zülf ārıża-ı bāʿiṡ-i hicr-i ḥāliñdür

14.Mil 10a, M 29b

Tecelli bahş olan ṭūr-ı dile şemᶜ ẖayāliñdür
Remīz-i veḍḍūẖā ᶜunvān-ı burhān-ı kemāliñdür
Sipihriñ āfitābı nebze-i nūr-ı cemāliñdür
Anıñ-çün meh yüzün görmekliğe āşufte ḥāliñdür

II

Ḳızardı çehre-i āfāḳ hüsn-i şuᶜle-i tābından
Görüb hurşīd rūyen yerlere girdi hicābından
Felekler teng olub tel ḳırdı zöhre ıżṭırabından
ᶜAṭādur çāk-ı sāmān ide yazdı pīç-ü tābından
Sipihriñ āfitābı nebze-i nūr-ı cemāliñdür
Anıñ-çün meh yüzün görmekliğe āşufte ḥāliñdür

III

Felekde mihr ü meh sabbāḥ iki abdaldır güyā
İki keşkül idib der yūze-i lütḥfuñ içün peydā
Ümīd-i dergehiñle seyr ider seyyāreler ḥālā
Derek hayt'üş-şuᶜāᶜ-yı şems-i feyze bestedür zīrā
Sipihriñ āfitābı nebze-i nūr-ı cemāliñdür
Anıñ-çün meh yüzün görmekliğe āşufte ḥāliñdür

IV

ᶜUluvv-i ḳadriñi irāde ᶜāciz kilk-i istᶜidād
Meğer kim ide pür fikrete şāhbāz ḳuds-ı imdād
Değil peyk-i ḥayāliñ kārı ol semt-i bülend-ābād
İderse şānıñı bu ẖūb-ter-i mażmūn ider irād
Sipihriñ āfitābı nebze-i nūr-ı cemāliñdür
Anıñ-çün meh yüzün görmekliğe āşufte ḥāliñdür

V

Velīyyü'n- nīᶜmetim Yūsuf Bey'in kilk-i güher-i bārı
Getürmüş ṣafḥ-ı dilden levḥ īcāda bu āṡārı
Zülāl maẓhāriyet çeşme-sār-ı ṭabᶜına cāri

Demiş bu güher mażmūnu kim ʿālem ḫarīdarı
Sipihriñ āfitābı nebze-i nūr-ı cemāliñdür
Anıñ-çün meh yüzün görmekliğe āşufte ḥāliñdür

VI

O zāt-ı pür-ʿaṭā kim muhabbetinde lāldir ḥāmem
Muḳaddem bir ḫaberdi mübtedaʾi lüṭfuna ḫātem
Aḳālim-i kerem ʿĀkif kef-i iḥsānına munẓem
Bugün tāze maẓmun u mʿāni ṭabʿına maḥrem
Sipihriñ āfitābı nebze-i nūr-ı cemāliñdür
Anıñ-çün meh yüzün görmekliğe āşufte ḥāliñdür

15

MUṬARRAF TAḤMĪS BĀ-ĠAZEL-İ CELĀL PĀŞĀ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

I

Felek-i tenevvüre pūş abdalıdır ol şūḫ devrānıñ
Şafaḳ dāmāngīr-i ilticāsında o cānānıñ
Kemer-bend-i eliflāmendi olmuş kehkeşān ānıñ
Döner pervāne-veş neyyīr umar dergāhı iḥsānıñ
Ṭutuşmuş dāmeni şemʿ-i ruḫundan māh-ı tābānıñ

II

Ne bilsün renk-i laʿli çehre-i ḫurşīd-i ʿālemde
Ḳamer bir lekkedir teşbīh olunmaz olsa tevemde
O keyfiyyet ki var laʿlinde yoḳdur sāġar-ı cemde
Ne şarḳar mihr ü māh āfāḳı seyre böyle her demde
Gelüb görsün şafaḳ rengini devrinde o cānānıñ

III

Yaraşmış āl āl üzre ḳabālar penbe ruḫsāra
Ṣanasın bir gül-i zibādur ol surḫ ile yek-pāre

---

15. Mil 10b, M 30b

Döner bir şuʿle-i cevvāledür kim gelmiş ākrāra
Dehānı sırr-ı ġaybü'l-ġaybidür ki gelmez iẓhāra
Ruḫu ʿaksinden almış revnāḳi almış gül renk ḫoftānıñ

IV

Ḳoyub ṣad-nāle ü naʿre-i dil-i pürsüz ʿāşıḳdan
Şerar-ı āteşīn çıḳmaz da neyler baġrı yanıḳdan
O gül ten nūra dönmüş çıḳmış eşkāl-i ḳabālıḳdan
Ne ḥācet muṭrib-i āġāze nevā-yı dil-güşālıḳdan
Semaʿ ü nāyī baṣtırdı ḳudūmi şāh-ı devrānıñ

V

Ḳudūm iñler döner dilber ruḫunda ṣaf-be-ṣaf dürler
Döker def ol şevḳiyle ziller ṭaḳınub yer yer
Gelüb neyzenler ḥāl-i āteş-i ʿuşşāḳı aḳlarlar
Girift-i çīle-i hicrān olan bilmem ki nişlerler
Ney-āsā gel eniniñ gör hele ʿuşşāḳ-ı nālānıñ

VI

Ṣanasın ḳubbe-i aṭlas döner pervāne etrāfıñ
Be-cādur sebʿa-ı seyyāre seyyāḥ olsa eknāfıñ
ʿAṭādur ḫāme-i zerrin ile yazmaḳta evṣāfıñ
Ṭuṭuşmuş āteş-i ḥasretle ezyāl dili ḳāfıñ
Yaḳar bāl ü per ḥāli şuʿāʿ-yı şemʿ-i gerdānıñ

VII

Boyandı ḫūn-ı zaḥm-ı tīġ-i hicriñle ten-i ʿuşşāḳ
Ṣarardı reng-i rūyı ḥasretiñle sīne-i müştāḳ
Ne renk itdin ki pür ḫūn oldu böyle dāmen-i āfāḳ
Çü murġ-ı bismil-i ʿuşşāḳ-ı ıṣṭırāb ālud istiġrāḳ
Ne allar eylediñ ḳıldıñ şehīd merd-i meydānıñ

VIII

Ne renge uġradı bilmez bu abdāl-ı ʿabā-pūşun
Ne āl itdin ki oldı yek naẓarda mest-i medḫūşun
Bu söz taḫḳiḳdir olsun efendim zīb-i mengūşun
Ki hicr-i cām-ı laʿlünle olan ṣersām ü bī-hūşun
Sevād-ı ʿaynına girmez libāsı ḫūr u ġılmānıñ

IX

Diler dergehini dervīş-i dil-rīşiñ celāl ammā
Kilāb olmakda pek melḥuẓdur çün ʿĀkif-i rüsvā
ʿAzīzim yār-ı ḳüstāḫı niyāzıñ gūş it icmālā
Firāḳ-ı ḫāneḳāhıñla gezer seyyāḥdur ḥālā
Hele geldikde de dūr itme andan luṭf u iḥsānıñ

16

YŪSUF PĀŞĀ EFENDİMİZ NĀ-MİZĀC OLUB ṢAḤTE TAḤVĪLİNDE SÖYLENMİŞDİR

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

I

Ayā veliyyi-niʿm ʿāfiyetle ol her bār
Ki itmiş idi bizi nā-ferāclıġıñ bīzār
Hele irişdi sihr ber-nüvīd-i ḫoş güftār
Hemān dem oldım o şevḳ-i cedīd ile bidār
Bu beyti güllere tebşīr iderdi bülbül-i zār
O müjdedür bu ki yanında ḳaldı hiç behār
O müjdedür ki değer biñ lülü-i şehvār

II

Ne müjdedir bu ki güller açıldı güldü cihān
Ne müjde bu ki nafḫ oldı ḫalḳa tāzece cān
İndirdi lale-nis̱ār müjde-kānı heb mercān
Olunca bendḫi cūlar gibi o semte revān

---

16. Mil 11a, M 8b
Yusūf Paşa Efendimiz Nā-Mizāc Olub Ṣaḥte Tahvilinde Söylenmişdir -M

Oḳurdı gördüm iki ḳumrı-ı sühen sencān
O müjdedür bu ki yanında ḳaldı hiç behār
O müjdedür ki değer biñ lülü-i şehvār

III

Vücūduñ ʿāfiyet üzre görünce ben ol ān
Ġazāl-ı mihr ele girse ider idim ḳurbāñ
Hele sirişk-i ġāmı seyle virdim oldı revān
Ḥayāt geldi yeniden baña efendim īnān
Bu nev neşīde ile vāden oldı müjde resān
O müjdedür bu ki yanında ḳaldı hiç behār
O müjdedür ki değer biñ lülü-i şehvār

IV

Bu gülleri hele gösterdi ḥażret-i Allāh
O cünbīş ile sefīd oldı rū-yı leyl-i siyāh
Mübeddel oldı nevā-yi hezāre nāle vü āh
O vażʿ-ı dehre hele itmiş iken istikrāh
Gelüb münteşīr ġaybī didi bunu nāgāh
O müjdedür bu ki yanında ḳaldı hiç behār
O müjdedür ki değer biñ lülü-i şehvār

V

Hele sipihri çevirdim murādım zorı
Bu kerre bende dü tā eyledüm o ḳanburı
Virüb o nāleyi aldım nevā-yı sanṭūrı
Çeküb o neşne ile deste cām-ı billūrı
Kemal-i şevḳ ile didim bu beyt-i meşhūrı
O müjdedür bu ki yanında ḳaldı hiç behār
O müjdedür ki değer biñ lülü-i şehvār

VI

Duʿaya başla ki ʿĀkif odur āhım umūr
Odur fāriża-i zimmet çün ānda itme ḳuṣūr
İlelebed ḳıla Ḥaḳḳ ömr ü devletiñ mevfūr
Sirişk-i reşk ile ʿādüvvānı cümle olsun kūr
Bu nuṭḳ-ı kilk-i ʿatādır yazarsa da pek zūr
O müjdedür bu ki yanında ḳaldı hiç behār
O müjdedür ki değer biñ lülü-i şehvār

17

VELİYYÜ'N-NİʿM EFENDİMİZ ĠAZĀDA İKEN RİSĀL OLUNAN MEVZŪN MEKTŪBDUR

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

1 Geldi peyām-ı peyk ü vefāsı efendimiñ
Yaʿni selām-ı feyż-resāsı efendimiñ

2 Bu lüṭf u ʿāṭifetüñe ẓuhūr itdi bendeñi
Oldım yeniden ʿabd (u) gedāsı efendimiñ

3 Yanmışdı firḳatiyle sular sebdi cānıma
Bu ebriniñ cūd u ʿaṭāsı efendimiñ

4 Zīrā ki tīr-i hicr ciğergāha dek çeküb
Yaḳdı tenüm firāḳ liḳāsı efendimiñ

5 Yaġmaya virdi ʿaḳl ü dilüm ceyş-i iştiyāḳ
Ṣān oldı bendeñe bu ġazāsı efendimiñ

6 Ḳoy ben bu firḳat āteşine yanayım hemān
Müzdāt ola sürūr u ṣafāsı efendimiñ

17. Mil 12a, M 9b
Veliyyü'n-nʿim Efendimiz Ġazāda İken Risāl Olunan Mevzūn Mektubdur -M

7 Yoḳdur baʾis sipihr-i ziyān itsede baña
Sermāyedir bize cū beḳāsı efendimiñ

8 Her bir karınca sāġar-ı keyfim çarḫ-ı dūn
Ser-şār ola sebū-yı ṣafāsı efendimiñ

9 İtdikçe cism-i zār mı peymārlıḳ żaʿīf
İżʿāf ola tüvān u ḳuvāsı efendimiñ

10 Terk it göñül şikāyeti bu rüzgārdan
Eyle saña kifāyet ʿaṭāsı efendimiñ

11 Yā rabb hemān Dinye'de bā-şevk ü bā-sürūr
İtsün mürūr ṣubḥ u mesāsı efendimiñ

12 Ḳande teveccüh ider ise bā-nesīm-i feyż
Manṣūr ola hemīşe livāsı efendimiñ

13 Her demde kendi sūd-ı ʿadıvyı ziyān idüb
Meşkūr ola bu saʿy ü ġazāsı efendimiñ

14 Şimdi bu nevzemīn ġazel ṭarzı naẓm ile
Zīb-i zebānım oldı duʿāsı efendimiñ

15 ʿĀkif kifāyet itdi ġarż-ı ʿarżuḥāl ise
Taṣdiʿi yoḳdur izm ü rıżāsı efendimiñ

18

BAHĀRİYE-İ ŞARḲI

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

I

Ey gül-i bāġ-ı edeb ḳāmed-i serv-i nāzım
Bu sene saña bahāriyye çiçekli lāzım
Vey gülistān-ı ṣabāḥatde gül-i mümtāzım
Bu sene saña bahāriyye çiçekli lāzım

II

Gül-i terden daḫi terdür ruḫuñ ey yār seniñ
Bū-yı gülden teniñe cāmi olur yār seniñ
Çeşm-i bülbülden ise sādeleriñ var seniñ
Bu sene saña bahāriyye çiçekli lāzım

III

Gülgül-i cāmeleriñ ḳat ḳat āyā ġonca dehen
Nice zer-baft şiyābında var ey yāsemīn-ten
Ḳāmet-i nāzıña layıḳ sorar iseñ benden
Bu sene saña bahāriyye çiçekli lāzım

IV

Yerin gülden saña nesc olsa daḫi pür-sāde
Ḳabādır ḳaddüñe nisbet eğil āzāde
Buldı ʿĀkif gezerek bāġçe-i ḫülyāde
Bu sene saña bahāriyye çiçekli lāzım

19

ŞİTĀİYYE DER-İBTİDĀ-YI ĀĠĀZ-I SUḤEN

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Leb-i şīrīniñ üşütse o şehiñ nola şitā

---

18. Mil 12a, M 36b
19. Mil 12b, M 37a

Virdi ʿuşşāḳa ḳar ḥalvası gibi başḳa ṣafā

2 Ruḫlarından ne ʿaceb gitmiş o germiyyet ü tāb
Pek üşütmüş gice ḥumyāze-i bezm-i sermā

3 Bildim ol ṭıfl Türk dostluğu buz üzre imiş
Dün kızaḳ ḳayması bu nükte-i remzā itdi baña

4 Dil-rubūde idüğüm bilmiş o zülf-i çevgān
Ḳar ṭopu atdı baña eyledi yaʿni īmā

5 Var ise irdi şitā ṭutdı midād-ı ṭabʿıñ
Ṣoġucaḳ geldi baña bu ġazel ʿĀkif zirā

6 Ben göğüñ ʿaksi beyāż itdi yeri ẓan itdim
Dökmüş arż üzre bahārıñ meğer eşcārıñ hevā

7 Yār ile daʿvi-i reftār içün her serviñ
Ḳar kürütmüş başına kāḍī-i eflāk ʿalā

8 Āb aḳ olmuş ṣaḳlı ḳahrı ile gerdūnuñ
Germ ü serd-i felek itmiş ānide istilā

9 Hem beyāż cāme giyüb hem sürüb aḳlıḳ yüzüne
Bü'l-ʿaceb pīre zene dönmüş ʿarūṣ-ı ṣaḥrā

10 Bir ṣoġuḳ naġme ile muṭṭrib-i sermā bu gice
İtdi būz tāmı gibi meclisimiz ser-tā-pā

11 Bir ṭabaḳ kāğıda müsvedde seyy-i sʿad ābārın
Heb beyāża çekilüb kendiye olmuş īʿṭā

12 Ḳaymaḳ alıverdi bugün Sütlice'den Eyyüb'e

Görmüş ol gerden-i şīrī ṭona ḳalmış deryā

13 Ġāliba meykedeye zāhid ayaḳ başmışdır
Ṣoġucaḳ geldi baña āb u hevāsı zirā

14 Allah Allah bu ṣoġuḳluḳ ne ola ṣūfīde
Oġlı yaḳar-dāşıdır berrü'l-ʿacūzun güyā

15 ʿĀkifā ʿarż ide gör pīş-geh-i üstāda
Bulmaḳ istersen eğer bu suḥeniñ neşvü-nümā

TEMMET
feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

16 Sūznāk eyler o çeşm-i naẓar feyż es̱eri
Buz gibi ise de taʿbīr ü maḳālıñ farżā

17 Rūḥ bulur her ne ḳadar mürde ise eşʿārıñ
Can bahş-ı dem-i nuṭḳıyle çün oldıñ güyā

18 Yoḫsa ḫādim mi efendim ideyim feth-i dehān
Olmasam himmetiñ ümmīd ile maġrūr saña

19 Şāʿiriyyet nerde ben nerde sulṭānım
Feyż-i lüṭfuñdur iden bendeñi pür-gü maḥżā

20 Ḳudretim neşr-i kelām yoġ iken mümkin mi
Şʿiire āġāz ideyim olmasa lüṭfuñ hem-pā

21 Şemʿ-i feyżiñle uyandır n'ola bir tāze çerāġ
Bezm-i eşʿāre vire daḫi bir pāre żiyā

Temmet: - M

22 Bula her nāze muḳāl ḳalemim revnaḳ u o fer
Feyż-i lüṭfuñla efendim budur ümmīd ü ricā

20

MURABBAʿ-I ʿĀŞİḲĀN

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün faʿilātün

I

Āh ey ṭıfl-ı civānpāre pesendide edā
Berg-i gülden mi yaratmış seni Mevlā ʿacabā
Sūrī cānım seni ben eylemem inkār ü riyā
ʿĀşıḳım ʿāşıḳ efendim dil ü cān ile saña

II

Sende ey ṭıfl-ı terim böyle revişciklerine
Kāh biñ nāz u edālarla gelişciklerine
Geh teġāfülle ġażab gāh bilişcikleriñe
ʿĀşıḳım ʿāşıḳ efendim dil ü cān ile saña

III

Eylediñ ʿaḳlımı yaġma ā civānpāreciğim
Bir nigāh it bañā bādı ā gözüḳaracığım
Arttı derdiñrpāredeki yāreciğim
ʿĀşıḳım ʿāşıḳ efendim dil ü cān ile saña

IV

Beni aġlatma āmān dīde-i pür ḫūnuñ içün
Pāymāl itme medet ḳāmed-i mevzūnuñ içün
Dil-i zār itme çü bülbül-leb gülgūnuñ içün
ʿĀşıḳım ʿāşıḳ efendim dil ü cān ile saña

---

20. Mil 13a, M 33b
Murabbaʿ-ı Āşıḳān -M

V

Nedir ol ṭatlu kelāmuñ o şeker ẖandeleriñ
Oḳ yā baḳışıñ ol ruẖlarıñ ol çeşm-i terüñ
Āh ʿĀkif'den ʿaceb yoḳ mıdır aṣlā ẖazerüñ
ʿĀşıḳım ʿāşıḳ efendim dil ü cān ile saña

21

MURABBAʿ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün

I

Fikr-i zülfüñle gice feryādıma sensiñ sebeb
ʿAşḳ-ı laʿlüñle meye muʿtādıma sensiñ sebeb
Bu ẖarāb ābādda ābādıma sensin sebeb
Bu hevāya dūş idüb ber-bādıma sensin sebeb

II

Tār giysū-yı ḳafādāruñla el bir eyledüñ
Bu dil-i divāneyi der-bend-i zencīr eylediñ
Çeşm-i cādularla bilmem ki ne tedbīr eylediñ
Bu hevāya dūş idüb ber-bādıma sensin sebeb

III

Ġamzeye ḥançer üşürdüb sinem āl ḳān eylediñ
Ṭaġıdub giysūlarıñ ʿaḳlım perīşān eylediñ
Ḥāṣılı yaġmaya virdiñ ṣabrı tālān eylediñ
Bu hevāya dūş idüb ber-bādıma sensin sebeb

IV

Dil şehīd-i nīze-i ʿaşḳıñdur ey ḳaşı kemān
Eylemek ḥācet değüldür tīr-i müjgāna nişān
Ḥāl ü giysū dīde vü ebrū … hemān

---

21. Mil 13b, M 34b
Murabbaʿ -M

Bu hevāya dūş idüb ber-bādıma sensin sebeb

V

Bunca feryādım işitdiñ raḥm idüb dād itmedüñ
Var benim bir ʿĀkif-zārım diyü yād itmedüñ
Neyleyim yıḳtıñ serāy-ı göñlüm ābād itmedüñ
Bu hevāya dūş idüb ber-bādıma sensin sebeb

22

TAḤMĪS-İ BĀ-ĠAZEL VELİYYÜ'N-NİʿM YŪSUF PĀŞĀ EFENDİMİZ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

I

Yine bir ḳaddi dil-cū dīdesi ahūdedir göñlüm
Nigāh-ı raġbetim yoḳ māha bir mehrūdadır göñlüm
Değil şeb-būda şimdi zülf ü ʿanber-būdadır göñlüm
Şikenci zülf ü ruḫsarıñ ile fersūdedir göñlüm
Ṣaḳıñ sen ṣānma kim ey māh-veş āsūdedir göñlüm

II

Gözüm ḳaldı o āhū dīdelerle rū-yı ālında
Mecel mūraʿ-ı mevzūn gibi ḳaddi nihālinde
Ṣabahat pertev ẓulmet melāhat heb kemālinde
Cünūnum oldı zāhir kişver rū-yı cemālinde
Nice demdür ki zencīr-i ḫam-ı giysūdadır göñlüm

III

Bugün geşt eyler iken bāġzārı dehr-i bī-pervā
Dehānıñ gibi baḳdım görmedim bir ġonca-yı zibā
Güzergāh-ı ḥayālimden geçürdüm ʿaden-i ser-tā-pā

---

22. Mil 14a, M 38a
Tahmis-i bā-Gazel Veliyyü'n-niʿm Yusūf Paşa Efendimiz : Tahmis-i bā-Gazel Yusūf Paşa M
II. -M

Nihālistān-ı fikrinde iderken cüst-cū cāna
Olub reftārına māʾil ḳadı dilcūdadır göñlüm

IV

Ḫadeng tīr-i müjgānıñdan aṣlā olmadım sālim
Yine ey ḳaşı yay cevriñle budur dimedim ḥālim
Yazıḳ seng ʿitāb u ḳahr ile ḳırdıñ per ü bālim
Ṭoḳunma sineme pür daġıma bāri yeter zālim
Ki çerh-i tīr-i ġamzeñ ile ḥūn-ı ālūdedir göñlüm

23

MUHAMMES-İ ʿĀŞİḲĀN

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün faʿilün

I

Gözlerim ḫıyrelenür görmeye ey māhlikā
Ne cemāldir bu ki ḥaḳḳ eylemiş iḥsān saña
Barekallah zihi hüsn ü mübārek sīmā
Līk hicriñ güzelim ṭāḳat māfersā
Ḥaḳḳ baña ṣabr u taḥammül vire insāf saña

II

Gül-i terden daḫi terdür ruḫuñ ey yār seniñ
Ġonca bī-rūḥdur ey şūḫ değişmem beheniñ
Bir ṣoġuḳ sözdür eğer ḳār isem sīm-teniñ
Şām u Hind ü Habeş'e virmem efendim o benüñ
Ḥaḳḳ baña ṣabr u taḥammül vire insāf saña

III

Beni bir derde düşürdün ki ā şūḫ-ı mümtāz
Çekme güç gizleme müşkil açıḳ etmek uymāz
Yüzüme gül ā cefā-pīşe n'olur bāri birāz
Bir günüm ṭoġdı benim de diyeyim ey gül-i nāz

---

23. Mil 14a, M 34a

Ḥaḳḳ baña ṣabr u taḥammül vire insāf saña

IV

Beni al yanına sāyeñ gibi ey gülben-i ter
Saña bu ḥüsnle Yūsuf baña ʿabdüñ diyeler
Şarḳdan ġarba vara ʿaşḳla nāmım yekser
Āh ṭāḳat mı gelür āteş-i hicriñe meğer
Ḥaḳḳ baña ṣabr u taḥammül vire insāf saña

V

Feleği yaḳmaz ise āteş-i sūzānıma yoḳ
Daḫi itmezse es̱erdārıma (yoḳ)
Çāk çāk olmaz ise şunda girībānım yoḳ
Daḫi itmezse es̱er-zārıma efgānıma yoḳ
Ḥaḳḳ baña ṣabr u taḥammül vire insāf saña

VI

Yalñız ʿĀkif-zārıñda mı bu ġavġālar
Çekülür ʿaşḳıñ ile gizli ne āh u vālar
Ey ananıñ kuzusı dilde yatur bayālar
Saña ne āh es̱er eyler ne de istidʿālar
Ḥaḳḳ baña ṣabr u taḥammül vire insāf saña

24

YŪSUF PĀŞĀ EFENDİMİZE BĀD VİRE İRSĀL OLUNAN MEVZŪN MEKTŪBDUR

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün faʿilün

I

Ey mühürdār-ı veliyyü'n- niʿm-i sulṭānım
H̱āṭır-ı nāzikiñ ey menbāʿ-ı ʿirfān nicedür
Evvelā maḳṣad-ı ḳuṣvā o ehem mi maṭlūb
Ol veliyyüʾl niʿm ol ḥayder-i devrān nicedür

---

24. Mil 14b, M 10a
Yusūf Paşa Efendimize Bād Vire İrsāl Olunan Mevzūn Mektubdur -M

II

Teng ider mi daẖi düşmenlerine gökle yeri
Ḫūn-ı kāfir mi içer teşne dil-i şemşīri
Mīḫ olan düşmenine tīr-i ʿadüvv-i tedmīri
Ḳahr-ı raʿb-āver-i cāngāh-ı nerimān nicedür

III

Kim odur maẓhar ḫūb-ı ḫilḳat pāk-ı nejād
Tīġ-i ḫūnḫār-ı gürūh-ı tīġ-i şer ü fesād
Ḳalemi daġzem-i tīre-i ḳalb-i ḥussād
Yaʿni zī seyf ü ḳalem şāh sühendān nicedür

IV

Zāt-ı vālā güheri ḥaḳḳa emānet olsun
Neye ʿazm eyler ise nāʾil-i nuṣret olsun
Dāmenin boşlaman isterse ḳıyāmet olsun
Bendesi olduġum ol mʿaden ḫisān nicedür

V

Kethüdā biñ o keremkār u mekkārım pīşe
Her umūrunda başiretle ḫayr-ı endīşe
İstiḳāmetle odur heb yarayan her işe
O ʿināyetlü o devletlü o zīşān nicedür

VI

Ḫarendār Āġā o gencine-i reşīd üizʿān
Ḥidmetüñ sīm ü zer itmekliğe eyler cevelān
Pūte-i tecrübede kalʿile olmuş sūzān
O güher-veş naẓara lāyıḳ u şāyān nicedür

VII

Çuḳadar Āġā ki ṣıdk ile ṭutar her kārı
Sāfdır ben gibi yoḳ ḫile eyle pāzārı
Türküm amma hele söz anlarım dir bārı
Özi ṣaġlam sözi reftārı levendān nicedür

VIII

Yā şecāʿatli imām-ı ṣaf erbāb-ı ġazā
Muḳtedā-yı ṣınıf-ı pāk dilīrān-ı veġā
Rüsteme nisbet iderlerse değil mi ıṭrā
O şiʿr-i sāriḳı ol yapma suḫendān nicedür

IX

Cāme şū-yi adaşım yā o neẓāfet-pirā
Heb temīz ṭutmadadur maṣlaḥatın ser-tā-pā
Hele ḫāfız gibi kirlüleri sevmez aṣlā
O feṭānetli ser-tāc-ı naẓifān nicedür

X

Yā tütüncü başı ol ḫalḳı ḥalīm ü āʿlā
Zevāne senden işi çıkmadan eyler īfā
Yansa tutsa çü duḫān ḥāleti etmez ifşā
O mülāyım meniş ol şāh edibāñ nicedür

XI

Hidmetinde tekapu üzre çubuḳ çaldırmaz
Sert ṭutar işini öyle yavaşça ṭutamaz
Rastdır kārına mar-pīc gibi kıvırılmaz
Sebaḳ-ı āmūz-ı rıżā bende-i fermān nicedür

XII

Musıḳi hˇācesi yā ḥāfıẓ-ı şeydā ʿacebā
Burnu enfiyye ṭolu kirli gezer mi hālā
Ḥüsn-i ṣavtına edāsına sözüm yoḳ ḳatʿā

O siyāvetli şetāvetli hoş elḥān nicedür

XIII

Beste bāġlar mı ġazā güftelerine da᾿ir
Yā o vādide nevā-saz mıdır ol māhir
Bül-hevesdür bilirüm yoḫ̮sa ʿaceb ol kāfir
Anda da var mıdır aġnamı o çobān nicedür

XIV

Nedir ol kirli yaka boḳ bulaşıḳ üst ile
Aġzı burnu bulaşur enfiyeye tā göz ü kaş
Līk āġāzesi şāyān s̱enā vü sāpāş
Musıkide hem o farāvi-i devrān nicedür

XV

Yā beçe ya beçe girelim baḥs̱-ı Dede Osman'a
Kibri yoḳdur severim ḫ̮ūb taşdur yarana
Mucib-i revnāḳ olur bezmine ʿirfāna
O nümayişli zarīf bize minkānı nicedür

XVI

Ḳanlu baḥsinden eline sürerek bir iki reng
Yaralandım dir imiş baḥşiş içün ol puzeveng
Ki yehudi olur ol cünbiş içün kāh freng
Laubali nemek-i bezm-i ẓarīfān nicedür

XVII

Nice derviş ise de bir o ḳadar kāfirdir
Severim ṭoġru göñül elimde pek māḥir
Puzevenklikde hele ṭoġrısı bir sāḥirdir
Rūḥumuñ sevdiği ol ḳışmer-i devrān nicedür

XVIII

Gelelim ʿĀkif o sāʾir ḳapu yoldaşlarına
Eylerim ʿarż dʿuā tā ki pāyından serine
İde iḳʿād Ḫudā cümle-i yerlü yerine
Bizi de tañrı ḳavuşdura o iḫvān nicedür

25

MUḤAMMES-İ ʿĀŞIḲĀNE

fāʿilatün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

I

Dilerim bir güzeliñ ʿaşḳına dūçār olasın
Düşesin perçemünüñ ḳaydına berdār olasın
Derd-i hicri ile dīden gibi bīmār olasın
Sende bir sen gibi ġaddāra giriftār olasın
Ettiğin gibi beni vālihü bīzār olasın

II

Ā cefā pişe vefā yoḳ mu kitābında seniñ
ʿĀşıḳ öldürme midir ḳāʿide bābında seniñ
Yoḫsa serdādelerin yoḳ mu ḥesābında seniñ
Sende bir sen gibi ġaddāra giriftār olasın
Ettiğin gibi beni vālihü bīzār olasın

III

Emr ü tez olur mu bu ḳadar cevr ü ezā
ʿĀşıḳ oldumsa günah etmedim ey şūḫ saña
İnkisār eylemem amma dilerim ki cānā
Sende bir sen gibi ġaddāra giriftār olasın
Ettiğin gibi beni vālihü bīzār olasın

IV

ʿĀkif ölmekle ʿaceb cismine ṣıḥḥat mi gelür
Yoḫsa üftādeliğinden saña rifʿat mi gelür

---

25. Mil 16a, M 35a

Söyle cānā bu cefā cismine rahaṭ mı gelür
Sende bir sen gibi ġaddāra giriftār olasın
Ettiğin gibi beni vālihü bīzār olasın

26
BĀZĀR TEKKESİ ḤAḲḲINDA SÖYLENEÑ MEDḤİYYE
fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün
I
Rāh-ı ḥaḳḳı münkir olma zāhidā iḳrā de gel
Baş kesüb ʿaşḳ ile bu meydān-ı ḥācevāre gel
Münkir andan el-ḥazer merdān girdkāre gel
Ḳaçınub aġyārdan cān ile semt-i yāre gel
Bundadır kālāy ḥācāt-i bekā yalvara gel
Kāle-i kām ister isen tekye-i pāzāra gel

II
Tārik-i semt-i sūyullah ol erenler kārıdur
Sālikiñ terk-i sivā bir pīşe-i düşvārıdur
Dūze dār-ı ʿaşḳıñ eyvallah rıżā iḫṭā ider
Ṣanma ʿuşşāḳıñ iden başın fedā nāçārıdur
Bildiğiñ sūkr-ı sefā ṣanma bu cān pāzārıdur
Kāle-i kām ister isen tekye-i pāzārā gel

III
ʿĀridir çirkāb-ı ġafletden ṭarīḳ-i ḥalveti
Çirk-şū-yı kes̱ret ol kesb eyle feyż-i vahdeti
Külḫān-ı sineñde yaḳ ḫāşāk-ı cism ü raġbeti
Vahdet-i kes̱retde derc it bul āzāde raḥatı
Ḳoy bu bendergāhda kālā-yı naḳş-ı ṣūreti
Kāle-i kām ister isen tekye-i pāzārā gel

26. Mil 16a, M 8a

IV

Bunda kül-i bā-küre-i bāġ-ı ḥaḳīḳat vardır
ʿĀşiḳāne pīş ü kem heb tuẖfe-i dildārdır
Ol ẖulūṣ ile ṭalebde ne alursañ kārdır
Līk ẓāhir bin olub dime nā-hem-verādır
Dil virenler ʿaşḳ alur bu bir ʿaceb pāzārdır
Kāle-i kām ister isen tekye-i pāzārā gel

V

Ol gül-i maḳṣūd-ı gülzār-ı ḥaḳīḳat bundadır
Bülbül-i naġme serā-yı bāġ-ı vahdet bundadır
Ḥubb ü celvet bunda raġbet bunda niʿmet bundadır
Sikke cesbān-ı rıżāya maẓhariyyet bundadır
Niyyeti bir kenz-i maḥfīdir ḳanāʿat bundadır
Kāle-i kām ister isen tekye-i pāzārā gel

VI

Şahbāz-ı evc-i ḳudsīdir semāʿ-ı mevlevī
Her rumuz cerẖi bir murġ hümā-yı maʿnevī
Münʿakis şeklinde tevhīd rumuz-ı mesnevī
Mevlevidir rāh ḥaḳḳıñ ʿĀkif añı çabuk revī
H̱angāh-ı ẖalvetīde ol dil-resen münzevī
Kāle-i kām ister isen tekye-i pāzārā gel

27

BAHĀRİYYE DER- ŻIMN-I MECĀZ U ḤAḲĪḲAT

feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Ā göñül geldi bahār eyyāmı
Yaʿni ol ʿayş u ṣafā hengāmı

2 Saña bir pāre müdāvāt idelim

---

27. Mil 16b, M 37b
Bahariyye Der- Zımn-ı Mecāz u Hakikat -M

Semt-i gülzār u bahāra gidelim

3 Çemeni çiğneyerek ṣaḥrada
Ne ṣafādur güzelim āzāde

4 İdelüm ṣunʿ-ı ilahiye naẓar
Tazelenmiş kühen-i ʿarż yekser

5 Rūḥ bulmuş yeniden mürde cihān
Zāhir olmuş nice sunʿ-ı Yezdān

6 Her bir ezhārda bir keyfiyyet
Levn ü būda müẖālif ḥālet

7 Reng biñ dürlü o ḥālāt hezār
Bāġbān bir bu ne sırr-ı seddār

8 Neşelenmiş mi şebnemle hezār
Ḳalmış ol ḥayret ile serv (ü) çınār

9 Bir şetāretde ki ebnā-yı çemen
Çıḳmış ol seyr ile divāra semen

10 ʿĀlemiñ seyr ile bu cennetidir
ʿĀşıḳıñ ise dem-i cennetidir

11 ʿĀşıḳız cennete çün müstaʿidiz
Nişleriz şimdi ʿaceb ey dil biz

12 Neye varsa gerek aḥvāl āyā
Var mı andan bize bir semt-i rehā

13 Līk ez-söz o zencīr nedür

Zülf-i dildār ger girihgir nedür

14 ʿĀşıḳıñ cezbe şiʿārındandur
Aḳlın aldırmada kārındandur

15 Hele bir seyr-i çemen-zār idelim
Keşt-i maʿmūre-i gülzār idelim

16 Bil-ḫuṣūṣ ola levendāne edā
Göñül eğlencesi bir māhliḳā

17 Kekili gāh liḳāsın göreyim
Baṣtığı yerlere yüzler süreyim

18 Ḳoḳalım gāhice şeb-būlarını
Yaʿni gīsū-yı ʿanber-būlarını

19 Reşk-i rūy ile ḳızarsun güller
Yāne feryādım ile bülbüller

20 Ḳızarub ḫāli ile fülfüller
Reng āta perçemine sünbüller

21 Göricek nāz-ı ḫırāmān şimşād
İde ḫūri ile ṭūbāyı yād

22 Seyr iden dīde-i cādūlarını
Unuda cennetiñ āhūlarını

23 Göz atanlar müjesi ḳarasına
Tāze merhem arasun yarasına

24 Mevsim-i tevbe şiken budur bu

Vaḳt-i gülzār ü çemen budur bu

25 Gülistānda mey nūş idelim
Ġam-ı dünyāyı fer-āmūş idelim

26 Mest olub seyl gibi cūş idelim
Merdüm-i tevbe mey-i serhoş idelim

27 Diyerek rām idelim cānānı
Bir kenāre çeküb ey dil āñı

28 Söyleşürken dil ile böyle ḫafī
Āh serd olmuş idi līk celī

29 Dolanub gülşeni divāne gibi
Bir şemʿ-i ṭalʿata pervāne gibi

30 İtdi tā ki āteş-pāre ẓuhūr
Geldi envāʿı meşāḳ gitdi ḥuẓūr

31 İbtidā ben anı rüyā ṣandım
Ṣanki uyḫuda idim uyandım

32 Bilmedim ben ānı cānānım imiş
Meğer o sīnedeki cānım imiş

33 Geldi nāz ile otırdı yānıma
Ḳoydı āteş yeni başdan cānıma

34 Līk ḳulaḳ ṭutmadı efġānıma hīç
Baḳmadı çāk-ı girībānıma hīç

35 Dedim ey şūḫ-ı cihān-ı nā-dīde

Meyve-i bāġ ruḫuñ nā-çīde

36 Sen misin bendeni divāne iden
Dil-i maʿmuremi vīrāne iden

37 Nerede ḳaldıñ āyā rūḥ-ı revān
Ṣanki bī-cān gezerdim elān

38 Feleḳ ayırdı bizi didi o yār
Yazıḳ etdi bize ḫayf ol ġaddār

39 Didim ol derdi getürme yāde
Bakalım her ne ise āmāde

40 Mā-sebaḳtan güzelim etme beyān
Cānımı yaḳma yeñi başdan amān

41 Dil-i divāneme tedbīr idesin
Kakülün boynuma zencīr idesin

42 Gezdürüb gülşen ü bāğı ṣū ṣū
Diyesin işte ġulāmımdır bū

43 Bir kulumdur āzāde olmaz diyesin
Nice ḳul olduġumu söyleyesin

44 Var idi bir iki mey nūş itdiñ
Ġam-ı endāḫte berdūş itdin

45 Neylerim ruḫları yanında güli
Lebin emsem kararım cām nüli

46 Bāġbān başına çalsun gülüni

Pek uçurmıya bize bülbülini

47 İstemem ḫaṭṭı yanında çemeni
Virmezem ḥāline müşkin-Hoteni

48 Eyleyüb ḥāline diḳḳatle naẓar
Reşk ile āteşe yansun ʿanber

49 Çatlasun ġonca ḥasedle her gāh
Fem-i zibāsına itdikçe nigāh

50 Daḫi derdine düşüb bülbüller
Ḳızarub ḳān tere batsun güller

51 Kim ide nergīs-i şehlāya nigeh
Var iken andaki ol çeşm-i siyeh

52 Virelim el ele anda gezerek
Bendesi aġlıyub ol göz süzerek

53 Bir güzel sāye bulub iclāsına
Oṭurub dā naẓar itsek nāsa

54 Gezelim gehde leb-i deryāda
Sunʿ-ı ḥaḳḳı görelim āmāde

55 Bir temāşadır o kim ʿaḳıl irmez
Nice ḳudretdir o zihne girmez

56 Var baḥrde nice dürlü esrār
Nice ʿibret alacak ḥikmet vār

57 Nice olsa hükm-i bī-pāyān

Olamaz hem-cū likā-yı ẖūbān

58 Hüsn-i sunʿ-ı ezeli ẖūbdadır
Göñül ʿālemleri maḥbūbdadır

59 Sırr-ı serbeste lebinde mektūm
Mihr-i ḥikmetle dehānı maḥtūm

60 Yāl ü bāl ol ḳadd ü reftārındır
O şeker ẖande o güftārındır

61 Nedir ol cezbe ki bir rāz-ı ẖafī
Es̱eri hüsn-i ḥaḳḳ anda maḥfī

62 Yā ẖırāmında nedir ol ḥālet
Cām-ı lʿalinde yā ol keyfiyyet

63 Rūşende nedir ol hüsn-i edā
H̱andesi eyler ʿaḳıllar yaġma

64 Öyle bir ẖūb ile seyre gidelim
Cünbüş ü ʿayş u ṣafālar idelim

65 Diyelim ey ciğerim pāreciği
Tende cānım yüreğim yāreciği

66 Mey ki lʿaline imʿān iderek
Ḳudret-i ẖālıḳ-ı izʿān iderek

67 Bir şīşe gül vār idi yānımda
ʿAşḳ dise ṭopṭolu vicdānımda

68 Ruẖ-ı zībāsına itdikde naẓar

Gül-i terden daḫi çoḳ nāz göster

69 Reng bir başḳa leṭāfet ġayrı
O ṭerāvet o nezāket ġayrı

70 Sunʿ-ı Yezdān'a idince diḳḳat
Ḳudretinden baña geldi ḥayret

71 İḫtiyārım idüb elden ol ān
Ṭaşa urdum şīşeyi gülle hemān

72 Şīşeyi ṭaşa çalar ʿāşıḳ olan
Rüʾyete kānʿi olır ṣādıḳ olan

73 Bildi oldım ne döker güllerini
Eğledi ḳıymet sünbüllerini

74 Āh ḳoḳlatmadı ammā gülini
Ṣaḳladı fīnū-fese sünbülini

75 Ṣoñra çoḳ gördi anide gerdūn
Ayırub itdi ciğergāhımı ḫūn

76 Atdı cevriyle bizi yabana
Anı bir yana beni bir yana

77 Böyledir işte mecāzın ḥāli
Her bir aḥvāl-i kederle māli

78 ʿĀkifā elde ise terk idelim
Bʿadezīn rāh-ı sedāda gidelim

79 İḫtiyārı değil ammā ol ḫāl

Vār ise baḥs̱de nice ḳıyl ile ḳāl

80 Bülbül ister mi ki nālān olsun
Ḥasret-i gülle perīşān olsun

81 Kendi destinde mi yāh pervāne
Gice āteşlere öyle yāne

82 Līk cebr itmek ile ḳābil olur
Ki murād ile murād ḥāṣıl olur

83 Böyledir çünki ḳażiyye ġayri
Dökelim rāh-ı ḥaḳḳa eşk-i teri

84 Sen de pencāhı bulub hem aşdı
Seyl ile ʿiṣyān ise başdan ṭaşdı

85 Çāre yoḳ ġayri yeter çarpılmasaḳ
Zülf-i çevgānına hemen ḳapılmasaḳ

86 Yeter oldı heves-i kākül-i yār
Nice bir ʿaşḳ-ı mecāz-ı dildār

87 Lüṭf-ı ḥaḳḳa yoġ ise istʿidād
Kereminden ider Allah imdād

88 Sen hemān yalvara gör Allah'a
Yüzini ṭut ol ulu dergāha

89 Kim murādını vīrān küffāre
Seni maḥrūm mu ḳor ey bī-çāre

90 Lüṭfuna nisbet olunsa īṣyān

Ḳaṭre yanında hemān bir ʿummān

91 Yā ḥabībi o şefāʿat kānī
O ʿināyet o mürüvvet kāni

92 Vār iken öyle şefāʿat muʿtād
Ne bu sūziş ne bu āh u feryād

93 Vaʿdi vār ehl-i kebāir olana
Zenb ü cürmü mütekāẟir olana

94 Eyler ol şāha ʿaṭā vāʿde vefā
Ḫalf ider mi o kerīmdür ḫāşā

95 Rūḥ-ı pākiñe hezārān ṣalavāt
Her nefes tā ola bu ḳayd-ı ḥayāt

96 Hem ola āline itḥāf selām
Mevc-i deryā gibi tā rūz-ı ḳıyām

28

NĀME-İ MĀNẒUME Kİ YŪSUF PĀŞĀ ḤAŻRETLERİNE TAḲDĪM ETMİŞDÜR

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün faʿilün

I

Bārek Allah zihī nāme-i iʿcāz-nümā
Levhaş Allah ne zībende berīd-i rʿanā

Nāmedür bir gül-i ser beste-i gülzār-ı vefā
Nāmedür sünbül ser-i sebz-i gülistān-ı ṣafā

28. Mil 19a, M 11b.

Nāmedür mülhem-i iḥsān-ı ḳulūb-ı hūbān
Nāmedür bāʿiṡ-i taḳrīb-i ḫużūr-ı keremā

Nāmedür bezm-i dilārāda nedīm-i ḫāmūş
Bī-zebānlardır olan maḥrem-i bezm-i kübrā

Tercemān-ı dil-i ʿuşşāḳ odur kim eyler
Resm-i üftādeliği ḥażret-i yāre īfā

II

Seni ey nāme seher dest-i nesīme vireyim
Ḫāk-pā-yı der-i dildārıma dek göndereyim

Yāzayım her sözini gözden aḳan ḳānımdan
Vażʿ-ı maʿni ideyim heb lüġat-ı cānımdan

Nice gevher dizeyim eşk-ter-i dīdemden
Ṭatlu sözler dökeyim ṭabʿ-ı nemekdānımdan

Saña terfīk ideyim āh seher-gāhlarım
Ṣaḳın ayrılmayasıñ ḳāṣıd efgānımdan

Bāġlayım aġlayaraḳ tār-ı müjemle bendīn
Saña kīse yapayım çāk-ı girībānımdan

Bir emānet vireyim hem de ciğer-pāremden
Getürüb bir ḫaber āl tek baña cānānımdan

III

Mihr ü mehden ṣıra düşdükde derīne varasıñ
Ruḫṣat almaġa sekbān-ı derīne yalvarasıñ

Bir nażīri bir eşi yoḳ vüzerāda ḫāşā

Hüsn-i ḫalḳ ile odur ḥażret-i ret-i Yūsuf Pāşā

Ṭarafımdan der-i iclāline yüzler süresiñ
Ne dimekdir göresiñ şān u şükūh-ı vüzerā

Göricek bezm-i dilārāyı felek-pāyesine
Elini öp yüzün ayaġına sür eyle duʿā

Sen de aç başını dergāh-ı ḫüdāya çevirüb
İdesin hidmet-i daʿvātını böyle īfā

Diyesiñ cān ile ey rabb-ı hüdāvend-i vedūd
Neye meyl eylese tevfīḳ-i refīḳ ile āñā

IV

Diyesin hem ey ʿināyet-res cümle fuḳarā
Āh ey dost-ı cihān düşmeni ceş aʿdā

Bu ġazālarla ki peyġamberi ḫoşnūd itdiñ
Ḳılıcıñ olmada āvize-i ʿarş-ı aʿlā

Ḫışm ile el urucaḳ şuʿle-i şemşīr iden
Ṭutuşur leşker aʿdā ḫas ü ḫāşāk-āsā

ʿArṣa-ı cenge sen at sürmeğe ḫācet yoḳtur
Dehşetiñ fikri ile kendi ḳırılur aʿdā

Sen idiñ kendini deryā gibi küffāre atan
Cümleden ol eyā fāriġ-i ebvāb-ı veġā

Mora’nıñ fātiḥ-i s̱ānisi disem az sözdür
Sebeb-i müstaḳil itdi seni mevlā zirā

V

Sen açub evvel emirde reh-i kār-zārı
Eylediñ ṭʿume-i şemşīrince eşrārı

Berḳ-ı ẖāṭif gibi itdikde ʿadûya īlḳār
Rūz-ı rūşen naẓar-ı düşmene oldı şeb-i tār

Dürlü ẖāṣiyyet ile nüsẖa-i kübrāsın kim
Seni zī-seyf ü ḳalem itdi cenāb-ı Settār

Ḳalemiñ daġzāne-i tīre-i ḳalb-i ḥussād
Ḳılıcıñ hor-dem ü maġz-ı rüʾūs-ı küffār

Lemʿa-ı bāriḳa-i tīġ-i zümrüt-fāmıñ
Kör ider düşmen-i dīni heme çün dīde-i mār

Öyle ṣanmış ki seniñ şuʿle-i şemşīrinden
Nāmıña Ṣāʿiḳā Pāşā didi ḳavm-i eşrār

Sen de bu ṣavlet ü bu saṭvet ü ḥaşmet var iken
Bilemem restimi Rüstemi yanıñda nerīmān ne arar

VI

Zāl yanınca belī ġāyişe ber-dūşundur
Ḳahraman olsa da ʿacz ile ʿabā-pūşundur

Diyesin kim daẖi ey nāme ṣorarsañ lüṭfen
ʿĀkif-i zārıña endaẖte-i ber-dūşundur

Sen gidelden beri ey vaṣl-ı ḥayāt-ı cāvīd
Bāde-i hicr ü firāḳıñ ile ser-ẖoşundur

Virdi yaġmaya dil ü ʿaḳlını tātār-ı firāḳ

Şimdi sersām-ı gird bende-i bī-hūşundur

Vuṣlatıñla o suẖendānıña pür cūşuñ idi
Firḳātiñ derdi ile şimdi o ẖāmūşundur

Ḥastedir āh işidir āh bilir bī-çāre
Elem-i ḥasretiñ ile daẖi nā-ẖūşundur

VII

Sen o nā-kāmını ẖayfā kim unutdun gitdi
Ḫaberiñ yoḳ felek ol bige ne cevr itdi

Üşürüb başına dāyinler yeni hem-çü cerād
Yeşil iken yediler her ne var ise irād

Kimyā-ı naẓarıñdan olalı böyle baʿīd
Buldı dād-ı senedi aḳmişesi farṭ-ı kesād

Rüzgār öyle ki her demde muẖālif eserek
İtdi bī-çāre evrāḳ-ı ḥużūrun ber-bād

ʿAyş u nūş itmek idi ʿādeti ol demlerde
Şimdi zehr-ābe-i ālāmı idendi mʿutād

Vaṣl-ı dildār ile şarḳılar oḳırdı o zemān
Şimdi firḳāt sözidir virdi hem āh u feryād

Sen hemān ṣaġol efendim de yeter ḳurb u baʿīd
Naẓara-i ʿāṭifetiñ bendene sermāye-i zād

VIII

Bundan ancaḳ ġarażım ʿarz-ı ʿubūdiyyetdir
Reviş-i şʿirde irād-ı ḥuṣuṣiyyetdir

Bir beyāndır feleğiñ cevr-i firāvanından
Değil ümmīd kerem-i dergeh-i iḥsānından

Gerçi muḥtācınım ezher cihet ammā bunda
Değil ümmīd-i saḳaṭa nemek ü nānından

Gelür oldum ki dil-i mürde mi iḥyā idesiñ
Dökülen lüṭf yeter bende ne dāmānıñdan

Hem daẖi maḳṣadım ey naẖl-i çemenzār-ı ʿaṭā
Beni sāyeñ gibi ayırmaysın yanıñdan

Yaramaz oldı işe güce dīv-i yābāna
Atmaḳ ey āṣef-i zīşān değil şānıñdan

IX

Gelür ol dem ki āyā dāver-i dārā ḥaşmet
İderiz ʿaṭifetüñle yine ʿayş u rāḥat

Umarım sāye-i lüṭfuñla cenāb-ı Allah
Göstere āẖir ömrümde daẖi rū-yı refāh

Sen ṣafālar süresiñ devlet ü iḳbālünle
Bende yanınca idem ḥayr dʿuālar her gāh

H̱āṭırım gibi ḳırḳ bir ʿaraba ile beni de
Gāhi yanınca ṭaşı ḳoy dem-i rāḥatda gāh

Ben çavuşlar gibi alḳışlayayım ḥaşmetini
Sen çeküb ṭabl u ʿalem pīş-i rikābında penāh

X

Beni ol vechle ḳoyduḳça gehī rāḥatda
Yaʿni āzāde olan ol dem şeyḫūḫatda

ʿÖmrüñe devletüñe eyleyeyim böyle duʿā
Dest-i pür-āverde-i dergāh-ı cenāb-ı mevlā

Diyeyim ey kerem-i ḳudreti ile böyle
Viren ārāyiş-i tertīb-i niẓām dü serā

Şāh-ı Kenʿān murād ile Yūsuf Pāşā'yı
Görmiye çeşmi cebr-i cevr-i sipihri aṣlā

Bula her ḳayddan ey rabb-i rücüm-i müteʿāl
Nāḫun-ı ʿuḳde-keş ḳudret ü lüṭfuñla ribā

Ḫāk-pāḳdır der-i iclāline yüzler sürerek
Ola bir ben gibi nā-kāmları kām-revā

29

ḤASBİḤĀL-İ ʿĀŞİḲĀNE

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

I

Göñül bir derde düşdi kim devā-sāz olmadan ḳāldıḳ
Göñül bir tengnāda hem-derd ile hem-rāz olmadan ḳaldıḳ
Ḫafī nāldeyle dem-tenhāda dem-sāz olmadan ḳaldıḳ
Değil rüʾyet o yāre şekve-endāz olmadan ḳaldıḳ
Ḥayāliyle bile ḳalbe cilā-sāz olmadan ḳaldıḳ
Ne tükenmez şīve-i ārām-riyā bir mācerādır bu
Ne aġyāra ne yāre söylenür bir müddeʿādır bu

---

29. Mil 20b, M 35a
Göñül bir : o -M

II

Gidüb ṣabr-ı sükūn sermāyemiz bir āh ḳalmışdır
Ser āġāz u sürūrum nāle-i cāngāhı ḳalmışdır
O ʿayş u nūş demler şimdi şīvengāha ḳalmışdır
Beyān-ı ḥāl ne hem-rāze ne de hem-rāha ḳalmışdır
Bu ḫārḫār u ġamla her işim Allah'a ḳalmışdır
Ne tükenmez şīve-i ārām-riyā bir mācerādır bu
Ne aġyāra ne yāre söylenür bir müddeʿādır bu

III

Göñül ne āteş imiş bu firāḳ-ı yāri bilmezdik
Bu ʿişret ḫānede zehr-ābe-i ser-şārı bilmezdik
Çekilmez böyle bir derd-i devā-yı düşvārı bilmezdik
Ġam-ı dünyā içün bī-ḥūde bu efkārı bilmezdik
Bu bendergehde böyle tersine pāzārı bilmezdik
Ne tükenmez şīve-i ārām-riyā bir mācerādır bu
Ne aġyāra ne yāre söylenür bir müddeʿādır bu

IV

Şikenc ü renc-i dehr-i dūn ile nā-şāddır göñlüm
Ṣafā yā hū didi şimdi cefā muʿtāddur göñlüm
Muḫālif-i rüzgāra düş olub ber-bāddır göñlüm
Ne çāre pençe-i şīr-i ġam münḳāddır göñlüm
Beğim el-ḳıṣṣa düçār-ı yed-i bī-dāddur göñlüm
Ne tükenmez şīve-i ārām-riyā bir mācerādır bu
Ne aġyāra ne yāre söylenür bir müddeʿādır bu

V

Bu miḫnet-gāhe kim düşdük ne ġam-ḫārı ne yāri var
Ne pāzārı ne kārı ḫayf kim ne ġam-güsārı var
Ne bir ferdiñ yedinde ḳıl ḳadar bir iḫtiyārı var
Bu bir baḥr-i belā kim hīç ne sāḥil ne kenārı var
Ne refʿ-i ṣāil bī-dāde ḫalḳıñ iḳtidārı var

Ne tükenmez şīve-i ārām-riyā bir mācerādır bu
Ne aġyāra ne yāre söylenür bir müddeʿādır bu

VI

Geçüb tīr-i cefā tenden dil-i nāşāde dek gitdi
Değil cism-i nizāre çenber-i fulāde dek gitdi
Çekildi kār-bān-ı ʿayş ʿadem ābāde dek gitdi
Bu derd-i kūhkenlik tīşe-i Ferhād'a dek gitdi
Berīd-i āh-ı serdim ḥaḳdan istimdāda dek gitdi
Ne tükenmez şīve-i ārām-riyā bir mācerādır bu
Ne aġyāra ne yāre söylenür bir müddeʿādır bu

VII

Bu nüh şahne olır derd aña bī-cürme ʿiḳāt eyler
Ne ṣatdığın bilür ne aldığın aṣla hˇāb eyler
Hem āteş ḳor ḳulūbe bir āb-ı tābı hem serāb eyler
Ḫudā ḳādirdür ʿĀkif gerçi bir gün feth-i bāb eyler
Velī ḫavfim budur ki milket-i ṣabr-ı ḫarāb eyle
Ne tükenmez şīve-i ārām-riyā bir mācerādır bu
Ne aġyāra ne yāre söylenür bir müddeʿādır bu

30

TAḤMĪS-İ ĠAZEL-İ FUŻŪLĪ

fāʿilatün fāʿilatün fāʿilatün fāʿilün

I

Alma āhım dūd-ı serd-i pür-şerārımdan ṣaḳın
Atma şāhım seng-i azārı inkisārımdan ṣaḳın
El-ḫazer seyl-i sirişk-i bī-ḳarārımdan ṣaḳın
Yaḳma cānım nāle-i bī-iḫtiyārımdan ṣaḳın
Dökme ḳānım āb-ı çeşm-i eşk-bārımdan ṣaḳın

---

30. Mil 21b, M 32a
Tahmis-i Gazel-i Fuzūlī: Tahmis-i Bā-Gazel-i Fuzūlī -M

II

Reşk ider her ṣubḥ-ı Nīşābur-ı ṣubḥ-gāhıma
Eyler āteşler sipend-efşān giyāh-ı āhıma
Sūz-ķāta bilmez nevā-yı bülbül āh u vāhıma
Ṣu virir her ṣubḥ-dem gözyaşı tīġ-i āhıma
Çoķ beni incitme tīġ-i āb-dārımdan ṣaķın

III

Ben neler çekdiğimi firķatle ṣorma ey göñül
Ḥasta-i ʿaşķam beni efsāne ile yorma ey göñül
Nār-ı hicr ile ciğer-pārem ķavurma ey göñül
ʿAşķ odı yakdı beni yanımda ṭurma ey göñül
Bir ṭutuşmuş āteşim ķurb-ı civārımdan ṣaķın

IV

Men ki baḥrem seyl-mānen çaġlamam aķmam düze
Yoķ nişānım çünki ʿanķāyım çıķabilmem yüze
Ṣavrulup men gir-bād-āsā ķarışmam her ṭoza
Gerçi bir ḫāk-rehim kimse beni almaz göze
Çoķ ḥaķāretle naẓar ķılma ġubārımdan ṣaķın

V

Ḫˇāce-i pāzār-ı ʿaşķam ķālel envāʿ-ı elem
Seyl-mānendi ʿaķāratım benim dīdemde nem
Bende-i mollā-yı rūmum bende birdir medh ü zem
Şāh-ı mülk-i miḥnetem ḥayl ü sipāhım derd ü ġam
Ḫayl bī-ḥād sipāh-ı bī-şumārımdan ṣaķın

VI

Şāʿir eyler ol ķadd-i mevzūna elbet iʿtibār
Ķāmet-i dil-cūya ānıñ-çün bu dil ṣu-veş aķār
ʿĀkifā olmaz dime hīç bu gözi şefķat şiʿār
Ey Fużūlī ķanķı maḥbūbı ki sevseñ var

Ḳıl ḫaẕer ancaḳ benim bī-raḥm yārimden ṣaḳın

31

ĠAZEL-İ ʿĀŞIḲĀNE

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilātün

1 Yaḳdı āteşlere sīnem bir āteş-pāre benim
Döndi yanġın yerine sūziş-i ʿaşḳ ile tenim

2 Āb-ı luṭf ile dile ṣoñra ṣular sebsünde
Ḳāʾilim çiğnese ḫākister-i zār bedenim

3 Seng-i cevr ile benim yaḳdıñ a ẓālim ḳalbim
Yāri öldürmeye ḳaṣd eyleme ey dil-şikenim

4 Raḥm ider mi ʿaceb ʿarż etsem o şāh-ı ḫūnī
Zaḥm-ı ġamzeyle ḫūn ālūde olan pīrehenim

5 Rüzgārım bu revişle geçecek pīrāne
Kim ḫazān oldı bahār olmadan ʿĀkif çemenim

32

MUḤAMMES-İ ʿĀŞIḲĀNE

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

I

Tel tel olmuş dökülüb gerdenine ol gīsū
Ṣaçlı sünbül mi ṭaḳınmış o güzel yā şeb-bū
Āña olmaz ne benefşe ne de ʿanber hem-bū
Süzilüb murġ-ı dili ṣayda o çeşm-i āhū

---

31. Mil 22a, M 36a
32. Mil 22a, M 36a

Sizi ey ʿaḳl u ḫıred ṣabr u taḥammül yā-hū

II

O levendāne edālar o revişcikler ne
Bāde ṭıflāne ḫırāmān o memişcikleri ne
Gelmeyişcikler ider de o gelişcikleri ne
O teġāfüller idüb ḥāli bilişcikleri ne
Sizi ey ʿaḳl u ḫıred ṣabr u taḥammül yā-hū

III

El-āmātyām diyerek alsam anı āġūşa
Laʿl-i nābını emerek dönsem idi serḫoşa
Vaṣl-ı hüsni ile deryā gibi gelsem cūşa
Pek becā idi vedāʿ eylesem aḳl u hūşa
Sizi ey ʿaḳl u ḫıred ṣabr u taḥammül yā-hū

IV

Çün bahār mevsimidir bu a göñül neyleyelim
Böyle bir ġonca-dehen dilbere meyl eyleyelim
Ḫālleri vaṣfına ʿanber mi ne söz söyleyelim
Dehen-i nāzına nisbet nice mażmūn diyelim
Sizi ey ʿaḳl u ḫıred ṣabr u taḥammül yā-hū

V

Nuṭḳa gelmez hem-i nāzik-teri sırr-ı mektūn
Noḳṭa sıġmaz yā o ḫāller nice rāz-ı mevhūm
Ḳıl ḳadar gelmez o gīsūlar ne cezbe-i Rūm
ʿĀkifā mū-yı miyānise be-ḥükm-i maʿdū
Sizi ey ʿaḳl u ḫıred ṣabr u taḥammül yā-hū

33

MORADAN ÇIḲMAḲ ĀMĀRĀTI ẒUHŪRUNDA YŪSUF PĀŞĀ EFENDİMİZE GÖNDERDİĞİ NEŞĪDEDÜR

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 O şāh-ı ḥüsn iden aldıḳ ḫaber elḥamdülillah
Göründi semt-i maḳṣūde sefer elḥamdülillah

2 İrişmekde dem-i ʿayş u ṣafālar çün bahār oldı
Ki nābūd olmada ḫavf u ḫaṭar elḥamdülillah

3 Yaḳub yollarda ki ḫāşākī sūz-ı şʿule-i āhım
Bedīd oldı reh-i yāre gezer elḥamdülillah

4 Sülāf-ı ġam çekerdi rind-i dil ol bezm-i hicāba
Değişdi şimdi cām-ı Cem çeker elḥamdülillah

5 Ben aġlardım gülerdi yār ile hem dem iken aġyār
Beni güldirdi ḥaḳ ol ḳān döker elḥamdülillah

6 Ḫadeng-i tīr-i āhıyla dil-i nām-āverim āḫir
Raḳīb ü düşmene buldı ẓafer elḥamdülillah

7 Yeter ġayri bu nāle ey dil-i bī-çāre ey sersem
Ki gitdi derdü geldi şevḳler elḥamdülillah

8 Ṣıṭabl-ı hicre baġlanmıştı ʿĀkif şimdi açıldı
Semend-i ṭabʿa meydān-ı hüner elḥamdülillah

9 Kim oldı yaʿni ālām u sitemden şān ile reh-yāb
Yūsuf Pāşā-yı tevfīḳ-i rāhber elḥamdülillah

---

33. Mil 22b, M 13a

TETİMME

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

10 S̱ebāt-ı pā-yı merdān ile ʿanber-gayret-sāz
Bulub her demde küffāre ẓafer elḥamdülillah

11 Zülehā-yı merāma vuṣlatı der-kārdır zīrā
Ki dīne itdi hiẕmātı güzer elḥamdülillah

12 Nice hiẕmetiñe sebḳat itmāmışdı böylesi aṣlā
Kim itdi devlete ol nāmver elḥamdülillah

13 Aḳarken neyl-veş her bir ṭarafdan leşker-i aʿdā
Ṭurub göstermedi rū-yı meferr elḥamdülillah

14 Şeh-mıṣr-ı murād itsün ḫudā kim eylemişdi ol
Uġrunda fedā-yı cān u ser elḥamdülillah

15 Mora'nıñ fātiḥi oldıġını ben yazmadım sāde
Ānı yazmış daḫi kilk-i ḳader elḥamdülillah

34

BU MANẒŪMENİÑ ZEYLİNE ʿARZ-I ḪĀL MEVŻŪNDA YAZDIĠI MURABBAʿDUR

mefāʿīlün mefāʿīlün faʿūlün

1 Ey ʿālī himmet ʿālī-şān efendim
Nem olsun zātıña şāyān efendim
Şʿirdir şāʿirin vārı cihānda
Ḳabūl eyle bunı zişān efendim

Tetimme: -M

34. Mil 23a, M 13b

35

ĠAZEL-İ MUḪAMMES

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Saña kim didi felek böyle sitemkār olasın
Ehl-i dil düşmen-i nādāna vefādār olasın

2 Bu mıdır şīve-i ḥikmetiñe tebehkār olasın
Çarḫıñ āḫir ḳırılur bir gün olur zār olasın

3 Ehl-i dil gibi felek sen de dil-i zār olasın
Ne bulursun āyırub cānı ciğergāhından

4 N'olur itmekle cüdā mihri ʿaceb māhından
Yoḫsa ḫavfıñ mı yoḳ erbāb-ı ḳulūb-ı āhından

5 Gelür ol dem ki felek nāledihi zār olasın
Āh serd-i dil-i zārım gibi bir dād olasın

6 Saña ġadr itmese ġadā mı yā ṣafā mı āyā
Yoḫsa yāver-i gül olur ṣanma da ʿaşḳ-ārā

7 Sen ḳulub-ı ḫayfıñla heb bulır ʿuşşāḳ-rehā
Bir gün itdiklerine cümle peşīmān olasın

8 Ḫāṭır-ı pür-şikenim gibi perīşān olasın
Ehl-i derdin bu mezāyāsına ʿillet señsiñ

9 Sözde bu ḫalḳa müeddʾa-yı felāket seññsiñ
Ḳaderiñ cümle velī ārada ālet seññsiñ

---

35. Mil 23a, M 32b
Gazel-i Muhammes: -Mil

10 Senden ol şīve ile şükr ü şikāyet ideriz
ʿĀkifā neyleyim defʿ-i ḫarāret ideriz

36

NAẒĪRE ʿĀKİF

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Çekinme tār-ı gīsūna beğim dil bağlayanlardan
Ḳaçınma āteş-i ʿaşḳıñla sīne dağlayanlardan
Beride bendenim işte ġamıñla ağlayanlardan
Daḫi cūşiş nümādır seyl-i eşkim çağlayanlardan

2 Saña ey nev nihālim aḳdı göñlüm cūylar āsā
Görünmez ḳadd-i ḫoş naḫlin yanında çeşmime ṭūbā
Nola ġarḳ-āb-ı reşk-i ḫayret olsa cūylar zīrā
Daḫi cūşiş nümādır seyl-i eşkim çağlayanlardan

3 Seniñle şīr ḫārım Sütlice'den eylesek yelken
Bahariyye ṣafāsına sünbül zülfüñle itsen ben
Becādır soñra Ḳağıtḫāne'ye varsaḳ da seyretsen
Daḫi cūşiş nümādır seyl-i eşkim çağlayanlardan

4 Zülāl-i lʿaliñ içündür seniñ bu mācerā bu dād
Ḥasedden çoḳ mı aṭsa baḥre kendin nehr-i Sāʿdābād
Çoğaldı reşk ile cūlarda cānā cūşiş-i feryād
Daḫi cūşiş nümādır seyl-i eşkim çağlayanlardan

5 Ey zen Beşiktaşʾda alub mehd-i ḫayāle ṭıfl-ı cānānım
Līk pūs eyleyince geldi ʿĀkif ağzıma cānım
Bu manẓūm eyler eşrāb-ı mācerā-yı çeşm-i giyānım
Daḫi cūşiş nümādır seyl-i eşkim çağlayanlardan

36.Mil 51b, M 62b

37

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 İtdi efkende beni bir pādşā-yı nev-zemīn
Kişver-i hüsnünde bende Bayḳarā-yı nev-zemīn

2 Midḥat-ı dildār buldum vādī-yi eşʿārda
Ḥüsn-i reftārı gibi bir hoş edā -yı nev-zemīn

3 Ben o taḥrīr meżāmīn zāl-ı Ḥasān ṭıynetim
Ṭabʿıma maḫṣūṣ naẓm-ı bī-bahā-yı nev-zemīn

4 Fāris-i meydān naẓmım kimse olmaz hem-żebān[5]
Almaz esb-i ḫāmemi teng ḳażā-yı nev-zemīn

5 Kenz-i maḫfīdir maʿārif ben aňın gencūriyim
Bulmuşum ol gence bir rāh-ı ṣapā-yı nev-zemīn

6 Āb-ı ḥayvānı her hüner nūş eyledim ẓulmātda
Şuʿle-i idrākim oldı reh-nümā-yı nev-zemīn

7 Mīve-i vaṣlıň baňa ʿarż eyler aġyāre ṣunar
Yār bulmuş şimdi bir böyle cefā -yı nev-zemīn

8 Ḥażret-i muḫliṣ Yūsuf Paşā- yı vaṣṣāf menḳıbet
Naẓm u neşr eyler odur kişve güşā-yı nev-zemīn

9 Öyle düstūr-ı mükerrem ki dinilmiş nāmına
Milket-i eşʿārda fermān-revā-yı nev-zemīn

---

37. M 62a, - Mil

[5] ضبان şeklinde yazılmış.

10 Öyle ḥayde ṣavlet ü ġāzī vü nām āver kim ol
Açdı küffāre nice dürlü veġā-yı nev-zemīn

11 Ṣāḥib-i seyf ü ḳalem hem zü'laʿtāya vel-kerem
Āṣaf-dārā ḫaşem ṣāḥib-i livā-yı nev-zemīn

12 Çün veliyyü'n-niʿmetiňdir ol vezīr-i bī-naẓīr
ʿĀkifā lāzım aňa ġayr-i duʿā-yı nev-zemīn

13 Dāʾimā itsün muʿammer devlet ü ikbāl ile
Ḥażret-i Allāh ḳasr-ı dil-güşā-yı nev-zemīn

****[6]*

1 Dağıdınca zülf-i cānānı hevā-yı nev-zemīn
Sünbül-i ṭabʿım küşād itdi ṣabā -yı nev-zemīn

2 Ṭayy ider laḥmüʾl-baṣarda ethem-i ṭabʿım
ʿĀlem ü ġayb ü hüner olsa verā-yı nev-zemīn

3 Ben o üstād-ı ḥükm-āmūz-ı nażmım Oklidis
Benden öğrensin gelüb coġrafya-yı nev-zemīn

4 Kişver-i nażma idince ceyş-i endīşem ḥücūm
Kilk-i ḫoş reftārım olur reh-nümā-yı nev-zemīn

5 Ben o düstūr-ı meżāminem ki kılk-i maʿārifet
Yazmış menşūrıma ṣāḥib livā-yı nev-zemīn

6 Seyf-i ḫāmem ile tesḫīr eyledim şimdi benim
Ḥaṭṭa-i eşʿārda fermān revā-yı nev-zemīn

[6] ʿĀkif Efendiʿnin "nev-zemīn" redifli manzumesinden sonra aynı vezinle Dārā, Necīb, Meşhūrī, Ḥāmī ve Rāsimʾin manzumeleri divanda yer almaktadır. ʿĀkif Efendiʾninki daha çok bir kaside şeklindedir.

7 *Milket-i eşʿārı tesḫīr eyleyüb Dārā mis̱āl*
Ḫüsrev ü ṭabʿın mı muḫliṣ pādşā-yı nev-zemīn

***

1 *Mihr-i ruḫsārıň şehā pertev fezā-yı nev-zemīn*
Āb-ı tābıň bāʾis neşv-i nümādur nev- zemīn

2 *Tīşe ṣanʿat olub ġamzen yed-i tesḫīre āh*
Ravza-i sīnemde ṭarḥ itmekde cā-yı nev-zemīn

3 *Dāġ-ı hicriňle ne lāyıḳ lale-zār olmaḳ göňül*
Seyr-i gül rūyıňla ol gülşen-serā-yı nev-zemīn

4 *Genc-i ḥüsne perçemiň bir māh-ı muṭalṣım anda dil*
Maġribī-veş olmada daḥme-güşā-yı nev-zemīn

5 *Vaḳti geçmiş dilberin inkār olunmaz ḳıymeti*
Gösterir cānlar diġer başḳa edā-yı nev-zemīn

6 *Eskiden itdikleri edvāre zīver-bend olub*
Nev edālar ʿarż ider eyler cefā -yı nev-zemīn

7 *Ḥażret-i mīr selāma böyle peyrevlik Necīb*
Ḫāric-iḥaddiň iken zannım berā-yı nev-zemīn

***

1 *Ebrūvānıň şāh beyt-i cān fezā-yı nev-zemīn*
Ḳāmetiň bir mıṣrāʿ-ı mevzūn edā-yı nev-zemīn

2 *Gerçi ḫayli nükte vardır şīve-i ġamzen velī*
Görmedim çeşmiň velī siḥr-i uzmā-yı nev-zemīn

3 *Misk-i rūmīden mücessemdür desem her mūyıñ*
Nispetinde ḳorḳarım vardur ḫaṭā-yı nev-zemīn

4 *ʿAks-i laʿiñ sīne-i ṣāfıñda görsün her seḥer*
İsteyen seyr-i gül ḫāṭır-ı güşā-yı nev-zemīn

5 *Āteşīn ruḫsārınıñ bilmem şerār-ı nārı mı*
Meh cebīniñ üzre ḫāl-i dil rübā-yı nev-zemīn

6 *Zülf-i müjgānıñ unutdursa ʿaceb mi ʿāşıḳa*
Görür laʿliñde o ḫaṭṭ-ı müşk-bā(r)-yı nev-zemīn

7 *Gül gibi rengīn olursa cāyidür Meşhūrī yā*
Vaṣf-ı laʿlinde bu naẓmım dil-güşā-yı nev-zemīn

***

1 *Ṭalʿatıñ tābiş-nümā-yı müntehā-yı nev-zemīn*
Pertev-i rūyuñ fürūġ efzā -yı cā-yı nev-zemīn

2 *Āteşīn fām fer-i ruḫsārıñ olmuş ẓāhirā*
Meşāl efrūz-ı şebistān cefā-yı nev-zemīn

3 *Heb musaḫardur cüyūş-ı ḥüsn-i ān dilbere*
Ser-te-ser maʿmūre-i mülk-i verā-yı nev-zemīn

4 *Başḳadır ṭavr-ı ḫırām uymaz bu yer ḫūbānına*
Cān fezā bir nevādadur dil-rübā-yı nev-zemīn

5 *Bir işāret var ser ebrū-yı dilberde ʿaceb*
Oldıġın īmā eyler reh-nümā-yı nev-zemīn

6 Olmada imdād-ı şevḳ ḥażret-i üstād-ı gül
Şehsūvār-ı fikretim kişver-güşā-yı nev-zemīn

7 Tīşe endīşe-i ṭabʿım ider Ḥāmī bu gün
Nev-zemīn-i maʿnīde ṭarḥ-ı binā-yı nev-zemīn

***

1 Şīve-i ḥüsnüň ʿaceb ḥālet- fezā-yı nev-zemīn
ʿĀlem ʿaşḳında var başḳa ṣafā-yı nev-zemīn

2 Oldı bir pertevle mirʾat-ı ruḫ ṭabʿ-ı āverīn
ʿĀşıḳa āyine-i ʿālem-nümā-yı nev-zemīn

3 Bu gidişle kişver-i dilde muḳarrer olması
ʿĀḳıbet ṭāṭār-ı ġamzen fitne-zā-yı nev-zemīn

4 Var vefāya baʿż meyli cünbüşünden anladım
Gerçi īmā itmede ṭavr-ı cefā-yı nev-zemīn

5 Nev edā ṭavr-ı ḥarām-ı dil-keşīn īmā ider
Oldığın remz bile şūḫ-ı dil-rübā-yı nev-zemīn

6 Virdi teşvīk cenāb-ı ḥāme-i üstād-ı gül
Ṭabʿıma bu resme bir şevḳ edā -yı nev-zemīn

7 Şehsūvār-ı ʿarṣa-i naẓmım bu gün Rāsim hele
Eşheb-i ṭabʿıma teng oldı ḳażā-yı nev-zemīn

TARİHLER

1

BÜYÜK SĀʿAD TARİḪĪDÜR

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Velīyyün-niʿmet-i bī-minnetüm sırr-ı Selīm Bey kim
Aña bu nīk ḫaṣlet māye-i feyż-i hidāyetdür

2 Dem-ā-dem ḫayra ṣarf itmekde naḳd-i vaḳt ü evānın
Muvaffaḳdır vücūh-ı berre sʿaye ne saʿādetdür

3 Ḫuṣūṣā bu ʿumūmī ḫayra maẓhar oldı ez-cümle
Bilindi ṭıynet-i pākiñde ḥüsniyyāt-ı neşʾetdür

4 Bilüb bu şehre bir sāʿat lüzūmun yaʿni bā-iḫlāṣ
O sāʿat itdi inşāsın irāde bu ne himmetdür

5 Ḳomaz s̱aniye ḫayrı oldıḳına bez̠l-i cūd eyler
Yoḳ ems̱ālinde mis̱l-i menbaʿ-ı cūd-ı mürüvvetdür

6 Müsellem aṣl ile nām-ı ʿayyār-ı zāt-ı vālāsı
Müberhemdür neseble ḳurı is̱pāta ne ḥācetdür

7 Bu sāʾat kim olıb īcād-ı mʿimār-ḫāne-i cūyı
O sāʿat oldı s̱ebt-i levḥa-i ḫayrı bu müs̱betdür

8 O sāʿat kim sürūʿı ḳırdı burc-ı ʿaḳrebiñ naḫsın
O sāʿat kim ḫitāmı sʿad-ı ekberden kināyetdür

9 Ne sāʿat kim ider reşk ʿişve-i raḳḳasına zöhre
Ne sāʿat devrine devr-i felek dirsem is̱ābetdür

---

1. Mil 23a, M 13b
Büyük Saʿad Tarihidür: Selānik’de Büyük Saʿad Tarihidür M

10 Kelāmı itme zencīr āt başından ʿĀkifā zīrā
Dʿuāya başla çoḳ söz yelḳovanlıḳdır mezelletdür

11 Ola banisiniñ her sāʿat ʿömri hezārān sāl
Ki ol sāliñ ucı peyveste-i rūz-ı ḳıyāmetdür

12 Didi bir cevherīn tarīẖ kilk-i hātif-i ġaybī
Vücūh-ı berre sʿay it dem bu dem sāʿat bu sāʿatdür
(Sene 1230)

2

SELĀNİK MEVLEVĪ-ḪĀNENİÑ TĀRİẖİDÜR

mefʿūlü fāʿilātü mefāilü fāʿilün

1 Envār-ı feyż-i ḥażret-i Monlā-yı Rūm ile
Ervāḥ-ı aḳdesin idi bu dergāhı cilvegāh

2 Bālā-nişīn-i encümen efrūz-ı ḳudsiyān
Ol kām-bīn ḳaryegeh-i ḥażret-i ilā

3 Yaʿni ḳudūm ḥażret-i ʿĀbdulkerīm Dede
İtmişdi bu maḳām-ı dilārāyı cāygāḥ

4 Meşhūrdur kerāmeti ās̱ār-ı feyżidür
İnşā olındı zātına bu ẖūb ẖānḳāh

5 Olmuşdı ṣoñra ẖāṭır-ı ʿuşşāḳ-veş ẖarāb
İtmek ile mürūr nice sāl ü nice māh

6 Olduḳta post-nişīne Muḥammed ʿAli Dede
Ḳaldı o ḥālete ney-i nālānına nigāh

---

2. Mil 23b, M6a

7 Bā-feyż-i mʿanevī-i mededkār-ı mevlevī
Döndirdi ḳaṣr-ı ʿadene o zāt-ı pür-intibāh

8 Heb nʿat-hˇānı oldı bu dergehde muṭrıbıñ
Zinhār çıḳmaz oldı gelū-yı pesendin āh

9 Ṣarf itdi naḳd u ḳatı bu dergāhı ṭoġrısı
Dergāh-ı feyż-i ḥażret-i pīri idüb penāh

10 ʿİndi kerīm ḥażret-i Monlā-yı Celāl’de
Maḳbūl-ter oldıġında ānıñ yoḳdır iştibāh

11 Zīrā o resme eyledi bünyād ki ḳubbesi
Murġān-ı ḳudsiyāñ devā olsa lāne-gāḥ

12 Ez-cümle ṭāḳ-ı türbe-i ʿAbdulkerīm Dede
Kerrubiyāna oldı bu revnaḳla pūse-gāh

13 Bu himmet ile bānī-i s̱ānī disem de az
Meşhūrdur iltifātı değil ḥācet-i güvāh

14 Bu tekyegāh-ı ʿālemi seyyāḥ-ı fikretim
Geçt itmiş idi görmedi bir böyle ẖānḳah

15 Girse semāʿı el eteklikle ger şafaḳ
Zöhre iderdi muṭrıbın ol dem de cilve-gāh

16 Tenevvüre dādı zeyl-i sipihr olsa çoḳ değil
Keşkül bedest ṣān iki abdāl mihr ü māh

17 Tārīẖ içün bu bende-i dergāhı ʿĀkifā
Ḫāk-ı niyāza itdi çü sāyide-i cibāh

18 ʿAşḳ itdi pür güherle bir abdāl baş kesüb
Resm-i nevāyla döndi bihişte bu tekkegāh (Sene 1233)

3

MEVLEVĪ ḤAŻRET-İ ʿABDULKERĪM DEDE EFENDİ'NİÑ PŪŞĪDESİ TĀRĪḪİDÜR

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿīlün

1 Allah bu ne tuḫfe-i nev-naḳş-ı vādād-ı ser
Pūşīde değil aṭlas-ı gerdūn[7]-ı ālādur

2 Zerdūz-ı ʿAcem ṣanma şu nev ṭarz u zemīni
Bu kāle-i mīnū-yı zer endūd-ı beḳādur

3 Gözler ḳamaşır naḳşını itdikde temāşā
Var ise ʿaceb necm ile zībende semādır

4 Bu naḳş-ı nev-īcād ile yā ṣafḥa-i firdevs
Yāḫūd şafaḳ-ı ṣubḥ-ı tecelli-i ṣafādur

5 Görmiş var ise ḳaṣr-ı ḫavernaḳda bu naḳşı
Gelsün disün ol zümre-i seyyāḥa ṣalādur

6 Ṭıfl-ı dil ile eyler iken biz bu nizāʿı
Yoḳ yoḳ dedi hātif-i söziñiz cümle ḫaṭādur

7 Bu bir tutuḳ-ı ḳudsī sırdır ki ʿarūsı
Mā fevk-i serā perde-i esrār-ı ḫafādur

---

3. Mil 24a, M 6b
7 كرودن şeklinde yazılmıştır.

8 Īcād iden ḥażret-i Fārūḳ ile hem-nām
Bir dāver-i dārā ḫaşem kān-ı seḫādur

9 Ḥātem didiğin geçdi bu destūr-ı mükerrem
Hem ḫātem ü hem ḫādem merdān-ı Ḫudādur

10 İtyān-ı delāʾille ider hiẕmetiñ is̱bāt
Bu ḥiẕmet-i pūşīde ki çün fevḳ-āl-ʿāde

11 Yaʿni o kerem pīşe vezīr kim bu keremle
Nāmına sezā dinse reʾis'ül keremādur

12 Bu ḥiẕmet-i ḥāṣı ile merdān-ı Ḫudā'nıñ
Dergāhına çatmaḳ ne sʿäadet ne ṣafādur

13 Çün rūḥ-ı Kerīm Dede'den almaḳla feyūżāt
Şāyān disem nuḫbe-i tāc'ül vüzerādur

14 Hātif didi ʿĀkif bu mezeyāyı seḥerde
Tārīḫ içün el-ḥaḳ ki sünūḥāt-ı Hudā'dur

15 Nuṭḳ itdi bunı geldi iki ġayb ricāli
Pūşīde-i firdevs nümā-yı keremādur (Sene 1241)

4

ḲĀDĪRḪĀNE İKİ LŪLE DERGĀHINIÑ TĀRĪḪİDÜR ḲAPU TEKYESİ ḤAḲḲINDA

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Bāb-ı vaṣl-ı ḥarem-i yār ḳapu tekyesidir
Medḫāl-i ḫalvet-i dildār ḳapu tekyesidir

---

4. Mil 24b, M 8a
Kadirhāne İki Lūle Dergāhının Tarihidür Kapu Tekyesi Hakkında: Kapu Tekyesi Hakkında M

2 Maḫrec-i merd ilahi idüğü müs̱betdür
Feyż baḫş olmada her bār ḳapu tekyesidir

3 Anda ẓāhir naẓar-ı ḥażret-i Abdulḳādīr
Maẓhar-ı iḥsan inẓār ḳapu tekyesidir

4 Ḳādirī cilve-gehidir yed-i ḳudretle döner
Der feyż-i menbaʿ-yı esrār ḳapu tekyesidir

5 Dil-i āgāh yeridir bāb değil nādāna
Eyleyen ġāfili hüşyār ḳapu tekyesidir

6 Bu ḳapu tekyesidir bāb-ı viṣāl-i ʿuşşāḳ
Merd-i nāçāre mededkār ḳapu tekyesidir

7 Feyż ise ḳaṣdıñ eğer ḳoy eşiğine başın
ʿĀkifā āḫīr-i ebrār ḳapu tekyesidir (Sene 1241)

5

İKİ LŪLE DERGĀHINIÑ TĀRĪḪİDÜR

mefʿūlü faʿilātü mefāʿilü fāʿilün

1 Maḫrūse-i Selānik'e iḳbāl bāḫş olan
Vālā-yı sāye-güster-i iclāl ʿÖmer Pāşā

2 Destūr-ı bī-naẓīr Āristo tedbīr kim
Ezher cihet refīḳ ola tevfīḳ-i ḥaḳ āñā

3 Öyle vezīr-i maʿdelet ārā ki reʾyini
Maḳbūl iderdi olsa Felāṭun-ı bilā-riyā

5. Mil 24b, M 7a

4 Öyle vezīr-i dāver kerr-i ḥayder-i zemān
Kim eyledi ʿadüvv der-i ʿadlinden ilticā

5 Vāreste itdi bahr u beri şūr-ı fitneden
Gitmekde ḥamd ola şer ü şūr gelmede ṣafā

6 Ol mertebe şecāʿatı öyle muhabbeti
Vardır kim olsa Rüstem'e cā-yı cefā becā

7 ʿAks eyle ṣıyt-ı ṣavleti nām-ı celādeti
Pür raʿşe-zād idi ṣanasıñ ceyş-i eşḳıyā

8 Erbāb-ı fitne bulmadı āsāyişe maḥal
Virmekden özge emir ne fermānına rıżā

9 Devrinde gūş olunmadı ġayriden iştikā
Cevr-i felekden ehl-i dil eyler ise be-cā

10 ʿUşşāḳ belki şekve ider diyü dilberün
Nāz eylemekde sāye-i zülfünde iḫtifā

11 Hem öyle bir vezīr ki ḫayrāne saʿy ile
Īmār eylemekde ḫarābātı dāimā

12 Nice ḫarābe tekye-i maʿmūr eyleyüb
İtmekde heb veẓānif ile ṣurralar iʿṭā

13 Ez-cümle bu iki lūle dergāhı hedm olub
Pek lāzımdı yek lūle āb-ı ʿaṭā āñā

14 Olmuşdı yaʿniyā dil-i derviş-veş ḫarāb
Dirdi zebān-ı ḥālle ey mʿaden-i seḫā

15 Yaʿni āyā vezīr-i mükerrem kerem şiyem,
Ey bī-kesāne raḥmı çoḳ ey menbaʿ-ı vefā

16 Her cānibim ḫarāb dil-i ʿāşiḳān gibi
İmdād olursa senden olur bī-riyā baña

17 Yoḳ bir semʿa-ḫāneciğim sāiri gibi
Kim zikr-i Ḥaḳ olubda s̱evābı ola saña

18 Keşf eyleyüb bu nuṭḳ-ı Ḥaḳ-ı maʿnevisini
Emreyledi bināsını ol ān o zī-ʿatā

19 Miʿmār-ı cūd u himmeti munżem olub hemān
Oldı bu ḫānḳāh-ı güzīn feraḫ-fezā

20 Vird-i duʿāya başla kim oldur ehem olan
Mikşāre yoḳ çü mez̠heb-i eşʿārdan rıżā

21 Kāʾim ola cihānda o destūr-ı bā-sürūr
Kāʾim olunca sebʿ-i semātārım ʿalā

22 İtsün cenāb-ı ḥażret-i Ḥaḳ ʿömrini ziyād
Ḳalsun o nīk tām-ı ilā maḥşer-i cezā

23 Tāriḫlerde zātı gibi cevherindir
Bir çār yelde geldi sunūḥ itdi ʿĀkifā

24 Hem beyti tāriḫiñ iki mısraʿ-ı cevherī
Oldı ḥesābda iki tāriḫ-i dil-rūbā

25 Hem cümle beyitiñ evvel ü aḫir ḥurūfunuñ
Manṭuḳı oldı başḳaca tāriḫ-i tām añā

---

20. Vird-i duʿāya: müştāk duʾaya M

26 Anīde eyledikde çü diğerlere redīf

Üç oldı naẓm ile añā tāriḫ-i dil-güşā

27 Cennetde yabdı kendiye bir kāḫ dil-firīb

Bu ḫānḳāhı ḳıldı çün iḥyā ʿÖmer Pāşā

Sene aḥ(a)dı ve erbʿaīn ü mieteyn ü elif (Sene 1247)

6

VĀLİ-İ SELĀNİK EMİR PAŞA ḤAŻRETLERİNÜŇ İNŞĀ EYLEDİĞİ ṬĀBĪYE ṬARİḪİDÜR

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Cenāb-ı pāḳ-sīret bu ʿalī- ṭıynet ʿEmir Pāşā

Ki ṭutdı ḥüsn-i ṣıyt u ṣavleti etrafı ser-tā-pā

2 Semmī ḥażret-i Fārūḳ mīr-i ḥażret-i Ḥaydar

Ḥadiyū maʿdelet-güster vezīr-i mekremet pīrā

3 O düstūr-ı mükerrem ol vezīr muḥteremdir kim

Müsellemdir ḥamīde ḫaṣlet ü ġaflet ile ḫatā

4 Selānike evvelden sāye-baḫş reʾfet ü iclāl

Kör oldı görmez oldı rū-yı raḥat yek aʿdā

5 Ḫuṣuṣā ḫayra saʿy u himmeti meşhūrdur el-ḥaḳ

Nice vīrānı maʿmūr eyledi yabdı cihān-āsā

6 Bu muḥkem ṭābīyi inşāya maẓhar oldı ez-cümle

Ki bir lāşi gibi ḳaldı yanında ḳallʿa-yı bālā

---

6. Mil 25a, M 14a

Vāli-i Selānik Emir Paşa Ḥazretlerinüň İnşā Eylediği Ṭābīye Ṭariḫidür: -Mil

7 Değil ṭābīye bir ʿālī ṭābīyedir kim burc u bārusı[8]
Bu dil-keş resm ile üç sipihre eyler istiġnā

8 O düstūr-ı mükerrem kim ḫulūṣ-ı pākide muṭlaḳ
Anı bu dilnīşin resm-i nevāyla eyledi inşā

9 Duʿādır çünki maḳṣūd-ı ʿĀkifā ṭüy saḳal ile
ʿİnān-ı ḥāmeyi semt-i duʿāya ġayr ḳıl ezḥā

10 Olub bu hiẕmeti bī-şübhe maḳbūl dīn-i devletde
Virir maḳṣūdını anıñda bī-şek ḥażret-i mevlā

11 Ḫulūṣ-ı ḳalble budur niyāzım ki ide Mevlā[9]
Şekve-i devlet ü ʿömrīn eli rūz-ı beḳāü'l-bekā

12 Didim tārīḫini naʿtı gibi cevherdādır nasa[10]
Ne nāb-ı ṭābīye yabdı düşmene ḳarşı ʿEmir Pāşā
(Sene 1246)

7

YŪSUF ṢADĪK DİL EFENDİ ḤAŻRETLERİNİÑ VELĀDETİ TĀRĪḪİ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ḫūşā ferḫunde-demn peyk-i nesīm-i ṣubḥ irüb bā- şevḳ[11]
Didi kim dīdeler rūşen ola farṭ meserretle

2 Veliyyüʿn-niʿmetiñ yaʿni o naḫl-i bāġ pāk-ı āṣālet[12]
Didi bir ġonca-i raʿnāsı toġdı müjdeʿizzetle

---

[8] ṭābīye :ḳuledir Mil
[9] Mevla: Allāh Mil.
[10] naʿtı: nātı M
7. Mil 25b, M 15a
[11] irüb: idüb Mil
[12] naḫl: muḫal Mil

3 Hemān dem dīde-i ġam dīdemiz ferr ü cilā buldı
Bu bū-yı şemme Yūsuf mis̱āl nefḫ beşāretle

4 Değil ifrāṭ efendim maşrıḳ-ı Kenʿān'dan el-ḥaḳ
Sezādur bir günüm ṭoġdı disem yümn-i ʿināyetle

5 O rütbe-i kesb şevḳ itdim ki yaʿni mümkün olsaydı
Virirdim naḳd-i cānım müjde-kān cāna minnetle

6 Nice şād olmayım zīrā ki sünbül-zār ṣülbünden
Bedīd olmuş değildi böyle bir ġonca leṭāfetle

7 Efendim ḥaḳ bu kim farṭ-ı sürūrumdan disem gerçek
Zelīḥā-yı murāda irdim ol şevḳ-āmiz ḥāletle

8 Olıu kilk-i güherbārı urdum şevḳile vaṣfından
Nice dürr ü lāli eyledim efşān şeṭāretle[13]

9 Bir ʿālī- ṭalʿat-ı evc-i necābet pāk-sīret kim
Be-cādur Yūsuf-ı s̱āni disem ol ḥüsn-i behcetle

10 Nice arturmasun derdin Züleyhā-yı zemān zīrā
ʿAzīz-i vaḳt olur bir gün bu pertev-baḫş-ı ṭalʿatla

11 Bu istiʿdād-ı māderzād ile aḳranıña fāʾiḳ
Olur elbetde eltāf-ı cenāb-ı Rabb-i ʿizzetle

12 Ḳudūm-ı meymenet melzūm-ı yümn-ālūdı ez-cümle
Nümāyān oldı bir ḳaç vechile bir nice ṣūretle

[13] dürr ü lāli: der-güherler Mil.

13 O vādilerde ḥaḳḳa bir söze yir ḳoymadı zātı
Şuʿāʿ-ı ḳadriñ işrāb eyledi kendi nezāketle

14 Bilindi ḳadr-i zātı ḥāṣılı taḥṣilidür bunlar
Duʿaya başla ey müştāḳ sen ṣıdḳ-ı ṭaviyyetle

15 İlahi bāri Yezdān baḥsin Yūsuf–ı Ṣıddīḳ
Bülend iḳbāl ü ʿālī ḳadr ola devletle s̱ervetle

16 İdüb kesb-i şeref günden güne bā-ʿizzet ü iclāl
Bula ʿömr-i ṭābiīde ḳararıñ ferr ü ḫaşmetle

17 Olub her demde dil-hˇāh-ı Züleyhā ile hem-zānu
Ola mesned-i ṭırāz-ı mıṣr-ı iḳbāl ʿizz ü rifʿatle

18 Bu resm üzre idüb ḫatm-i duʿā-yı devlet-i ʿömriñ
Değişdirdim kemiyyet ḫāmīye reftār-ı ṣanʿatla

19 Gezerken vādī-i tārīḫde dinlenmeden bir ḫoş
Zemīn-i tāze buldım ṣarf zihn ü bezl-i muḳnetle

20 Ḥurūf-ı cevherīn ü sāde senden beyt-i tārīḫiñ
Bedīddār oldı bir tārīḫ ḥesāb itdikde diḳḳatle

21 Daḫi her mıṣraʿınıñ evvel ü āḫir ḫurūfātı
İder işrāb iki tārīḫ-i nev vādī zarāfetle

22 Ṣafālar eyleyüb dünyada gāhi zīb-i devletle
ʿAzīz-i mıṣr-ı iḳbāl ola Yūsuf Bey saʿādetle

8

BERĀTLI MERḪŪM ʿAŞCI MEVLEVī İSMĀʿĪL DEDE'NİÑ VEFĀTI TĀRĪḪİ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Tekye-i ʿuḳbāya çün ʿazm eyledi ʿAşçı Dede
Maṭbaḥ-ı fānīyi itdi cānlara şīven-gede

2 Bir sütūn idüp bu dergāh-ı pākiñ ṭoġrısı
Çoḳ görib itdi sipihr-i dūn ānīde pāzde

3 Yoḳ bu köhne maṭbaḫıñ bildikki bir dādı ṭuzu
Sofra-i fānide de yā hū dede göñlüñ nede

4 Cümle dervīş ü muḥib uġruna ḳul ḳurbān idi
Öyle ḫādin bir daḫi dergāha gelsün diñmede

5 Baş koyub ʿĀkif didi tārīḫin ʿaşḳ ile o dem
Maṭbāḫ-ı ʿuḳbāya ʿazīm oldu İsmāʿīl Dede (Sene 1238)

9

TĀRİḪ-İ ÇEŞME-İ SELĪM PĀŞĀ ḤAŻRETLERİ [14]

faʿilātü faʿilātü faʿilün

1 İş bu mīzāb -ı zülāl-i ḫayr kim
Oldı cārī bunda gel nīlüfer iç

2 Himmeti sırr-ı Selīm Beg ile bū
Ṣu değildür aḳdı yaʿni sükker iç

---

8. Mil 26a, M
Beratlı Merhūm ʿAşcı Mevlevī İsmāʿīl Dede'nin Vefatı Tarihi: Mersiye M
9. Mil 26b, M
Başlığın yan tarafında "Vardar ḳuyusu daḫlilesine inşā buyurduḳları tāriḫidir" yazmaktadır. Mil.

3 Dir zebān-ı lūleden gūş eyledüm
Eyyühel-ʿaṭşān gel bir ʿanber iç

4 İtdi rūḥ-ı mādere ecrīñ ʿaṭā
Ḫayrına ister vużū it ister iç

5 Bir güher-bālādur ʿĀkif tāriḫi
Şu muṣannaʿ çeşmeden gel kevs̱er iç (sene 1214)

10

AḤMED EFENDİNİÑ VELĀDET TĀRİḪİ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Seyyid İsmāʿīl Āġa Rāşid ʿaṭā ferzend-i pāk
Kün Ḫudā ḫayr-ı ḫalef der-ʿilm-i ḥāl ü dīn-rā

2 Ez-gülisān ʿadem çün āmed u yā rab merām
Ḥıfẓ kon ez-gird-i yārān ġonca-i diken-rā

3 Yek naẓar efken şodem ʿĀkif berā-yı ḥāl ū
Mʿanī-i bisyār dīdem ʿālem-i tekvīn-rā

4 Beher-i tāriḫ ḥażret-i Kurʾān-rā kerdem naẓar
Ḥarf-i ʿömr āmed be-ḥaḳḳ-ı ḳal Muḥyīliddin-rā (Sene1217)

11

ḤORATĀCI ŞEYḪ SÜLEYMĀN EFENDİ ḤAŻRETLERİNÜÑ TÜRBESİ TĀRİḪİ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

---

10. Mil 26b, M 15a
Ahmed Efendi'nin Velādet Tarihi: Tarih-i Velādet M
11. Mil 26b, M 14b
Horatacı Şeyh Süleyman Efendi Hazretlerinün Türbesi Tarihi : Selānik'de Medfūn Horatacı Şeyh Süleyman Efendi Hazretlerinün Türbesi Tarihi, M.

1 Ḥażret-i muẖliṣ-i Yūsuf Beg ki velī niʿmetim
Bā- ẖulūṣ īn ḥayr-rā mebẕūl kerd ḥüsn-i hīmem

2 Ḫayre cārī eyleyüb nīl-i ẖulūṣ u himmetiñ
Şod be-ṭaraf-ı ümmī dünyā ān cūdeş muġtenem

3 Bildi bu zātıñ ʿuluvv-ı irtifāʿ-yı ḳadrini
Kerd kürse-i semā-rā türbe eş ser-tā- ḳadem

4 Bir eṡer ḳaldı ki yaʿni nām-ı pāk-ı himmeti
Ḳayd şod ber- ṭāḳ-ı eflāk zibā kilk-i kerem

5 Öyle bir ẖayra muvaffaḳ oldı kim bir şek mi var
Beher u der- cennet-i āʿlā keşīdend ʿalem

6 Bir güherdir ʿĀkifā zātı gibi tāriẖi de
Şod mʿeāli türbe-i ḥūr tāc-ı mānend-i irem
(Sene1217)

12
MECZŪB ḤASAN EFENDİ MERSİYESİ
mefʿūlü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

1 Meczūb Ḥasan Efendi bā-şīve-i ilahi
Āteşler içre yanub al ḳanlara boyandı

2 Müstaġraḳ idi dāʾim cizbe ile çünkim bunda
Güyā bu ẖˇāb-gāhda uyur idi uyandı

3 Rıṭl-ı girān ṣunardı sāfī bezm-i ḳudret
Nūş ide ide cām –ı ʿaşḳı meğer kim ḳandı

12. Mil 27a, - M

4 Bu belde içre çünkim ṣāḥib-i taṣarruf idi
Bār-ı belā-yı ḫalḳıçekmek ile uṣandı

5 Didim bu penc beytle tāriḫ-i fevtin ʿĀkif
Meczūb Ḥasan Efendi ʿaşḳın nārına yandı
(Sene 1237)

13
MÜFTİ EFENDİNİÑ FERZENDLERİ TĀRİḪİ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün feʿilün

1 Çıḳub bir fāris mīdān imlā didi tāriḥini
Bu ʿarża-gāhdan Allah Lebuṭ Pāşā’yı ḳaldırdı

2 Bir ṣubḥ-dem ki müşriḳ-i feyże virüb żiyā
Ṭoġmuşdı māh-ı burc-ı şeref-i ṭay olub mesā

3 Bir meh ki öyle ṭalʿat u tāb ile miṣlini
Görmiş değil meşime –i şeb māder-i semā

4 Teʾṡīr tāb-ı feyżi ile germ olub cihān
Olmuş bu ʿarṣa-gāh-ı kühen bir ferāḥ-ḳazā

5 Baḳdım cüyūş-ı ġam- ı ʿadem ābāde dek gidüb
Gelmiş ḳavāfil-i feraḥ ü şevḳ her yanā

6 Ṭolmuş ḳazā-yı ʿālem o şevḳ-i cedīd ile
Düşmüş güle güşāyiş-i dil-i bülbül-nevā

---

13. Mil 27a, M 16a
I. Beyit M nüshasında unutulmuş. Sonradan 25a’ya eklenmiş

7 Āyā nedür bu ḫurrem ü şādī bu ʿayş u dem
Bu şemme-i ferāḥım āvāz-ı meḥabā

8 Vār bunda bir beşāret ʿaẓmi diyü dile
Bir nükte gelmişdi ṭoġub ḳalbe bir żiyā

9 Mīzāb-ı kilk-i zemzemedeyiz zülāl ile
Cārī iken miyānede bu ḥüsn-i bā-cerā

10 Nāgāh peyk-i ṣubḥ irişür didi müjdeler
Toġdı felekde bir meh-i ġarrā-yı ḫūb-likā

11 Yaʿni cenāb-ı ḥażret-i Müfti Efendi'ye
Ḥaḳ ḳıldı bir güher gibi ferzend-i pāk-ı ʿaṭā

12 Öyle güher ki pertevine teşne āftāb
Öyle güher ki ṭāliʿniñ çakeri żiyā

13 Pertevle nice velvele sāz olsa çoḳ değil
Çün ṭıynetinde sırr-ı āb oldı rū-nümā

14 Zīrā peder maḳālına geldikde lāl olur
H̱āmem ne gūne olsa da farżā selīs-ārā

15 Bir öyle zāt olur ki göreydi Ebus-suʿūd
İmżālar idi nüsẖa-i fażlıñ diyüb becā

16 Fetvā virirdi ḥüsn-i ḫuṣāliñ görünce hem
Naṣṣ-ı kerīm-i iḥsan taḳvīm ile ānā

17 Luṭf-ı kemāl nüsẖa-i zātından öğrenür
Her nükte-i belāġat u her remz-i cā-be-cā

18 Rüşd ḫıred-i derinde ḳavli cūd bendesi
İḥsān-ı kemīne çāker-i ferāşīdur ṣabā

19 Heb ṭıfl-ı ṭabʿınıñ çü sebeḳdāşıdur
Erbāb-ı hūş ehl-i vefā ceyş-i ezkiyā

20 Her ḥüsniyāt nāṣiyesinde bedīddir
Tafṣīli ʿayn-ı ḥāṣılı taḥṣīlidür bañā

21 Taṣdīʿ itme eşheb kilk ʿinānın ān
Çün kim dʿuādur aṣlı ġareż bunda ʿĀkifā

22 Mʿamūr ide cenāb-ı Ḫudā ḥānedānını
Ṭāḳ-ı bülendi tā bed bulmaya fenā

23 Gülzār -ı ṣulb pāk-ı nejādında dā'imā
Olsun bedīd böyle nice verdi bī-behā

24 Zīrā inān ki teşne idik bu meserrete
Billah böyledir bu efendim bilā-riyā

25 Allah ṣaḳlasun elimi rüzgārdan
Ol nev nihāl nāzı olub dāisi ṣabā

26 Nām-ı Ebul-ferāḥ Ebul-iḳbāl olub hemān
Gülşen-serāy-ı devleti bulsun ıyd-ı beḳā

27 Tāriḫ böyle cāmʿialı biñde bir olur
Ḥaḳdan ʿatiyye geldi şerīf-i Muṣṭafa ʿaṭā (Sene1220)

14

ʿALİ ʿARİF EFENDİNÜÑ MĀBEYNLERİ TĀRİḪİDÜR

14. Mil 27b, M 16b

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

1 Ḫoşā bu ṭarḥ-ı meymenet ābād kim olub
Bā-luṭf-ı ḥaḳ bu ʿarṣa-i iḳbālde binā

2 Öyle binā-yı ṭarḥ-ı nev āyende kim tamām
Şāyestedür vücūh ile dinse ferāḥ-fezā

3 Mānī ḫayāl-ḫāne-i ṣanʿatda görmāmiş
Bir böyle resm-i nev şeref-engīz rūşenā

4 Naḳḳāş bād-ı ṣubḥ ālub levḥa-i dile
Çīne götürse resm-i dilārā seni sezā

5 Naḳş-ı daḫi o rütbe ki ḳoysun ne cānı var
Behzād ḳıl ḳalemile bir noḳṭa bir yanā

6 Mābeyn işte böyle dü ʿālem-nümā gerek
Bir yaña yaʿni baḥr-i çemen-zār bir yañā

7 Allah ḥıfẓ ide girih-i gird-i bāddan
Der-bānı ʿavn-i ḥaḳ ola çarup-keşi ṣabā

8 Ṭāḳ-ı bülendi pāzede-i murġ-ı būmdan
Maḥfūẓ olub hemişe bula ṣāḥibi beḳā

9 Bānīsi yaʿni ḥażret-i ʿĀrif Efendiye
Tevfīḳ-i ḥaḳ olub nice vech ile rū-nümā

10 Erkan-ı beldeden olub ol zāt ḫayr-ḫū
Her yüzden eylemiş ānı Allah kām-revā

11 Ez-cümle öyle şūḫ mizāc nüktedān kim

Bezminde lāl olurdı eğer gelirse Bayḳara

12 Maʿmūr idüb cenāb-ı Ḫudā ḫānedānını
Ṭarḥ eylesün hemişe nice böyle nev-serā

13 ʿĀkif becā değil mi bu mıṣrāʿla tāriḫi
Mābeyn olursa ancaḳ olur böyle dil-güşā
(Sene1220)

15

VELİYY-ÜN-NİʿM OS̱MAN PĀŞĀ EFENDİMİZİÑ MAḤDŪMLARI BEG EFENDİYE Bİ'L-İLTİMAS LİḤYE TĀRİḪİDÜR

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Bir vezīr-zāde kerīm ibnü kerīmil-ḫaṣlet
Bir kibār ibnü kibāril- Muḥammed sīret

2 Ṭıynet-i pāki müsellim şeref-i ḳadri bedīd
Neyyiri nūr ile taʿrīfe değildür ḥācet

3 Kadrinüñ pertevi yanında meh encüm gibidir
Zātınuñ ṭālʿine ḫāver olunmaz nisbet

4 Lāldür anda ḳalem nuṭḳ-ı biżāʿa ebkem
İrmez evṣāf-ı dilārāsına dest-i ḳudret

5 Ne ḳadar ʿālī ise bir o ḳadar da çelebi
Nice devlet var ise bir o ḳadar maḥviyyet

6 İki ḫādimdür aña luṭf-ı cenāb u iḳbāl
Bendedür dergehine rüşd ü zekā ü fıṭnat

---

15. Mil 28a, M 17a

7 Vaṣf-ı pākinde yanar micmeri endīşe hele
Varamaz menzīl-i vālāsına yeter fikret

8 Zātına nisbet ile cān mı vardır yoḫsa
Midḥat-ı ḳadrine āġāz ide kilk-i şevket

9 Ḥāṣılı nāmını īrāda teʾeddüb iderüm
Yaʿni ol zāt-ı ʿiṭā pīşe melāʾik ḫaṣ̱let

10 Senin cedd-i ʿiẓāmıñ idüb icrā el-ḥaḳ
Rū-yı pāki daḫi yüz vechle buldı ziynet

11 Nice zīnet ne saʿādet yazılub sūre-i Nūr
Oldı ser-levḥa-i iḳbāline ʿālī ḥüccet

12 Dilerim ḥażret-i Ḥaḳdan vire bir mūyına biñ
ʿÖmr-i iḳbāl ü ṣafā s̱ervet ü ʿömr-i devlet

13 Ḫānedānıyla ola tā bā- yed-i iḳbāli
Ḳıl ḳadar görmiyeler dünyede renc ü żücret

14 Bir pervez var ise de kilk-i bedīhi gūda
ʿĀkif ʿafv eylemedür şān-ı kibāre ʿādet

15 Oldı zātı gibi tāriḫi daḫi cevher-dār
Çekdi ḫaṭṭ-ı levḥa-i envārına kilk-i ḳudret
(Sene1222)

16

VELİYYÜ’N-NİʿM YŪSUF BEG EFENDİNİÑ LİḤYE TĀRİḪİDÜR

müfteʿilün fāʿilün müfteʿilün fāʿilün

1 Ḥażret-i muḫliṣ Yūsuf Beg kim veliyyü’n-niʿmetim
Eyledi bir sünnet-i peyġamberi icrā yine

2 Liḥye-i pākin şerefle yaʿni irsāl eyleyüb
Virdi o cehile de zīnet-i leṭāfet-i rūyına

3 Ḫānedānı bula nev ḥaṭṭı gibi neşv ü nümā
Vire her mūyınca Allah ʿömr-i devlet kendine

4 Görmiye ʿālemde yā Rab ḳıl ḳadar rū-yı günāh
Düşmeye reng-i elem mirʾat-ı ṭabʿ-ı pākine

5 Bendesi ʿĀkif didi şevḳ ile bir tāriḫ-i tām
Kilk-i ḳudretle yazıldı bārek-Allah vechine (Sene1229)

17

VELİYY-ÜN-NİʿM BEG EFENDİMİZİÑ MAḤDŪMLARI TĀRİḪİDÜR

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ḥażret-i muḫliṣ Yūsuf Beg kim veliyyü’n-niʿmetim
İtdi ṣaḥn-ı devlete neşr-i cenāḥ iclāl ile

2 Geldi sünbül-zār ṣülbünden yine bā-fażl-ı Ḥaḳ
Bir gül-i zībāsı ḥamd olsun meyā-menʿāl ile

16. Mil 28b, M 17b
Veliyyü’n-niʿmim : -M
17. Mil 28b, M 18a

3 Ṭāliʿ-i mesʿūdınıñ şems oldıġıñ bildim yaḳīn
Şīve-i rūz-nāme-i zātından istidlāl ile

4 Ben kerīm ibnü kerīmüʿl-kerimim çünkidir
Aḫter-i baḫtumda rūşendir zebān-ı ḥāl ile

5 Dilerim hem-tāmı zīnnūreyn ḥaḳkı'çün Ḫudā
ʿÖmr-i iḳbālin ziyād itsün ṣafā-yı bāl ile

6 Bendesi ʿĀkif didi şevḳ ile tāriḫ içün
Geldi Oṡmān Beg Efendi ʿāleme iḳbāl ile
(Sene1229)

18

TĀRİḪİ BERĀ-YI ḪĀNGĀH-I CENĀB-I PĪRĪ BABA DER-SİROZ BĀ-HİMMET-İ ŞEYḪ ṢĀLİḤ EFENDİ

müstefʿilün müstefʿilün

I

Ḫoşā bu dergāh-ı güzīn
Bu ḫāngāh-ı cān-fezā
Hem cāmi-iʿ āl-i sücūd
Hem kān-ı merdān-ı Ḫudā

II

Bu bir tecelli-ḫānedir
Nādāna bir kāşānedir
Cennet değil de yānedir
Ḫayrān olur ādem añā

III

Firdevse bir revzen midir

---

18. Mil 29a, M 24a
M nüshasında beyitler hālinde yazılmıştır.

Ṭūr-ı muḳaddesden midir
Yā dārā-yı eymen midir
Dürlü tecelli rū-nümā

IV

Bunda yatur bir pādişāh
Āġāh-ı dil pür-intibāh
Feyż-i iḥtişām himmet-i siyāh
Bir taḥt-gāh dinse sezā

V

Bu bir erenler şāhıdır
Āgāhlar āgāhıdır
Pīrī Baba dergāhıdır
Bu ʿarş-ı sāy-ı rūşenā

VI

Ḳalb-i ġarīb-veş vāḳʿıā
Olmuşdı vīrān ẓāhirā
Himmet idüb bir er añā
Oldı cedīd ü dil-güşā

VII

Öyle bir er ki çāre-res
Dermānde-i bī-kār u kes
Bir ḥıżr dem ʿĪsi nefes
Her naẓresi bir kimyā

VIII

Öyle bir er ki yek nazar
İtse turābı zer ider
Dergāhınıñ iksīr eğer
Ṭopraġıdır dirsem sezā

IX

Yaʿni cenāb-ı Şeyẖ mesā
Şeyẖ Ṣāliḥ feyż-i iḳtidā
Bādī-i ẖayr oldı añā
Bā yümn ü tevfīḳ-i Ḫudā

X

Bir nīm nigāh ile hemān
Oldı bu dār-ı ḳudsiyān
Ḫalvet gehi kerrūbiyān
Mʾevā-yı ẖāṣ-ı etḳıyā

XI

Bu ābı fażl-ı Kird-gār
Ḫudā mey ü ced ü ḥāli vār
Her bu riyā berk-i bahār
Ferrāşi olmuşdur ṣabā

XII

Ey sālik rāh-ı ilah
Vey ṭālib-i feyż ü refāh
Maḳṣūduñ ise intibāh
Gel sür yüzüñ eyle dʿuā

XIII

Gel bundadır rüşd ü reşād
Bunda olur himmet mezād
Budur ṣafā ḥān-ı murād
Vir naḳd-i dil āl tūtyā

XIV

ʿĀkif ādab eyle yeter

Girmez bu pāzāre hüner
Himmet ise maḳṣūd eğer
İtmez dirīġ ol pür ʿaṭā

XV

Ḳonsa niṭāḳ çerḫā ger
Lāyıḳ bu tāriḫ ü es̱er
Bir ḳalbi pāk u Ṣāliḥ er
İḥyāsıdır Pīrī Baba (Sene 1228)

19

MERḤŪM İSMĀʿĪL BEG EFENDİNİÑ TÜRBELERİ İTTİṢĀLİNDE ÇEŞME-İ BEDĪHİ SÖYLENİLEN TĀRİḪİDİR

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ḥażret-i muḫliṣ Yūsuf Beg ḫāliṣān
Vālideyne itdi bir türbe binā

2 Öyle bir türbe bu kim dinse olur
Hünere cennāt-ı ʿaden pek becā

3 Hem idüb icrā bu dil-cū-yı çeşmeyi
Ḳıldı ecrīn rūḥ-ı pāk içün ʿiṭā

4 Yaʿni İsmāʿīl Beg kim zātına
Rūm ili itmişdi cümle ittikā

5 Ḳuvvet-i ẓuhur idi billah devlete
Sedd idi küffāre zīrā bī-ribā

6 Bendesi ʿĀkif ziyāret eyleyüb

19. Mil 29b, M 18a
Merhum İsmail Beğ Efendinin Türbeleri İttisālinde Çeşme-i Bedihi Söylenilen Tarihidür : Merhum Sirozī İsmail Beğin Türbeleri İttisālinde Olan Çeşme Tarihidür M

Didi bir tāriḫ-i cevherdār añā

7 Cennet ḳabrīn ziyāret eyle hem
Hem şu iç ḳıl rūḥ-ı pākiçün dʿuā (Sene 1230)

20

ḲAVĀḲLU BİNĀLARINA BĀ-İRĀDE SÖYLENİLEN TĀRİḪDİR

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 İtdi yümnile veliyyüʾn-niʿamım Yūsuf Beg
Böyle bir ḫāne-i pākīze-i nev-ṭarḥ īcād

2 Öyle bir ṭarḥ bu kim levḥa-i fikretde bile
İdemez resm-i dil-āvīzini kilk-i Behzād

3 Öyle bir ṭarḥ-ı neşāṭ-āver-i rūḥ-efzā kim
Nām-ı pākīzesine dinse sezā yümn- ābād

4 ʿAnkebūd beyti gibidir naẓar olunsa eğer
Bünye-i saḫnına nisbetle binā-yı Şeddād

5 Düşdi bir mıṣraʿ-ı bercestede tāriḫ ʿĀkif
Bārek-Allah ne seray-ı müteʿālī bünyād (Sene1231)

21

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Neyyīr-i cūd veliyy-ün-niʿmim Yūsuf Beg
ʿĀleme virdi żiyā mihr-i ciḥān-ārā-veş

---

20. Mil 30a, M 18b
21. Mil 30a, M 18b

2 Yaʿni bu bünye-i pākīzeyi ṭarḥ eyledi kim
Revnaḳında olamaz Ḳasr-ı Ḥavernāḳ aña eş

3 Merḳadi ṭāşına ʿaks eylese resm-i ẖūbī
Rūḥ-ı mānīye düşerdi cesedinden āteş

4 Varaḳ-ı naḳşını ger eylese īṣāl ṣabā
Düşer ol dem de nigār ḥāne-i çīne sūriş

5 Bī- bahā tāriẖide resm-i miṡāli ʿĀkif
Bārek-Allah ne ḥūb naḳşı vü binā-yı dil-keş
(Sene1231)

22

SELĀNİK VĀLİSİ MUṢṬAFA REŞĪD ḤAŻRETLERİ EFENDİYE MANṢIBLARINDA İKEN İNŞĀD BUYURDUḲLARI ÇEŞMEYİ Tʿ ARĪFLERİ ÜZRE SÖYLEDİKLERİ TĀRİẖDİR

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Cenāb-ı ḥıżr himem Muṣṭafa Reşīd Pāşā
Ki pāk-ı nāṣiyyesinde bedīd mihr-i ʿaṭā

2 Bir öyle āṣaf ḥışm ki encüm olmuşdur
Derinde bende ʿiṭā çāker kemīne-i seẖā

3 Serāy-ı luṭfuna bād-ı bahār nev-derbān
Riyāż-ı cūdına ferrāşdır nesīm-i ṣabā

4 Ne semte itse teveccüh refīḳdir tevfīḳ

---

3. // cesedinden : hasedinden Mil
4. nakşına: nakşını Mil / ger: yā Mil
22. Mil 30a, M 18b
Reşid Mustafa Paşa Hazretlerinün Çeşmesi Tarihidür M

Livā-yı feyż yedinde olurdı şuḳḳa-güşā

5 ʿAle-l-ḫulūṣ o ḳadar ḫayra himmeti var kim
Ḫarāb ḳande görürse ider o dem iḥyā

6 Livā-yı ḳandiyede vāli iken ḫuṣūṣa
Bu cāyı eyledi teşrīf o dāver-i yektā

7 Görüb bu çeşme-i leb teşneyi ḥayf yıḳılub
Ḫarāb olub yatur ʿuşşāḳ-ı bī-nevā- āsā

8 Ne feyż-i māden-i es̱er ne dimāġ-ı lūle vü ter
Zebān-ı ḥāl ile söyler ḳanı bir ehl-i ʿaṭā

9 Ḫurūşa geldi o dem çeşme-sār ʿāṭıfeti
İrāde eyledi olsun meceddiden inşā

10 Bu nice niyyet-i müstaḥsen'ül-ḥuṣūldür kim
Şürūʿ olunca değişdi hevā-yı ḳayd-ı livā

11 Yed-i taṣarruf-i niʿmü'l-ḳadir ile yaʿni
Zemān-ı feyżi olındı Selānike irḫā

12 İdince neyyīr-i iḳbāli burc-ı sābıḳdan
Kemāl-i ṭalʿat ile burc-ı lāḫiḳi iḫyā

13 Ḫitāmı emrine meʾmūr ḳılındı defterdār
Ḳarīn-i ḥüsn-i ḫiṭām oldı ṣoñra hem-tā

14 Nüvişte ecr-i cezīl olmasunda şübhe mi var
Cerīde–i ḥasenātında tā berūz-ı cezā

15 Teʾdib it yeter ʿĀkif bu mācerā-yı suḫen

Dʿuāya başla ki olduñ çün emr ile güyā

16 Olunca feyż ile cārī bu çeşme-sār-ı cihān
İde o kān-ı kerem ḥükm-i devletin icrā

17 Zülāl-i luṭfuñı pür eyle görmesün yā Rabb
Piyāle-i emeli āb-ı nā-güvār aṣlā

18 Bu tām tāriḫ olur zātı gibi cevherdār
Zihi cedīd es̱er Muṣṭafa Reşīd Paşā
(Sene 1232)

23

SARI SELİM PAŞA ḤAŻRETLERİNÜÑ ÇEŞMESİ TĀRİḪİDÜR

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ḥażret-i Sarı Selīm Paşā'yı ḫātem menḳıbet
Kim odur ezher cihet-i elṭāf-ı Ḥaḳla kām-yāb

2 Ābrū-yı ehl-i himmet olduġın işrāb ider
Virdi bu nev çeşme-i dil-cūya el-ḥaḳ āb-ı nāb

3 Çeşme-sār-ı cūdı mevc-engīz olub ʿaṭşān içün
Māʾ-yı kevs̱erdir ki icrā itdi bunda ṣanmañ āb

4 ʿÖmrüñ efzūn eylesün Allah kim bu belde de
Ḫayra sʾay iden odur vallah ʿālem biṣ-ṣevāb

5 Nāsa işrāb eyledim tāriḫin ʿĀkif ṣu-be-ṣu
Çeşme-i Sarı Selim Paşa'dan iç gel āb-ı nāb (Sene 1233)

---

23. Mil 30b, M 19a

24

TĀRİḪ-İ MAḪDŪM VELİYYÜ'L-MUḪLİṢ YŪSUF BEG EFENDİ

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Ol veliyyü'n-niʿmet bī-minnetim Yūsuf Beg'e
İtdi bir ferzend-i ʿ ināyet ol ḫüdāvend-i vedūd

2 Öyle bir ferzend-i ʿ ālī-baḫt kim bu ānā dek
Olmamışdır zīb-i baḫş mehd-i ʿ ulyā-yı vücūd

3 Böyle bir ferzend-i hem-nām-ı Ḫalīlullah kim
Reşk ide yanmışdı āteşler gibi ḳalb-i ḫusūd

4 Ṭalʿatın seyr ile düşmenler ḳo döğsün rūz-şeb
Başını seng-i ḥasedle hem-cū nemrūd-ı ʿ anūd

5 Bir kerīm ibnü-kerīm olsa zāt-ı ʿ ālī şān o kim
Pek becādır olsa derbānı ʿ aṭā ḫüddāmı cūd

6 Yalñız bir ben değil dāʿ i-i ʿ ömr ü devleti
Olmada gökde melekler daḫi meşġūl durūd

7 Görmiye tā ḫaşre dek semāye-i ʿ ömr-i gezend
Olmaya ser- menzīl iḳbāline ḥadd ü ḥudūd

8 Bendesi ʿ Ākif didi mevlüdine tāriḫ-i tām
Oldı İbrahim Beg ser sebz-i gülzār-ı şühūd (Sene 1234)

---

24. Mil 31a, M 19b
Tarih-i Velādet M

25

YŪSUF MUḪLİṢ BEG ḤAŻRETLERİNİÑ ŞEHZĀDE SULṬĀN AḤMED VİLĀDETİNE SÖYLENMİŞDİR

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Ḥamdülillah şāhid-i āmāl itdi cilveler
Şevḳ ile doldı cihān gitdi göñüllerden keder

2 Geldi mevc-ā-mevc ṣaḥn-ı dillere zevḳ-i sürūr
Ceyş-i ġam itdi ʿadem-i ābāde dek ʿazm-i sefer

3 Yaʿni sulṭān-ı cihān Maḥmūd Ḫānıñ yümn ile
Oldı bir mehpāresi burc-ı seferde cive-ger

4 Öyle bir mehpāre kim oldı żiyā-pāş-ı ʿālem
Çeşm-i dünyāya viren odur ḥaḳḳā kim nūr u fer

5 Öyle şāhen-şāhdan Allah ʿināyet itdi kim
Her umurunda Ḫuda tevfīḳin itmiş rāhber

6 Öyle şāhen-şāh-ı ʿādil kim zemān şevketi
Müsellem ü münḳāde cennet oldı ʿadüvv ānā saḳar

7 Şʿule-i idrākine pervānedir nūr-ı Ḫudā
Ṭārem-i dergāhına gülmih ḫurşīd-i ḳamer

8 ʿAdli tā ol rütbe kim derūnda ez- şarḳ tā be ġarb
Ġamze-i ḫūbāndan ġayri ider yoḳ şūr u şer

9 Eğri baḳmaḳ münʿadim ʿaṣrında kimse kimseye
Nāyına muṭrībde neyzenler meğer kim keç baḳar

25. Mil 31a, M 20a

10 Öyledir tʾesiri kim çeşmi taʿalluḳ eylese
Seng-lāh-ı Ḳaf erir ol dem yerinde gül biter

11 Cemʿ-i izdād itmedir tābʿ-ı himmeti bülend
Bü-l-ʿacebdir gürk eyle aġnam bir yerde gezer

12 Gelmemişdir ḫāṣılı dünyāya böyle bir pādişāh
Söylesün bir mis̱lini gerdūn gördiyse eğer

13 Māye baḫş-ı şevḳ-i ʿālemdir vücūd-ı devleti
Eylesün Allah ʿömr ü şevketin efzūn-ter

14 Pertev endāz ola āfāḳa fürūġ-ı şevketi
Mihr ü mehtāb ile tā bu çarḫ-ı mīnādan geçer

15 Eylesün şehzāde-i kān ile cihān içre ḳarār
Āsmāne s̱ābit ü seyyāde olduḳda maḳarr

16 Söyledim muḫliṣ-i ḫulūṣ ile iki tāriḫ līk
Maḳṣadım billah ḥiẕmetdir ʿarż-ı hüner

17 Ṣulb-ı ḫāḳān-ı zemāndan geldi bā luṭf-ı vedūd (Sene1234)
Virdi mehd-i devlete Sulṭān Aḥmed zīb ü fer (Sene1234)

26

TĀRİḪ-İ ḪATM-İ MUṢṬAFA BEG EFENDİ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Muṣṭafa Maẓhar Begim ḫatm-i Kelāmullah ile

25. Mil 31a, M 20a

Zātına bir ḳāt daḫi kesb-i fürūşān eyledi

2 Ol veliyy-ün- niʿmetim yaʿni cenāb-ı vālidīn
Bende-gāh ile bu gün bi-l-cümle şādān eyledi

3 Ḫatm-i Kurʾān itmemişdi bir ṭıfıl bu sinde kim
İşte Ḥaḳ bağışlasun ol mīr-i zīşān eyledi

4 Ḫaşre dek Allah itsün ʿömrini müzdād kim
Nuṭḳ-ı pāk içün nice sʿay-ı firāvān eyledi

5 Bā- dʿuā ʿĀkif didim bu mıṣraʿ-ı tāriḫ içün
Muṣṭafa Beg ḥamd ola itmām-ı Ḳurʾān eyledi
(Sene 1233)

27

TĀRİḪ-İ MAḪDŪM VELİYYÜ'N-NʿĪM MUḪLİṢ-İ YŪSUF BEG

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ḥażret-i muḫliṣ-i Yūsuf Beg kim veliyyü'n-niʿmetim
Ṭıynet-i pākiñde ḥissiyāt bulmuşdur ḥitām

2 Ben ne ḥācet eyleyim vaṣfında tekşīr-i sevād
Kim budur içre odur luṭfuyla meşhūr enām

3 Dūḥa-zār ṣulb-ı pākinden yine bā-feyż-i Ḥaḳ
Geldi bir bā- küre-i necl-i necābet irtisām

4 Teşne olmuşduḳ bu māh-ı rūzede teşrīfine
Şerbet-i vaṣlıyla olduḳ ḥamd ola şīrīn-kām

---

27. Mil 32a, M 20b

5 Bendegāne māye-i şevḳ-i cedīd oldı hele
İtdi maḥzūn ḳalbimiz Allah bu yüzden şād-kām

6 Kilkimin aġzını bıcāḳ açmaz hele bendeyi
Öyle lāl itmişdi bu cevr-i spihri kec-ḫrām

7 Eşheb-i ḫırde ḫırām ḫāmeye gelmiş fütūr
Gitmiş ol ḫāletle dest-i iḫtiyārından zemām

8 Bī-mecāl olmuşdu öyle medüm-i endīşe kim
Bu meserret olmasa nā-būd idi tāb-ı ḳıyām

9 Ḥamdülillah eyledik yekser efendim kesb-i şevḳ
Bendegānın eyledi yāri bu vechle be-kām

10 Ḥażret-i Allah ʿömr ü devletün müzdād idüb
Şād ide böyle meserretle tā rūz-ı ḳıyām

11 Bā- ḫuṣūṣ ol ḳurret'ül-iʿyān nūr-ı dīdemiz
Görmesün rū-yı keder bā-ḥürmet faḫrʾül-enām

12 Her şebi ḳadr-i sʿāid olsun beher eyyāmı ʿıyd
Ḥażret-i Ḥaḳ devlet-i iḳbālin itsün ber-devām

13 Bendesi ʿĀkif didi mīlād içün tāriḫ-i tām
Geldi İsmāʿīl Beg dünyāya der- şehr-i Ṣiyām (Sene 1238)

28

ŞAHZĀDE SULṬĀN SÜLEYMĀN'IÑ VİLĀDETLERİ TĀRİḪİ

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

---

28. Mil 32a, M 21a

1 Cenāb-ı ḥażret-i Maḥmūd Hān ẓıll-ı Rabbāni
Ṭanīn-i kūs-ı ʿadli ḳābilmişdür çār erkānı

2 ʿAdālet pīşe ḫayr edīşe dād āver kerem-güster
Ki āzdır farṭ-ı şevketle disem İskende(r) şānı

3 Hele bildiğim ise görmemişdir dīde-i dünyā
Ne bu şevketle bir ḫānı ne de bir bir ḫāḳānı

4 Görür uyḫu yüzin şimdi görirse dīde-i encüm
Ki çeşm-i ʿadlīdir ḫˇābide-i dehriñ nigeh-bānı

5 Bu gūne vaṣf-ı pākīn eyler iken bir siḥr ḫāmem
Velekin var idi medḥinde ġāyet ʿacz ü noḳṣānı

6 Gelüb nāgāh ṣabādan bir mübeşşir hüdhüd-i ġaybī
Didi kim müjdeler ey bendegān bāb-ı sulṭānī

7 Dıraḫşān oldı görürüm mʿanevi ol şāh-ı devrānıñ
Ser engüşt-i iḳbālinde bir mühr-i Süleymān’ı

8 Süleymān nāmına yaʿni o şāh-ı kişver-ārāya
Muʿallā pāye bir şehzāde oldı luṭf-ı Rabbānī

9 ʿUṭārid yazdı ṭāḳ ʿarşa nām-ı pāk-ı tāriḫin
Hem oldı ḳudsiyān biʾl-cümle daʿvātı ser-ā-pānı

10 Virince bu peyām-ı dil-keşi ol ferġ şevḳ-āver
Bize de vācib oldı yād-ı daʿvāt-ı cihān-bānı

11 İde şehzāde kānile żiyāsı ʿālemi pür nūr
Cihānı eyledi kim ṭalʿat-ı ḫurşīde nūrānī

12 O dürrü şāhvār şevkete tārīḫ içün ʿĀkif
Alınca deste bende şevḳ ile kilk-i zer efşānı

13 O dem bir hüdhüd-i ġayb-ı ṣabā peymā didi tārīḫ
Bu dehriñ geldi sʿad şevḳ ile sulṭān Süleymān'ı (Sene 1233)

29

ʿADULLAH PĀŞĀʾNIÑ MAḪDŪMI CEVDET BEG'İN TĀRİḪİ

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ol aṣīl-i pāki ʿAbdullah Paşāya yine
Oldı bir ferzend-i ʿināyet ḥażret-i Allah'dan

2 Bu ʿināyāt-ı Ḫudā kim zātına maḫṣūṣdur
Feyż-yāb olmuşdur elbet bir dil-i āgāhdan

3 Öyle bir ferzend-i neyyīr ʿāṭıfet kim zerresi
Farḳ olunmaz şʿule-i ʿālem firūz-ı māhdan

4 Öyle bir ferzend cevān-baḫt-ı mey-ā-men pīşe kim
Fıṭrat-ı zātıyyesi mümtāzdır eşbāhdan

5 Ṭoġdı bir tārīḫ ʿĀkif-i māder endīşeden
Nūr-ı Cevdet'dür Muḥammed geldi ʿAbdullah'dan
(Sene1221)

29. Mil 32b, M 21b

30

ṬARİḪ-İ VELĀDET

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Ḥamd ola ḥażret-i el-hāc Bekir Aġayı
İtdi bir baḫtlu ferzend ile rabbim tebcīl

2 Nice ferzend ola ki iḳbāli mʿuarrā-yı s̱übūt
Ḳuvvet-i ṭālʿī vāreste-i ityān-ı delīl

3 Müşterī zühreye burcıña Ḳurʾān-ı sʿaydın
Āḫter-i maḫabbeti şems ġayri ne lāzım taṭvīl

4 ʿĀkifā çünki ġaraż bunda dʿuādır diyelim
Ebeveynine bāġışlaya ḫüdāvend-i cemīl

5 Söyledim tāriḫi zātı gibi tām ʿayyār
Bir hümādır başıña ḳondı necīb İsmāʿīl
(Sene 1221)

31

ʿABDÜLKERĪM BEGİÑ ḲONĀĠINA MİGŪYEND

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Ḥabbezā rükn-i Selānīk o kerīmü'l-ḫallāḳ
Yaʿni ʿĀbdī Beg Efendi vü mekārim muʿtād

2 Hem ḳapūcı başı bā-pāye-i mīr āḫūrı
Zihi zātıñda nice rütbeye var istiʿdād

---

30. Mil 33a, M 21b
Tarih-i Veladet, M
31. Mil 33a, M 22a

3 Az der-i ṭıynet-i aṣliyyesine nisbet ile
Bu merātib ki ola ḳadr ü şeref māder-zād

4 Ben ne ḥācet diyeyim nāṣiye-i pākinden
Görinür pertev-i iḳbāl-i meh-i burc-ı sedād

5 Münderic gevher ḫalḳında nice ḥüsniyyāt
Mündemīc ṭıynet pākinde nükāt ebʿād

6 Ṭabʿ-ı ez-cümle ki iʿmār-ı ḳulube māʾīl
Aḫsenü'l- ḫalḳ değildir de nedir celb-i ḳuvvād

7 Lāl olur rʾey-i rezīniñde ziyān-ı ʿuḳalā
Hem-çu eṭfāl sebeḳdāş hirās –ı üstād

8 Himmet-i kāmle ṭabʿ mühim-sāzı eyle
Oldı bu ṭarḥ-ı dilārā-yı ter nev- īcād

9 Mānī-i Rāsimʾin ʿālemde bir adı vardır
Böyle naḳş itmeğe ya cānı mı vardır Bihzād

10 Görmedim böyle meh-i dil-dūz ṣafā-ḫāne-i çīn
Yā Rabb ez-bāriḳā ḥıfẓ ḳon āzurde mebād

11 Görmiye saḳf-ı dilārāsını murġ-ı meşʾūm
İde bānisiniñ iḳbālini Allah ziyād

12 İtdi tāriḫi bu nev sāli teṣādüf ʿĀkif
Levḥaş-Allah ne nev resm-i muḳarraḥ bünyād

(Sene 1218)

32

ÇEŞME-İ SELĪM PĀŞĀ EFENDİ[15]

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Necl-i ġāzī vü aṣīl yaʿni Selīm Beg ki añā
Ced-be-ced luṭf-ı Ḫudādır bu ḫiṣāl-i nī-ḫū

2 Ābrū-yı kübrā oldıġıñ işrāb eyler
İşte bu çeşme-i nev-rāh ʿaṭā-yı dil-cū

3 Menbaʿ-ı cūdınıñ ednā bir ayāġıdır kim
Cereyān itdi bu vādīde değildir bu ṣu

4 Pederi rūḥuna çün eyledi ecriñ ihdā
Çaġladıḳça irişe rūḥına raḥmet ṣu ṣu

5 Dest-i Ḥaydar'dan içe rūz-ı cezāda kevs̱er
Ḫānedān ile ola maẓhar-ı elṭāf ḳamu

6 Ḳatre nūşiyem iḥsān u ʿaṭāsı ʿĀkif
Levḥ-i ḫayrātına tāriḫ iderken ārzu

7 Çıḳdı bir zemzeme-i şevḳ eyle diden tāriḫ
Ṣu değil ʿayn-ı şifā māye-i sükkerdir bu (Sene 1207)

33

KEZĀ TĀRİḪ[16]

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

---

32. Mil 33a, M 22a

[15] "ʿĀnber ḳaryesinde inşā olunan tāriḫ-i çeşme-i Selīm Pāşā" sonradan ilave edilen başlıktır.

33. Mil 33b, M 22b

[16] "Selānik vücūh u ḫānedānından Yūsuf Pāşā ḥażretleriniñ pederleri keza inşa buyurduḳları çeşmeye tāriḫdir" sayfa kenarındaki başlıktır.

1 Ḫoşā bu ṭarḥ-ı çeşme-i māʾ-i zülāl kim
Āṣār-ı feyż-i cūd u seḫā vü ʿaṭā budur

2 Güyā zebān-ı lūle ile der ki ṣu-be-ṣu
Dil teşne-gāne kevs̱er-i ʿayş u ṣafā budur

3 Āb-ı ḫayāta eylediği-çün münḥāyişle
Ḥıżr ile işte cārī olan mācerā budur

4 Gel gel señindir işte seniñ teşne oldığın
Mürde dilāne baḫş-ı dem-i cān-fezā budur

5 Didi bu ṭarze bende-i kem ḳadri tāriḫiñ
Ḥaḳḳā ki ʿayn-ı māye-i ṣadr-ı şifā budur
(Sene1207)

34

KEZĀ TĀRİḪ[17]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Levḥaş-Allah bu dilārā-yı çeşmeyi
İtdi tecdīd-i seyyid İsmāʿīl Aġa

2 Bir analık ıtdi bunda ṭoġrısı
Ḳıldı rūḥ-ı mādere ecriñ ʿaṭā

3 Hem ṣuyun buldurdı felek himmetiñ
Yapdı bu ṭabyāyı bir sāḥil-serā

4 Öyle teʾsīs eylemiş bildim ki bu
Sedd-i İskender gibi bulmaz fenā

---

34. Mil 33b,M 22b

[17] " Sene 18 İsmāʿīl Aġa'nıñ Selānik'de Ḳanlu Ḳale taʾbīr olunan ḳaleye müceddiden ile çaşme buyurduḳları tāriḫdir." Sayfa kenarındaki başlıktır.

5 Ṣordum ʿĀkif'den esās tāriḫiñ
Ṭuymadın mı didi İsmāʿīl Ağa (Sene1214)

35

KEZĀ TĀRİḪ[18]

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Şerīf-zāde Emīn Beg Efendiniñ kim Ḥaḳ
Kitāb-ı zātını itmiş fünūn-ı ḫayra sebaḳ

2 Bu cisre eyleyüb himmet yapūp yaḳışdırdı
Ḫülāṣa virdi anıñla bu ʿarṣaya revnāḳ

3 Ḫarīr-i ḫāme-i ʿĀkif didi bu tārīḫi
Cisir diyüp geçmen ne resm-i dilkeş baḳ[19]
(Sene 1214)

36

KEZĀ TĀRİḪ[20]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Levḥaş-Allah feyż-i sırr-ı pāk ehl-i iller ile
Ḥaḳ'dan İsmāʿīl Aġa'ya oldı bu luṭf-ı celī

2 Yaʿni bu feyż-i nesīm-i dil-güşā-yı mʿanevī
Bāġ-ı ṣülbünden vücūda geldi bir zibā gibi

---

35. Mil 34a, M 23b

[18] "Selānik vücūh u ḫānedānına Emin Beg Efendi Vardar Kalesi ḫāriçinde müceddiden inşa buyurduḳları cisr tāriḫidir."

[19] Bu mısranın vezni bozuk.

36. Mil 34a, M 23a

[20] "İsmāʿīl Aġa'nın maḫdūmları velādetine" Sayfa kenarındaki başlıktır.

3 Ola yā Rabb be-ʿışḳ-ı ḥażret-i Monlā-yı Rum
Ṭūl-ı ʿömr ile ṭarīḳ-i nāzeniniñ ekmeli

4 Evc-i fikr-i esʿadından vālideyniñ ʿĀkif
Ṭoġdı bu tāriḫ-i beyt zāde-i ṭabʿ-ı velī

5 Baş kesüb bu çāker-i Monlā-yı Rum tāriḫ didi
Mehd-i iḳbālde ṣālınsun nāz ile derviş ʿĀlī

37

KEZĀ TĀRİḪ[21]

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Ḳulzüm-i ʿāṭıfet ḥażret-i Os̱mān Pāşā
Bu feżā-yı feraḥ-efzāda olunca cūşān

2 Cūş idüb himmet-i vālā-yı Emin Beg de hemān
Yabdı bu cisr-i nev-īcād u laṭīfidir ān

3 Geçme köprü diyü şu resm-i dilārāsına baḳ
Himmet-i āṣaf-ı ġāzīdir ḥaḳīḳatde yapan

4 Yalñız anı değil beldeyi ābād etdi
Dil-i ʿāşıḳ gibi olmuşdı ser-ā-ser vīrān

5 Cümle dil mürde-i vīrāneyi itdi iḥyā
Ḥāṣılı buldı bu maḥrūsa yeni başdan cān

6 Var ide dünyede ol zāt-ı kerīm ātşānı
Cümle sükkān-ı vilāyetle cenāb-ı Yezdān

---

37. Mil 34a, M 23a

[21] "Selānik vālisi Os̱mān Pāşā ḥażretleriniñ Emīn Beg'e inşād ettirdikleri cisr tāriḫidir" sayfa kenarında yer alan başlıktır.

Tarih-i Cisr M

7 Bir dʿuā gūne didi tāriḫiñ ʿĀkif göricek
Setr ide seyl-i fenādan anı dāʾim Mennān (Sene 1214)

38

TĀRİḪ-İ ṬUĠYĀN-I MİLLET-İ RUM

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Māverā-yı perde-i serde ḫayāl-bāz-ı felek
Yine bir şemʿ-i felāket-zā fürūzān eyledi

2 Bir ḫafī laʿab-ı ceşm-i fitne- engīzi meğer
Ḳalmış idi onda şimdi kim nümāyān eyledi

3 Geçmemişdi hīç şuʾūnāt ḫayālinden daḫi
Kimseniñ bu fitne kim budur iʿlān eyledi

4 Yaʿnī vāḳiʿ olmamışdı devr-i Ādemden beri
Ehl-i İslām üzre ḳavm-i Rum ṭuġyān eyledi

5 Oldı iżmiḥlāline milletce bāʿīs̱ kendiniñ
Līk İslāmı da min-vech-i perīşān eyledi

6 Moranıñ ez-cümle bi'l-cümle ḳılāʿın ẓabṭ idüb
Ḥalḳına kāfir nice cevr ü firāvān eyledi

7 Bir fesād-ālūd-ı ʿālem vaḳʿa-i ārām-riyā
Olmamışdı bir devirde kim bu devrān eyledi

8 Ḥayr-ı müntecdir be-Luṭfuʿllah bunuñ da ṣonu
Müslime zīr-i Ḫüdā çoḳ luṭf u iḥsān eyledi

---

38. Mil 34b, M 23b

9 Bir ʿaceb-gū geldi menḳūṭ ile didi tarīḫiñ
Yoġ idi hīç bir vuḳūʿı Rum ʿişyān eyledi (Sene 1235)

39

TĀRİḪ-İ NEFĪ LEBŪṬ PĀŞĀ

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Getirüb Dürzī ṭaġından bir ayı simāyı
Ṣandılar Ādem oġulı beyebān-ı ārāyı

2 Atdılar semt-i Selānike vezāretle hemān
Ḳoydılar ṣaff u lāte o pāşā ḥāṣāyı

3 Kim görirse anı ḫarbende başı ẓanneyler
Bu mu saṭvet bu mıdur debdebe-i pāşāyı

4 Bilmediler ki o bir aẓlem-i maḫlūḳ imiş
Āteşe virdi vilāyetce faḳīr ü bāyı

5 İş görür ẓannıyla destūr-ı mükerem diyerek
Atdılar ortaya pāşā diyüb zorbāyı

6 Ḫaṭṭ-ı filūsu dimeden ġeyri laḳırdı bilmez
Burasıñ ṣandı o zorbā yapilu ʿukyāyı

7 ʿArabistān'da daḫi şöhreti ḥaccāc imiş
İtmiş iflās be-kef ḫāzine Ṭomānbāyı

8 Ġılẓet-i ṭabʾīde ol rütbe kim keşf itdim
Denilmez ṣavt-ı ḫımār olsa ṣadā-yı nāyı

---

39. Mil 34b, M 24b
Tariḫ-i Nefī Lebut Paşa : Tariḫ-i Lebut Paşa M

9 Bir ālay sū-yı ḳarīn daḫi alub eṭrāfın
Bulsa yaġmaya virir pāre içün dünyāyı

10 Ṭoyamaz aḳçeye Ḳārūn'ı bu boḳ ile yutsa
Görmedim öyle gümüş göz hezeyān güyāyı

11 Öyledir dānişīde katib-i dīvānı eğer
Farḳa ḳudret yoḳ ezāzelde ḳosa imżāyı

12 Şeyṭanatda olub iblis daḫi maġbūni
Nāmı yazsa çü lāḥavle gibi yazar imlāyı

13 Nice ṣūret virerek dīb ü riyāya dāʾīm
Ālet mekr ü ḫıyel itmişdi taḳvāyı

14 Elde tesbīḥ ü ʿāṣā öyle mürāyi bu kim
Ẓāhiri sücce çeker gizlü çeker ṣahbāyı

15 Nice bī- cürmi kesüb başların īṣāl iderek
İtdi iġfāl der-i mʿadelet ʿulyāyı

16 Eyledi Rūm ilini dürlü ḥıyleyle taḥṣīl
Ṣadr-ı ʿālīye ḳʿuvd eyledi ṣān bir āyı

17 Gezüb elden ele ittibāʿda eyālet-i mühreyi
Öyle nādan ne bilür ḳıymet-i cāh u cāyı

18 Az vaḳitde āyende eyledi telvīṣ-i āḥir
Kendi kesb eyledi menfāyı dime ṭoḳ āyı

19 Didi bir fāris-i meydān-ı suḫen tāriḫiñ
Cünd-i rind-i felek atdı Lebūt Pāşāʾyı (Sene 1237)

GAZELLER

ḤARFÜ’L- ELİF

1

fāʿilātün fāʿilātün faʿilātün fāʿilün

1 Zülf-i bī-çīde şot-ı ez- baẖt-ı siyeh kārī-yi mā
Ḥāl-i üftād be- süveydā-yı dil-i dārā-yı mā

2 Nāzem ān ḳadd-i nihāl ẖanende koned girye merā
Ẓann-ı koned bilẕār-ı eşk-i ter bī-zār-ı mā

3 Teşne-i lʿal-i to ser çeşme-i ḥayvān āmed
Her giz ez teşne-i ḥużr-ı dil ġam ẖˇār-ı mā

4 Fikr-i gülzār ne konem çünki raẖat mı dīdem
Bülbülest ẖande-i şīrīn-i to gülzār-i mā

5 Cevr-i bīhūde me kon ber men ez ṣıḥḥat nīst
Ḥaste-i cism-i nerā ḥāl-i zī bīmāre-i mā

6 Çīn-i ebrū-yı to dīdem şodem āşufte zülf
Çe rıżā-dār to in gūne ḳafā dārā-yı mā

7 Ḫˇānde-i ḳıṣṣa-ı ṭūba vü behişt ḥācet nīst
ʿAden-i ruẖsāreş ü ṭūba ḳadd-i dildāre-i mā

8 Her ḳarārī ki be dil-dādem ez u ẖˇānded reft
ʿĀkifā dil nerd-i sū-yı ṭaleb-kārī- yi mā

1.Mil 35a, Mil 40b
5. // Haste-i cism: Haste-i çeşm M

2

fāʿilātün fāʿilātün faʿilātün fāʿilün

1 Geldi her ḫāliñ ḫayāl itdikçe bir ḥālet baña
Virdi hicr-i cām-ı lʿaliñ başḳa keyfiyyet baña

2 Ṭurfa bir mecnūn feyżā-yı ġarīb ʿaşḳıñam
Çeşm-i āhū-yı ḫayāliñdir hem ünsiyyet baña

3 Eylemez teʾs̱īr ṭʿan-ı düşmen cismime
Muttaṣıl bīgānıñ oldı zırḥ-ı bāṣiyyet baña

4 Çeşm-i şehbāzıñ ḫayāl itdikce evc-i naẓımda
Ürperüb her mūyım olmaḳda pür fikret baña

5 Şeyḫim el virmez saña bīʿat içün varmaḳ müdām
Pīr-i mey kendi ayaġıyla ider himmet baña

6 Eylesem kūy-ı dilārā-yı sebukbār arzu
Tende her mūyum olur bir ʿuḳde-i külfet baña

7 Bü'l-ʿacebdür ṭaġıdınca kakülün ʿĀkif o şūḫ
Kim gelür ḫāṭır-ı perīşanlıḳda cemʿiyyet baña

3

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

1 Feyż-i dehān tengini cān söylerim saña
Cism-i laṭīf rūḥ-ı revān söylerim saña

---

2. Mil 35b, M 41a
3. Mil 35b, M 41a
söylerim: söyler mey Mil.

2 Baḳ çeşm-i meste tīġ-i cūdur dest-i bī- niyām
Cellād-ı bī-īmān u zemān söylerim saña

3 Her bir nigāhı biñ kez atar pehlivān imiş
Baḳ ebrūvāna çıḳsa kemān söylerim saña

4 Mū mı miyānı baḫs̱i değil bu daḳīk söz
Sırr-ı ʿacīb rişte-i cān söylerim saña

5 Ben şimdi söyleyemem saña zülfüñ belāsını
Sen de o ḳayda düş o zemān söylerim saña

6 Baḳ ʿāşıḳāne ṭavra o serkeş adamı gör
Bir yoṣma bir belālı civān söylerim saña

7 Çeşm-i zebān ʿaşḳa ʿaceb tercümān olur
Her bir nigāhı nuṭḳ-ı zebān söylerim saña

8 Ẓannetme rāyigān olur ādāb-ı vuṣlatı
Bī-nuṭk bī-ḥurūf ü zebān söylerim saña

9 ʿĀkif cenāb-ı muḫliṣiñ āṣār-ı pākini
Eşʿār-ı ṭarzı siḥr-i beyān söylerim saña

4

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 İstemem olsa ḳabā aṭlas-ı eflāk baña
Cāme-i faḫr-i ezeldür bir avuç ḫāk baña

---

4. Mil 35b, M 41b

2 Baḳmam āyīne-i İskender’e ṣāf olsa daḫi
Yüz o mirʾāta döker bu dil-i ṣad-çāk baña

3 Kārbān-ı sefer-i ʿaşḳa gerekmez meşʿal
Reh-nümādur es̱er-i şuʿle-i idrāk baña

4 Ceres olmaz ḳaṭar-ı bār-ı firāḳ ü hicre
Pīşrev-i nāle vü derd ʿuḳde-i fitrāk baña

5 Ben o deryā-yı dür-ālūde-i ṣāf -ıʿaşḳam
Dökemez seyl-i sirişkim ḫar u ḫāşāk baña

6 Aldı göñlüm iki göz arası derd-i ġamzen
Gör neler itdi gözüm nūrı o çālāk baña

7 Hem içer hem içirir ḳānı nide duḥter-i rez
ʿĀkif ʿözr itme diler sāḳi-i süffāk baña

5

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Bāġ-ı dilde ruḫların bir derd-i aḥmerdir baña
Reng-i hāliñ mücmer-i göñlümde ʿanberdir baña

2 Söyleden ṭūṭi-i dilim mirʾat-ı rūyıñdır senin
Ṭatlı ṭatlı sözleriñ ḳand-ı mükerrerdir baña

3 Sensiz ʿālemde şerāb içmek ḥarām olmak değil
Nūş-ı zehr-ı mārdar ey şūh bedterdir baña

---

2. bakmam: bakamam M // mirʾata: mirʾat Mil
7. kanı nide duhter-i rez: kanını da duht-ı rezüñ Mil
5. Mil 36a, M 42a

4 Ben cihānı görmezdim sen olmayınca sevdiğim
Kūşe-i gülhān ile gülşen berāberdir baña

5 Derd-i firkat var iken bu dilde gülzār olsada
Lāleniñ her biri bir ser-tīz ḥançerdir baña

6 Bir ġubār-ı ḫāṭır ile geçti bir çīn-i gaẕab
ʿĀkif ol nev ḫaṭ güzel var ise muġberdir baña

7 Ey veliyy'ün-niʿmetim Allah tebʿīd itmesün
Kim ġubār-ı dergehün kibrīt-i aḥmerdir baña

6

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Bir güzeller güzelin gördüm amān vāveylā
Allah Allah zihī ḳudret Ḥayy u Mevlā

2 Görmemiş çeşm-i cihān böyle meh-i tābānı
Bu ne ṭalʿat ne leṭāfet nice hüsn-i sīmā

3 Gülde rūḥ olsa da teşbīh idemem ruḫlarına
Gülde yoḳdur o ṭerāvet o leṭāfet hālā

4 Göricek o sünbül gīsūlarını renk itdi
ʿĀleme çıkmadı ḳadd-i ḥasedinden ṭūbā

5 Femine reşk ile çāḳ itdi ḳapansa ġonca
Ḳantere yatdı hicābından o verd-i ḥamrā

6. Mil 36a, M 42a

6 Çeşm-i cādūsını şehbāz ile āhū göricek
Biri ṣaḥraları ṭutdı biri sor der be-havā

7 ʿĀkifā rūh-ı muṣavver ola ya nūr-ı maḥz
Bu leṭafet olamaz cism-i beşerde zīrā

BEDİHİ GAFT

7

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

1 Baḫş-ṣafā değil mi temāşā-yı lʿal-i nāb
Defʿ-i ġam eylemez mi şerāb u kenār-ı āb

2 Yaḳdın ʿitāb-ı ḳahr ile derḥāl göñlümi
Bāri cevāb luṭf eyle gel yab yāb yāb

3 Çek tīr-i cevri ġayri ciğerpāreden yeter
Bir maṣlaḥat gerek ki ne şiş yana ne kebāb

4 Bil bāri zālim eylediğin şol cefāların
Gel ben sirişkimi dökeyim eylesen ḥesāb

5 ʿĀlem yapılsa faṣl-ı bahār olsa ʿĀkif
Girmez gözime zerrece mādām göñül ḫarāb

8

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

1 Teller ḳopardı şāne açub ṭurralar bu şeb
Zencīr ḳırdı bir nice divāneler bu şeb

---

7. Mil 36b, M 42b
8. Mil 36b, M 42b

2 Ṭaġıtdı ʿaḳlım ṭarayub tār-ı kākülün
Geldi şu başıma neler ammā neler bu şeb

3 Yād-ı lebiñle cūşa gelüb çeşme-sār-ı mey
Ġarḳ oldı mevc-i lʿalüne meyḫāneler bu şeb

4 Aldım cemāli şemʿini fānūs-ı fikrete
Üşdi çerāġ-ı bezmime pervāneler bu şeb

5 Dāmād itdi bint-i ʿineb ḫūş merdümüm
Sey it göñül neler ṭoġurur analar bu şeb

6 Ḥançer düşürdi sīneme ḫūn-rīz ġamzeler
Şeb ḫūn itdi ḳanıma tek ḳāneler bu şeb

7 ʿAşkla sergüzeştimi itmiş mis̱l-i nesīm
Söylerdi yāre ḫˇāb içün efsāneler bu şeb

8 Sevdā-yı gīsūvānın ile ʿĀkifā gibi
Zencīr ḳırdı bir nice divāneler bu şeb

9

mefʿāilün feʿilātün mefʿāilün feʿilün

1 Ne dil-güşā olur āb-ı hevā-yı ʿālem āb
Ġıda-yı rūḥ değil mi ṣafā-yı ʿālem āb

2 Beḳāsı yoḳ bu fenā ʿālemin gibi çü ḥabāb
Ṣudandur arż u esās-ı binā-yı ʿālem āb

---

9. Mil 37a, M 43a

3 Ṣafā-yı ṣubḥa varınca ne işveler ṭoġurur
Meşīme-i şeb-i ferḫūnde zā-yı ʿālem āb

4 Çü selsebīl-i müdāmā ṭolar ṭaşar boşalur
Zücāc-ı bāde-i ḥālet resā-yı ʿālem āb

5 Göñül keşā-keşi ḳoy dāḫi çoḳça ṣu getürür
Bezminde sāḳī ile mācerā-yı ʿālem āb

6 Sürūd-ı ḳulḳul-ı mīnāda başḳa ḥālet var
Ṣadā-yı bülbüle uymaz nevā-yı ʿālem āb

7 Yıḳıldı gitdi ḫarābāta ʿĀkif elde sebū
Olunca ʿaşḳıñ ile mübtelā-yı ʿālem āb

10

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Dil ḥarīm-i vuṣlata bir bābdır ammā ḫarāb
Ḳalb bir ḥaclet gehi nā-yābdır ammā ḫarāb

2 Bir mürāyā-yı tecelli-zāde rū-yı muṭlibe
Ḫāṭırım āyine-i sīm-ābdır ammā ḫarāb

3 Cizye-i istʿidād vardır āb-tāb raḥmeti
Çeşme-sār-ı feyże dil mīzābdır ammā ḫarāb

4 Dil firib gerdiş iḳbāli olamaz ḫūş-mend
Gerçi bu gedūn bir dolabdır ammā ḫarāb

5 Cāme-i ḥüsnüñ baṣub yaġmalamış tātār ḫaṭ
Kūşe-i ebrūları miḥrābdır ammā ḫarāb

---

10. Mil 37a, M 43a

6 İnzivāya s̱ıḳlet aġyardan ʿĀkif saña
Kūşe-i dil bir ẖafī serdābdır ammā ẖarāb

11

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Revā mı bir vefāñ olmaz cefā mʿutādıñ olsun heb
Göñül bir kerre şādān olmasun nā-şāduñ olsun heb

2 Benim destimde bir cām-ı mey-i gülrenk olsun da
Cihānda sübha-i mercanlar zühhādıñ olsun (heb)

3 Ben ol sengīn dil şirīn zebānı rām ideydim de
Yine ol kūhkenlik şöhreti Ferhād'ıñ olsun heb

4 Baña ṭaʿn eyleyenler bu sırdır hevām-āsā
Hevā-yı tār-ı gīsūña düşüb ber-bādıñ olsun heb

5 Vefālar eyle ḳaldır cevri bir ḳānūn-ı nev eyle
Şehā ẖūbāna dād itmek seniñ īcādın olsun heb

6 Baña bir nīm nigāh it bāri ẓālim cümle ʿuşşāḳıñ
Sezā mı koştegān-ı dīde-i cellādıñ olsun heb

7 Göñül ẖayrān naḳş-ı ṣunʿ-ı ḥüsn ü āndır ʿĀkif
Nuḳūş-ı nāmdār-ı ʿārıżı Behzād'ıñ olsun heb

---

11. Mil 37a, M 43b

ḪARFÜ᾿L-CİM

12

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Dimeñ var derd ki ʿuşşāk-ı dil-zāra serinden gec
Müfīd olmaz velī biñ söylesen de dilberinden gec

2 Hüner maʿlūm heçmez bir pula ḫūbāna zer lāzım
Sen ey cānbāz-ı ʿaşḳ ister sipihriñ çenberinden gec

3 Diliñdir bildiğin luʿbü'l-ḥazer sen ey dil-i zūrbāz
Ne bağlan mū-yı miyān- yāre pek ne ḫicrinden gec

4 Giriftārī-ı dām- zülf pīç-ā-pīç ḥāżırdır
Göñül ol dāne-i ḫāl-i siyāh ʿanberinden gec

5 Bu ẓāhirdir kim itmez ol büt-i sengīn dile teʾs̱īr
Velev sen ey ḥadenk-i āh viren mermerinden gec

5 Geçürmezsin ṣırāṭı sözde vāʿiẓ rind-i ʿuşşāḳa
Hele ḫūbānıñ evvel sen yol ebrūlarından gec

6 Neden ʿĀkif bezimle mācerā bu s̱ükker āb olmaḳ
Didim mi ben saña sāḳī-i nāzik ṣāġarından gec

13

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Baḳ ol her dem bahār-ı ḫaṭṭ-ı dildāre çemenden gec
Ġıda-yı rūḥ bū-yı ḫūb gerdendir semenden gec

---

12. Mil 37b, M 43b
13. Mil 37b, M 44a

2 Gene kendi libās-ı ʿarīn eyler çāk-ā-çāk ʿāşıḳ
İlişme ḫār-ı cevr ü ṭʿan āʿdāya geçenden gec

3 Seni ālāt mekr ü şer idüb rüsvā-yı ʿalem eyler
Seversen taze sev mecnūn olma ḥubb-ı zenden gec

4 Ol gülgūn cāmeyi kim kesdiğin baḳ ol gül-i nāze
Ṭolaşma şevḳ-i bāġ-ı ḥüsni ḳayd-ı dikenden gec

5 Ḳoyunda yaḳışur körpe ḳuzılar vaḳt-i sermāda
ʿĀkif sīneme gir şīr ḫˇārım pirehenden gec

14

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Geldi yine şeref-res-i vaḳt ü zamān-ı ʿıyd[22]
Dirīne derdi tazeledi dilberān-ı ʿıyd

2 Her kūşe mehliḳālar ile cilve-gāh olub
Yā rab ne burçda sākn idi mehveşān-ı ʿıyd

3 Ḳurbanın olduġum ḳanı vʿad (ü) vefāların̄
Gelmez ḳoyuna gel ḳuzucaġım her ān-ı ʿıyd

4 İtsün seḥerde bāde keşān ʿazm-i meykede
Lʿalin̄ bize yeter mey mākiyān-ı ʿıyd

5 Şimdi viṣāl-i yār içün ʿĀkif sözün̄ nedür
Gelse dir idün̄ āh amanü'l-aman ʿıyd

---

14. Mil 37b, M 44a

[22] Bu beyitte vezin bozuktur.

ḤARFÜ’L-DA

15

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Gerçi sitemleriñ baña ey yār acıdır
Amma raḳībe ṭatlı sözüñ cānım acıdır

2 Pek de ḳaçınma gel ā şehi bender cemāl
Kālā-yı ḥüsnüñ ʿāşıḳa bir pūse bācıdır

3 ʿÜşşāḳ-zāde çekmiş iki tīġ-i ebrūvān
Germiş miyāne ḫāl-i siyehkār aracıdır

4 Pertev vīrān o cāmiʿ-i ḥüsnünde ṣanma ḥāl
Miḥrāb-ı ebruvānıñı aṣma ser acıdır

5 Tımāra çıkdı ṣanma ḫaṭṭıñ Enderun’dan
Gelmiş berāt-ı ḥüsni içün yoḳlamacıdır

6 Maṭlūbı naḳd-i cāndır o bezzāz-ı şūḫuñ
Gelmez göñül pazarlıġa pek bahacıdır

7 Pek ṭatlı ṭatlı söyledi lezāt-ı cenneti
Vāʿiz bu sözle var ise şeyḫ baḳlavacıdır

8 Her dem ḫayāliñ ʿaks eylese āyine olmuşum
Sīnem sırı fuʿād-ı ḫazīnim zücācıdır

---

15. Mil 38a, M 44a

9 Sāḳī ayāġ-ı cāmı hemān ṭut el üstüne
Rindānedir dürd-i ser ezelī baş tācıdır

10 Ben bildiğimse ol büt-i tersā-yı nūrsuñ
Sammūr perçemi değeri Rum haracıdır

11 ʿĀkif cenāb-ı vāṣıfa peyrevlik eyle kim
Şāʿirleriñ o tāc-ser ibtihacıdır

16

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

1 Zīr-i ġaddār-ı yārde ḫaṭṭ-ı ḫafāsı var
Üftāde gāne taze görünmez belāsı var

2 Bir zʿum iden ḫaṭā var eyle sāde rūları
Bir ḳıla zāhib olmuş o kim çoḳ ḫaṭāsı var

3 Ṣahbāya māh-ı rūzede ḥasretle zāhidiñ
Zünnār saġarı gibi pek īʿtināsı var

4 Dil ṣaldı fülk ʿaşḳını baḥr-i tevekküle
Ne bādbān himmeti ne nā-Hudāsı var

5 Çün naẓm āb-dārıma mā-yı ḥayāt dinür[23]
Ḥıżrıñ zülāl ṭabʿım ile mācerāsı var

6 Bir dil-rübāya benzemez ol şūḫ-ı nāzenīn
Bir ṭavrı başḳa kendiye maḥṣūṣ edāsı var

16. Mil 38a, M 44b

[23] "mā-yı ḥayāt" tamlaması "māh-ı ḥayāt" olarak yazılmıştır.

7 Teʾs̱īr var terāne-i naẓmıñda ʿĀkifā
Kilk-i terinde var ise bülbül yuvāsı var

17

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Ne ʿıyd geldi diyü elde bir saḳalım var
Ne şevḳ-i ʿıyd idecek bir ḳaşı ẖilālim var

2 Ḫayāl-i ẖāline dāʾir ne ḥasbiḥālim var
Ne tār-ı ḳakül-i yār ile ḳıyl u ḳālim var

3 Benim ne derdime dermān olur ne yāre yarar
Ġarīb ẖayrete düşdüm bir özge ẖālim var

4 Beni baña ḳo yeter deri dil-rübā ey dil
Bir firḳate düşeliden ferāġ-ı bālim var

5 Bu demde ḳulḳul-ı mīnāyı söylet ey sāḳi
Aman aman beni söyletme pek melālim var

6 Ne feyż-i cezb-i dilārāna ṭāḳat-ı firḳat
Ne kūy-ı dibere pervāne per ü bālim var

7 Ne yāre var sözüm ʿĀkif ne ġayre bir buġżum
Sipihr kine vere şunda infʿiālim var

---

17. Mil 38b, M 45a

18

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Zīr-i şuʿāʿ-ı ruḫdadır ol ḫaṭ ḫafādadır
Ḫūrşīd içinde ebr zihi ḥarīḳ ʿādedir

2 İşrāb-ı Ḥaḳḳ şerbet-i laʿlinde ḥayliden
Mīzāb-ı ḫāme ṭabʿım ile mācerādadır

3 Bāzīce gāh-ı ʿişvede şāhım diyen güzel
Ey şehsuvārım atıñ önünce piyādedir

4 Lā-büt olur müşāhede-i şāhid-i merām
Mīnā-yı çeşm-i eşk ile iş incilādadır

5 Pīş ü pesende ḫāk sürünsün ḳo sāye-veş
Ey serv-i nāz ʿĀkif-i zārın fütādedir

19

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

6 Şerḥ cevriñ varaḳ-ı dilde defātir gibidir
Arada ḥarf-i vefā olsa da nādir gibidir

7 Revże-i ʿārıż-ı dildār-ı ḫayālimde iken
Revzen-i dīde-i dil cennete nāẓır gibidir

8 Duḫter-i rezle beni muġbeçe bī-ḫūş itdi
Reng-i hemşīresidir şīve-i kāfir gibidir

---

18. Mil 38b, M 45a
19. Mil 38b, M 45a

9 Sīne güyān olaraḳ ʿaşḳ-ı niyāz eyledi
Def ü ney dāʾire-i ʿayşa misāfir gibidir

10 Ḍarb-ı des-i siteminde ṣınūb ol dildārıñ
Def daḫi ditremede sīmen ile bir gibidir

11 Cāna cān virmede aġyāra o cānān ʿĀkif
Sen bir āh etsen eğer ʿĀrab'da ḫāżır gibidir

20

mefʿūlü mefʿāīlü mefʿāīlü feʿūlün

1 Ol ṭıfl-ı civān-pāreciğim pek küçücekdir
Mehd-i ser-i zānū-yı ḫayālimde bebekdir

2 Evvelki gibi beftere-i sīne-i vaṣla
Gelmez büyüdi şimdi o şehbāz tülekdir

3 Vābeste idüb ḫaṭṭ-ı neve būs-ı kenārıñ
ʿŪşşāḳıñ işi bitdi bu ne bitmez emekdir

4 ʿĀkif düne ʿaḥdından mehpāre īnanma
Meşrebde o cevvāle meniş hem çü felekdir

21

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Hiç ṣorma dil gene bir nev-rese mecbūrdur
Şöyle kim türlikde dilberlikde dūr-ā-dūrdur

---

20. Mil 39a, M 45b
21. Mil 39a, M 45b

2 Lāldir ḫāmem beyānıñda dehān nāzıñı
Nuṭḳa gelmez nuṭḳa ṣığmaz bir şerār-ı nūrdur

3 Bü'l-ʿaceb mehtāb ider ẓulmetde ʿüşşāḳın seniñ
ʿĀrıżıñ mihrimiz zülfüñ şeb-i deycūrdur

4 Hiç durma sāḳıyā cām-ı ṣabūḥī çek çevir
Rindler bezm-i mey-i düşineden maḫmūrdur

5 Mużṭarib sen derd-i serden düş ayāġ-ı bādeye
Ḳalḳar adam düştüği yerden bu söz meşhūrdur

6 Vazʿ-ı nā-sāzına baḳma ʿĀkif dil ḥasteniñ
ʿĀşk ile divānedir rencūrdur maʿzūrdur

22

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Nedir ol āteşīn tīġ-i ḳazā-yı nāgehān gözler
Nedir ol düşmen-i ṣabr u ḫıred cellād cān gözler

2 Ne ol müjgān-ı tīr endāz ol ḳavs-i ḳażā ḳaşlar
Ser-ā-ser ḫūb-ter illā aman gözler aman gözler

3 Metāʿ-yı ʿaḳlı ṣabr eyledi talan el-ḥāṣıl
Göñül iḳlimini ḳırdı geçirdi ḳahraman gözler

4 Hele ben gördüğüm yoḳ dīde-i gerdūn görmüş mi
ʿĀceb ʿālemde böyle āfet devr-i zemān gözler

---

22. Mil 39a, M 46a
5. - M

5 Nigāh-ı fitnesi ṣanma ṣığınmış kūşe-i çeşmine
Ḫarāb bir dil-i maʿmūr rind-i kāmrān gözler

6 Dime virmez helāke milket-i cism ü dil-i ʿĀkif
Virir ol ġamze amma göz göre virmez zemān gözler

23

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün faʿlün

1 Görmesem bir ān cānānım seni cānım çıḳar
Firḳatiñle nālen bu çeşm-i giryānım çıḳar

2 Öyle nevmīdim ki ḫˇābımda daḫi dil-gīr diyü
Nireye ṣalsam elem çāk-i girībānım çıḳar

3 Ben bugün yektā süvār esb-i hicr ü ʿaşḳınım
İşte meydān var ise bir başḳa aḳranım çıḳar

4 Rūzede gerçi mey (ü) maḫbūbdan geçdim didim
Līk ḳorḳarım ki bayram üsti yalanım çıḳar

5 İşte dār-ı gīsūvānım kim çıḳarsa o yār
Ṭurmaz ʿĀkif baġlasan zencīr ile cānım çıḳar

24

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

1 Hem-sāyemiz bir ʿişveger gülʿizār var
Bu murġ-ı dilde anıñ içündür ki zār var

2 Bir koñşı pāyı luṭfuna hiç nāʾil olmadıḳ

---

23. Mil 39a, M 46a
4. // Līk: -Mil
24. Mil 39b, M 46b

Bilmez mi yoḳsa ol biri Ḥakk-ı civār var

3 Bīgān aldı ṣatdı bize ḳaldı bu firāk
Bilmem ki bī-vefā saña buñda ne kār var

4 Aġyāredir mürüvvetiñ ey şūẖ dimez misin
Şunda bizim de ġamzede bir dil-fikār var

5 Dildār söyle neyle idem ġayri defʾ-i ġam
Bir bāde ḳaldı anda da ʿĀkif ẖumār var

25

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Lisān-ı ḥāl ile bülbül güle germiyyetin söyler
Müsellemdür ki hekes kendiniñ ḥaysiyyetin söyler

2 Ṣarīr-i ẖāme-i ṣunʿ-ı ʿaṭṭār- derd değildir rʿad
Felekde mihre ol mehpārenüñ māhiyyetin söyler

3 Bezmde ḳuḳul-ı mīnā daẖi ser germ-i lʿaliñdir
Eğilmiş ṣāġara sāḳī lebin keyfiyyetin söyler

4 Yine bir fitne vardır kīne-cū perçemde kim ṣarḳub
Ḳulaḳ ur dilbere ʿuşşāk içün bünniyyetin söyler

5 Değil ʿarż-ı hüner müştāḳ-ı ẖāmem tercümān olmuş
Diliñ eşʿār ile dildāre mecbūriyyetin söyler

Aġyāredir: Aġyare heb M
dil-fikār: zülüfkār M
25. Mil 39b M 46b

26

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Her ne dem ki bezme ol sāḳī-i germ ülfet gelür
Ḫāṭır-ı nā-şāde feyż-i şevḳ ü germiyyet gelür

2 Nāz ber- derdem firāḳıñla ne ḥāletdir baña
Her ḫayāl ittikçe ḫāliñ başḳa bir ḥalet gelür

3 Her nigāh ittikçe neşe-baḫş-ı lʿal-i nābıñla
Rūḥa raḥat tabʿa bir rengīn keyfiyyet gelür

4 Nirede tenha düşürsem ol nihāl-i nev-resi
Çün giyāh anda biter bir nā-ḥalef elbet gelür

5 Baḳ riyā ālūd ṭavr ile gelişin zahidiñ
ʿŪmmāna tecessüm eylemiş lafżından da ṣıḳlet gelür

6 Eyle meyl üftādeñe ey māh-ı evc-i nāzikim
Ḫāke raġbet itdiğinden şebneme rifʿat gelür

7 Vāṣıf-ı ḫoş-gū ile ʿĀkif teġazzül itmede
Kilk istiḥālime bir başḳa mahiyyet gelür

27

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Eyler çemende hicr ile dāʾim hezār zār
Vaṣl-ı gül ile eylemede iftiḫār ḫār

---

26. Mil 39b, M 46b
27. Mil 40a, M 47a

2 Gülzārı başmasun diyü tātār-ı ẖār şor
Nergis o fikr ü bīm ile çeşmiñ açar çār

3 Gitdi nesīm zülfi peyāmıñ getürmeğe
Ey dil o yāre sen de revān ol ne var vār

4 Ṣubḥ-ı mesā cüyūş-ı ḥayāl itmede ṭavāf
ʿŪşşāk-i zāde Kʿabe değil mi diyār-ı yār

5 Bu şeş-der-i cihānda nerād olursa da
Bir nā-becā dü şeşle niẓāmıñ bozar zar

6 Ṣūretde rast sīreti kec-rev olanlarıñ
Bir gün serinde ẓāhir olur çün menār nār

7 Naḳd-i sirişk-i bez̠l iden elbet be-kām olur
Ey şūẖ gerçi eyleyemez āşikār kār

8 Daʿvā-yı Ḥak zülfün idelden berü seniñ
Manṣūr şekli oldı dile pāydār dār

9 Mū-yı sefīd serde saʿādet değil midir
Bālā-yı kūhsāre değil mi vekār kār

10 ʿĀkif ḳo lafı eşheb-i kilkiñ ʿinānıñ āl
Bu ʿarṣa-ı naẓmda ne yektā suvār var

11 Lülü-i naẓmı ḥażret-i nāẓım efendiniñ
Āvīze-i ṣalāẖ olunur gūşvār var

12 Bālā nişin-i mesned-i şerʿi-işerīf olub
Olmaya zeyl pākine aṣla ġubār-ı yār

13 Naḫl-i vücūd gülşen ü iḳbāl ü fażlını
Ḥıfẓ ide bāri itmeye bed rüzgār kār

28

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Gel açıl zevḳ-i cedīd ile şehā nevrūzdur
Şerbet-i lʿaliñ ḳıl ʿuşşāḳa ʿaṭā nevrūzdur

2 Ḳand-i mʿacūn-ı leb baḫş-ı ḥayātından seniñ
Eyle ḥaste dillere luṭf-ı devā nevrūzdur

3 Bād olur bu çemene semenden ey gül beden[24]
Çeşm-i bülbül cāmedir enseb saña nevrūzdur

4 Beste-i zencīr-i zülfüz müsteʿid-i cennetiz
Sünbül-sitāndır bize darü'l-şifā nevrūzdur

5 Ḳālib pejmürde-i ṣaḥrāya nefḫ-i rūḥ ile
ʿĪsī-i cān baḫş-ı ʿālem güyiyā nevrūzdur

6 Bir ṭaraf ḫūrīliḳālar bir ṭaraf naḳş-ı bahār
Fi'l-meṡel āyīne-i mīnū-nümā nevrūzdur

7 Bir değil nālānı gülşende o gül ruḫsārınıñ
Var ḥezār zārı itmekde nevā nevrūzdur

8 Yanmaġa yaḳılmaġa gül ruḫlar içün su-be-su
İtmede bülbüller ʿuşşāḳa ṣala nevrūzdur

---

28. Mil 40a, M 47b

[24] Bu beyit iki farklı şekilde yazılmıştır: " Yasemīn renk ḳaba olmaz saña ey gül beden"

9 Ḫāmem olmuşdur çemen pirāy-ı bāġ mʿarifet
Neşr-i ezhār-ı hüner ḳıl ʿĀkifā nevrūzdur

29

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Nev bahār oldı göñül sū-yı çemenzār(e) çeker
Bülbül ṭabʿ ise bir ruḫları gül bāre çeker

2 Bu o demdir ki göñüller leb ḫavż vücūda
Ḳadd-i dil-cūlar ile sāġar-ı ser-şāre çeker

3 Ḫoş değil başım o gülşende ki şeb-būlar ile
Ḫāṭırım kākül ḫoş bū-yı ʿanber bāre çeker

4 Pek aṣılma hevestār dek gīsūya
Ḳorḳarım ey dil manṣūr seni dāre çeker

5 Çekilür mi güzeliñ saḫt-ı kemān cevri
Mübtelādır anı nāçār dil-i bī-çāre çeker

6 Neylesün inlemesünde bu dil-i bīmārım
Yeter müjgān-ı ġamıñla elem-i yāre çeker

7 Bād-ı minnet çekilür mi kübrādan ʿĀkif
Iżṭırārdır anı bu dil-i ṣad-pāre çeker

---

9. Ḫāmem: cāmem
29.Mil 40b, M 47b
6. -M

30

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

1 Mersā-yı dil ki ḳulzüm-i ʿaşḳıñ verāsıdır
Ṭābʿım o lücce-i emeliñ tā Ḫudā'sıdır

2 Zülfüñ ḳażā-yı ʿāşıḳınıñ der-i ḳażāsıdır
Nev ḫaṭṭ-ı lʿaliñ ise görünmez belāsıdır

3 ʿAnḳa-yı perim ki murġ-ı meʿānīme irmez
Fikrim ḫayāl-i naẓmda şāhīn yuvāsıdır

4 Ser-tāc-ı şāh-ı naẓm ise çoḳ mı güherlerim
Ṭabʿ-ı bülendim evc-i maʿārif hümāsıdır

5 Dil çün o ḳaşı yaya kiriş oldı göz göre
Çeksün ḳo şimdi çile-i cevriñ cezāsıdır

6 Bizden selām it ehl-i ġam ābāde ey ṣabā
Dil o gürūh-ı bü'l-ʿacebiñ āşināsıdır

7 Pek ḫurde baḳma zümre-i rindāne zāhidā
Zāl-i felekle nice kişi eñ gedāsıdır

8 Maḥrūm iden ṣafā-yı dü ʿālemden ʿĀkifā
Ẓāhir bir seni kesb-i yedīd deryāsıdır

9 Gücdür cenāb-ı vāṣıfa peyrevlik itme ol
Şāʿirleriñ kemāl ile fevḳ-āl-ʿalāsıdır

30.Mil 40b, M 48a

31

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Yüzünde nūr-ı ṣabāḥat şır şır ṭamlar
Lebinden āb-ı ḥalāvet şır şır ṭamlar

2 Tereşşuḫ itmede lʿalinde reng-i bāde-i şevḳ
Sözinden ʿişve-i lezzet şır şır ṭamlar

3 Sevād-ı żaʿ çekilmiş o ḳaşlara ḥālā
Midād-ı ḫāme-i ḳudret şır şır ṭamlar

4 Zülāl ṣanma değildir o lʿali yāḳutdur
Ki āb-ı pertev ḳıymet şır şır ṭamlar

5 Ne şimdi ne ezelī rengidir ruḫunda henüz
Kelāb-ı bū-yı ṭarāvet şır şır ṭamlar

6 Şehīd-i ġamzesiyim baḳ o çeşm-i cellādıñ
Yedinde ḫūn-ı celādet şır şır ṭamlar

7 Dehān-ı vaṣfına ʿĀkif zebān-ı ḫāmemden
Zülāl-i naẓm-ı leṭāfet şır şır ṭamlar

32

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿilü fāʿilün

1 Sensiz ten-i nizārıma cānım ṣıġışmıyor
Bu tengnāya rūḥ-ı revānım ṣıġışmıyor

---

31. Mil 41a, M 48a
32.Mil 41a, M 48b

2 ʿAks eyler ise çoḳ mı cihānıñ verāsına
Bu künbed-i sipihre fiġānım ṣıġışmıyor

3 Ṣıġmaz mı bir tebessüm efendim didim didi
Pek tengdir dehānım ā cānım ṣıġışmıyor

4 Bir ṭavr-ı şeh-levend ile reftārı var kim
Ṣan ʿāleme o yoṣma civānım ṣıġışmıyor

5 ʿAnḳa-yı Ḳāf naẓm-ı bülendim āñun içün
Bu ʿarṣāgāha nām u nişānım ṣıġışmıyor

6 Divāne göñlüm al da bu rāz olsun āşikār
Zīrā derūna derd-i nihānım ṣıġışmıyor

7 ʿĀkifā hevāya gitdi ḫayf-ı bāde-i bahār
Şimdi bu bāġa berk-i ḫāzanım ṣıġışmıyor

ŞARḲI

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1

1 Bu göñül ne gülde ne gülşendedir
Sendedir divāne gönlüm sendedir
Kimseye ne bende ne efkendedir
Sendedir divāne gönlüm sendedir

2 Gülistān-ı göñlümüñ sensin güli
Neyleyim gülzār-ı bāġ u bülbüli
Bāġbān başına çalsun sünbüli
Sendedir dīvāne gönlüm sendedir

1. Mil 41a, M 48b

3 Var iken ḫaṭṭıñ çemenzār istemem
Ruḫlarıñ yanında gülzār istemem
Ben efendim ġayri bir yār istemem
Sendedir divāne gönlüm sendedir

4 Bū-yı gülden mi ḫamīr olmuş teniñ
Berk-i sünbülden midir bir āheniñ
Dilberā maʿlūmuñ olsun heb seniñ
Sendedir divāne gönlüm sendedir

5 Ākifā bir ġayre döndürmem yüzüm
Māh-ı ʿālem olsa da görmez gözüm
Dilberā tā ḥaşre dek budur sözüm
Sendedir divāne gönlüm sendedir

ḤARFÜ'Z-ZĀ

33

mefʿāilün mefʿāilün mefʿāilün mefʿāilün

1 Baḳılsa ṭıflıdır ol ġonca-fem dildārlıḳ bilmez
Geçer hem ḫār-ı cevri cāne hem ġaddārlıḳ bilmez

2 Ḳafadārlıḳ idüb ol çeşm-i mesti aldı heb vārım
O devr-i ṭurrāya kimdir diyen cerrārlıḳ bilmez[25]

3 Ramaḳ ḳaldı nuḳūd-ı cānım olsun merḥāba --[26]
O ṭıfl-ı nev-resīdem güyiyā bāzārlıḳ bilmez

4 Ceyveş-i ḫāṭırım şeb ḫūn ider zülfüñ ṭaġıddıḳça
Baña ṣorsañ diyen peyk-i ṣaba ʿayyārlıḳ bilmez

---

33. Mil 41b, M 49a
[25]" O dūd-i ṭurrāya kimdir diyen cerrārlıḳ bilmez" şeklinde de okunabilir.
[26] Bu bölümün üstü çizilmiş, metinde yok.

5 Saña şʿabān olaldan ey meh-i evc-i kerem ʿĀkif
Ser-ā-pā dīde nūr- vaṣl iken bīdārlıḳ bilmez

34

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Virme dil şāhid-i bāzāre vefādār olmaz
Öyle hercāyi güzel ʿāşıḳına yār olmaz

2 Yārdan ġayre nigāh itme velev māh ise de
Devr-i ebvāb iden itbāʿ emekdār olmaz

3 Māniʿ-i ülfet olur söyleyemem dildārım
Gencdür cevher-i ʿaşḳı ānı iḳrār olmaz

4 Çār ebrūya göñül virmem o ṭıflım var iken
Bir olur dilde muḥabbet eṯeri çār olmaz

5 Dāmeniñ ṭutsa nolur sūz-ı niyāz-ı ʿĀkif
Maṭlaʿ-ı kevkebe-i şemse şafaḳ yār olmaz

35

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Biz ʿāşıḳ-ı nev-sālik-i rāh dikeriz biz
Bir eṯere uyub böyle olunca gideriz biz

---

34. Mil 41b, M 49a
35. Mil 42a, M 49b
1. biz ʿāşık: bir ʿaşık M

2 Bir rind-i ġarībiz mey ü maḥbūb perestüz
Ṣūfī didiğin mesʾeleden bī-ḥaberiz biz

3 Zāhid mey ü maḥbūbda itsün ḳo riyāyı
Mʿazūrlarız çün anıñ ʿaksiñ ideriz biz

4 Gīsū-yı şifā-ḫāne-i dildār bizimdir
Zencīr be-gerden nice dīvāneleriz biz

5 Hem şehber şehbāz semāʿ-ı melekūtuz
Döndükçe şu ʿālemde felekle döneriz biz

6 Ṣābit ḳademiz dergeh-i monlada biz ʿĀkif
Zʿumunça bu ʿālem ḳo disün derbederüz biz

36

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Şemʿ-i rūyıñ öyle rūşeñ itdi kim gülzārımız
Ḫār-zār oldı per-i pervāneden dīvārımız

2 Mʿani-i berceste-i tīr-i nigāhındır seniñ
Eyleyen böyle perīşān ḫāṭır-ı ṭomārımız

3 Ol siyeh dūzem ki tāc-ı āfitāba maẓharım
Penbe-zār-ı ṣubḥdandır rişte-i destārımız

4 Bī-sütūnum şīşe-i ḫüsrevdir almışdır ṣuyı
Lʿal-i şīrīni çü ġonca lāl ider kuhsārımız

5 Cümle gāh-ı fikret-i şevket daḫi maḥrem değil
Öyle ter dāmen değildir mʿani-i ebkārımız

36.Mil 42a, M 49b

6 Öyle ṣarmış tār-ı neẓẓārım ḫayāliñ ol petek
Farḳ olmaz mū miyānında geçen zünnārımız

7 Ṭarf-ı mecnūnum ki ʿĀkif tīre rūşendir baña
Reng-i çeşm-i nāz-ı leylīdir mesā-yı tārımız

37

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Felek ehl-i dile bir māh-liḳāyı çekemez
Seng-i cevr ile ḳırar cām-ı ṣafāyı çekemez

2 Subḥasın dest-i riyā ile çeker cāmʿide
Tekye-i ṣıdḳda evrād-ı bahāyı çekemez

3 Çekse germ-ülfeti vardır yine germābe çeker
Ḫalvete kimse o şīrīn edāyı çekemez

4 Çekdiğim derd eğer çarḫ-ı sipihre ḳonsa
Bükülür ḳaddi tekrar o ezāyı çekemez

5 Daḫl ider reşk ile kem ḫāyeler ehl-i hünere
Faḳr-ı ebu'l-ṭabʿ aṣḥāb-ı ġınāyı çekemez

6 Dil çeker bār-ı girān-ı ġam-ı ʿaşḳ-ı yāri
Līk dirhemse de bār-ı ruḳabāyı çekemez

7 Ketḫüdāsı yoḳ o şūḫuñ ki ola rüşvet-i ʿarż
Kendi de nāzik olur bār-ı ricāyı çekemez

---

37. Mil 42a, M 50a

8 Çekerim bār-ı aḥibbāyı ḫafīfü'l-rūḥı
Līk ʿĀkif dil-i edāyı s̱uḳelāyı çekemez

9 Ḥażret-i muḫlişe bār olma göñül çün jāle
Ġonca-i ḫāṭırı nāzikdir ezāyı çekemez

38
mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Meydān-ı vefāya o ḳaşı ya göze gelmez
Tīr-i emelim şaṣṭına düşmez göze gelmez

2 Tīr-i mejesin ḫᵛābdasın o ḳaşı yayıñ
Seyr it de dime şaṣṭa düşüb gez göze gelmez

3 Tār-ı emelim ḳaldı ol minvālde ḫayfā
Her rişte dinür gerçek imiş kim beze gelmez

4 Meclisde gehi cām ile sor nuḳl-i lebinde
Sāḳī mey-i yāḳūtı bize sor meze gelmez

5 Nuḳl-i leb-i sāḳīyi görünce mezelendi
Ey zāhid ḫar aġzına öyle meze gelmez

6 Gerçi uyur der o şūḫuñ ḫam-ı zülfi
Līk oḫşamadır lāyıḳı başın aza gelmez

7 Biñ murġ-ı dil ü cānı ḳapar bir süzülüşde
Şehbāz ḥüsn-i dīdelerini süze gelmez

---

38. Mil 42b, M 50a

8 Hiç ḳanı ṣoġuḳ zāhid ile ülfet olur mı
Sermāda yed-i raġbete çün yelbeze gelmez

9 ʿĀkif şeref-i nıṣbiyledir çünki ricāliñ
Sevme zeni maḥbūbı velī sevmeze gelmez

10 Baḫş-ı hüner ḥażret-i vāṣıf o zārü'l-Ḥaḳ
Mʿucizdir anıñ şʿir-i teri mūcize gelmez

39

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Merām-ı dil o püt-i nev-rese beyān olamaz
Zebān-ı ʿaşḳa müsellem ki tercümān olamaz

2 Ḳanı benim gibi zāl-ı felekle pençeleşür
Hemān her güleşen şunda pehlivān olamaz

3 Kiriş gerek o ḳaşı yāya dil gibi yoḫsa
Temellük ʿarż ile her genc-meniş kemān olamaz

4 İrişmez āh-ı elem ḳaṣr-ı vaṣlı dildāre
Belī sipihr-i mʿuallāya nerdübān olamaz

5 Cenāb-ı Rātıba peyrevlik eyle gel ʿĀkif
Ki naẓm-ı tāzede öyle siḥir beyān olamaz

---

39. Mil 42b, M 50b
5. // tāzede : nāzda M

ḤARFÜ’Ş-ŞIN

40

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ġurra-i māhī idüb taḥlīl eprū eylemiş
Başına almış firengistānı gīsū eylemiş

2 Bir ḫayāl-i ḳuvvāre yapmış nāzı āb itmiş aña
Atılınca andan ol ṣu ḳadd-i dil-cū eylemiş

3 Tīġ-i merrihi yumurtadan çekür biñ żāʿ ile
Ṣoñra siḥr itmiş nigāh-ı çeşm-i cādū eylemiş

4 Kişver-i Keşmir ü Hind ü Şām’ı pīç-ā-pīç idüb
Genc-i rūda bir muṭalsım ḥāl-i hindū eylemiş

5 Cānlar üzmüş şemʿ şeb-bū-yı taḳṭīr eylemiş
Birini zer tār-ı gīsū birini bū eylemiş

6 Evvel āb-ı sīmi müzāb-ı tenāsübden
Soñra taḫmīr eyleyüb nāz ile bāzu eylemiş

7 Sen hemān ṣabr u taḥammül eyle gör ʿĀkif
Cevr-i zīrā ol cefā cū kendüye gör ḫū eylemiş

41

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Gördüm ol meh-i şeb-ārā yine pür nūr olmuş
Ḳadd-i naḫl-i şecer-i şʿuledir ṭūr olmuş

---

40. Mil 43a, M 51a
41. Mil 43a, M 51a

2 Dil-i fānūs-ı şeb-i şemʿ-i ḫayāliñ ideli
Rüzgār-ı ġam-ı endūh-ı cihān dūr olmuş

2 Leşker-i ḫāl ü ḫaṭṭıñ ṣaff-ı siyāh āfet
ʿArṣa-i dil ne ʿaceb ḥā-yı şer ü şūr olmuş

3 Dīde-i ʿibret ile bir naẓar itdim feleğe
Kendi derdiyle bükülmüş o da ḳanbūr olmuş

4 Zūrbāz vey mecāl oldı şikest ey ḳaşı yay
Çille cevrini çekmek ne yaman zūr olmuş

5 Şimdi laʿlinde gözi ruḫlarını terk itmiş
Murġ-ı dil-i bülbül idi var ise zenbūr olmuş

6 Görmez ʿādāyı da heb cevri idi ʿāşıḳa
Var ise medüm-i bīnā-yı felek kör olmuş

7 ʿĀkifā rütbe-i eşʿār-ı belāġat-zārda
Ḥażret-i muḫlise peyrevliği menşūr olmuş

42

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 ʿAcebā neşʾe-i mey sāḳī-i terden mi imiş
Yoḫsa ol feyż-i dile cām ḳaderden mi imiş

2 Ḳalb-i cānāneye mecrā-yı diğerdendür feyż
Kūh-ı ʿaşḳa ʿamel-i tīşe hünerden mi imiş

42. Mil 43b, M 51b

3 Bildi dil cāh-ı zenahdāna müsaḫḫar düşeli
Ceh-i bābil-i veş o da cā-yı ḫāṭırdan mi imiş

4 Māye-i lezzet güftārını bilmez ḳannad
Nilüferden mi imiş gülbeşekerden mi imiş

5 Baḥs̱-i dendānı dürerde ne gezer baḳma añı
Dil-i gencür bilir dür mi gevherden mi imiş

6 Dāḫildir çirk-i meʿāṣīye ʿilāc ṣalun
ʿĀşıḳa ṭʿane-i āʿdā da kederden mi imiş

7 Hāledār oldu da farḳ itdi o māh-ı maġrūr
Şāh ḥüsne ḫaṭṭ-ı levḥ kin seferden mi imiş

8 Ḥażret-i muḫliṣe peyrev oldı farḳ itdim
ʿĀkifā feyż suḫen ḥüsn-i naẓardan mi imiş

43

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Gice mey bulmamış dil-i bezm-i hicrinde keder çekmiş
Firāk-ı cām-ı laʿliñle nice ḫūn-ı ciğer çekmiş

2 Değildir tār-ı gīsū zīb-sāz tāc-ı ser olmuş
İdüb pervāz nāza murġ-ı ḥüsn-i bāl ü per çekmiş

3 O māhım meh-cebīnlerle gice mehtāba ʿazm itmiş
Meh-i tābān önünce tāb u fer virmiş fener çekmiş[27]

---

43. Mil 43b, M 51b

[27] Bu şiir eksiktir.

44

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Dime ʿuşşāḳ içün lʿali şerāb-ı nāb göstermiş
Ḥarīḳ-i ʿādedir yāḳut içinde āb göstermiş

2 Uçub burc-ı ḥayālimden şihāb-ı āteş-i ḥasret
Şerār-ı dūd-ı āhım bir şeb mehtāb göstermiş

3 Dü ebrū arası mihrāb ṣanma cāmiʿ-i ḥüsne
Ḥarīm-i Ḳaʿbe-i gīsūsına bir bāb göstermiş

4 Şikenc-i ṭurrasın fesden çıḳarmış ṣanma ol mihre
Kenār-ı bāġ-ı ḥüsne sünbül-i nā-yāb göstermiş

5 Ḥayāle almış ol ġonca femi bu naẓmı ṭarḥ itmiş
Bahār-ı şiʿre ʿĀkif bir gül-i şādāb göstermiş

45

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 ʿAḳlımı aldı revişciklerle bir cānānecik
Mest-i bī-ḫūş itdi göñlüm ol gözi mestānecik

2 Olmasun āzurde cānā kākül-i ḫam-der-ḫamıñ
Nāzikāne eyledim tār-ı nigāhım şānecik

3 Heb saña maḫṣūṣdur ey ṭıfl-ı nāz şīr-i ḫʷār
Böyle nāz u şīvecik bāziçe-i ṭıflānecik

---

44. Mil 43b, M 52a
45.Mil 43b, M 55b

4 Bezm-i ḥüsnüñde yazıḳ ürkütme murġ-ı göñlümi
Ḳoy dönsün şemʿ-i ruḫsārında bir pervānecik

5 Çün ḫarāb itdiñ Hülāgu-veş sarāy-ı dilleri
Bāri yab göñlüm gibi bir ḫāne-i vīrānecik

6 Heb ḫayāl-i ḫāliñ eyler ḫırmen-i vaṣlın diyü
Çoḳ mı ümmīd eyler ise mūrdān bir dānecik

7 Çıḳ ṣalın ṣaḥn-ı çemende ḳadd-i dil-cūlarla sen
ʿĀkife besdir ġamıñla kūşe-i keşānecik

8 Ḳulzüm-i eşʿārdan derc eyleyüb buldum yine
Ḫāk-ı pā-yı muḫliṣe taḳdīme bidür dānecik

46

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Menʿ itdi naẓareden meh-i ḥüsn-i ġubār-ı ḫaṭ
Eyvāh o gülʿizārda ḫalel virdi ḫār-ı ḫaṭ[28]

2 ʿAzm-i diyār-ı ṭıfl idecek ġayri ḥüsn-i ān
Teşbīʿa geldi cümle ṣaġār u kibār ḫaṭ

3 Hem-çün boġaz kerden ṣāfında ʿāşıḳān
Mehtāb iderdi başdı ḫayf şām-ı tār-ı ḫaṭ

4 Evvel ben āb-ı rūyı virirken diken gibi
Şimdi gözümde bitdi benim bed şiʿār-ı ḫaṭ

46. Mil 44a, M 52a

[28]Önce كلنار şeklinde yazılmış; ancak altaكلعنار şeklinde düzeltilmiştir.

5 Yüz virme böyle dir idim ʿĀkif o şūḫa ben
Gördüñ ne reng eyledi encām-ı kār-ı ḫāṭ

6 Āyā ḳabūl olur mı eğer eylesek ʿaṭā
Bilmem cenāb-ı nūriye bu yādigār-ı ḫaṭ

ḤARFÜ'L-FĀ

47

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü faʿilün

1 Gülşen laṭīf ü sebz ü çemen fesleğen laṭīf
ʿĪndimde ḫaṭṭ-ı yār velī cümleden laṭīf

2 Gözden anıñ-çün oldı nihān ol perīveşim
Ruḫlar laṭīf ü mū-yı miyān u dehen laṭīf

3 Feyż-i nigāh-ı yār ile cevherlenür sözüm
Şimşek şuʿāıdur güheri eyleyen laṭīf

4 Nāz leṭāfet ister isen ḳadd-i yāre baḳ
Yoḫsa çınār-ı serv ṣanavberden laṭīf

5 ʿĀkif ne nükteler nice ser gördüm anda ben
Ḫāl-i muʿanber imiş ʿiẕārı iden laṭīf

48

feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Olma dil beste-i gīsū ʿĀkif
Mest ider soñra seni bu ʿĀkif

---

47. Mil 44a, M 52a
48. Mil 44b, M 52b

2 Ṣu gibi aldı ḳarārıñ bilürüm
Bāġda ol ḳad-i dil-cū ʿĀkif

3 Ḳana bilsün mi der āġūşuyla
Cism-i dilber bir içim ṣu ʿĀkif

4 Ṣavdı başdan seni mānend-i külāh
Şeyḫzāde didi yāhū ʿĀkif

5 Ṣaḳın aldanma döner hem-çü felek
Ṭurmaz ʿahdıñda o meh-rū ʿĀkif

6 Bilürüm bezm-i kibārda birdir
Yāve-gūlar ile ḫoş-gū ʿĀkif

7 Seni Hārūt ṣıfat cāha ṣalar
Bir gün ol dīdesi cādū ʿĀkif

ḤASBİḤĀL

49

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Eṡer itmez dil-i dildāde bu efġānıma yuf
Dehr-i seyle viremez dīde-i girībānıma yuf

2 Yaḳmadın gitdi bu sūz-ı dil ile feleği
Baña yuf āteşi āh-ı dil-i sūzānıma yuf

3 Ḥayf kim naḳş-ı firīb-i vʿade-i ferdāi ile
Beni ḫaẓẓında ḳodı dehr şu ʿirfānıma yuf

---

49. Mil 44b, M 52b

4 Derd-i firḳat ile bu biñ elem-i cāngāha
Bīhude eylediğim ṣabr-ile sāmānıma yuf

5 Ḳızılırmağı ṭutub yaramı rām idemedi
Hicr ile dīdelerimden şu aḳan ḳanıma yuf

6 Ne virir āteşe ḫārı ne elur gülzārı
Şeb-i rūz ʿĀkif o bülbül gibi efġānıma yuf

50

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Tengdür yek deheniñ noḳtadan olmaz tefrīḳ
Mū- miyānıñda ḳılı ḳırḳ yarar itdim tedḳīḳ

2 Hicr-i gül-rūyıñ ile dilde yanar āteş var
Ḳaṭre-i eşk-i gülāb olmada didim inbīḳ

3 Ḳalbe bir tār-ı ferāḥ ṣıġmaz efendim sensiz
Oldı ḳasvetle göñül dīde-i sūzenden żīḳ

4 Mūyıdır ince miyānıñ didiğimde sözümi
İtdi yārān beli öyle diyü hep taṣdīḳ

5 Hep getürdi dile sevdā ḫaberiñ dildārıñ
Ne vaḳt āhımı itdimse ṣabāya terfīḳ

6 Herkesiñ dūşına ḳol atma yeñi dost diyü
Yaḳadan atmıya tā kim seni bir rind-i ʿatīḳ

50.Mil 44b, M 53a
4. diyü : diyüp M

7 ʿĀkifā yoḳla lebin şimdi nedir itmişdi
Ḫaṭṭ-ı ẓuhūrına o şūḫ pūse-i laʿlin tʿalīḳ

51

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Reng-i ḥüsn-i ruḫ-ı dilberde ḳodı şīve-i ʿaşḳ
Göñlümi āl ile ol derde ḳodı cilve-i ʿaşḳ

2 Sāz-ı efkārımı der beste-i gīsū göricek
Ḳırdı tār-ı emelim yerde ḳodı cilve-i ʿaşḳ

3 ʿAnber-i ḫāl-i dildāra ile dūd-ı dilimiñ
Ṣūret-i ḥālini micmerde ḳodı cilve-i ʿaşḳ

4 Feyiż esrār-ı zücāc-ı gül ṣad-pāredür
Nāmı mirʾat-ı Skenderde ḳodı cilve-i ʿaşḳ

5 Gice şebnem niye ağlar bu felekden bilsem
Āñı āġūş-ı gül-i terde ḳodı cilve-i ʿaşḳ

6 Bir boyı ser ü ser efrāza idüb üftāde
Yāri bālāda beni yerde ḳodı cilve-i ʿaşḳ

7 ʿĀkif-zāride peyrevlik ile ḥamd olsun
Silk-i erbāb suḫenverde ḳodı cilve-i ʿaşḳ

8 Ne saʿādet sürme sāye-i Mevlānāda
Sikke baḫş itdi serāperde ḳodı cilve-i ʿaşḳ

---

51. Mil 45a, M 53a
3 ve 4. beytin yerleri değişik. M

52

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Sırr-ı ʿaşḳam fem-i cānāne ḳodı şīve-i Ḥaḳ
Güyiyā ḳatreyi ʿummāna ḳodı şīve-i Ḥaḳ

2 Ruẖlarından dökülen feżle-i reng ü būyı
Düşirüb ṭarf-ı gülistāne ḳodı şīve-i Ḥaḳ

3 Mekr-i ḥālinden alub cilve-i remzdāmı
Ādeme ʿadne bedel dāne ḳodı şīve-i Ḥaḳ

4 Ehl-i cāhı idecek resm-i ẖıredde tertīb
Beni mecnūn ile yan yan ḳodı şīve-i Ḥaḳ

5 Değilim çünkü o şemʿ ruẖuna pervāne
Bu bezmgehde beni yane ḳodı şīve-i Ḥaḳ

6 Zeyl-i ḥikmetle idüb ehl-i riyāyı mestūr
ʿĀkif'i ṭʿane-i meydāna ḳodı şīve-i Ḥaḳ

53

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Murġ-ı ṭabʿım bāġ-ı dilde bülbül-i gūyā-yı ʿaşḳ
Dāġ-ı rengārenk sīnemdir gül-i rʿanā-yı ʿaşḳ

2 Aşḳ olsun neşʾe-i bezm-i bülend ẖāline
Rūḥ-ı ḳuds-ı ʿişvedir rindānı bī- pervā-yı ʿaşḳ

52.Mil 45a, M 53b
3. Mekr-i : meğer Mil
53. Mil 45a, M 53b

3 Eyledi ṣaḥra neverd-i Ḳays derd-efzā beni
Ḥayret-i reng-i ḫayāl-i dīde-i Leylā-yı ʿaşḳ

4 Eylerim pervāz evc-i nāz u istiġnā-yı ḳuds
Bāl olaldan murġ-ı ṭabʿa şehper ʿanḳā-yı ʿaşḳ

5 Ḳudsiyān eyler çerāġān-ı gülşen-i naẓmımda kim
Oldı ḫāmem naḫl-i vādī-i tecellizā-yı ʿaşḳ

6 ʿAşḳdır zāhid sözüm sen bildiğin boncuḳ değil
Nükte-i mevhūm-ı dil dür-i güher-i yektā-yı ʿaşḳ

7 Görmez ol ādem ser nedīb nedāmet kim ola
Dāne-i çīn naḫl-i mīnū perver ṭūbā-yı ʿaşḳ

8 Bī-zebān u nuṭḳ ider ʿaşḳa eşrāb-ı ṣafā
Baḥs̱-i rengīn nikat ḳulḳul-ı mīnā-yı ʿaşḳ

9 Ḳayd yoḳ çün ü çerā nābūd anda bīm-i ʿadīm
Başḳa bir ʿālemdir ʿĀkif ʿālem-i bālā-yı ʿaşḳ

10 Ġarḳ-āb-ı gevher-i ʿirfān-ı monlāyız ki biz
Ḳatre gelmez çeşm istiġnāmıza deryā-yı ʿaşḳ

ḤARFÜ’L KEF

54

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Geldi bezme o perī nāz u istiġnālanarak[29]
Göñlümi açdı o gül ruḫları zibālanarak

54. Mil 45b, M 54a

[29] Bu gazelde son harf ق olmasına rağmen ك kullanılmıştır.

2 Ḳıl ḳalemle ḫaṭṭ-ı nev yazdı berāt-ı ḥüsnün
Buldı menşūri şeref ḳaşları ṭuġralanarak

3 Bezm-i māteminde murġ dāne dönerdi bī-şek
Gelse ḫūri menişim ḳāmet-i ṭubālanarak

4 Lücce-i firḳate düşdi gibi felek-i ḫāṭır
Virdi ṭūfāna sirişkim dili deryālanarak

5 Derd-i ġamze iki göz arası ʿaḳlım aldı
Kūşe-i çeşm-i füsūnkārını mʿevālanarak

6 O gül endām temāşāda çemenzār içre
Nāleler itmede dil bülbül şeydālanarak

7 Geldi ol şūḫ beni itdi perīşān ḫāṭır
Ṭaġılub sünbüli gül-rūya ʿanbersalanarak

8 Buldı kālā-yı hüner şimdi revācınʿ Ākif
Naẓare-i ḥażret-i muḫliṣ ile ṭamġalanarak

55

mefʿūlü mefʿāīlün mefʿāīlün feʿilün

1 Dīdemden aḳan yaş yerine bu demi gördük
Sen görmeden ol eski demi bu demi gördük

2 Heb ḫıyre-i elmās eker yarama ġamzen
Üftādeye baḫş eylediği merhemi gördük

---

54. Mil 45b, M 54a

3 Cevrini çeken ḳuvvet-i bāzū-yı göñüldür
Şehnāme’de gerçi ḳaṣaṣ-ı Rüstem’i gördük

4 Artmaḳda seḥer-gāh demün var ise bülbül
Güllerle seḥer hem-dem olan şebnemi gördük

5 Sen görmeden ey dil ne ʿaceb Ḳaʿbe-i ḥüsnüñ
Düşdük zeḳān-ı yāre çeh-i zemzemi gördük

6 Küffār yine geldik meğer ey ṭūṭī-i ṭabʿım
Mirʾat-ı ḫayālinde o sükker femi gördük

7 Kālnaḳş ber-āb oldığını añla cihānıñ
Āb üzredir ʿālem ü muḥkemi gördük

8 Zevḳ-i mey ü maḥbūb gibi var mı bir ʿālem
Sen ey dil-i seyyāh gezüb ʿālemi gördük

9 Ḫavf ile uyandıñ gice ey dil ḫayr olsun
Rüʾyāda meğer mār diyü perçemi gördük

10 Pus eylediñ āl ile leb-i dilberi sāġār
Rāz-ı dil-i ʿuşşāḳa olan mübhemi gördük

11 Rūḥ virmeğe baḳ ḳālib eşʿārıña ʿĀkif
Sen ḥażret-i Muḫliṣ gibi muʿciz demi gördük

56

mefʿūlü fāʿilātü mefʿāīlü fāʿilün

1 Billūr ḫamīresi mi dedir gerdeniñ seniñ
Nūr- muḫaṣṣim mi efendim teniñ seniñ

56. Mil 46a, M 54b

2 Ey māh ṭalʿat irmede dest-i niyāzımız
Ber-çīdedir cū zetl-i felek dāmeniñ seniñ

3 Bū-yı laṭīf cismiñ ile itmiş imtizāc
Berk-i gül-i semenle mey-i pīr-i āheniñ seniñ

4 Tā böyle ḫūb-ter būyumuş ṣad āferīn
Ey gül-i nihāl nīzedir güşşeniñ seniñ

5 ʿĀkif o şūḫ dise kimiñ mübtelāsısıñ
Billah bī-maḥābe dir idim seniñ seniñ

57
fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün

1 Nūr-ı meh taḫmīr olunmuş ṭalʿatıñ olmuş seniñ
Cevr-i nāz āşüftelenmiş ḫaṣletiñ olmuş seniñ

2 Şāʿirim ben intiḫāb itdim görünce ṭoğrısı
Bir ḫayāl-i mıṣraʿ-ı mevzūn ḳāmetiñ olmuş seniñ

3 Nice ser-mest olmayım sāḳī mey-i laʿliñ ile
Cūş-ı mey-i mevvāc olub keyfiyyetin olmuş seniñ

4 Tā bu rütbe-i dīn ü dil ḫaṣmı ümīd-i cellādısın
Hiç değil merrīḫ ile çoḳ ülfetiñ olmuş seniñ

5 Ḥażır ol bezm-i münācāt u cefāya ʿĀkifā
Nez-i yārde gice bāzı ṣoḥbetiñ olmuş seniñ

1. // Nūr- muḫaṣṣim mi efendim: Nūr- muḫaṣṣimi bilmem efendim M
57. Mil 46a, M 54b

58

mefʿūlü fāʿilātü mefʿāīlü fāʿilün

1 Tīrin geçürdiñ ey ḳaşı yay üstüḫˇāne dek
Kār itdi üstüḫˇāne değil belki cāne dek

2 Encüm değildir āteş-i ʿaşḳıyla ol mehiñ
Çıḳdı şerār-ı dūd-ı derūn-ı āsmāne dek

3 Bu nev nihāl-i nāz-ı Ḫorasan'a dil virüb
Ceyḥūn-veş āyaġına aḳdım Revān'a dek

4 Bulamaz ġubār-ı ḫāk derūn gibi tutyā
Keşt eyler ise peyk-i ḫayāl İṣfahān'a dek

5 Vaṣlın zamān-ı ḫaṭṭıña tʿalīḳ ider idik
Cān u ḳıyl u ḳāl nice bir zamāne dek

6 Bu nāz bu kirişme bu reftār ki sende var
Bir dil-rübāda göremamışdır bu āña de

7 ʿĀkif cenāb-ı muḫliṣe peyrevlik eyleyüb
İrdi ser-i mefāḫaretim āsmāne dek

ŞARḲI

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

2

1 Ṭoldı cānā şöhreti kevn ü mekāna perçemiñ
Sünbülistān içre olmuşdur yegāne perçemiñ
Baḫtı bir zencīr olub gelmez beyāne perçemiñ
Virseler virmem hele ben bu cihāna perçemiñ

---

58. Mil 46a, M 55a
2. Mil 46b, M 55a

2 Şöhret-i küfri ṭaġıldı kāfiristāne ḳadar
Nūra sūddur ki neşr oldı şebistāne ḳadar
Gitdi bū-yı ʿanberini sünbülistāne ḳadar
Ḳoḳlasam bir kerre bāri ḳana ḳana perçemiñ

3 Ḳāʾil olmam ʿıṭr-ı şāhiler sürünsün mūyıña
İstemem sāyeñ refīḳ olsun o servi boyuña
Rāżı olmam dest dırāz olsun ṣabā şeb-būyıña
Ṭaġılur ʿaḳlım ṭaġıtdıḳça o şāne perçemin

4 Ḳıl ḳalemle yazmış emr-i fitneniñ ṭuġrasına
Başına teller ṭaḳınsun dūş olan sevdāsına
Yalñız ʿĀkif mi dil bend ṭurra-i ṭurrāsıña
Bir ḳażā-yı der-ḳafadur ʿāşıḳāne perçemiñ

Ḥarü'l-Lam

59

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Ṭūṭīyem ol yüzi mirʾata disem lāf değil
Fikr-i zülfiyle velī ẖāṭırımız ṣāf değil

2 Cān fedādır saña cānā bu değil kışmerlik
ʿĀşıḳa cevr ü cefā badezīn inṣāf değil

3 İtdi ẖāmem leb-i dürc der-i dilberden baḥs̱
Ḫalḳa bezl-i güher itsem bu gün itlāf değil

4 Çekemez cevrini ʿifrīt meniş aġyārıñ
Ey perī sīne-i ʿāşıḳ cebel-i Ḳāf değil

---

59. Mil 46b, M 55b
2. -M

5 Şerḫ-i ḥüsnüñde o şūḫuñ be ne çoḳ söz bulduk
Ṭabʿıñ ʿĀkif hele dükkānçe-i ṣaḥāf

60

mefāʿīlün feʿilātü mefāʿilün fāʿilün

1 Femiñ ʿulūm-ı ḫafāda nikāt-zā-yı ḫayāl
Nuḳūş-ı ḫaṭṭ-ı lebiñ naḳş-ı simyā-yı ḫayāl

2 Zülāl-i laʿliñ içündür tükenmedi gitdi
Sirişk-i dīdelerimle bu mācerā-yı ḫayāl

3 Ḫayāl-i mıṣraʿ-i mevzūn-ı ḳadin ḫayāl idemem
Miyān-ı mūyı ise māverā-yı cā-yı ḫayāl

4 Dehānı noḳṭa-i mevhūm-ı sırr-ı ġaybü'l-ġayb
Sevād-ı ḫāli süveydāya rengsā-yı ḫayāl

5 Vefāsı fenn-i taṣavvurda muḫtṣar bir baḥs̱
Cefāsı baḥs̱-i taṣdīḳa müntehā-yı ḫayāl

6 Şikār-ı murġ-ı maʿānīde evc-i naẓm üzre
Per oldı fikretime şehper-i hümā-yı ḫayāl

7 Ġubār-ı ḫaṭṭ-ı nev ḫāṭıra gelince olur
Cilā-yı çeşm-i dil ü cāne tūtiyā-yı ḫayāl

8 Ḳıyām-ı mıṣrāʿ-ı bercesteniñ terādifidir
Miyān ile femi mażmūnları be-cā-yı ḫayāl

60. Mil 47a, M 56a

9 Bu zevḳ baḫş ile naẓm-ı bezm-i ḫayāl
Ḥarīr-i kilk-i hezār-ı ʿĀkifā nevā-yı ḫayāl

61

mefʿūlü fāʿilātü mefʿāilün feʿilün

1 Ey dil o gīsūvān ile ġayri yeter cidāl
Zer-tār-ı zülf-i yāre ṭoḳındı bu ḳıyl u ḳāl

2 Ol püt ḳral saçı bir yeşimle baġladı
Duʿā-yı ṣulḥ-ı vaṣle dili eyleyüb bir āl

3 Cānā yeter ṣabāḥ-ı Nişābur gerdenüñ
Ṭıfl-ı dil-i nizārıma kehvāre-i ḫayāl

4 Ol becli mecli dīn ü dil-i cān ḫaṣmıdır
Çār-ı perçālar emānetine virme iḥtimāl

5 Lā ḫavl o çeşm-i sāḥir kāfir-i nigāhdan
Zünnār-ı nār naẓāresidir rişte-i ḫayāl

6 Tasḥīr-i mülk-i dīn içün İncil āyetin
Yazmış o püt ʿizārına ẓann itme ḫaṭ u ḫāl

7 Naẓm-ı bülend ʿizzetle peyrevlik eylemek
ʿĀkif hümā-yı fikretime oldı per ü bāl

---

61. Mil 47a, M 56a

62

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Rūze-i hicrden ey māh-veşim geldi kelāl
Daẖi ḳubānıñ olam gelmiye mi ʿıyd-ı viṣāl

2 Gerdīş-i cām iledir revnaḳı bezm-i ʿayşıñ
Yoḳsa devr itmekle her meh olur mı şevvāl

3 Rūzede rind ile imsāk mı itmiş sāḳī
Żaʿfdan raʿşesi vardır ṭut ayaġın elin al

4 Ehl-i dil ḫāk ise ḳader mi yine ʿālīdir anıñ
ʿAks-i ḫūrşīd yere düşse de olmaz pā-māl

5 Ben o nevmīd-i viṣālim ki çıḳar ḥarf-i firāḳ
Muṣḥaf-ı rū-yı dilārādan eğer ṭutsam fāl

6 Mū miyān baẖşını itmekdi raḳīb ile ġaraż
Zülf-i yāre doḳunub vardı dırāz oldı maḳāl

7 Yād-ı zülf-i siyehiñle gice velleyli oḳurum
Sūre-i Nūr oḳurum ʿār ẓann itdikçe ẖayāl

8 Zāhid-i ẖurda bu uʿcūbe ḳıyāfet var iken
Kim bıḳar şimdi ẓuhūr itse de farażā deccāl

9 Çökdi bir s̱ıḳlet ile mindere ṣūfī ki añı
Olsa da ḳaldıramaz ālet-i carras̱ḳāl

10 Ḥażret-i Muẖliṣiñ eşʿārı letāfetde hemān

---

62. Mil 47a, M 56b

Dinse ʿĀkif yaraşur nehr-i zülāl-ı sel-sāl

63

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Miyān-ı mūyını ṣarmaḳ ẖayāl olursa muḥāl
Şikenc-i zülfi yeridir ẖayāl olursa muḥāl

2 O şāh-ı ḥüsnüñ iki ebrūvānı ṭuġradır
Sevād-ı ẖaṭṭı becādır ẖayāl olursa mis̱āl

3 Gelürse yāde bile zülfi ḳıyl u ḳāl-i ẖāṭır
Tār-ı ṭurrası farżā-yı ẖayāl olursa maḳāl

4 Viṣālin ümma değil tövbe tövbe sulṭānım
Saña göñül daẖi virmek ẖayāl olursa vebāl

5 Değil duẖūli bezmgāha zāhid-i ẖuşkuñ
Turş revi ʿabūsı ẖayāl olursa kelāl

6 ʿİzār-ı sāde-i yāre dinürse bedr-i kemāl
Ẓuhūr-ı ẖaṭṭ sevādı ẖayāl olursa züvāl

7 Cenāb-ı Muẖliṣiñ ʿĀkif bu ṭarz-ı taze ile
Naẓm-ı siḥr beyānı ẖayāl olursa ḥelāl

64

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Derd-i ʿaşḳ ile ey āşüfte vü şeydā bülbül

63. Mil 47b, M 56b
64. Mil 47b, M 57a

ʿĀleme bir gül içün ben gibi rüsvā bülbül

2 Getirüb ḫāṭıra nālen o gül-i zibāyı
Seḥerī eylediñ ʿaḳl u dili yaġma bülbül

3 Ben gibi nāʾil-i vuṣlat olamazsıñ sen de
İtmeden fitne-ger ḫāre müdārā bülbül[30]

4 Ḥasret-i gülle değil itdiği nāle seḥeri
Eyler ʿuşşākı çemen seyrine iġrā bülbül

5 Böyle maḥrūm mı ḳalurdı o gül-i raʿnādan
Etmese sırrını göñlüm gibi ifşā bülbül

6 Nāleler itmek ile çirk-i riyādan kendin
ʿĀkif-i zār gibi itdi muʿarrā bülbül

65

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Seḥerde āh u feryādım saña dem-sāzdır bülbül
Baña nisbetle bu nāle saña pek azdır bülbül

2 Benim murġ-ı dilim gülzārı itmez sen gibi meʾvā
Gül-i ḳuds ʿāşıḳıdır ol hümā- pervāzdır bülbül

3 Gül-i maḳṣūd açılmaz ṣanma gülzār-ı cihāndır bu
Saña ol ġoncadan serbestelik heb nāzdır bülbül

4 Seḥerde söyleşirler ḳuş dili açmazdan yaʿni

---

[30] Bu mısrada vezin bozuk.

65. Mil 48a, M 57b

Rumūz-ı Manṭıku'l-Ṭayr dile hem rāzdır bülbül

5 Ḳonar hem dalına hem zevḳin eyler gül sitānında
Güle ḥasret geçer ḥālince bir ṭannāzdır bülbül

6 Nevāsı dil-keşim her naġmesi bir dil-nişīnimdir
Sürūr-ı sāz-kār dille hem āġāzdır bülbül

7 Ne naġme senc isen de ʿĀkifāya peyrev olamazsın
Anıñ güftār-ı naẓmı nuḫbe-i iʿcāzdır bülbül

Ḥarfü'l-Mim

66

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Ṣafā-yı bezm-i meyi ben piyāleden bilürüm
Letāfet-i çemeni reng-i lāleden bilürüm

2 H̱aṭ-āver olsa da etmem o şūḫ ḳılca keder
Ṣafā-yı ṭāb-ı ruḫ-ı māhı hāleden bilürüm

3 Kemend-i zülfine ser-rişte-i rübūdeliğim
Gice ile eylediğim āh u nāleden bilürüm

4 O ġonca fem açılur mı bir iki çāḳmayacaḳ
Güşāyiş güli her demde jāleden bilürüm

5 Bu raʿşe-i dil bir ıżṭırāb mı ʿĀkif
Kemāl-i dehşet çeşm-i ġazāleden bilürüm

66. Mil 48a, M 57b

67

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Dūş-ı belā-yı hicr olurum vuṣlat istemem
Ḥāżır-ʿitāb-ı renc ü keder-i rāḥat istemem

2 Sāḳī-i devr-i ṣāġar keyfim şikest ider
Bir dem bu bezmgāhda ger ʿişret istemem

3 Gözden çıḳardı ḳaṭre gibi bu felek bizi
Eşk gibi ḫāk-sār olurum rıfʿat istemem

4 Eyler bu rüzgār perīşān ḫāṭırım
ʿĀlemde bende zerrece cemʿiyyet istemem

5 Ben ol seyri ḫılṭa-i dedim ki ʿĀkifā
Ġam her dem ü celīsim olurum ülfet istemem

68

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Dehen-i pākine genc-i dürr ü gevher mi disem
Yā leb-ā-leb ṭolı bir ḥoḳḳa-i cevher mi disem

2 Etmedi gitdi saña sūziş-i āhım teʾs̱īr
Bilmem āhen mi disem ḳalbiñe mermer mi disem

3 Nice taʿbīr ideyim dehşet-i ḫışm-ı nigehiñ
Dest-i cellādına bir tīġ-i mücevher mi disem

---

67. Mil 48a, M 58a
68. Mil 48b, M 58a

4 Gül disem olmadı bir şemmesine nā᾽il dil
Ben de bilmem ruḫuna dürr-i muṣavver mi disem

5 Nazda ḳız gibisin ṭavrıñ ise şāh levend
Bilmem oġlan mi disem ben saña duḫter mi disem

6 İdemem ṭoġrısı tʿabīr meğer rast gele
Ḳadd-i bālāna seniñ servi mi ʿarʿar mı disem

7 Ney şeker mi ʿacebā ḫāme-i mesʿūd-ı ʿĀkif
Naẓmı bu leẕẕet ile ḳand-i mükerrer mi disem

69

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Āġūş-ı vaṣla aldım o ṭıflımı ḳucaḳladım
Dökdüm öñüne nān-ı niyāzı ufaḳladım

2 Ṣayd itme muḥtemeldir o tavşan tazesin
Dün gice añı gizlice vardım yataḳladım

3 Ey pīr-i ġamze cānıma ḳaṣd eyleme ammān
Luṭf it ben añı vuṣlat-ı cānāne ṣaḳladım

4 Gördüm mürāyi ḫamrı müselles diyü ṣatar
Kāfir ḫarāma ḫīle ḳatar diyü ḥaḳladım

5 Bir cām virüb o ġamzesi fettāne dün gice
ʿĀkif varub da göz göre fitne ayaḳladım

---

69. Mil 48b, M 58a

70

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Gel ey cefā-cū bir gice mihmānım ol benim
Zīrü'l-ḥāf sīneme gir cānım ol benim

2 Derd-i ḫumār dehrini derdli eyledi
Ey cām bāri sen yüri dermānım ol benim

3 Ey ḳadd-i yāre söylediğim mıṣraʿ-ı laṭīf
Bāġ-ı naẓmda serv-i ḫırāmānım ol benim

4 Gel virelim seniñle çemen ḫükmüñ ey güzel
Ben ʿandelīb sen gül-i ḫandānım ol benim[31]

71

feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Āh bir hāle giriftār oldum
Ḳarra sevdālara düçār oldum

2 Yaʿni bir mūra bu merdāne göñül
Bend olub ben de şermsār oldum

3 Heves-i cīde-i yekdāne içün
Öyle bir dāme düşüb zār oldum

4 Dil virüb ḫāl-i siyehkārına ben
Şehiñ gerdenine bār oldum

---

70. Mil 48b, M 59a
[31] Mahlas beyti eksik.
71. Mil 49a, M 59a

5 Bir ʿArab pīçe meğer bekler imiş
Gice ḥāli ṣanub azar oldum

6 Bu gün āh itdiğime incinmiş
Tevbe tevbe ki günehkār oldum

7 Ḫāldir ḳāle gelür mi ʿĀkif
Āh bir ḫāle giriftār oldum

72

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 İbtidā keşf-i niḳāb eylediği dem perçem
Bāġladı göñlümi zencīr ile muḥkem perçem

2 Bir ucı telli siyeh şāle bürünmüş gördüm
Ḳoşte-i ʿaşḳı içün itmede mātem perçem

3 Rūma ser-ʿasker olub virdi nizām ḥüsni
ʿEmr-i aḥkāmda düstūr-ı mükerrem perçem

4 Bir iken müşkil iki göñül oldı neyleyim
Bizi yaġmaladı hem-ḫāl-i siyeh hem perçem

5 Dil-i bī-çāreme bilsem niye ṣarḳar kākül
Āñı bend itdi kemend ile muḳaddem perçem

6 Bāġlamış bir ucını her teliniñ cān u dile
Mū-be-mū derd ü dil ü cānıma maḥrem perçem

7 Ṭarf-ı ruḫsārına tel tel ṭaġılınca ʿĀkif
Ḥāṭırım itdi perīşān beni sersem perçem

---

72. Mil 49a, M 59a

73

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ḫānemi eylese teşrīf eğer cānānım
Bil ki taʿẓīm içün ḳarşu çıḳardı cānım

2 Lebin emdiğini gördükde ḳadeḥ sāḳīnin
İçime aḳdı gice mey yerine heb ḳānım

3 Ḥasret-i ḳand-ı leb laʿl-i nemekrīzüñdür
Söyleden ṭūtī-i ḫoş tabʿ-ı şeker efşānım

4 ʿIyddür gel ḳoyuna gir ḳuzucağım meleme
İḥtirāz eyleme ḳoç başıñ içün ḳurbānım

5 Raʿd ṣanma o mehiñ ḥasret-i didārı ile
ʿĀkifā göklere ʿaks itmededir efgānım

74

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Ḥamdülillāh niʿam- perver-i Mevlānāyım
Kimseye ḳul değilim çāker-i Mevlānāyım

2 Çoḳ mı cām-ı Cemi nūş eylemeğe ʿar itsem
Ben saḳaldāş sükkān-ı der-i Mevlānāyım

3 Ḫātem-i ṭayya ṣatar ṭabʿ-ı ġunām-ı istiġnā
Bendegānān-ı kerem-güster-i Mevlānāyım

---

73. Mil 49a, M 59b
74. Mil 49b, - M

4 Sikke pūşem baña yāhū ne gerek ẓıll-ı hümā
Sāyedār-ı şeref şebber-i Mevlānāyım

5 Ḫalḳa bez̠l-i güher itsem değil itlāf ʿĀkif
Mālik-i genc-i dürr ü güher-i Mevlānāyım

75

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Dehen-i tengine bir nükteli mażmūn bulamam
Ḳadd-i bālāna şebih mıṣraʿ-ı mevzūn bulamam

2 Oḳusam muṣḥaf-ı ḥüsnüñ dili tesḫīr içün
Ḫaṭṭ-ı laʿlinde Ebu Tebbet-i vārūn bulamam

3 Sırr-ı Loḳmanda ger maẓhar olursam cānā
Dil-i perdir dime laʿliñ gibi maʿcūn bulamam

4 Senglāḫ-ı cebel-i ʿaşḳıñ eğer geşt itsem
Dil-i dīvāne gibi ṭufāca mecnūn bulamam

5 Ser-te-ser ḳulzüm züḫḫādı şināver olsam
Senin inci dişüñ üzre dürr-i meknūn bulamam

6 Cüst-cū itsem eğer sevḳ-i cihān-ı ʿĀkif
Çirk-i maʿṣiyyete tövbe gibi ṣabūn bulamam

75. Mil 49b, M 59a

76[76]

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Görüb ben remz-i ḫāliñ noḳta-i īhām ḳıyās itdim
Ḫayāl itdikçe rūyıñ sūre-i şems iḳtibās itdim

2 Ben ol Ferhād-ı naẓmım ki ʿarūs-ı reng-i Şīrīni
Tutuḳ-fermā-yı zeyl-i nāṭıḳāmda iltibās itdim

3 O nevmīdim ki ben bū-yı ḫayāl-i gül-ruḫ-ı yāri
Çeküb inbīḳ-i dilden ḳaṭre-i eşk ıyās itdim

4 Düşürdüm ḳayd-ı pīç-ā-pīç-i fikre zülf-i Leylāyı
Ġarīb āvāre oldum Ḳays-ı ḳudse istinās itdim

5 Ḫayāl-i şevkete maḥrem değildir şāhid-i naẓmım
Ḫarīm-i beyt-i dilde bikr-i maʿnāyı ʿinās itdim

6 Alub bir nev- zemīn ʿĀkif bu gün semt-i saʿyidāre
Bu maṭbūʿāne ṭarḫ-ı dil-güşā resme esās itdim

77[77]

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Dīdārıñ eğer ayda bir ʿarż itse o māhım
Eflāka suʿūd eyler idi ṭarf-ı külāhım

2 Murġ-ı dili ṣayd itdi o şehbāz-ı nigāhım
Zār itdi hümā-yı feleğe ʿaks idüb āhım

---

76. Mil 49b, M 60a
77. Mil 50a, M 60a

3 Mirʾāt-ı ḫayāle daḫi alsam o nigārı
Göstermez anā ʿaks ider ol baḫt-ı siyāhım

4 Dildir ṭolaşan zülf-i girihgīrine cānā
ʿĀkif baña bend oldı diyü alma günāhım

78

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Ḳıyl u ḳāl-i dil-i ḫāl itmedi bir dem perçem
Mū-be-mū itmede ol ʿuḳde-i muḥkem perçem

3 Dökülüp āteş-i ruḫsārına dildārında
Nice yanmaz ruḫ-ı pür ṭābına bilsem perçem

4 Eyleyüp naẓm-ı ruḫ-ı bādı muṭarraf taḥmīs
Oldı eşʿār-ı muḫāyyelde müsellem perçem

5 Devr-i ḥüsnüñde ẓuhūr irmez idi bu fitne
İtmese ḥāle eğer reʾyini munẓem perçem

6 Yederem ʿāşıḳı bir ḳılla diyü faḫr iderek
Nice teller ṭaḳınub olmada hürrem perçem

7 Ḳaralar giydi şeb-tār-ı hicrde olalı
Rişte-i baḫt siye(h)kārıma medd-i ġam perçem

8 Ḳuyruġun başma haẕer ḳıl uyur ejdehādur
Zīr-i fesde bükülüb yatmış o bercem perçem

9 Sāde levḥ-i güzele sūre-i velleyl yazub
Eylemiş ḫāl-i ḫurūfātını muʿcem perçem

78. Mil 50a, M 60a

10 Tār gīsūlarıdır ṣanma dökülmüş ʿĀkif
Genc-i ḥüsnün gözedir mār-ı muṭalsım perçem

11 Sāḥa-i ḥażret-i muḫlisde olaldan çārub
Oldı böyle ser-i ḫūbānda mükerrem perçem

79

mefʿūlü fāʿilātü mefʿāilü feʿilün

1 Düşdüm şikenc-i ṭurra-i ṭarrāra uġradım
Bilmezlik ile çāygeh-i māra uġradım

2 Nev-ḫıyz-ı ḫaṭṭ küfri görünmez belā imiş
Şeb ḫūn olub kemīngeh-i küffāre uġradım

3 Virdim nuḳūd-ı ʿaḳl u dili aldım ʿaşḳı
Bu kārḫānede ne yaman kāre uġradım

4 Derdā ki eğer düşdi dil ḳara sevdālara seḥer
Uydum nesīme zülfi siyehkāre uġradım

5 Yaġmaya virdi vārım gīsū u çeşm-i ḫāl
Ġāratker-i muʿasker-i tātāra uġradım

6 Çekdim ayaġı meykededen ḥizmet eyleyüb
Dün yā beçe yā beçe ḫāne-i ḫammāra uġradım

7 ʿĀkif cenāb-ı Muḫlisden olaldan feyż-resm
Gencine-i cevāhir-i eşʿāre uġradım

---

79. Mil 50a, M 60b

80

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Gül-i bī-ḫārı gülşende ruḫ-ı cānāne benzetdim
Yoġ ise lāyıḳ-ı vech-i şebeh cānāne benzetdim

2 Gezüb maʿmūre-i dehri dil-i vīrāne benzetdim
Ḫarābāta naẓar itdikde ābādāne benzetdim

3 Talāṭamrīz-i ḫayret mevc-i ḫıyz-i derd ü ḳasvetdür
Bu cezr ü med-i ġamla ḫāṭırım ʿummāna benzetdim

4 Çeşim kāfir zülüf kāfir şiʿār-ı ḫāl ü ḫaṭṭ kāfir
O kāfir peççenüñ ḥüsnüñ Firengistāna benzetdim

5 Girer her renge de bir reng virmez ol put-i tersā
Nuḳūş-ı deyr-i ḥüsnin ben nigāristāne benzetdim

6 Cenāb-ı Muḫlisiñ naẓmı ne maʿnīdār olup ʿĀkif
Ki her bir beyt ġarrāsını bir dīvāne benzetdim

81[32]

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Naḳş-ı her encüm şerār-ı dūd-ı āhımdır benim
Reng-i ebr-i ʿaks-i şeb-i baḫt-ı siyehkārımdır benim

2 Hem çü ṭıfl-ı bī-nevā ġalṭīde kār-ı ġur benim
Ṣubḥ-ı Nişābūr mehd-i ḫˇābgāhımdır benim

80. Mil 50b, M 61a
olup: olur M
81. Mil 50b, M 61a
[32] Yazan kişi bu gazelin yanına “bakılacaktır” diye not düşmüş.

3 İtdi ol şeh mülkini vīrāne kim göñlümdür ol
Gerçi bir zālimdir ammā pādişāhımdır benim

4 Çün ṣırāṭ-ı ʿaşḳdır mū-yı miyān-ı nāzikiñ
Geçmede ʿusret viren bār-ı günāhımdır benim

5 Heb ṣabā ṣanma rerīşān eyleyen gīsūların
Nāzikāne şāne zer-tār-ı nigāhımdır benim

6 Şerhālar zencīr-i firḳat şeklīn urmuş sīnede
Dāġ-ı ḥasret şīve ḫāl-i siyāhımdır benim

7 Ḫˇāce-i pāzār-ı ʿaşḳam kārbānım nāledir
Teng-i vādi-i firḳat şāh-rāhımdır benim

8 Ben o Ḳays-ı yek-vücūd-ı Leylī-i hicrim ki bu
Müddeʿāma ḫūn-ı dil ʿādil güvāhımdır benim

9 Şāh-ı mülk-i ḫayretim olmaz ḫıred hem-pā baña
Kūs-ı enīnim ceyş-i derd ü ġam sipāhımdır benim

10 Neyleyim ben bende-i pīrim cihānıñ şāhlıġın
Sede tāc ibtihāc ʿĀkif külāhımdır benim

11 Ey büt-i nāzım seniñ ḫayrān çeşm-i mestinim
Müddeʿāma ebrūvān iki güvāhımdır benim

12 Farḳ olunsun ḫˇāce-i pāzār- ʿaşḳıñ geldiği
Ḳārbānım itsün ʿażm evvelki āhımdır benim

Ḥarfü’n-Nun

82

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Uyandı raʿd-ı ḫˇābide enīn-i cāngāhımdan
Ṭutuşdı dāmen-i berk ol şerār-ı dūd āhımdan

2 Ḫayāl itdikçe gül ruḫsār-ı gīsūvār-ı dildārı
Ne ter güller ne sünbüller biter ṭarḥ-ı nigāhımdan

3 Ġubār-ı ḫaṭṭ-ı laʿli sürme sāz-ı ḫayret olmuşdır
Bu gün leb besteyim lālim ki söz çıkmaz şāhımdan

4 Ben ol nā-yāb-ı cism-i Ḳāf-ı naẓm-ı iştihārım kim
Uçar heb murġ-ı ʿanḳa-yı meʿānī lānegāhımdan

5 O nevmīdim ki alsam yāri mirʿat-ı ḫayāle āh
Olur bir jeng-i ʿaksʿārıż-ı baḫt-ı siyāhımdan

6 Dıraḫş-ı reng-i naẓmım bir şeb-i mehtābdır ʿĀkif
Odur berk-i encüm-i mʿani-i ḫayāl ḥüsn-i māhımdan

Ḥasbiḥāl-i ʿĀşıḳān

83

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Ḫaẕer itmez mi felek nāle vü efġānımdan
Ki ayırdı beni cānım gibi cānānımdan

2 Saḥa-i dilde bitürmez ise naḫl-i emeli
El yurum ben de bu seylābe-i nālānımdan

---

82. Mil 51a, M 61b
Ḥasbiḥāl-i ʿĀşıḳān: -M
83. Mil 51a, M 61b

3 Seyle virmezse sirişkim felevāt-ı dehri
Ne biter merzaʿ-ı dīde-i giryānımdan

4 Pençe-i ḳahrıñı ḳımazsa eğer rūz-ı ḥaşr
Ṭutasın sende felek çāk-ı girībānımdan

5 İntiḳām almaz isem rūz-ı tenādā-yı gerdūn
Ne olur ḥāṣıl-ı ṣabr u dil ü sāmānımdan

6 Āteşe virmez ise zeyl-i sipihri ne beter
Āteşīn merzeʿa-ı ḥāṭır-ı sūzānımdan

7 Āteşe baḳmaz ise zeyl-i sipihri dūnı
Ṣoġurum ṭoġrusı ʿĀkif dil-i sūzānımdan

84

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿilün feʿilün

1 Ṭāḳ oldı ṭāḳatim benim aḥbāb istemeden
Bir yāne döndüm āteş-i tāb istemeden

2 Bir kerre gizli örselemişdim ey şūḫi ben
Eyler felek o şīve-i mey-i eşrāb istemeden

3 Ġalṭīde kār umar dem-i fiġā-yı miḥnetim
Zāhir olur nümūne-i pür-tāb istemeden

4 Şimdi o şūḫı görmeğe rüʾyāda ḳāʾilim
Girmez ve līk gözlerime ḫˇāb istemeden

84. Mil 51a, M 62a

5 ʿĀkif zülāl-i lʿal güzel āteşīn gerek
Olmaz şitāda nūş-ı mey-nāb istemeden

85

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Meğer incinmiş ol cānāne ḳarşu bir gün āhımdan
Nedir bu çekdiğim ya Rab benim kendi günāhımdan

2 Şerār-ı āhım evvel gitsün ʿażm-ı yārdir ḳaṣdım
Ṣavulsun ḫār-ı ḫāşāk-ı ġamāyem şāh-rāhımdan

3 Perīşān oldı diḳḳat eyleyince zülf-i cānāne
Meğer kim şāne-veş bīzārdır tār-ı nigāhımdan

4 O Ḳays deşt peymā-yı şeb-i tārīk hicrin kim[33]
Sevād-ı zülf-i Leylā reng- ālūd dūd-ı siyāhımdan

5 O ṣaḥrā-yı semender-i zā-yı āteşdir vücūdum kim
Sipend āzūrdedir tāb-ı şerer-pāş-ı giyāhımdan

6 Şafaḳ ber-çīde dāmān oldı āh ṣuḥkāhımdan[34]

86

mefāʿīün fāʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 İrişdi ḫāṭır-ı bī-zārıma gez̲end-i suḫen
Şūḫa söylediği-çün bir iki bend-i suḫen

2 Bu gün maḳāle dırāz oldı ḳıyl u kāl uzadı

---

85. Mil 51b, M 62a
[33] Bu mısrada vezin eksiktir.
[34] Mahlas mısrası eksik.
86. Mil 51b, M 62b

Gice didiği-çün zülf-i yāre cünd-i suḫen

3 Ne siḥirbāz-ı ser riştedār-ı nazmım ki
Gelū-yı ḫāsda olmaḳdadır kemend-i suḫen

4 Dehānın didiğim naẓmı dün oḳırdı o yār
Ne ḫoş yaraşur o ṭūṭī zebān ḳand-ı suḫen

5 Besend ider sözümü gūş iden ʿumūm üzre
Saña mı ḫāsdır ʿĀkif bu pesend-i suḫen

Ḥarfü'l- Vav

87

müfʿteilün müfʿteilün fāʿilün

1 ʿAşḳla āvāreleriz ṣū-be-ṣū
Böyle olunca gideriz ṣū-be-ṣū

2 Bādeye peymūde –ı ḫayret biziz
Rāh-neverd ḳadehüz ṣū-be-ṣū

3 Zülf ile zencīr be-gerden güzer
Turfaca dīvāneleriz ṣū-be-ṣū

4 Sütlice'ye ʿażm ile bir şīr ḫār
Ṭıfl ile şīr ü şekerüz ṣū-be-ṣū

5 Zaḫm-ı dil ḫāsde naẓmı ile biz
Ḫıyre-i elmās ekeriz ṣū-be-ṣū

6 Pençeleşüb cevr ile döndükçe bir
Şīr-i felekle döneriz ṣū-be-ṣū

---

87. Mil 52a, M 64b

7 Sāde ruḫ-ı yār gibi ʿĀkifā
Böyle ġazel naẓm ideriz ṣū-be-ṣū

88

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ṣanman fesāne-i cem-i işrāb ider sebū
Rindānı maḥrem-i ʿadāyla derdiñ döker sebū

2 Rind-i zarīf ṣaġar ile el bir eyleyüb
Ḳoynundan aldı duḫt-ı rezi bī-ḥaber sebū

3 Meclide fitneler mey ayaḳlandırır ʿaceb
Bilmem ḳulāġ-ı cāma eğilmiş nedir sebū

4 Virmiş hevāya felek dilin bādbān-ı ḫabāb
Ayā ne ʿaḳla yelken ider de gezer sebū

5 Bintü'l- ʿineble duḫt-ı rezi izdivāc idüb
Hemşīre hürmetüñ ne bilir surḥ-ı ser sebū

6 Biz ḳāʾiliz ayaġına ol ne ... olur
Kim dest-i nāz sāḳī-i her dem öper sebū

7 Virmiş şarābı cāma çeküb deḫter-i rez
Bir āl idüb de ḳoynuna almaḳ diler sebū

8 Her hem dem ü celīsi olan ḳānın içmede
Virmez yine ḫulūṣına ḳaṭre keder sebū

9 Ḳanın içinde ʿaḳılda çoḳ fitne cū imiş

---

88. Mil 52a, M 65a

Bilmez hemān başar ayaġın ḫayr u şer sebū

10 Söyletdi ḳulḳule gice sākī ḥikāyetin
Ṭolmuş meğer o derd ile benden beter sebū

11 Dergāh-ı luṭf-ı ḥażret-i muḫlisde s̱ābit ol
Gezme göñül öte beri çün derbeder sebū

12 Dīdem gibi ṭolar boşalur gerçi ʿĀkifā
Sūd eyler itmez eşk-ı terim veş sarar sebū

89

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Tenşīṭ-i ḳalbe māhlikālar adanmalu
Geldi ḳuvāya żaīf ʿaṣālar adanmalu

2 Mümkin midir ki ehl-i dil āzāde ser ola
Zülfe düşüb de başa belālar adanmalu

3 Oḳ gibi saplanub o şūḫ-ı kemān-keşe
Şaṣṭını gözleyüb ḳaşı yaylar adanmalu

4 Dārü'ş-şifāya düşmeli ey dil bahārdır
Dā-yı cünūna anda devālar adanmalu

5 Giryān gerek cū dīdeleri baġrı yangın
ʿĀkif ḥāriḳa çünki saḳalar adanmalu

---

89. Mil 52b, M 65a

Ḥarfü᾽l-Ye

90

1 Her ne dem ki leb-i cānāne gelür ḫāṭırıma
Naẓm-ı cān-baḫş-ı meyhāne gelür ḫāṭırıma

2 Tāb-ı ḥüsni dili yaḳlaşdıḳça şeb-i hicrinde
Sūziş-i şemʿle pervāne gelür ḫāṭırıma

3 Ruḫ renginine diḳḳatle nigāh itdikçe
Bilse ol şūḫ-ı dilārā ne gelür ḫāṭırıma

4 Vār iken dilde mey-i laʿl-i dehānı feyżi
Ne şarāb ne de peymāne gelür ḫāṭırıma

5 Ey ḳadeh yoḳla leb-i nāzını ṣor sāḳīden
Çünki gelmez yanıma yāne gelür ḫāṭırıma

6 Āb ile bādeyi amiḥde ḳılsaḳ sāḳī
Söyle bir ʿayş-ı hekīmāne gelür ḫāṭırıma

7 Vaṣfıñ itdikçe o bālā ḳadd ser-keş güzeliñ
Böyle mazmūn-ı levāndāne gelür ḫāṭırıma

8 Baydaḳ ḥāl-i ruḫuñ ḳabmaġa şāhım bilsin
Nice manṣūbe-i ferżāne gelür ḫāṭırıma

9 Ne vaḳt ḥālet-i mecnūnı ḫayāl eyler isem
ʿĀkifā bu dil-i dīvāne gelür ḫāṭırıma

---

90. Mil 52b, M 65b

91[35]

1 Ey velliyyü'n-niʿmim devlet ü iḳbālün içün
Nice daʿvāt ḫulūṣāne gelür ḫāṭırıma

2 Var mıdır yoḫsa ḫayālim mi efendim bilmem
Yaʿni bir vaʿd-ı kerīmāne gelür ḫāṭırıma

92

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Ey çeşm-i mest bir nigeh it aġlayanlara
Siyh-i ġamıñla laḥt-ı ciğer daġlayanlara

2 Gel gidelim de gör daḫi cūşān değil midir
Bir baḳ sirişk-i çeşmime bir çaġlayanlara

3 Bilmez mi kim esās-ı ḥüsn bir ḳıl üzredir
Muḥtesinler o nev ḫaṭṭa dil baġlayanlara

4 Ṭufān olursa da görinür ṣāḥil-i necāt
Fülk-i dili tevekkül ile baġlayanlara

5 Bir ṣāġ sözün alub o ṣoluḳ şūḫuñ āferīn
Ḳārin çürütmeden işini ṣaġlayanlara

6 Vaṣfdan istiʿānedir ʿĀkif ehem olan
Āb-ı hünerle tīġ-i zebān zaġlayanlara

91. Mil 53a, M 65b
[35] İki beyitten oluşmaktadır.
92. Mil 53a, M 66a

93

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ey lebi ġonca ruḫ ālıñdır ʿaks itme güle
Eylemiş teʾs̱īr reng-i ḥāl rūyıñ fülfüle

2 Ṣanma rʿad ey māh evc-i ān-ı hicriñle seniñ
ʿAks-i āhımdır viren āfāḳa öyle ġulḳule

3 Seyr idince ḥālimiz gülşendeki ġonca dehen
Söyledi açmazdan ġonca güle gül bülbüle

4 Ṭāḳ-ı ebrū ṣaf müjgānıñla itmiş ittiḥād
Şöyle bir vechle güyā muttaṣıldır bil bile

5 Bī-hüner rıfʿat bulur ehl-i kemāl āşūfte ḥāl
Şuḳḳala birdür cihān eyler teveccüh zelzele

6 Sen sebū isterse ṭut ḳarnında düğmedür velī
Raḥt-ı rez keyfiyyetin söyletdi sāġar ġulġulu

7 Eyledikçe ʿażm-i peyrevlik cenāb-ı muḫlise
Ḫāmem ʿĀkif döndi meydān-ı hünerde düldüle

94

mefʿūlü mefāīlü mefāʿīlü faʿūlün

1 Her ṣubḥ şām nāle iderdiñ zamānla
Bir ney-i vefāyı yaʿni severdik zamānla

93. Mil 53a, M 66a
94. Mil 53b, M 66b

2 Düşdük sevād-ı ḫāl ü ḫaṭṭıñ güft-i gūsına
Çoḳ ḳıyl u ḳāl gice geçerdik zamānla

3 Ḫār-ı siyāh ḳablamış eablamış eṭrāf-ı lʿalini
Gülistānda ġonca dürerdik zamānla

4 Elbet bu āftāb-ı kemāliñ zevālı var
Bil ḳadr-i devr-i ḥüsniñi derdik zamānla

5 Oldı zebāna ʿaşḳa fesāne cünūnumuz
Kim ser güzeşt-i ḳısa gülerdik zamānla

6 Bir nīm nigāh çeşmine yoḳ ṭāḳat-ı naẓar
Seyr-i peykde ḫoş gicelerdik zamānla

7 El çekdi yār şimdi ḫumārıñ çeker göñül
ʿĀkif ayaġ-ı bāde çekerdik zamānla

95

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Bir edā-yı nāze vardır milket-i eşʿārda
Şīve-i ārām-ı dilber gibidir reftārda

2 Naẓm-ı ḫoş ihām u eşbā ile şīrīn ter gerek
Görmedin mi leẕẕet-i küffārı laʿl-i yārda

3 Ansız bir tāzedir güyā ki naẓm-ı sādede
Maʿnī-i reng-i nikāt-ı ḫ̌ūb gerek güftārda

4 Zīb-i mīnā-yı naẓar olmaḳ ne ḳābil her suḫen
Gülde ki reng ü leṭāfet var mı her ezhārda

95. Mil 53b, M 66b

5 ʿĀkifā nā-refte bir rāh-ı ṣabā budum bu gün
Cüst-cū-yı naẓm iderken vāde-i inkārda

6 Şāh-rāh-ı müstaḳīm-i mevlevīden dömezim
Pā-yı pür-kār s̱ebātım merkerz-i iḳrarda

96

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Bāġda giydi bu gün bir yeni ḫilʿat-ı ġonca
Buldı teşrīf-i bahār ile leṭāfet ġonca

2 Ṭaḳınub ḫ̮ᵛāceliği gül varaḳ üzre eyler
Çemen eṭfāline tʿalīm-i kitābet ġonca

3 İşde çıḳdı ḳızılın ben saña söylerdüm heb
Pek açılma gider evvelki şerāfet ġonca

4 Rüzgārın bu gün efsāne vü taḥrīk ile
Bülbüle ṣaldı başın eyledi ḥiddet ġonca

5 Āl eteklikle çıkub bezm-i çemende raḳsa
Neşenmiş mey-i şebnemle be- ġayet ġonca

6 ʿĀkifā zār u enīni ḳo o gül gūş itmez
Eylemez bülbülün efġānına raġbet ġonca

---

96. Mil 53b, M 66b

97

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Ben kime ṣayd olam ol dīde-i āhū yerine
Yine miḥrāb ideyim küşe-i ebrū yerine

2 Bāġ seyrinde o nev-reste nihāli göricek
Bī-ḳarar oldı göñül aḳdı hemān ṣu yerine

3 Ṭaşlarla ḳo beni döğsün beni o şūḫ-ı ʿaṭṭār
Bāġlasam sīnemi tek keff-i terāzü yerine

4 Rūḥ yoḳ cāzibe nābūd yüzü bir lekke
Aya ne yüzle nigāh idem o meh-rū yerine

5 Nīl-veş ṭurmayub ʿĀkif yine aḳsun göñlüm
Bir içim ṣu gibi ḳāmet-i dil-cū yerine

6 Göñlümi gördüm o şūḫ kākülüne bend itmiş
Bāġlamış ol deli dīvāneyi uṣlu yerine

7 Şiʿr-i vāṣıf bedel-i sükker olursa müştāḳ
Bezm-i eşʿārda geçmez mi bu ṭurşu yerine

98

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Maʿden-i esrār u ḥālāt-ı kerāmettir külāh
Pūte-i iksīr āṣār-ı hidayettir külāh

---

97. Mil 54a, M 67a
98. Mil 54a, M 67a

2 Bāʿiṡ-i ʿizz ü ṣafā vü raḥatdarındır
Minkirān öyle ḳıyās eyler ki sıḳlettir külāh

3 Berzāh-ı mekr-i Züleyhā-yı sipihr-i dūndan
Yūsuf- ı müsterişde cāh-ı selāmetdir külāh

4 Milket-i faḳr u sitiġna vü fenāya şāhdır
R᾿es-i faḫr-ı Mevlevīde tāc-ı devletdir külāh

5 Dost bu semtin eylese seyrān ʿaceb mi ʿĀkifā
Dürbīn-i merdüm-i ehl-i baṣīretdir külāh

6 Ḥażret-i Monlā-yı Rūm'a baş açıḳ bir bendeyiz
Ṣūreta serde ʿazīzim bir ʿalāmetdir külāh

99

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Bir civānıñ dil-kiriş oldı kemān-ı ebrūsına
Pek ḳapıldım hem o çevgān-ı ḫam-ı gīsūsına

2 Bāġda serv-i sehī manendi reftārıñ görse
Aḳdı dil ṣular gibi ol ḳāmet-i dil-cūsına

3 Her nigāh-ı Tebbet vārun oḳur Hārūt-veş
Dil-i musaḫḫar olmasun mı dīde-i cādūsına

4 Hīç gulüvvi kelbe şīr-i merd eyler mi nigāh
Merd iseñ sen de ḥāsūdıñ baḳma güft-gūsına

5 Dāʾima saḫt-ı kemān cevri dildārı çeker
ʿĀkif'in ṣad āferīn şol ḳuvvet-i bāzūsına

99.Mil 54a, M 67b

100

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ol hilāl ḳaşın görüb bayrām geldi ḫāṭıra
Yaʿni ḳurbān oldıġım eyyām geldi ḫāṭıra

2 Ḫatta tʿalīḳ itdüğün vʿad-ı vefā yārinde mi
Ben unutmuşdum hele aḫşam geldi ḫāṭıra

3 Ġüft- gū-yı bülbüli gülle çemende seyr idüb
Bezm-i yār ile geçen hengām geldi ḫāṭıra

4 Laʿline baḳdıḳça gülşende olursun ġoncanın
Bir lebāb ṣaġār-ı gül-fām geldi ḫāṭıra

4 Ṭūṭī-i ṭabʿ-ı ʿazīzi nāz ile söyletmeğe
Bu ġazel ṭarzı şeker badām geldi ḫāṭıra

101

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Ayaḳ ayaḳ der-i meyḫāneye vardım bu gice
Öptük deʾb ile ḳandilin uyardım bu gice

2 Muḥtemel görme bu günler o melek sīmāyı
Geh-i pür şevḳ-i ḫayāl ile uçardım bu gice

3 Gice ṣār dise ehibbā o mīyān mūyı
Bende destār-ı perīşān mı ṣardım bu gice

100.Mil 54b, M 67b
101.Mil 54b, M 67b

4 Zevḳ-i vicdānı vü cān ile gidüb kendimden
Kendimi ẖayret ile kendim arardım bu gice

5 Ḳara sevdāya perīşānlığa müjde ʿĀkif
Zülf-i dīdārı menāmımda ṭarardım bu gice

102

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 ʿĀḳıbet itdiñ esīr bendeni gīsūlar ile
Bāġladın bu ne siḥirdir dilimi mūlar ile

2 Nice bī-çāre-i ṣaḥralara ṣaldın ācebā
Āh ol sürmelice dīde-i āhūlar ile

3 Ḳoḳıdır illerde gül-ruẖlarını ol zālim
Beni aldar göricek āl ile şu būlar ile

4 Seni kim görse ʿaceb şīfte vü zār olmaz
Ayrı peyker-i nāzım bu melek ẖūlar ile

5 Nev nihālim aḳayım pāyine ṣular gibi ben
Çıḳ ṣalun sen çemene ol ḳaddü dil-cūlar ile

6 Göñlüm ol zülf ʿabīdedür ʿĀkif doġru
Ḫoş değil başım ol gül-zārdaki şeb-būlar ile

102.Mil 54b, M 68a

103

feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Arzū-yı şarāb var dilde
Bir nihān-ı ʿazāb var dilde

2 İki ṭolmuş piyale dīdelerüm
Ciğerimden kebāb var dilde

3 Āhımıñ yaḳmada şerāreleri
Öyle bir iltihāb var dilde

4 Ḳayd-ı ḫamdır ḫāmi-i zülfi ile
ʿĀkifā pīç-tāb var dilde

5 Ġamzeniñ yāresi suʾāllerine
Nice acı cevāb var dilde

6 Baḥs̱-ı hicrān cevrine dāʾir
Bir müdevven kitāb var (d)ilde

104

mefāʿīlün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

1 Göreydim ol ananıñ ḳuzusun babasızca
Ḳoyuna alsam añı oḫşasam ṣadāsızca

2 O ṭıfl-ı nāzene söz ṭavrı heb mizācımca
Eğerçi meşrebi ḫoşca velī vefāsızca

---

103. Mil 54b, M 68a
104. Mil 55a, M 68b

3 Ṣuyuna uydurarak̩ ol k̩ayık̩çı tāzesine
Çataydık̩ ursa bu ca diyü tā hevāsızca

4 O şeh levend cefā pīşeyi gice gördüm
H̬aṭā-vār olmuş ise ʿĀkifā h̬aṭāsızca

105

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 O mehiñ ben hilāl ebrūsına bak̩dım bu gice
ʿIyd k̩andillerini şevk̩ ile yak̩dım bu gice

2 O k̩adeh dīdeleri ʿaşk̩ına sāk̩ī-i teriñ
İki cām-ı mey gül fāmını çak̩dım bu gice

3 Bādbān-ı hevesi açdı ḥabāb-ı bāde
Zevrāk̩-ı cām-ı meyin ṣuyına ak̩dım bu gice

4 Mest olub zāhid-i h̬ar penbe-i mīnā-yı müli
Ser subābe-i inkārına ṭak̩dım bu gice

5 Geldi bir k̩uş k̩anadıyla h̬aberi dildārıñ
Ser-i kūyına ṣafāmdan uçacak̩dım bu gice

6 Ḥażret-i muh̬liṣiñ ʿĀkif bu ġazel ṭarzında
Bezmine tuḥfe bir ʿıydiyye bırak̩dım bu gice

105.Mil 55a, M 68b

106

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Gelmez o şūḫ semtime aṣlā vefā gibi
Var ise ḳaṣdı cānıma cevr-i cefā gibi

2 Mirʾat elinde dāʾim o ḫodbīn dilberiñ
Kendüye ol daḫi görünüş mübtelā gibi

3 Yāriñ kemān ḳaşı çekilmez cefā iken
Zülfi de oldı başımıza bir belā gibi

4 Ne zevḳ ider ne züḥde yarar kārı ehliniñ
Olmaz belā kişiye cihānda riyā gibi

5 Gizli ḳapaḳlı eylediler çoḳ muʿāmele
ʿĀkif zebān-ı ġamzeye dil āşina gibi

107

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ṣabā vardıñ seḥer cānānım gördüñ beğendin mi
Kemend-i zülfe ṭutḳun cānımı gördüñ beğendin mi

2 Firāḳ-ı gerden-i kāfūr fikr-i küfr-i zülfüñle
Gelüb şeb tā seḥer efġānımı gördüñ beğendin mi

3 Hele ben pek beğendim milket-i maʿmūr-i ḥüsnün
ʿAceb sen de dil-i vīrānımı gördüñ beğendin mi

---

106. Mil 55a, M 68b
107 Mil 55b, M 69a

4 Hem aġyāre ʿaṭālar eyler ol zālim baña raġmen
Döner hem dir ki bu iḥsānımı gördüñ beğendin mi

5 Görenler dirler semt-i serāy-ı dilde yanġıñ var
Bu dūd-ı sīne-i sūzānımı gördüñ beğendin mi

6 Beğendim ben seniñ feryādıñ ey bülbül dimiş ol şūḫ
Sen de ʿĀkif nālānımı gördüñ beğendin mi

108

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Nāle vü zārım görüb feryād feryād eyledi
Farṭ devrim seyr idüb bī-dād feryād eyledi

2 Dostlar mı yalıñız kāfir seniñ cevriñ ile
Ḥālime bī-gāne düşmen yād feryād eyledi

3 Serv-i nāzım ḳāmet nāzik nihāliñ seyr idüb
Bāġda reşk ile dün şimşād feryād eyledi

4 Rüzgārıñ böyle ehl-i dillere zulmün görüb
Ḫırmen-i ṣabrıñ ṣavurdı bād feryād eyledi

5 ʿĀkifā yāriñ saña bān-ı ṣabāḥü'l- ḫayrını
Gūş idüb dilde ḥurūş şād feryād eyledi

6 Seyr idüb naẓm-ı belīġānı belāġat perveri
Vāde-i tanẓīrde inşād feryād eyledi

108. Mil 55b, M 69a

109

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Bu gün nevres-i nihāl-i nāzım ʿazm-i cūybār itdi
Aḳıtdı ḳadd-i dil cūsını göñlüm bī-ḳarār itdi

2 Göñlüm ser riştesüz bir sāde rū sevmişdi gizlice
Çıḳınca ḫaṭṭ-ı nev rāz-ı nihānım āşikār itdi

3 Eğerçi kendi sermest dīdesi maḫmūr idi ammā
Ḫūnī gözleri ḳanım içüb defʿ-i ḫumār itdi

4 Serendīb-i teġāfülde ḳodı merdüdedür şimdi
Raḳībi evvel ol ḫūrī meniş adım şomar itdi

5 Görünce gül ruḫuñ ey ġonca fem bāġ içre pek nālem
Hezārān bülbül-i şeydāyı lāl ü serm-şār itdi

6 Ṭolaşdı lānegāh-ı ʿālemi bu murġ-ı dil āḫir
Şikenc-i ṭurra-i zülf-i dilārāda ḳarār itdi

7 Ben ol ṣaḥra neverd Ḳays-ı ḳuds-ı iştihārım kim
Nice mecnūnlar şerm ile terk-i kūhsār itdi

8 İdüb şehbāz-ı ṭabʿım Ḳāf-ı naẓm-ı nādire pervāz
Nice ser der- hevā ʿanḳā-yı mʿanāyı şikār itdi

9 Cenāb-ı vāṣıfa pevrevlik ile ʿĀkif-i bī-dil
Suḫendān arasında iktibās-ı iftiḫār itdi

---

109. Mil 55b, M 69a

110

mefʿūlü fāʿilatü mefāʿīlü fāʿilün

1 Ḫanden unutdurur baña feryād-ı bülbüli
Terk itdirir ṣafā-yı ruḫuñ mevsim-i güli

2 Yād-ı femiñle ġonca ḳılub şöyle beste leb
Gül-i ḥasret ġaddārıñ ile ḳıbḳızıl dili

3 Dil bend olan o rişre-i zer tār-ı zülfüne
Ṭaḳsun benim gibi ser sāmānına teli

4 Ey dil nevā-yı nāleyi ḳoy sīm ü zer gerek
Maḥbūb diñlemez ne ġam-ı bār yāleli[36]

5 Cūlar gibi ayāġına yüz sürmede göñül
İrmez nihāl-i ḳaddine üftādegān eli

6 Seyr it o ebrūvān-ı siyeh vesme istemez
Baḳ ol ʿiẕār-ı āle amān dīde sürmeli

7 ʿĀkif miyān-ı nāz gibi mūya benzedüb
Müştāḳ işitdiğinde didi öyledir belī

111

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Urulmuş bu göñül tīr-i nigāh-ı yāre besbelli
Görünmez ḫūn-ı dil ẓāhirde ammā yāra besbelli

---

110. Mil 56a, M 69b
[36] Bir hece eksik.
111. Mil 56a, M 69a

2 Gine manṣūr-ı dil ḥaḳḳında yāriñ söz ḳaçırmışdır
Anıñ-çündür çekilmiş zülf ucundan dāre besbelli

3 Nedir bu uyḫusuzluk ḥāli cāna çeşm-i mestinde
Ṭutulmuş ben gibi aḫşam mey-i ser-şāre besbelli

4 Gidip evvelki nāz u şīveler gelmiş perīşānlık
Yed āḫir ṭoḳunmuş ʿuḳde-i şalvāre besbelli

5 Viṣāl-i yāre dāʾir sözleri kesmiş zebānından
Yʾes gelmişdir artıḳ ʿĀkif-i nā-çāre besbelli

112

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 İtdi bir muġbeçe ġāret dil ü sāmānımızı
Küfr-i zülfünden ide ḥıfẓ Ḥaḳ īmānımızı

2 Āyet-i resm-i ḫaṭ u ḥāl-i siyāh-ı zülfi
Ṭariz-i İncil'de remz eyledi Ḳurʾān'ımızı

3 Çeşm-i bīmārı ġam ile bu dil-i ḥastemizin
Ṭabʿ-ı Soḳrat bulamaz nükte-i dermānımızı

4 Bir ṭaraf ḫāl-i siyeh bu yaña küfr-i zülfi
Ṣardı küffār şeb-i tārde her yanımızı

5 Virdi yaġmaya dil ü ʿaḳl u sükūn u ṣabrı
Bir ramaḳ ḳaldı daḫi ṣaḳlıya Ḥaḳ cānımızı

6 Tīġ-i ser tīz ile ḫūn-rīz nigeh āmāde
Çeşm-i cellādı hemān içse gerek ḳanımızı

---

112. Mil 56a, M 70a

7 Oldı şīrāze-i mecmūʿa-i ḫāṭır-ı ʿĀkif
Rişte-i perçemi rabṭ eyledi dīvānımızı

113
fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Yaḳdı ol āfet cān-ı āteşi hicrāna beni
Sīḫ-i firḳatde çevirdi hele büryāne beni

2 Ayırub yārden ol cevr-i felāḫatle felek
Atdı bir yāne añı berrü beyābāna beni

3 Çekemez idim bu firāḳ āteşini cānānıñ
Kāşki ṭaş ṭoġuraydı ṭoġuran ana beni

4 Vāṣıl-ı sāḥil vaṣl olma maḥāle vardır
Atdı bu seyl-i firāk öyle bir ʿummāna beni

5 Vuṣlateyn-i firḳate tebdīl iderek derdā kim
Bī-devā düçār itdi o cānāna beni

6 Sīneme ġamze-i hicri üşürüb ḫançerler
Boyadı zaḫm-ı hezārān ile al ḳana beni

7 Evveli vaṣlı ile soñra firāḳıyla o şūḫ
ʿĀkifā ʿaḳlım alub eyledi dīvane beni

---

113. Mil 56b, M 70a

114

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün

1 Kimden öğrendin efendim böyle ʿanḳālanmağı
Yā saña ġamzen mi öğretdi bu ṭafrālanmağı

2 ʿArż-ı dīdār itsün ol meh peykerim nāz ile de
Gör nedir ey māh sen ʿālemde ġarrālanmağı

3 Didiler baḫş-ı ḥayāt eyler zülāl-i lʿalini
Cānım ister ṭoġrusı luṭfuñla iḥyālanmağı

115

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1 Ṣanmanız bir sāde kısvetdir külāh-ı Mevlevī
Kısmen tāc-ı hidāyetdir külāh-ı Mevlevī

2 Çeşm-i ʿibretle baḳan naḳş-ı ṣūrdan dūr olur
ʿĀrife fānūs-ı hikmetdir külāh-ı Mevlevī

3 Şemme-i ḳudsisi tʿaṭīr-i dimāġ-ı cān ider
Micmer-i ʿuvd ḥaḳīḳatdir külāh-ı Mevlevī

4 Ḳalʿ ider nā- puḫtegānı şevḳ-i Ḥubbullah ile
Pūte-i ʿaşḳ-ı hüviyyetdir külāh-ı Mevlevī

5 Kūy-ı yāriñ ʿĀkifā rāh-ı ṣapasın gösterir
Dürbīn ehl-i diḳḳatdir külāh-ı Mevlevī

---

114. Mil 56b, M 70b
115 Mil 56b, M 70b

116

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Aḳub seyl-i sirişkim bir ḳadd-i dil-cūya dek gitdi
Gözüm şeb-būya baḳmaz zülf-i ʿanber būya dek gitdi

2 Çekildi Veznecilerden o altūn ṭamlası ṭıflım
Levendāne ḫırām ile uzun çarşuya dek gitdi

3 Uçurdum murġ-ı ʿaḳlım ḫavf-ı şāhbāz-ı nigāhında
Vaḫşetle varub dām ḫam-ı gīyūse dek gitdi

4 Beşiktaş'dan binüb ol ṭıfl-ı dil-cū uydurub ṣuyuñ
Bebek'den ṣarf-ı inzār ile Küçüksu'ya dek gitdi

117

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ṣadef-i āsā femin gördükde baṣaraım yāriñ
Çözüldi ṭurrāsından dişlerü incüye dek gitdi

2 Dehānıñ oḫşadı yārin raḳībi ehrimen gördüm
Ḫayf mühr-i Süleymān'ı yed-i cādūya dek gitdi

3 Olumca āftāb talʾatı farḳımda pertev pāş
Çekildi jāle-i göñlüm o ḥūrşīd rūya dek gitdi

4 Tehī destinden abdal göñül keşkül-i bedset oldı
Zakevāt cām-ı nāb āʿṭā olur bir kūya dek gitdi

---

116. Mil 57a, M 70b
117. Mil 57a, M 71a

5 Süzüldi bir görüb şāhbāz çeşm-i nāz ile yerde
Añı gördüm ki murġ-ı ṭabʿ vahşet- ḫūya dek gitdi

6 Terezv-i ḫoş ḫırāmı sevmedi göñlüm şu fiġāra
Alub başın yine ol dīdesi āhūya dek gitdi

7 İdüb pāzār-ı yāri ārzu ʿĀkif cers-i nālem
Çekildi kārbān-ı iştiyāḳ olṣuya dek gitdi

118

Berāy-ı Eyyām-ı Naḫsāt

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 ʿUlemā-yı ʿArabıñ efṣāf-ı bazı füzelā
Eylemiş cümle vifāḳ üzre bu ḳavle imżā

2 ʿArabī aylarının yaʿni beher māhında
Yedişer gün yedi şeyden hazer etmek meselā

3 Ḳaṭʿ-ı esvāb-ı cedīde yola ʿażm itme gibi
Ḥaferber itme binā yapma daḫi bīʿ ü şerā

4 Ġars-ı eşcār daḫi olmaz imiş ol eyyām
Ġayri cāiz didiler hem daḫi tenkīḫ-ı inisā

5 Nice eyyām ḫusūm içre ḥazer lāzım ise
İḥtirāz itme o günlerde de elzem-i farażā

7 Her ayın üçi beşi hem on üçüncü günüdür
Daḫi ol altusın itmelü el-Ḥaḳ aña

---

117. Mil 57a, M 71a

8 Daḫi yiğirmi birini hem de yiğirmi dördün
Naḥsātdan didi bu cümlesin ol büleġā

9 Naḫs-i muṭlaḳ didiler eyle ḥazer her māhıñ
Her āḫir erbābın daḫi ḳıyās eyle añā

MÜFREDLER

1

Muʿammālar

Benām-ı Pīr

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Ser-ā-pā sāyebānı olsa da bāl-i hümā farżā
Ayāġ-ı sāḳiyi ol çekmedikçe pāydār olmaz

2

Benām-ı U

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Muṭrib ferāceme göre bir pīşrev çalup
Sāz-ı emel çıḳardı se vü penc ẖānesin

3

Benām-ı Aḥmed

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Tefāʾül eyledim ser sūre-i Sebʿāl mes̱ānī'den
İkinci ḥarfi çıḳdı nām-ı nāme-i dilārāmız

4

Benām-ı ʿĀkif

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Görünce ol güzeliñ dīde-i makaḥḥālini
Taḥammül idemeyüb eğilüb elin aldım

5

Ḳıtᶜāt-ı Benām-ı İsmaᶜīl

faᶜilātün fāᶜilātün fāᶜilün

Nām aldı çeşm-i dildār bā-hezār
Pāy-dār oldı anıñ-çün rüzgār

6

Ḳıtᶜāt

mefᶜūlü fāᶜilātü mefāᶜīlü fāᶜilün

Ebna-yı dehr ṣanma mikādır şinās olur
Raġbet beğim zamānede aḳçe ile gencedir
Rifᶜatle zıll-ı ḥıffeti temyīz itmeyen
Ḫalḳa tebesbüs itmede nā-ṭavr gencedir

7

feᶜilātün feᶜilātün feᶜilātün feᶜilün

1 Peştemāle diyemem baḫt-ı siyehdir zirā
Ḳoydı iḳbāli bu gün bende gözi ḫayretde

2 Öyle āġūşa alub ṣarmış ol dildārı kim
Arasında ṣu daḫi ṣızmaz idi ḫalvetde

8

Ḳıtᶜa

feᶜilātün feᶜilātün feᶜilün

1 Ey velī-niᶜm ᶜulüvv-i himem
Naẓarıñ gelmemiş bu devrāne

Bir vezīr-i ʿadālet ārāsın
Çaldır ol nüvbetini şāhāne

2 Benim de dāʾimā ḳapum çalınur
Din idündüm o deñlü yārāne
Ben de bir şāh-ı milket-i faḳram
Nüvbetem çalınur emīrāne

9

Murād-ı Nām-ı Maḥbūb
feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Yāri aġyār ile görmek ne belā
Görmeden ise ṣavuşmak evlā

2 Ber-murād olma gibidir ʿĀkif
Bülbüle ḳarşu gel eyle ferġā

10

Beyt
fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bu serāy-ı nīstīde bu dil-i nevmīd ile
Nā-murād olmaḳ ḳadar rʿanā murād olmaz baña

11

Beyt
feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Ṣardım ol mū-yı miyānı diyü laf urdum ise
Ḳıldır bu sözümüñ ṣıḥḥati pek belli değil

12

Ebyāt

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

1 Kim bilür ḳanḳı dil-i mecrūḥdan düşmüş ol
Şevḳ-i ʿuşşāḳıñda buldum nāvek-i müjgānını

2 Kişinin eylediği kār-ı ḫaṭānıñ soñra
Ser engüşt-i nedāmet çeker āzurdeliğin

13

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Pend eyledik şemīm-i güle nāmemiz ki tā
İrsün dimāġ-ı dilbere būy-ı cünūnumuz

14

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Beni çıḳmaz dir imiş meykededen zāhid-i ḫar
O da girsün de eğer var ise cānı çıḳsun

15

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Oynardı ʿāşık ile evāilde kūdekān
Ṭıflāne ʿaṣr şimdi ise ʿāşık oynadır

16

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Dil bir ḳayıḳçı tāzesine atdı ḳañcayı
Keşt-i viṣāle çatma belāsın çeker ṭurur

17

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

1 Ṭoġunca necm-i gīsūdār-ı perçem cānib-i fesden
O māh peykeriñ devr-i ruẖunda fitne ḥāżırdır

2 Beni pek bī- ḥużūr itdi gönül bu mübtelālıḳla
Añı bir māhpāre dilbere virsem de ḳurtulsam

18

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Böyle bālīñ ṣıfat herkese yüz virme didim
Beni ol yār-i ʿitāb ile b ile ṭıḳub ṭoldurdı

19

mefāʿilün feʿilātün mefāʿilün feʿilün

Ḳalur mı bāġ-ı emel böyle pāymāl-i ẖazān
ʿAceb ol dil-keş-i feyż-i bahār gelmez mi

20

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

1 Dirler raḳībi baʿż gice yār varır baṣar
Aḥbāba nevbetle giderse o dil-rübā

2 Uyḫum gelir ḫayālime aldıḳça gerdenin
Ḫ˘ābın bahārda var imiş zevḳi vāḳıʿā

21
mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Bihterest ez-elif gül-i neẓẓare dīdār-ı dust
Bāg-ı ʿālem ʿĀkifā bī-yār ne bīned çeşm-i mā

22
feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Beni eylese nifāḳ yāre ne ġam aġyārdan
İder elbette nifāk üzre ṣadāḳat ġalebe

23
feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Baḳma ruḫsār-ı dilārāya ḫaṭ itdikde ẓuhūr
Gice memnūʿdur āyineye baḳmaḳ zīrā

24
mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Bir būse vir lebinden efendim didim didi
Sāʾil bir olsa besler idim gül şeker ile

25
feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Şemʿ-i ḥüsnüñ gice vaṣfın didiler tehāda
Fitili var ise yutmuş gibi mumcuzāde

26

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Vāṣıldır ki vaṣl itmek içün çoḳ çille
Çekdirüb soñra külāh itdi bize şehzāde

27

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Çoḳ dökdüm ābrūy o nihāle bir olmadı
ʿĀkif yine o naḫl-i emel müs̱mer olmadı

28

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Raḥm eyle yoḫsa eyledim endīşe-i diğer
Yaʿni yolum nigār-ı cefā- pīşe-i diğer

29

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Sardıḳça mū mīyānını göñlüm neler çeker
Geh anca fikr ü gāhice endīşe-i diğer

30

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Zūr-ı felek o mertebedir ʿĀkif ʿāşıḳa
Kendi eliyle yārini aġyāre virdirir

---

30. ʿaşıka: āşıkıñ M

31

mefʿūlü mefāʿīlü mefāʿīlü faʿūlün

Gül-ruḫları ṣolmuşsa fer ü tāb yerinde
Hedm olmuş ise cāmiʿi miḥrāb yerinde

32

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Ḫayāliñ olmamaḳ ʿayn-i usāʾetdür fevāʾidimde[37]
Küfürdür itmemek daʿvātın īrād iʿtiḳādımda

33

feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Ṣayd-ı ḫūbāna ḫarīṣim ṣaḳalım ak ola mı
Umarım ki idem ol murġı ben ağ ile şikār

34

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Taḳvāsına iderse eğer zāhid istinād
Ben kūh-ı luṭf u ʿafv-ı Ḫudā'ya ṭayanmışım

35

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

Oldı ḫazān irişmeden evvel bahārımız
ʿĀkif havāya gitdi bizim rüzgārımız

---

[37] fevāidimde: fevāidde yazılırsa vezin düzelir.

36

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün

Göñülde ol ferahlar şevkler kim var idi evvel
Ġamıñla şimdi ṭaġıldı ferah ābāde dek gitdi

37

mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün faʿūlün

Değil dil bildiğin maʾmūr şimdi pek ḫarāb oldı
O cemʿiyyet hücūm-ı ceyş-i ġamla hep ṭaġılmışdır

38

mefāʿīlün feʿilātün mefāʿīlün feʿilün

Ḫayāliñ ile sürūrum firāḳıñ ile ġamım
Göñülde şimdi benim başḳa ʿālemim vardır

39

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Bir gözüm aġlar ġamıñla bir ḫayāliñle güler
Dilde şevḳ ü ġam hücūm ile bir ʿālemdir gider

40

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Nāme geldikde cenāb-ı dostdan ḥālim budur
Gāh oḳur gāhi öper geh yüz sürer gāh aġlarım

39, 40, 41, 42 - Mil

41

mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün

ʿĀkif budur niyāz ü temennām efendimiň
Yüz sürmeden ayaġına Ḥaḳ canum almasun

42

fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Aldı ʿaḳlım yine bir nevres niḥāl
Reşk ider ebrūlar yine nev niḥāl
Yoḳ miyān-ı mūyına bir ḳıyl u ḳāl
Bir güzellerün güzel ḥūrī misāl
Mislini bulmaḳ anıň emr-i muḥāl

Sonuç ve Öneriler

Selānikli ʿĀkif Efendi 18. yüzyılın şiir anlayışını yansıtır.. Doğum tarihi bilinmemektedir. 1827 yılında vefat etmiştir. Tahsili hakkında geniş bir bilgi sahibi değiliz. Ancak hem Arapça hem de Farsça bilmektedir. Kendisinden önceki şairleri okumuştur. Nedim tarzında şiir söylemiştir. Nedim gibi o da İstanbul ve İstanbul'un semtlerini şiirlerine konu olarak alır, gündelik hayatı ve mahalli konuları işler. Coşkulu bir söyleyişe hakimdir. Fuzûlî, Bâkî, Nâbî ve Nefʿî'nin şiirlerine tahmis, tazmîn ve nazire yazmıştır. Tasavvuf şiirlerinde çok az bulunur. Şiirlerinin dua kısmında ve kasidelerinin övgü kısmında dinî kavramları kullanır. Mevlana ve Mevlevilik üzerine yazdığı şiirlerinden hareketle Mevlevî bir şair olduğunu söyleyebiliriz.

Orta derece bir şair diyebileceğimiz Âkif Efendi'nin divanının beş nüshası vardır. Millet Kütüphanesi ve Millî Kütüphane nüshasındaki şiirler, ufak farklılıklar dışında birbirine benzer.

Âkif Efendi Selanik'te memur olarak bulunmaktadır. Yusuf Paşa'nın iyiliğini her zaman görmüştür. Kasidelerini devlet büyükleri için yazmıştır. Bahariye ve şitaiyelerinde hem doğayı hem de toplum yaşayışını anlatmıştır. Klasik edebiyatımızın mazmunlarını en iyi gazellerinde kullanmıştır. Selanik ve çevresini tarihlerinde anlatır. Yapılan her çeşmenin, türbenin, ölen devlet büyüklerinin ya da bunların çocuklarının doğum, ölüm tarihleri vardır. Tarihleri hem edebį açıdan hem de tarihį açıdan önemlidir. Gördüklerini anlatmada başarılıdır. İstanbul'un güzelliği bir çok beytine konu olmuştur.

İçtimāī hayat, şiirlerinde özellikle sevgili ile birlikte yer alır. İstanbul'da yaşayan bir şair olmasa da hayatı boyunca sıkıntı yaşamamıştır. Hem kendisi hem de çocukları şairdir

Aruz veznini ve mazmunları başarıyla kullanır. Kendisinden önceki şairleri örnek alarak klasik edebiyatın son dönemlerinde başarılı sayılabilecek örnekler vermiştir.

. Farsça'da başarılıdır. Farsça şiirler yazmıştır. Osmanlıca'ya hakimdir. Bununla beraber şarkılarında sade söyleyiş görülür.

Divanda 117 gazel, 4 kaside, 3 tazmin, 47 kıta, 3 müseddes, 4 muhammes, 1 saki-nâme, 5 tahmis, 8 murabba, 1 müsebba, 3 manzum mektup, 1 mesnevi, 1 terci-i bend, 5 muamma, 34 müfred vardır. Gazellerinde daha çok 7 ve 9 beyit kullanmıştır.

Aruz vezninin "fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün", "mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün mefāʿīlün", "mefʿūlü fāʿilātü mefāʿīlü fāʿilün" kalıplarını çok kullanmıştır.

Nüshalar hakkında bilgi verirken kitapların kapağında olan bilgiler de verilmiştir. Tenkitli metin hazırlarken yer yer metin tamiri metodunu kullandık. Eksik veya yanlış yerleri anlam, vezin, kafiye, şairin dil ve üslubundan hareketle tamamladık. İki nüshadan hareketle Âkif Efendi'nin divanını yanlışsız vermeye çalıştık.

Âkif Efendi, Klasik edebiyatımızın 19. yüzyıldaki temsilcilerinden birisi olmayı başarmıştır.

KAYNAKÇA

ĀKİF Divanı, Fatih, Millet Kütüphānesi, Ali Emīri Manzum, no: 269.

ĀKİF Divanı, Milli Kütüphāne, no: 1833.

AYPAY, A.İ. (1998). *Lâle Devri Şairi İzzet Ali Paşa. Hayatı - Eserleri - Edebi Kişiliği. Divan Tenkitli Metin. Nigar-Nāme Tenkitli Metin,* İstanbul:

BANARLI, N.S. (2001). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

BURSALI, M.T. (1972). (Haz. ÖZEN, İ.) *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul: Bizim Büro Basım Yayın.

ÇAVUŞOĞLU, M.(1971). *Necati Bey Divanı'nın Tahlili*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

ÇELEBİ, A. H. (1957). Mevlāna ve Mevlevilik, İstanbul: Hece Yayınları.

DEVELLİOĞLU, F. (2000). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lūgat,* Ankara: Aydın Kitabevi.

DİLÇİN, C. (2000). *Örnekleriyle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu.

DİLÇİN, C. (1986). *Divan Şiirinde Gazel*, Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı, 2, 77-247.

FATİN DAVUD, (H.1271). *Hatimetü'l Eşār*, İstanbul: İstihkam Alayı.

GÜZEL, A. (2003). Dinī Tasavvufī Türk Edebiyatı, Ankara: Akçağ Yayınları.

İMLĀ KILAVUZU (2000). Ankara: Türk Dil Kurumu. (http://www.tdk.gov.tr)

İNAL, İ.M.(1930). *Son Asır Türk Şairleri,* İstanbul: Orhaniye Matbaası,.

İPEKTEN, H., İSEN, M., TOPARLI, R., OKÇU, N., KARABEY, T., (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

İPEKTEN, H. (1999). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, İstanbul: Dergah Yayınları.

KAYA, İ.G. (1997). Selānikli Ākif Efendi'nin Divanı'nda İki Tarih, Tarih ve Toplum Dergisi, 168, 49-51.

KAYA, İ.G. (1998). Selānik'te Bir Çeşme ve Şiiri, Tarih ve Toplum Dergisi, 179, 53-54.

KURNAZ, C. (1996). *Hayali Bey Divanı'nın Tahlili*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

LEVEND, A.S.(1984). *Divan Edebiyatı, Kelimeler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar,* İstanbul: Enderun Kitabevi.

MACİT, M. (1997). *Nedim Dīvānı,* Ankara: Akçağ Yayınları.

ONAY, A. T. (1993). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, Ankara: Akçağ Yayınları.

Örnekleriyle Türkçe Sözlük, (2000). İstanbul, Milli Eğitim Basımevi.

SAMİ, Ş. (1999) *Kāmūs-ı Türkī*, İstanbul: Çağrı Yayınları.

SAMİ, Ş. (H. 1306). *Kamusü'l Ālam, C.4,* İstanbul: Kaşkar Neşriyat.

SEFERCİOĞLU, M.N. (1996). *Nev'ī Dīvīnı'nın Tahlili*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

ŞÜKŪN, Z. (1996). *Farsça-Türkçe Lügāt*, *Gencine-i Güftār, Ferhengi Ziyā*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

TANYERİ, M.A. (1999). *Örnekleriyle Divān Şiirinde Deyimler*, Ankara: Akçağ Yayınları.

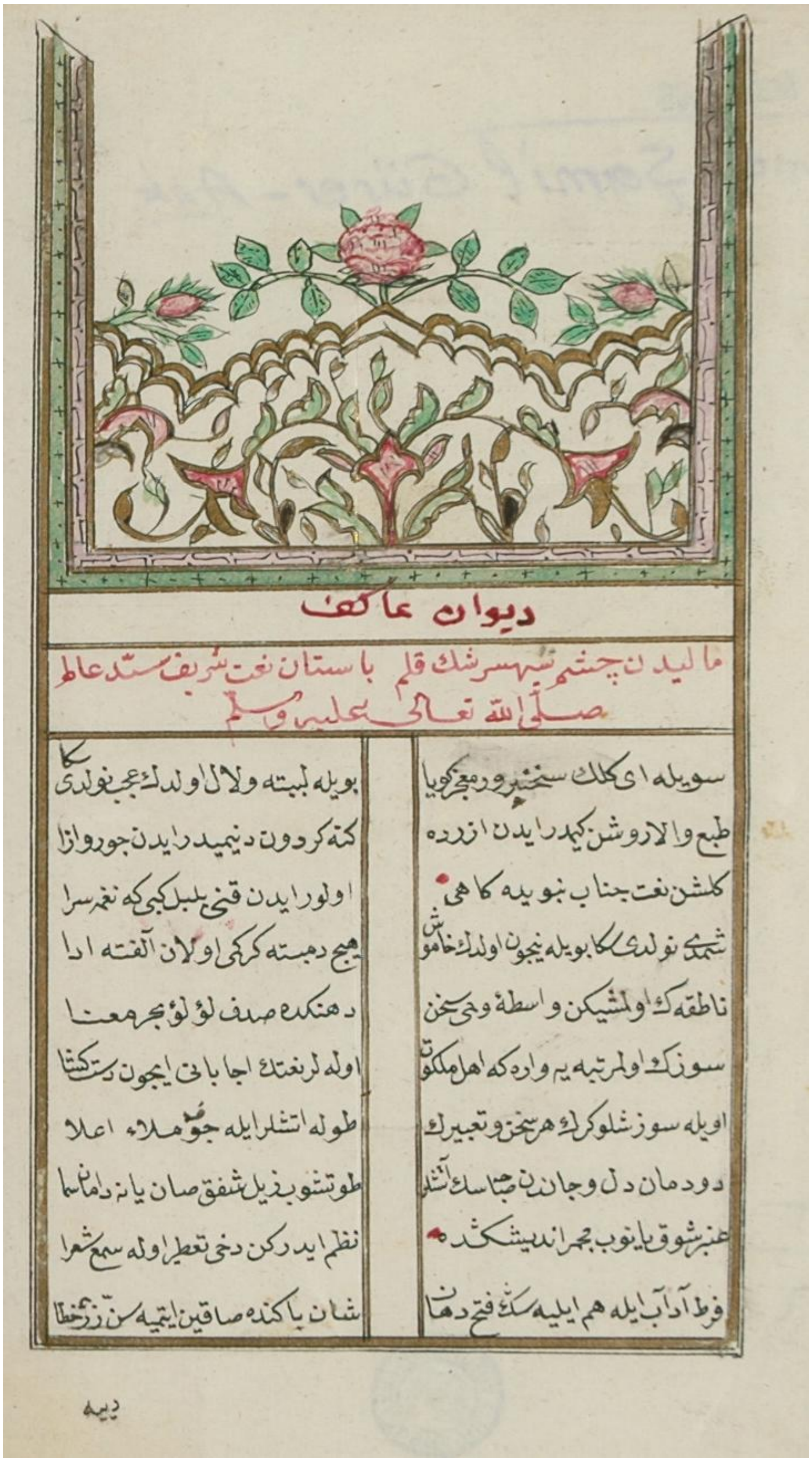
TOLASA, H. (2001). *Ahmed Paşa'nın Şiir Dünyası*, Ankara: Akçağ Yayınları.

TÖKEL, D.A. (2000). *Divan Şiirinde Mitolojik Unsurlar, Şahıslar Mitolojisi,* Ankara: Akçağ Yayınları.

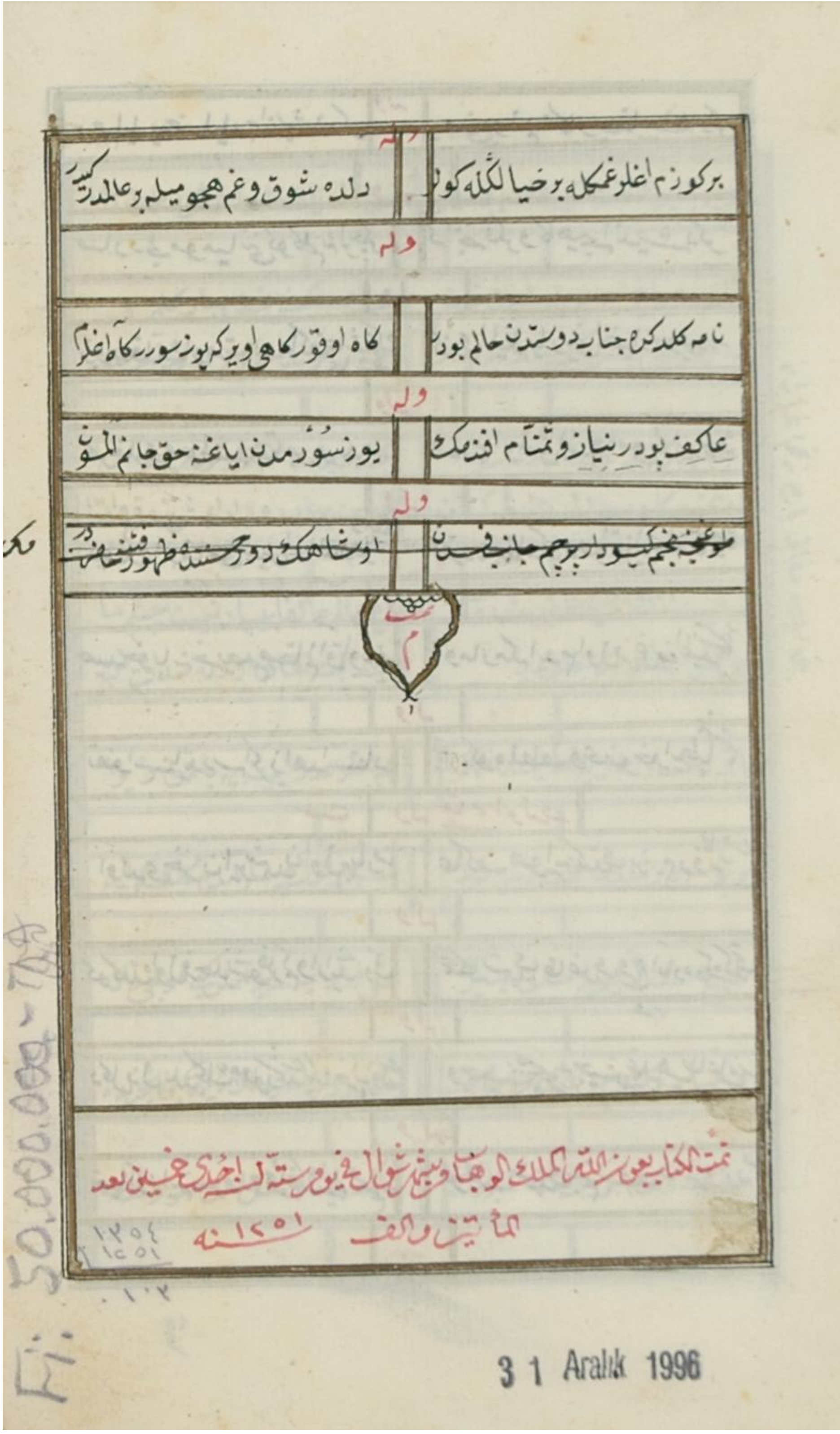
TUMAN, M.N. (2001) (Haz. KURNAZ, C. TATCI, M.) *Tuhfe-i Nāīli, Dīvān Şāirlerinin Muhtasar Biyografileri,* Ankara: Bizim Büro Yayınları.

YÜCEL, B. *Mahmud Paşa Adnī Divānı*, Ankara: Akçağ Yayınları.

EKLER DİZİNİ

Ek 1: Millī Kütüphāne Nüshası Başlangıç Sayfası

وله

برکوزم اغلر غمکله بر خیال کلکه کوکل | دلده شوق و غم هجو میله بر عالمدر کیدر

وله

وله

نامه کلدکجه جناب دوستدن حالم بودر | کاه اوقورکاهی اوپرکه یوز سوررکاه اغلرم

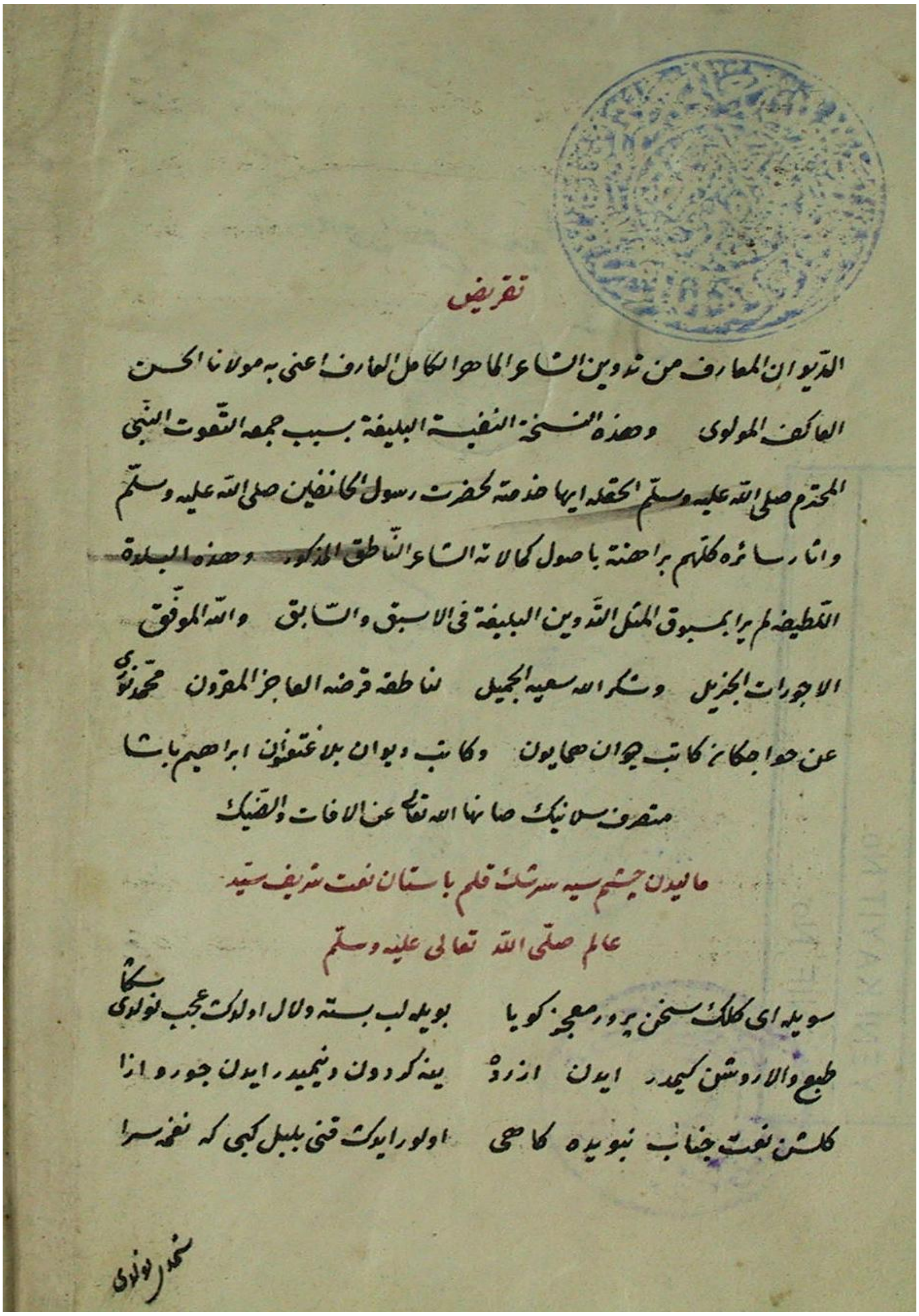
وله

عاکف بودر نیاز و تمنام افندمک | یوز سوردمن ایاغنه حق جانم المون

وله

تمت الکتاب بعون الله الملك الوهاب وبيتر شوال في يوم ستة لك احدی خمسين بعد المأتين والف سنه ١٢٥١

Ek 2: Millī Kütüphāne Nüshası Son Sayfası

تقريض

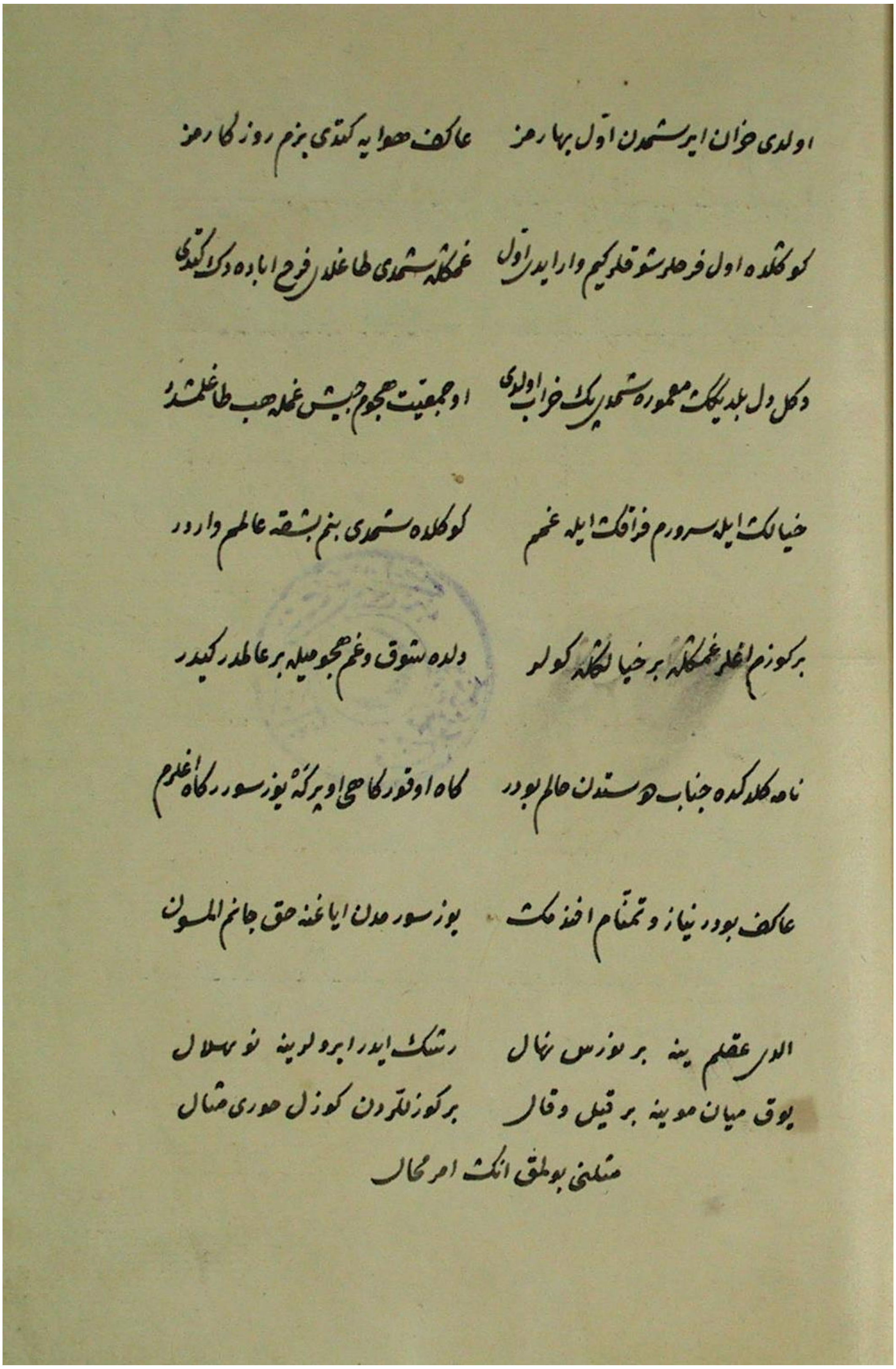
الديوان المعارف من تدوين الشاعر الماهر الكامل العارف اعني به مولانا الحسن
العاكف المولوي وهذه النسخة النفيسة البليغة بسبب جمعه النعوت النبي
المحترم صلى الله عليه وسلم الحقه ايها هذه لحضرت رسول الثقلين صلى الله عليه وسلم
واثار سائره كلهم براهنة باصول كمالاته الشاعر الناطق المذكور وهذه البلدة
اللطيفة لم يرا بمسبوق المثل الدواوين البليغة في الاسبق والسابق والله الموفق
الاجورات الجزيل وشكر الله سعيه الجميل لناطقه قرضه العاجز المقرون محمد نوري
عن خواجكان كاتب ديوان همايون وكاتب ديوان بلاغتونان ابراهيم باشا
متصرف سلانيك صانها الله تعالى عن الآفات والضيك

ماليدن چشم سيه سرشك قلم باستان نعت شريف سيد
عالم صلى الله تعالى عليه وسلم

سويله اى كلك سخن پرور معجز گويا بويله لب بسته و لال اولدك عجب شكا نولدى
طبع والا روشن كيمدر ايدن ازرده ينه گردون ونيمه ايدن جور و ازا
گلشن نعت جناب نبويده گاهى اولور ايدك قنى بلبل كبى كه نغمه سرا

محمد نوري

Ek 3: Millet Kütüphānesi Nüshası Başlangıç Sayfası

اولدی خزان ابر شهردن اول بهار رمز — عاکف هوایه کیتدی بزم روزگار رمز

کوکلده اول فرحلر شوقلو کیم وار ایدی اول — غمکده شمدی طاغلر فرح ابادهدک کیتدی

دکل دل بلده یلک معموره شمدی ریک خراب اولدی — او جمعیت هجوم جیش غمله هب طاغلمشدر

خیالک ایله سرورم فراقک ایله غم — کوکلده شمدی بنم بشقه عالمم واردر

برکوزم اغلر غمکله بر خیالکله کولر — ولده شوق وغم هجومیله بر عالمدر کیدر

نامه کلدرکده جناب دوستدن حالم بودر — کاه اوقور کاه حیاویرکه یوز سورر کاه اغلرم

عاکف بودر نیاز وتمام افندمک — یوزسورمدن ایاغنه حق جانم المسون

الدی عقلم بنه بر نوزس نهال — رشک ایدر ابرولرینه نو هلال

یوق میان مو بنه بر قیل وقال — بر کوزلکدن کوزل حوری مثال

مثلنی بولمق انک امر محال

Ek 4: Millet Kütüphānesi Nüshası Son Sayfası